

2386

D.1450

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΑΡΡΗ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΜΙΧΑΗΛ ΛΕΥΚΑΚΗ

ΟΔΟΣ ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ 1935

Πάν γνήσιον αντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγ-
γραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότης.

Ω. Λαρρίν

ΑΙ ΧΩΡΑΙ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ (ΠΛΗΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ)

Α'. Η ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ ἢ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Πέραν τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ὀτράντου ἐκτείνεται τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος κατὰ διεύθυνσιν ΒΔ. Ἐὰν ἀπὸ τὸν μυχὸν τοῦ πελάγους τούτου φέρωμεν φανταστικὴν γραμμὴν πρὸς Α., θὰ συναντήσωμεν τὸν ποταμὸν Σαῦον· ἀκολουθοῦντες τὸν ροὺν αὐτοῦ μέχρι τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως καὶ ἔπειτα αὐτὸν τὸν ποταμὸν, ἕως εἰς τὰς ἐκβολὰς του (εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον), χωρίζομεν τὴν μεγάλην χερσόνησον τοῦ Αἴμου (ἢ Βαλκανικὴν) ἀπὸ τὸν κορμὸν τῆς Εὐρώπης. Ἡ Ἑλλάς εἶνε εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς χερσονήσου αὐτῆς, ὑπάρχουν δὲ ἀκόμη ἐδῶ καὶ ἄλλα κράτη.

Ἑρωτήσεις. 1. Ὀνόμασε τὰς θαλάσσας, αἱ ὁποῖαι βρέχουν τὴν χερσόνησον. — 2. Παρατήρησε μὲ ποῖαν χερσόνησον τῆς Ἀσίας πλησιάζει πολὺ καὶ ὀνόμασε ἐδῶ τοὺς δύο πορθμούς. — 3. Ποῖον τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριο αὐτῆς ; — 4. Διάκρινε τὰς Δυναρικές Ἀλπεις, τὸν Αἶμον, τὸν Ρίλον καὶ τὴν Ροδόπην. — 5. Ὀνόμασε ποταμούς πλην τοῦ Δουνάβεως καὶ μεγάλας λίμνας. — 6. Ποῖαι τούτων ἀνήκουν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ; — 7. Πόσα κράτη παρατηρεῖς εἰς τὴν χερσόνησον πλην τῆς Ἑλλάδος ;

Πλην τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου ὑπάρχουν τὰ ἑξῆς κράτη : 1) Ἡ Ἀλβανικὴ δημοκρατία, 2) Ἡ Νοτιοσλαβία (ἢ τὸ βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων), 3) Τὸ βασίλειον τῆς Βουλγαρίας καὶ 4) ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία.

Τα κράτη του Αίμου προ τῶν
Βαλκανικῶν πολέμων

Τα κράτη του Αίμου
ἀπο τοῦ 1914-1918

1. ΑΛΒΑΝΙΑ

[28.000 τετρ. χιλίόμε.—1 ἑκατ. κάτ. 36 κάτ.
ἀνὰ 1 τετρ. χιλίόμε.]

Ἑρωτήσεις. 1. Μὲ ποῖα κράτη ὀρίζεται ἡ Ἀλβανία καὶ ἀπὸ ποίας θαλάσσας βρέχεται;—**2.** Ἀπέναντι ποίου μεγάλου κράτους εὗρίσκειται;—**3.** Σύγκρινε τὸ μέγεθος αὐτῆς μὲ τὴν Ἑλλ. Μακεδονίαν.—**4.** Πῶς εἶνε ὁ διαμελισμὸς τῶν παραλίων;—**5.** Ὄνόμασε ἀκρωτήριον καὶ κόλπον κατὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Ὀτράντου.—**6.** Ὄνόμασε ὄρη καὶ ποταμούς (ἐκ τοῦ χάρτου).—**7.** Παρατήρησε δύο παραλίους πόλεις.—**8.** Ποῖον ἑλληνικὸν τμῆμα κατέχει, καὶ ποῖοι νομοὶ αὐτοῦ περιλαμβάνοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς κατοχῆς (1913-1916);

Ἡ Ἀλβανία ἰδρῦθη τὸ 1913, ἀφ' ὅτου διεμελίσθη τὸ Τουρκικὸν κράτος εἰς τὴν Βαλκανικὴν. Ἄν καὶ ἔγινε μόνον διὰ τοὺς Ἀλβανούς, ἐν τούτοις περιέλαβε καὶ

τὴν Βόρειον Ἠπειρὸν, εἰς τὴν ὁποίαν κατόικουν Ἕλληνες.

Φυσική διάπλασις. Ἡ Ἀλβανία κατὰ τὴν γεωλογικὴν κατασκευὴν ὁμοιάζει πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ δὲ τὴν φυσικὴν διάπλασιν διαιρεῖται εἰς τρία μέρη, τὴν Βόρειον Ἠπειρον, τὴν Ἐσωτερικὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Παράλιον Ἀλβανίαν.

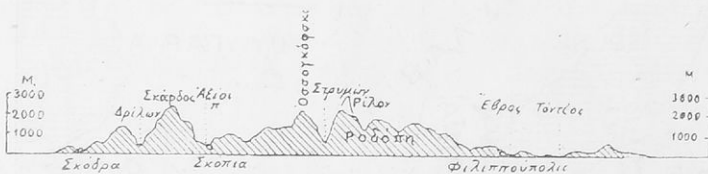

Τα κράτη τοῦ Αἰῶνος μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον

α') Ἡ **Βόρειος Ἠπειρος** (ἢ Ἀλβανικὴ Ἠπειρος) εἶνε ὄρεινὴ χώρα ἔχουσα ὄροσειράς παραλλήλους πρὸς τὸ Ἰόνιον. Ἡ παράκτιος ὄροσειρὰ **Κεραύνια** καταλήγει εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Ὀτράντου καὶ σχηματίζει τὸ ἀκρωτήριο **Ἀκροκεραύνια** (κ. Γλώσσα). Τοῦτο, ὥς καὶ ἡ προέκτασις αὐτοῦ νησὶς **Σάσω** ἀνήκει εἰς τὴν

Ἰταλίαν. Συμφώνως πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν ὀροσειρῶν οἱ ποταμοὶ ῥέουν πρὸς ΒΔ (ὁ Ἀῶς καὶ ὁ Ἄψος) καὶ ἐκβάλλουν εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Εἰς τὴν Ἀλβανίαν ὀνήκει καὶ ἡ ὑψηλὴ λεκάνη τῆς Κορυτσᾶς (περὶ τῆς ὁποίας ἐμάθομεν εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν) καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν περνᾷ ὁ ποταμὸς Λεβόλης, παραπόταμος τοῦ Ἄψου. Τὸ πρὸς Ν. τῆς λεκάνης ὄρος **Βοϊόν** (Γράμμος) εἶνε τὸ σύνορον τῆς Ἀλβανικῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας (τῆς Ἑλλάδος).

β') Ἡ **ἐσωτερικὴ Ἀλβανία** εἶνε ὄρεινῃ. Τὰ ἐνταῦθα ὄρη (Ἰλλυρικὰ ἢ Ἀλβανικὰ Ἄλπεις) ἀνήκουν εἰς τὸ ἴδιον πτυχωσιγενὲς σύστημα, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται καὶ καθ' ὅλην τὴν Ἡπείρον καὶ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα (δηλ. τὰς Ἑλληνίδας ὀροσειράς). Εἶνε ταῦτα ὄρη ἀσβεστολιθικά μὲ ὀφείτας καὶ διορίτας. Διακρί-

Εἰκ. 4. Τομή τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου κατὰ τὴν 42αν παράλληλον.

νονται δὲ ἔδῳ τρία συστήματα. 1) Τὸ **Μιρδιτικὸν σύστημα** τούτου σπουδαιότατον ὄρος εἶνε ἡ Κανδασούτα (2300), διὰ τῆς ὁποίας παλαιὰ διήρχετο ἡ Ἐγνατία ὁδός, ἀρχομένη ἀπὸ τὴν παραλίαν τοῦ Ἀδριατικοῦ καὶ διευθυνομένη πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην, 2) τὸ πέραν τοῦ Δρίλωνος ποταμοῦ σύστημα, εἰς τὸ ὁποῖον ὑψοῦνται τὰ ὄρη **Κοράπ** (2770 μ., τὸ ὑψηλότερον τῶν Ἀλβανικῶν ὀρέων) καὶ **Σκάρδον** καὶ 3) τὰ πρὸς Β. ὀγκώδη ὄρη, λεγόμενα **Βόρειοι Ἀλβανικαὶ Ἄλπεις** (2600 μ.). Ὅλα αὐτὰ τὰ ὄρη τῆς Ἐσωτερικῆς Ἀλβανίας χωρίζουν τὴν Ἀλβανίαν ἀπὸ τὴν Νοτιοσλαβίαν.

γ') Ἡ **παραλίος Ἀλβανία** ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Αὐλῶνος ἕως εἰς τὸν λιμένα Ἅγιον Ἰωάννην τῆς Μεδούης. Ἐδῶ χαμηλὰ ὄρη ἔχουν διεύθυνσιν κάθετον πρὸς τὴν παραλίαν καὶ τελειώνουν εἰς ὀλίγα ἀκρωτήρια (Σάμανο, Νυμφαῖον). Μεταξὺ τούτων ἄλλοτε θαλάσσιοι κόλποι ἔχουν μεταβληθῇ διὰ τῶν ποταμῶν εἰς προσχωσινενεῖς πεδιάδας. Μεγίστη καὶ εὐφοροτάτη

εἶνε ἡ πεδιάς τῆς *Μουζακιάς*, προερχομένη ἀπὸ τὴν ἄργιλλον καὶ τὴν ἄμμον, τὴν ὁποίαν φέρουν οἱ ποταμοὶ Ἀῶς, Ἀψος καὶ Γενοῦσος. Αἱ πεδιάδες αὗται κατὰ τὸν χειμῶνα πλημμυροῦν καὶ μεταβάλλονται κατὰ μέγα μέρος εἰς λίμνας καὶ λιμνοθαλάσσας, τὸ δε θέρος εἰς ἔλη. Δι' αὐτὸ τὸ κλίμα ἐδῶ εἶνε νοσηρὸν καὶ ἡ καλλιέργεια ὀλίγη.

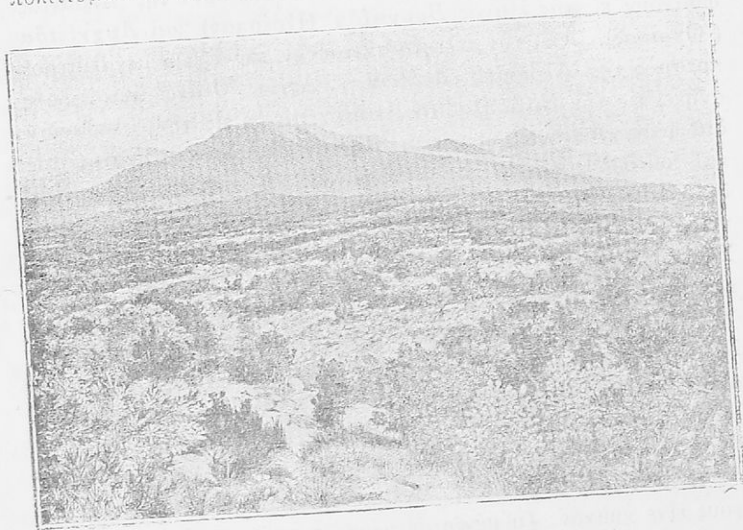
Υδατα τῆς ξηρᾶς. Τὰ ἀνατολικώτατα ὄρια τῆς Ἀλβανίας φθάνουν εἰς τὰς λίμνας *Βρυγηῖδα* (Πρέσπαν) καὶ *Δυχνίτιδα* (Ὁχρίδας). Ἀπὸ τὴν τελευταίαν ταύτην πηγάζει ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Ἀλβανίας *Δρίλων* (κ. Δρίν). Ὁ ἄνω αὐτοῦ ροῦς ἀνήκει εἰς τὴν Νοτιοσλαβίαν, εἰσέρχεται δὲ εἰς τὴν Ἀλβανίαν διὰ φάραγγος ἀνοιγομένης μεταξὺ τοῦ Μιθροϊτικοῦ συστήματος καὶ τοῦ ὄρους Κοράπ. Σχηματίζων μέγα τόξον, στρέφεται ΝΔ, διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Σκόδρας καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικόν. Μεγάλῃ λίμνῃ εἶνε καὶ ἡ ΒΔ κειμένη *Λαβεῖτις* (κ. τῆς Σκόδρας), ἐκ τῆς ὁποίας ἐκρέει ὁ ποταμὸς Βογιάνας. (Ὄνόμασε καὶ τοὺς λοιποὺς ποταμούς).

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ἀλβανίας ὁμοιάζει πρὸς τὸ τῆς Ἑλλάδος. Μεσογειακὸν κλίμα εἶνε εἰς τὰ περάτια, εἰς δὲ τὸ ἐσωτερικὸν ἡπειρωτικόν, ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς Λυτικῆς Μακεδονίας. Ἡ θερινὴ περίοδος εἶνε χωρὶς βροχάς, αἱ δ' ἐτήσiai βροχαὶ εἶνε περισσότεραι παρὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα (1—1 1/2 μέτρ.).

Βλάστησις καὶ δάση. Μικρὸν μέρος τοῦ Ἀλβανικοῦ ἐδάφους εἶνε γυμνόν. Τὸ μέγιστον μέρος σκεπάζεται ἀπὸ ἀραιὰν ἢ πυκνὴν βλάστησιν, τὰ εἶδη δὲ αὐτῆς ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἐδάφους. Εἰς τὰ χαμηλὰ μέρη τὰ δένδρα εἶνε θαμνώδη. Εἰς τὰς κλιτῆς τῶν λόφων καὶ τοὺς πρόποδας τῶν ὄρεων ἐπικρατεῖ ἡ δρυς, ὑψηλὰ δὲ εἰς τὰ ὄρη ἡ ὀξύα, ἡ ἀγρία πεύκη καὶ ἡ λευκόδεσμος πεύκη (δόμπολο).

Κάτοικοι. Οἱ Ἀλβανοὶ (Σκιπετάρ) θεωροῦνται ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Πελασγῶν καὶ Ἰλλυριῶν. Πλὴν τῶν κατοικούντων ἐν Ἀλβανίᾳ εὐρίσκονται καὶ πέραν τῶν ὁρίων αὐτῆς, εἰς τὴν Νοτιοσλαβίαν (ἐν ὧν 1.250.000). Διακρίνονται δὲ εἰς δύο ὁμάδας· οἱ βόρειοι Ἀλβανοὶ, οἱ ὁποῖοι λέγονται *Γκέγκηδες*, εἶνε ὑψηλοὶ τὸ ἀνάστημα, οἱ δὲ νότιοι, οἱ *Διάπηδες*, κονιότεροι. Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶνε μικρὰ (36 κάτοικοι εἰς 1 τετρ. χιλ.) διότι ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ πλοῦτος τῆς χώρας μένει ὀπίσω. Αἰτία τούτου εἶνε τὸ ὄρεινόν

τῆς χώρας, αἱ ἀνθυγιεῖναι πεδιάδες, ἡ δυσκολία τῆς συγκοινωνίας καὶ μάλιστα τῆς ἐξωτερικῆς. Τὰ εἰσώδη παράλια δὲν ἔχουν φυσικοὺς λιμένας, τὰ δὲ ὑψηλὰ καὶ δύσβατα ὄρη ἐμποδίζουν τὴν χώραν ἀπὸ τὰς κυρίας συγκοινωνιακὰς γραμμὰς τῆς χερσονήσου τοῦ Αἰῖμου μετὰ τῆς Εὐρώπης. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶνε ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον οἱ Ἕλβανοὶ ὕστεροῦν ἀπὸ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν. Τὸ κράτος αὐτῶν δὲν εἶνε ἀκόμη καλὰ διοργανωμέ-

Εἰκ. 5. Θαμνώδης βλάστησις Ἑλβανίας.

νον· ἐξακολουθεῖ ἀκόμη ἡ πολιτικὴ ὀργάνωσις κατὰ πατριὰς καὶ διατηρεῖται ἡ ἐκδίκησις τοῦ αἵματος.

Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Οἱ Ἕλβανοὶ εἶνε γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Τὰ κύρια γεωργικὰ αὐτῶν ἐργαλεῖα εἶνε ἡ σκαπάνη καὶ τὸ παλαιὸν ἄροτρον. Διπλάσματα εἶνε ἄγνωστα. Ἐν τούτοις ἤρchiσε σχετικὴ τις πρόοδος, διότι ἐνδιαφέρονται ἔξανα κράτη, διὰ νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὰ πλούτη αὐτῆς. Καλλιερгоῦνται δημητριακοὶ καὶ ὅροι καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ ἀραβόσιτος. Εἰς μερικὰς πεδιάδας καλλιερгоῦται καὶ ἡ ὄρυζα, ὁ βάμβαξ, τὸ λῖνον καὶ πανταχοῦ ὁ καπνός. Ὡσαύτως εὐδοκιμεῖ ἡ ἄμπελος, ἡ ἐλαία καὶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ.

Εἰς τὴν Ἑλβανίαν τρέφονται χοῖροι (ιδίᾳ εἰς τὴν Βόρειον),

αἴγες, πρόβατα, ὄρνιθες, Ἰνδιάνοι ὡς καὶ μεγάλα ζῶα (βόες, βούβαλοι, ἵπποι, ὄνοι καὶ ἡμίονοι).

Ψευκτὸς πλοῦτος καὶ βιομηχανία. Ἡ Ἀλβανία ἔχει κοιτάσματα σιδήρου, χαλκοῦ καὶ χρωμίου, ὥς καὶ πισσασφάλτου, νάφθης καὶ πετρελαίου. Ὁ πλοῦτος ὅμως αὐτὸς εἶνε ἀκόμη ἀνεκμετάλλευτος. Τὸ ἔριον τῆς κτηνοτροφικῆς παραγωγῆς χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ὕφανσιν ἐριούχων ὕφασμάτων καὶ κατασκευὴν ταπήτων (χιλιμίων). Ἐν γένει ἐπικρατεῖ ἡ οἰκιακὴ βιομηχανία χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ σπουδαῖον ἐργοστάσιον. Ἐσχάτως μόνον ἤρχισε νὰ γίνεται προσπάθεια διὰ τὴν ἀνάπτυξιν βιομηχανικῶν κλάδων.

Ἐμπόριον καὶ συγκοινωνία. Τὴν μεγαλυτέραν ἐμπορικὴν κίνησιν ἔχει μὲ τὴν Ἰταλίαν διὰ τὰς εὐκολίας τὰς ὁποίας δίδει εἰς αὐτὴν καὶ κατὰ δεύτερον λόγον μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ἐξάγει ζῶντα ζῶα, διάφορα κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ἄλλα, εἰσάγει δὲ ὑφάσματα, μέταλλα, δημητριακὰ καὶ ἀποικιακὰ. Οἱ κυριώτεροι λιμένες εἶνε: τὸ Δυρράχιον (ἡ ἀρχαία Ἐπίδαμνος), Αὐλὼν καὶ οἱ Ἅγιοι Σαράντα, οἱ ὁποῖοι συγκοινωνοῦν μὲ τὴν Ἰταλίαν δι' ἀτμοπλοϊκῶν γραμμῶν. Οἱ Ἅγιοι Σαράντα συγκοινωνοῦν καὶ μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ δὲ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀλβανίας διασχίζεται ὑπὸ πολλῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν, κατασκευάζεται δὲ καὶ σιδηροδρομικὴ γραμμή, ἡ ὁποία θὰ συνδέσῃ τὸ Δυρράχιον μὲ τὰ Τίραννα. Δύο ἀμαξίται ὁδοὶ ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα τῆς Ἡπείρου ἐνώνουν τὰς Ἑλληνικὰς ὁδοὺς μὲ τὰς Ἀλβανικὰς (Ἰωάννινα—Ἀργυρόκαστρον καὶ Ἰωάννινα—Κορυτσά). Αἱ Ἀθῆναι συνδέονται μὲ τὴν πρωτ. τῆς Ἀλβανίας Τίραννα ἀεροπορικῶς διὰ μέσου Θεσσαλονίκης.

Γλῶσσα καὶ θρησκεία. Οἱ Ἀλβανοὶ ὁμιλοῦν τὴν Ἀλβανικὴν γλῶσσαν, διὰ τὴν γραφὴν τῆς ὁποίας χρησιμοποιοῦν τὸ λατινικὸν ἀλφάβητον. Κατὰ τὴν θρησκείαν οἱ περισσότεροί εἶνε Μουσουλμάνοι (600 χιλ.), οἱ δὲ ἄλλοι Χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι (220 χιλ.) καὶ Λυτικοὶ (80 χιλ.).

Πολιτικὴ διαίρεσις καὶ πόλεις. Ἡ Ἀλβανία διαιρεῖται εἰς 8 νομούς. Αἱ κυριώτεραι πόλεις εἶνε: *Τίραννα* (32) ἡ πρωτ. τῆς Ἀλβανίας, *Δυρράχιον* (12), *Σκόδρα* (32), *Ἐλβασσάν* (13) *Βεράτιον* (12), *Αὐλὼν* (7), *Ἀργυρόκαστρον* (12) καὶ *Κορυτσά* (28). Ἀξιόλογοι εἶνε καὶ αἱ κῶμαι τῆς *Χιμάρρας*, κείμε-

ναι κατὰ τὰ Κεραύνια ὄρη. Οἱ φιλελεύθεροι Ἕλληνες Χιμαρῶται εἶχον ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἴδια προνόμια.

Ἀσκ. 1. Ἀνάφερε προϊόντα ἐξαγόμενα ἐκ τῆς Ἀλβανίας εἰς τὴν Ἑλλάδα.—**2.** Ταξίδευσε νοερῶς ἐκ τῆς ἰδίας σου πατρίδος εἰς τὸ Ἀργυροκάστιρον καὶ ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τὰ Τίρανα.

2. NOTIOSLABIA

[250.000 τετρ. χιλ. — 14 ἑκατ. κάτ. 56 κάτ. ἀνὰ 1 τετρ. χιλ.]

Ἑρωτ. 1. Παρατήρησε τὰ ὄρια τοῦ κράτους τούτου.—**2.** Ποίαν μορφήν ἔχουν αἱ ἀκταὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ; —**3.** Ποῦ φαίνονται φυσικὰ σύνορα καὶ ποῦ ἀπλῶς πολιτικά; —**4.** Διὰ τίνος χώρας διέρχεται ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ὁροσεικὴ γραμμὴ καὶ διὰ τίνων ὁρέων; —**5.** Ὀνόμασε γνωστὸν ποταμὸν ἐν τῇ Σερβικῇ Μακεδονίᾳ.—**6.** Ποῦ βλέπομεν ὄρεινόν μέρος τῆς χώρας καὶ ποῦ πεδινόν;—**7.** Παρακολούθησε τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως καὶ εὗρε τοὺς παραποτάμους Δραῦον, Σαῦον καὶ Μοράβαν.—**8.** Συμπίπτουν τὰ πολιτικὰ ὄρια τῆς Νοτιοσλαβίας μὲ τὰ φυσικὰ ὄρια τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου;—**9.** Ὀνόμασε λίμνας αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς τὰ σύνορα κράτη (Ἀλβανίαν καὶ Ἑλλάδα).—**10.** Σύγκρινε τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὸν πληθυσμὸν τῆς Νοτιοσλαβίας μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Γενικά. Οἱ Νότιοι Σλάβοι (Γιουγκοσλάβοι) ἀποτελοῦνται ἀπὸ τοὺς Σέρβους, Κροάτας, Σλοβένους, Δαλμάτας καὶ Μαυροβούνιους. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου ἀπετέλουν ἐξωχριστὰ κράτη οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Μαυροβούνιοι, οἱ δὲ ἄλλοι ἦσαν ἡνωμένοι μὲ τὴν Αὐστρουγγαρίαν, ἡ ὁποία ἦτο μεγάλη μοναρχία. Σήμερον τὸ νέον τοῦτο κράτος περιλαμβάνει ὅλους τοὺς Νοτίους Σλάβους (βασίλειον διπλάσιον τῆς Ἑλλάδος). Διακρίνομεν τέσσαρας φυσικὰς περιοχάς. α') Τὴν Σερβίαν καὶ τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν· β') τὴν πρὸς δυσμὰς Ἀλπικὴν χώραν καὶ γ') τὸ Παννονικὸν λεκανοπέδιον.

ΦΥΣΙΚΗ ΔΙΑΠΛΑΣΙΣ ΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

α') Ἡ Σερβία καὶ ἡ Σερβικὴ Μακεδονία ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο διαφόρους ποταμίας χώρας· 1) ἡ Σερβικὴ ἢ Βορειοδυτικὴ Μακεδονία ἔχει τὸν Αἰδὸν ποταμὸν, ὃ ὁποῖος ἀκολου-

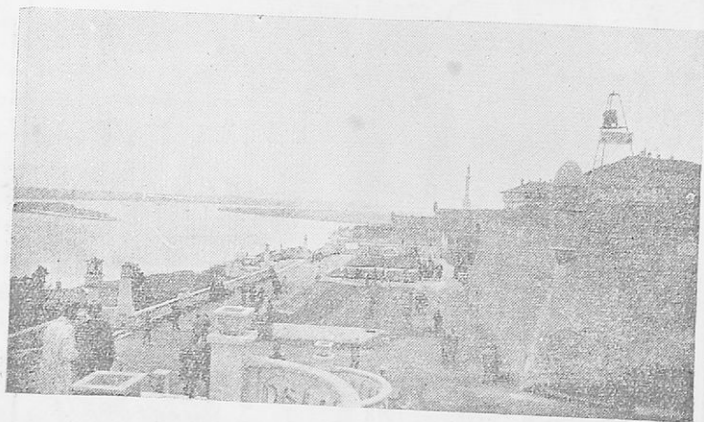
θεῖ καταβύθισμα μὲ σειρὰν λεκανοπεδίων καὶ διευθύνεται πρὸς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Ἡ χώρα ἔχει πολλὰ λεκανοπέδια καὶ ὄρη, ὅπως καὶ ἡ Δυτικὴ Μακεδονία τῆς Ἑλλάδος. Τὰ λεκανοπέδια τῆς Πελαγονίας (ἢ Μοναστηρίου), τοῦ Περλεπέ, τοῦ Ἰστιπ, τῶν Σκοπίων, τοῦ Τετόβου καὶ τῆς Σιτωμνίτης εἶνε

Εἰκ. 6. Αἱ ἐπεκτάσεις τῆς Σερβίας (Νοτιοσλαβίας)

εὐφορώτατα. Παράγουν σίτον, ὄρυζαν, βάμβακα, σησάμι, κινὰ καὶ ὀπωρικά. Ἡ δὲ *Γευγελή*, παρὰ τὰ Ἑλληνικὰ σύνορα, παράγει μέταξαν καὶ ἔχει μεταξουργεῖα. Σπουδαῖα εἶνε καὶ τὰ μεταλλευτικὰ κοιτάσματα (γαϊάνθρακες, χαλκός, ἀργυροῦχος μόλυβδος, σίδηρος καὶ ἀντιμόνιον). 2) Συνέχεια πρὸς Β. τοῦ καταβύθισματος τοῦ Ἀξιού εἶνε τὸ **καταβύθισμα τοῦ Μοράβα**, ὅπου καὶ εἰς τοῦτο ἐξακολουθεῖ ἡ σειρὰ τῶν μικρῶν λεκανοπεδίων. Αὐτὰ ἄλλοτε ἐσκεπάζοντο ἀπὸ ὕδατα, τὰ ὁποῖα ὅμως σήμερον ἐκρέουν διὰ τοῦ ποταμοῦ Μοράβα, ὁ ὁποῖος διευθύνεται πρὸς Β. Τὰ λεκανοπέδια ταῦτα ἔχουν γῆν μαλακὴν καὶ διὰ

τοῦτο εἶνε εὐφορώτατα. Ὡσαύτως σχηματίζονται λεκανοπέδια καὶ εἰς παραποτάμους τοῦ Μοράβα. Ὁ *Ἰμπαρ* διαρρέει μεγάλην κοιλάδα, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται αἱ πόλεις *Μητροβίτσα* καὶ *Νόβι-παζάρ*. Πρὸς Ν. τῆς κοιλάδος αὐτῆς ὑψοῦται τὸ ὄροπέδιον Κοσσυφοπέδιον (Κόσοβο—πόλις), τὸ ὁποῖον ὀρίζεται πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ ὄρους Σκάρδου. Παρὰ τὸ ὄροπέδιον τοῦτο εἶνε αἱ πόλεις *Διάκοβα* καὶ *Πρισρένη*. Εἰς τὴν Δυτικὴν αὐτὴν Σερβίαν, ὅπου ὑπάρχουν πολλὰ δάση δρυῶν, τρέφονται χοῖροι καὶ ἄλλα ζῶα, σύννηθες δὲ ὁπωροφόρον δένδρον εἶνε ἡ δαμασκηνέα.

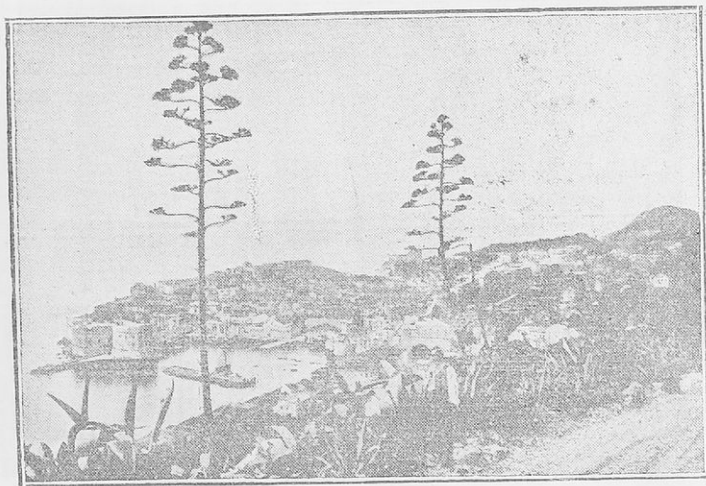

Εἰκ. 7. Τὸ φρούριον τοῦ Βελιγραδίου. Ἀριστερὰ ὁ Δούναβις.

Διὰ τῶν κοιλάδων τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τοῦ Μοράβα διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην. Σπουδαῖος σταθμὸς εἰς τὸν Μοράβαν εἶνε ἡ πόλις *Νις* (π. Ναϊσός, 30), ἀπὸ τὴν ὁλοίαν ἀρχίζει γραμμὴ πρὸς τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Τουρκίαν. Σπουδαιοτάτη εἶνε ἡ θέσις τοῦ *Βελιγραδίου* (350), κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Σαίου καὶ τοῦ Δουνάβεως, ὁ τελευταῖος σταθμὸς τῆς χειρσονήσου τοῦ Αἵμου πρὸς τὴν Εὐρώπην. Πρὸ τοῦ πολέμου ἦτο ἡ πρωτ. τῆς Σερβίας καὶ διὰ τὴν θέσιν της συνεκεντροῦτο ὅλη σχεδὸν ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον τῆς Σερβίας, ὑπῆρχον δὲ καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ἔμποροι. Σήμερον εἶνε πρωτ. τῆς Νοτιοσλαβίας, καὶ ἔχει ἀξιοθῆ ὄχι μόνον ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ βιομη-

χανικά καταστήματα καὶ τὸ ἐμπόριον. Εἶνε τὸ κέντρον τῆς πνευματικῆς κινήσεως τοῦ βασιλείου μὲ πανεπιστήμιον καὶ μὲ τέλεια ἐργαστήρια καὶ βιβλιοθήκας.

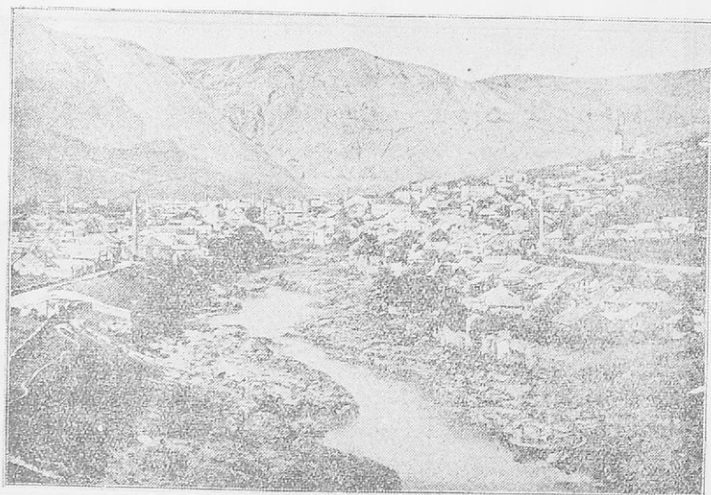
β') Ἡ *δυτικὴ Ἀλπικὴ ζώνη* εἶνε πολὺπλοκος. Ἀποτελεῖ τὸν πτυχωσιγενῆ σύνδεσμον μεταξὺ τῶν Ἀλβανικῶν ὄρεων καὶ τῶν Κεντρικῶν Ἀλπεων τῆς Εὐρώπης καὶ περιλαμβάνει τὰς χώρας Μαυροβούνιον, Δαλματίαν, Ἑρζεγοβίνην, Βοσνίαν, Σλαβονίαν,

Εἰκ. 8. Δαλματικὴ ἀκτὴ.

Κροατίαν καὶ Σλοβενίαν. Αἱ πτυχώσεις ἔχουν διεύθυνσιν παράλληλον πρὸς τὰς ἀκτὰς, πλὴν τῶν ΒΔ ὄρεων, τῶν *Τουλιανῶν* Ἀλπεων, τὰ ὁποῖα διευθύνονται ἐκ Δ. πρὸς Α (ὕψηλότερα κορυφὴ 2820 μ.). Τὰ ἄλλα ὄρη φέρουν τὸ ὄνομα *Δυναρικαὶ Ἀλπεις* καὶ ἐννοῦνται περισσότερον πρὸς Ν., εἰς τὸ Μαυροβούνιον (ὕψ. 2570 μ.). Οἱ Σλάβοι καλοῦν τὰ ὄρη αὐτὰ Πλανίνα, δηλ. ὄρος ἢ ὄρεινὴ βοσκή, διότι πλὴν τῶν δασῶν, ἔχουν πολλὰς ἐκτάσεις πρὸς βοσκήν. Μεγάλῃ ὁμῶς κεντρικῇ ζώνῃ τούτων, ἣ ὁποία συνίσταται ἀπὸ ἀσβεστόλιθον, εἶνε γυμνὴ καὶ οἱ κάτοικοι καλοῦν αὐτὴν *κάρστ*. Ἐξ αὐτοῦ δίδεται ἡ ὀνομασία «κάρστια φαινόμενα». Εἶνε γεμάτη ἀπὸ «δολίνας» καὶ «πόλγας» μὲ καταβόθρας καὶ κρυφὰς δεξαμενὰς (ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἀρκα-

δίαν τῆς Πελοποννήσου). Τὰ ὕδατα αὐτῶν ἀναφαίνονται ὡς πηγαὶ εἰς τὴν *Δαλματίαν*. Ἡ Δαλματία εἶνε ἡ μόνη χώρα τῆς Νοτιοσλαβίας, ἡ ὁποία εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Μεσογειακοῦ κλίματος μὲ γῆν εὐφορον ἀλλὰ στενὴν καὶ χωρὶς ἐνδοχώραν. Μέγα μέρος τῆς χώρας ἔχει καταποντισθῆ, αἱ δὲ στεναὶ χερσόνησοι αὐτῆς καὶ αἱ σειραὶ τῶν παρακτίων νήσων (Δαλματικαὶ νῆσοι) μένουν ὡς ὀξυγενεῖς προεξοχαί. Ὁ μέγας

Εἰκ. 9. Ἡ πρωτ. τῆς Ἑρζεγοβίνης Μοστάρη.

διαμελισμὸς καὶ ὁ πλοῦτος τῶν ἰχθύων παρακινεῖ τοὺς κατοίκους τῆς χώρας αὐτῆς εἰς τὴν ναυτιλίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἔχουν θαλασσίαν συγκοινωνίαν μὲ τὴν Ἰταλίαν, πολλοὶ ὁμιλοῦν τὴν Ἰταλικήν. Ἐκ τῶν πολλῶν λιμένων μεγαλοπρεπέστατος εἶνε ὁ διπλοῦς λιμὴν τοῦ *Κατάρου*. Μία μικρὰ πόλις τῆς Δαλματίας, ἡ *Ζάρα*, κατέχεται ὑπὸ τῆς Ἰταλίας.

Μεταξὺ τῆς Δαλματίας καὶ τῆς Σερβίας ἐκτείνονται αἱ χώραι *Ἑρζεγοβίνη* καὶ *Βοσνία*. Καὶ τὰ μὲν ὕδατα τῆς Ἑρζεγοβίνης διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ *Νάροντος* ἐκβάλλουν εἰς τὸ Ἀδριατικόν, ἐνῶ εἰς τὴν Βοσνίαν ρέουν ποταμοὶ διευθυνόμενοι ἐκ Ν πρὸς Β καὶ συμβάλλουν μὲ τὸν Σαῦον. Εἰς ἐξ αὐτῶν λέγεται Βόσνας, ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ τὸ ὄνομα τῆς χώρας.

Αἱ χῶραι αὐταὶ ὑπήγοντο ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν Τουρκίαν, διὰ τοῦτο οἱ περισσότεροι ἐδῶ Σλάβοι ἔχουν μωαμεθανικὴν θρησκείαν. Πρωτ. τῆς Ἑρζεγοβίνης εἶνε ἡ **Μοσάτρη**(20), τῆς δὲ Βοσνίας τὸ **Σεράγεβο**ν (75).

Πρὸς Β. τῶν χωρῶν τούτων ἔκτείνονται ἡ **Κροατία** καὶ ἡ **Σλοβενία**. Αἱ χῶραι αὐταὶ ἔχουν καταρράκτας καὶ γαιάνθρακας, διὰ τοῦτο ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἔχει ἀναπτυχθῆ εἰς αὐτάς ἡ βιομηχανία. Εἰς τὴν Κροατίαν πρωτ. εἶνε ἡ βιομηχανικὴ καὶ ὠραία πόλις **Ζάγρεμπ** (ἄλλοτε Ἄγγραμ) μὲ 180 χιλ. κατ. Ἐχει ὠραῖον καθεδρικὸν ναὸν καὶ πανεπιστήμιον. Τῆς Σλοβενίας πρωτ. εἶνε ἡ **Διουμπλιάνα** (ἄλλοτε Λάϊμπαχ) μὲ 55 χιλ. κατ. Αἱ πόλεις αὐταὶ ἔχουν ἐπίνειον τὸ **Σούσακ**, τὸ ὁποῖον εἶνε πλησίον τῆς Ἰταλικῆς πόλεως Φιούμεη.

γ') Τὸ **Πανονικὸν λεκανοπέδιον** εὐρίσκεται πέραν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου καὶ εἶνε μέγα καταβύθισμα, τὸ ὁποῖον ἔκτείνεται πρὸς Α. τῶν Ἀλπεων. Κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον ἐσκεπάζετο ἀπὸ ὕδατα καὶ ἐσχηματίζετο ἐδῶ μεγάλη λίμνη ἀπὸ ταύτην ἐξέρρευσαν τὰ ὕδατα διὰ τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως, ὁ ὁποῖος διέσχισε τὰ ὄρη καὶ ἐσχημάτισε τὰ στενὰ τῶν **Σιδηρῶν πυλῶν** (ὅπως καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἐσχηματίσθησαν τὰ Τέμπη). Τὸ νότιον τμήμα τοῦ λεκανοπεδίου τούτου ἀνήκει εἰς τὴν Νοτιοσλαβίαν καὶ ὀνομάζεται **Βοῦβοδίνα**. Πλὴν τῶν Σλάβων κατοικοῦν ἐδῶ καὶ Οὐγγρικοὶ καὶ Γερμανικοὶ πληθυσμοί. Ἐχει πρωτ. τὴν Σουμποτίτσαν (ἄλλοτε Θηρεσιούπολις, 105 χιλ. κ.). Αὕτη εἶνε κέντρον σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν καὶ ἡ τρίτη κατὰ τὸν πληθυσμὸν πόλις τῆς Νοτιοσλαβίας.

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἰς μὲν τὰ παράλια εἶνε βροχερὸν καὶ Μεσογειακόν, εἰς δὲ τὰ λοιπὰ ἐπειδὴ ἐμποδίζεται ὑπὸ τῶν ὄρεων ἡ θαλασσία ἐπίδρασις, εἶνε ἡπειρωτικόν, μὲ βροχὰς ὀλιγωτέρας. Διὰ τοῦτο ἐν τῇ Νοτιοσλαβίᾳ εἰς μὲν τὰς παραλίους χώρας καλλιεργοῦνται φυτεῖαι τοῦ Μεσογειακοῦ κλίματος, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς φυτεῖται τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης.

Χλωρίς. Ἡ Νοτιοσλαβία ἔχει πολλὰ δάση (30 ο)ο τῆς ὅλης ἐπιφανείας). Ἄλλοτε εἶχε περισσότερα, ἀλλὰ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἔχουν κατακοπῇ καὶ σήμερον ἔχουν μεταβληθῇ εἰς λιβάδια ἢ τόπους, ὅπου καλλιεργοῦνται σιτηρὰ καὶ ὀπωροφόρα δένδρα. Εἰς τὴν Βοσνίαν, τὴν Κροατίαν καὶ τὰ ὄρη τῆς Σλοβενίας ὑπάρχουν πολλὰ δάση κωνοφόρα, ὥς καὶ δρυῖς,

καστανέαι καὶ ἄλλα τὰ ὁποῖα παρέχουν ξυλείαν διὰ βιομηχανίαν ἢ ἐξαγωγὴν εἰς ἄλλας χώρας (μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνεται καὶ ἡ Ἑλλάς).

Πανίς. Ἡ πανίς τῆς Νοτιοσλαβίας εἶνε ὁμοία μὲ τὴν τῆς Μέσης Εὐρώπης. Εἰς δασώδεις ἐκτάσεις ζοῦν λύκοι, ἀλώπεκες, ἔλαφοι, δορκάδες, λαγοί, εἰς δὲ τὸ Μαυροβούνιον καὶ ἄρκτοι.

Κάτοικοι. Οἱ Νότιοι Σλάβοι διακρίνονται κυρίως εἰς Σέρβους, εἰς Κροάτας καὶ εἰς Σλοβένους καὶ ὁμιλοῦν ἰδιαιτέρας σλαβικὰς διαλέκτους (ἐν ὧν 9 ἑκατ.). Εἰς τὴν Βοϊβοδίναν πλὴν τῶν Σλάβων κατοικοῦν καὶ Οὐγγροι (600 χιλ.), Γερμανοὶ (400 χιλ.) καὶ ὀλίγοι Ρουμᾶνοι. Ἀλβανοὶ κατοικοῦν εἰς τὰς παρὰ τὴν Ἀλβανίαν χώρας. Βούλγαροι καὶ Ἕλληνες ὀλίγοι (16 χιλ.) εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ πλὴν τῆς Κροατίας καὶ τῆς Σλοβενίας εἶνε ἴση πρὸς τὴν τῆς Ἑλλάδος (48 κ. ἀνὰ 1 τέτρ. χιλ.)· εἰς τὴν Κροατίαν καὶ τὴν Σλοβενίαν εἶνε μεγαλύτερα διότι εἰς αὐτὰς εἶνε ἀνεπτυγμένη ἡ βιομηχανία (68 κ. ἀνὰ 1 τέτρ. χιλ.).

Γεωργία. Ἐκ τῆς γεωργίας ζοῦν τὰ 80 ο/ο τῶν κατοίκων, ὅθεν ἡ Νοτιοσλαβία εἶνε γεωργικὸν κράτος. Ἐκ τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων μέγα μέρος κατέχουν οἱ ἄγροι καὶ παράγεται τόσος ἀραβόσιτος καὶ σῖτος, ὥστε νὰ φθάνη εἰς τὴν ἐγγύχωριον κατανάλωσιν καὶ νὰ ἐξάγεται εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς ἄλλα κράτη. Παράγονται ἀκόμη καὶ τεύτλα ἐκ τῶν ὁποίων κατασκευάζεται ζάχαρις, γεώμηλα, καπνὸς (14 χιλ.τόν.) καὶ ὄσπρια. Καλλιεργοῦνται καὶ μωρέαι διὰ τὴν σηροτροφίαν καὶ τὴν μέταξαν, μεγάλη δὲ εἶνε ἡ παραγωγὴ ὀπωρῶν, ἰδίᾳ δαμασκηνών.

Κτηνοτροφία. Αὕτη ἔρχεται ὡς δεῦτερος κλάδος τοῦ πλούτου τῆς Νοτιοσλαβίας. Τρέφονται τόσα πολλὰ μεγάλα καὶ μικρὰ ζῶα (ἵπποι, ὄνοι, ἡμίονοι, βόες, βούβαλοι, πρόβατα, αἶγες καὶ χοῖροι), ὥστε ἐξάγονται καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς ἄλλα κράτη. Σπουδαία εἶνε καὶ ἡ πτηνοτροφία, πολλὰ δὲ πτηνὰ καὶ αὐγὰ ἐξάγονται.

Ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα. Ἡ Νοτιοσλαβία ἔχει καὶ πλοῦτον ὀρυκτῶν καὶ μετάλλων, ὡς γαιανθράκων, σιδήρου, μαγγανίου, χαλκοῦ, μολύβδου καὶ ἄλλων, ἀλλ' αἱ ἐκμεταλλεύσεις αὐτῶν δὲν εἶνε μεγάλαι. Τὴν μεγαλυτέραν ἐκμετάλλευσιν ἔχει ὁ γαιάνθραξ (ἰδίως ἐν Σλοβενίᾳ), τοῦ ὁποίου ἐξορύσσονται κατ' ἔτος 5 ἑκατ. τόνοι. Σίδηρος ἐξορύσσεται εἰς τὴν Βοσνίαν, Ἐρζε-

γοβίνην καὶ Κροατίαν. Εἰς τὴν Δαλματίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην ὑπάρχει καὶ βωξίτης, ἐκ τοῦ ὁποίου παράγεται τὸ ἀλουμίνιον.

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία περιορίζεται εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν γεωργικῶν προϊόντων καὶ τῆς ξυλείας. Ὑπάρχουν πολλοὶ ἀλευρόμυλοι, 8 ἐργοστάσια ζαχαρέως, ἐργοστάσια καπνοῦ καὶ μεγάλα προιονιστήρια διὰ τὴν κοπὴν καὶ ἐπεξεργασίαν τῆς ξυλείας.

Ἡ ὑφαντουργικὴ (βαμβακουργία, μεταξουργία, ταπητουργία) εἶνε ἀκόμη ἀτελής, διὰ τοῦτο ἡ Νοτιοσλαβία εἰσάγει εἶδη ἱματισμοῦ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν. Ὡσαύτως μικρὰ εἶνε καὶ ἡ μηχανουργία καὶ εἰσάγονται ποσότητες σιδήρου καὶ μηχαναὶ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν. Τὴν βιομηχανίαν τῆς χώρας βοηθοῦν καὶ ὕδραυλικά δυνάμεις, τῶν ὁποίων ὅμως γίνεται μικρὰ χρησιμοποίησις. Αἱ βιομηχανικώτεραι πόλεις εἶνε τὸ Βελιγράδιον, τὸ Σεράγεβον, ἡ Λιουμπλιάνα καὶ τὸ Ζάγκρεμπ.

Ἐμπόριον. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι ἡ Νοτιοσλαβία εἰσάγει ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ προϊόντα βιομηχανικά καὶ ἐξαγεί ἀντ' αὐτῶν γεωργικά καὶ κτηνοτροφικά. Μεγαλύτερον ἐμπόριον ἔχει μὲ τὰ κράτη Τσεχοσλοβακίαν, Αὐστρίαν, Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν. Μὲ τὴν Ἑλλάδα ἔχει μικρὸν ἐμπόριον. Ἀπὸ τὴν Νοτιοσλαβίαν ἐξάγονται προϊόντα διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀξίας περίπου 350 ἑκατ. δραχ. (ζῆα, ξυλεῖα, σιτηρά, φασόλια) καὶ εἰσάγονται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἐμπορεύματα ἀξίας μόλις 75 ἑκατ. δραχ. (νῆματα, σιτηρά, ἔλαιον, σάπωνες κ. ἄ.).

Ἡ Νοτιοσλαβία ἔχει νομισματικὴν μονάδα τὸ δηνάριον (=0,74 δραχ.).

Ναυτιλία. Ἡ Νοτιοσλαβία, ἐπειδὴ δὲν ἔχει τὰ μεγάλα παραλία τῆς Ἑλλάδος, ἔχει μικρότερον ναυτικὸν στόλον παρὰ ἡ Ἑλλάς. Πλὴν ὅμως τῶν κατὰ θάλασσαν πλοίων ἔχει καὶ ποταμόπλοια, διότι ὁ ποταμὸς Δούναβις καὶ οἱ μεγάλοι αὐτοῦ παραπόταμοι εἶνε πλωτοὶ ἔχει δὲ καὶ διώρυγας. ἔχει ὑπὲρ τὰ 300 ἀτμόπλοια καὶ βενζινόπλοια χωρητικότητος 470 χιλ. τόν. διαρκῶς δὲ ταῦτα αὐξάνουν.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν διαφορῶν χωρῶν τῆς Νοτιοσλαβίας, ὥς καὶ μεταξὺ τῶν ὁμόρων χωρῶν εἶνε ἀρίστη, καὶ μόνον ὑστερεῖ εἰς τὴν Κεντρικὴν Σερβίαν, τὴν Βοσνίαν καὶ τὸ Μαυροβούνιον. ἔχει δίκτυον ὁδῶν, σιδηροδρ.

Ι. Ζαρεῆ. Γεωγραφ. τῆς Εὐρώπης Β' Γυμνασ. Ἔκδ. Γ' 1935

2

γραμμὰς (16.000 χιλιόμε.), ἀεροπορικὰς συγκοινωνίας καὶ πολλοὺς λιμένας. Ἐπίσης ὑπάρχουν τηλεγραφικαὶ καὶ τηλεφωνικαὶ γραμμαί. Διὰ τῆς Νοτιοσλαβίας γίνεται ἡ κυρία σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία μετὰ τὴν Εὐρώπης καὶ Ἀνατολῆς (δηλ. ἐκ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Ἑλλάδα, Βουλγαρίαν καὶ Τουρκίαν), ἡ δὲ εὐκολωτέρα συγκοινωνιακὴ γραμμὴ πρὸς ἐμπορικὴν ἔξοδον ἀνοίγεται πρὸς τὸ Αἰγαῖον διὰ τῆς Θεσσαλονίκης. Διὰ τοῦτο ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος παρεχωρήθη εἰς αὐτὴν ἐλευθέρᾳ ζώνῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης διὰ νὰ διεξάγῃ τὸ ἐμπόριόν της. Διὰ τὰς δυτικὰς χώρας ὑπάρχουν καὶ στεναὶ σιδηροδρ. γραμμαί, αἱ ὁποῖαι ὑπερβαίνουν τὰ ὄρη καὶ καταλήγουν εἰς Δαλματικούς λιμένας (Κάστελ-Νούβο, Σπάλατον, Σεβενίκον, Σούσακ). Ἀεροπορικαὶ γραμμαὶ εἶνε :

Βελιγραδίου—Ζάγρεμπ—Βιέννης.

Ζάγρεμπ—Σούσακ.

Βελιγραδίου—Σεραγέβου—Ποδγορίτσης (Μαυροβ.).

Βελιγραδίου—Θεσσαλονίκης.

Θρησκεία. Ἐπίσημος θρησκεία τοῦ κράτους εἶναι ἡ Ὀρθόδοξος Σερβικὴ Ἐκκλησία (Χρηστιανικὴ)· εἰς αὐτὴν ὅμως ἀνήκει τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ. Εἰς τὴν Κροατίαν καὶ Σλοβενίαν οἱ κάτοικοι εἶνε τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας (Παπικοί), εἰς τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην ὑπάρχουν πολλοὶ Μουσουλμᾶνοι, παντοῦ δὲ διαμαρτυρούμενοι καὶ Ἰσραηλῖται.

Γλῶσσαι. Μεγαλύτεραν ποικιλίαν ἔχουν αἱ γλῶσσαι εἰς τὴν Νοτιοσλαβίαν, διότι ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς δὲν ἔχει τὴν ὁμοιογένειαν τῆς Ἑλλάδος. Αἱ κυριώτεραι γλῶσσαι εἶνε αἱ Σλαβικαί, δηλ. ἡ Σερβοκροατικὴ (λαλουμένη ἐν τῇ παλαιᾷ Σερβίᾳ, ἐν Μαυροβουνίῳ, ἐν Βοσνίᾳ, ἐν Ἑρζεγοβίνῃ, ἐν Κροατίᾳ κ. ἄ.), ἡ Σλοβενικὴ (ἐν τῇ Σλοβενίᾳ) καὶ ἡ Βουλγαρικὴ (ὑπὸ τῶν Βουλγαρομακεδόνων τῆς Νέας Σερβίας). Ἐκ τῶν λοιπῶν γλωσσῶν σπουδαιότεραι εἶνε ἡ Γερμανικὴ, ἡ Οὐγγρικὴ, ἡ Ἀλβανικὴ, ἡ Ρουμανικὴ, ἡ Τουρκικὴ καὶ ἡ Ἰταλικὴ.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα εἶνε κληρονομικὴ συνταγματικὴ μοναρχία καὶ ἀναγνωρίζεται καθ' ὅλον τὸ κράτος μία ἐθνότης. Ἔχει οἰκονομικὸν συμβούλιον, γερουσίαν καὶ βουλήν, ὃ δὲ βασιλεὺς ἐπικυροῖ καὶ δημοσιεύει τοὺς νόμους καὶ ἔχει ὅλα τὰ δικαιώματα τοῦ συνταγματικοῦ ἡγεμόνος. Ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ

διορίζη γερονσιαστές, ἐνῶ οἱ βουλευταὶ ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Ἐκπαίδευσις. Ἡ διδασκαλία εἰς τὴν κατωτέραν ἐκπαίδευσιν γίνεται δωρεάν καὶ εἰς τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν (τὴν Σερβοκροατικὴν). Ὑπάρχουν ὅμως διὰ τὰς μειονότητες (ὅπου ὑπάρχουν τοιαῦται) καὶ εἰδικὰ τμήματα, ὅπου διδάσκεται ἡ τοπικὴ γλῶσσα τῆς μειονότητος. Ἡ μέση ἐκπαίδευσις ἔχει τρία εἶδη σχολείων, τὰ γυμνάσια, τὰ πρακτικὰ λύκεια καὶ τὰς πρακτικὰς σχολὰς. Πανεπιστήμια δὲ εἶνε δύο πλήρη, τὸ τοῦ Βελιγραδίου καὶ τὸ τοῦ Ζάγρεμπ, ὑπάρχουν ὅμως πανεπιστημιακαὶ σχολαὶ καὶ ἐν Σκοπίοις καὶ Σουμποτίτσα. Ὑπάρχουν ἐπίσης 2 Ἀκαδημαῖαι καὶ ἄλλαι ἀνώτεραι σχολαί, ἰνστιτοῦτα, μουσεῖα κλπ. Τὰ κυριώτερα ἐπιστημονικὰ κέντρα εἶνε τὸ Βελιγράδιον, τὸ Ζάγρεμπ, ἡ Λιουμπλιάνη καὶ τὸ Σεράγεβον.

Ἐπίσης ἡ Νοτιοσλαβία δαπανᾷ πολλὰ καὶ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τέχνης καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ. Τὰ θέατρα καὶ οἱ θίασοι ἔχουν κρατικὴν ὑποστήριξιν. Οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ γλύπται ἔχουν συλλόγους, ἐκθέσεις καὶ περὶ πτερα καλῶν τεχνῶν.

Π Ι Ν Α Ξ

τῶν μεγαλυτέρων πόλεων τῆς Νοτιοσλαβίας.

	Κάτ. κατὰ χιλ.		Κάτ. κατὰ χιλ.
Βελιγράδιον	350	Σκόπια	60
Ζάγρεμπ	180	Λιουμπλιάνα	55
Σουμποτίτσα	105	Μοναστήριον	40
Σεράγεβον	75	Νις	30

Ἀσκήσεις. 1. Σχεδίασε χάρτην τῆς Νοτιοσλαβίας καὶ σημείωσε ἐπ' αὐτοῦ τὰ ὄρη, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς κυρίας πόλεις.—2. Ταξίδευσεν νοερῶς ἀπὸ τῆς πατρίδος σου εἰς Βελιγράδιον.

3. Β Ο Υ Λ Γ Α Ρ Ι Α

[103 χιλ. τετρ. χιλιόμ.—6 ἑκατ. κάτ.—58 κάτ. ἀνὰ 1 τετρ. χιλ.

Ἑρωτήσεις 1. Ὅρισε εἰς ποῖον μέρος τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου κείται τὸ βασίλειον τοῦτο καὶ σύγκρινε αὐτὸ πρὸς τὴν ἑκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν τῆς Ἑλλάδος. — 2. Ὀνόμασε τὰ

συνορεύοντα κράτη.—3. Πρὸς ποῖον μέρος βρέχεται ὑπὸ θαλάσσης καὶ ὑπὸ ποίας ;—4. Πῶς εἶνε ὁ διαμελισμὸς ὑπ' αὐτῆς ; — 5. Ποίαν διεύθυνσιν ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ ἔχει τὸ ὄρος Αἶμος ;—6. Ὀνόμασε ἄλλα ὄρη εἰς τὴν ΝΔ Βουλγαρίαν.—7. Ποῖος γνωστὸς ποταμὸς πηγάζει ἐξ αὐτῶν καὶ ποῦ ἐκβάλλει ;

Σχήμα καὶ Χῶραι. Τὸ σχῆμα τῆς Βουλγαρίας ὁμοιάζει πρὸς τετράπλευρον ὀρθογώνιον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνατολικὴ καὶ μικροτέρα πλευρὰ βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Αἱ κατὰ τοῦτον ἄκται, μήκους 150 χιλιομ. περίπου, ἔχουν μικρὸν διαμελισμὸν, εἰς δὲ μόνον κόλπος σχηματίζεται, ὁ τοῦ *Πύργου* (Βουργάς). Τὸ ὄρος Αἶμος ἦτο ἄλλοτε ὄριον τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ οἱ Βούλγαροι κατέκουν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Δουνάβειος.

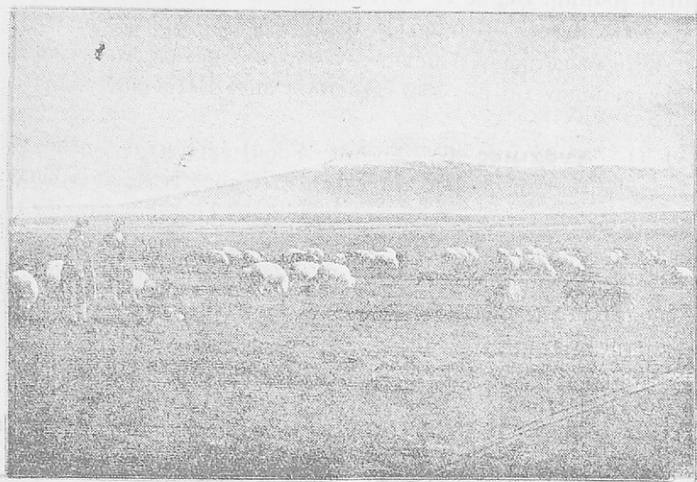
Ὅλη ἡ πρὸς Ν τοῦ ὄρους χώρα, ἡ ὁποία εἶνε ἡ νοτιοανατολικὴ τῆς χερσονήσου τοῦ Αἶμου, λέγεται *Θράκη*· μέγα μέρος αὐτῆς, τὸ ὁποῖον διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Ἑβρου, ὠνομάσθη Ἀνατολικὴ Ρωμυλία. Τὸ μέρος τοῦτο τῆς Θράκης ὡς καὶ μικρὸν μέρος τῆς Μακεδονίας ἀνήκει εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Φυσικὴ διάπλασις. Ἐάν κανεῖς ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν ἢ τὴν Ἑλληνικὴν Θράκην διασχίσῃ τὴν Βουλγαρίαν ἀπὸ Ν πρὸς Β ἕως εἰς τὸν Δούναβιν, θὰ ἴδῃ τὸ πανόραμα τριῶν ὀρεῶν καὶ δύο πεδιάδων. Τὰ τρία αὐτὰ ὄρη εἶνε ἡ *Ροδόπη*, ὁ *Ἀνθαιμὸς* (Σρέδνα—Γόρα) καὶ ὁ *Αἶμος* (Βαλκάνια). Ἀπὸ ὅλας τὰς Βαλκανικὰς χώρας ἡ Βουλγαρία ἔχει τὰ ὑψηλότερα ὄρη· συγχρόνως ὅμως ἔχει καὶ τὴν μεγαλυτέραν σχετικῶς ἔκτασιν τῶν κάλλιεργησίμων γαιῶν.

α') Τὰ ὄγκωδη βουνὰ τῆς *Ροδόπης*, μὲ τὴν ὁποίαν συνέχονται καὶ ὁ *Ὄρεβηλος* καὶ τὸ *Ρίλον*, προέρχονται ἀπὸ παλαιὰν ξηρὰν κρυσταλλοπαγῇ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπικάθηται ὕδατογενῇ ἐδάφει διαφόρων γεωλογικῶν ἐποχῶν καὶ ἡφαιστειογενῇ πετρώματα παλαιῶν καὶ νέων ἐκρήξεων. Τὸ Ρίλον φέρει τὴν ὑψηλότεραν κορυφὴν τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου (2925), κατὰ 7 μόνον μέτρα ὑψηλοτέραν τοῦ Ὀλύμπου (2918). Ἀμέσως κάτω ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς γυναι ἑκτάσεις ἕνεκα τοῦ ὕψους φέρουν τεραστίας κόγχας, εἰς πολλὰς δὲ ἀπὸ αὐτὰς εὐρίσκονται μικραὶ λίμναι. Αὐταὶ προῆλθον ἀπὸ παγετῶνας, οἱ ὁποῖοι ἄλλοτε ὑπῆρχον εἰς τὰ ὑψηλὰ αὐτὰ ὄρη. Ἀπὸ 2000 μ. καὶ κάτω ἔχουν με-

γαλοπρεπή δάση (έλατων, δρυων κ. ά.). Είς τὸ ὄρεινόν τοῦτο σύστημα εἶνε τὸ κέντρον τῶν ποταμίων πηγῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου. Ἀπ' ἐδῶ πηγάζουν ὁ ποταμὸς τῆς Μακεδονίας Νέστος, ὁ τῆς Θράκης Ἑβρος καὶ ὁ παραπόταμος τοῦ Δουνάβεως Ἰσκερ.

Αἱ διακλαδώσεις τῆς Ροδόπης ἐκτείνονται πρὸς Α εἰς μέγα διάστημα καὶ φθάνουν μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Διακόπτονται ὑπὸ τοῦ Ἑβρου καὶ ἐνὸς τῶν παραποτάμων αὐτοῦ (τοῦ Τόντζου), πέραν τοῦ ὁποίου λαμβάνει τὸ ὄνομα **Σιράντζα** (ἐν

Εἰκ. 10. Τὸ ὄροπέδιον τῆς Σόφιας· εἰς τὸ βάθος τὸ ὄρος Σκόμιον.

τῇ Τουρκικῇ Θράκῃ). Ὡσαύτως διακλάδωσις τοῦ Ρίλου (ΒΔ) εἶνε καὶ τὸ γυννὸν ὄρος **Σκόμιον** (κ. Βιτόσα, 2300), τὸ ὁποῖον καταπίπτει μεγαλοπρεπῶς εἰς μέγα ὄροπέδιον, ὅπου εἶνε κτισμένη ἡ **Σόφια**, ἡ πρωτ. τῆς Βουλγαρίας. Πρὸς Δ δέ, κατὰ τὰ σύνορα τῆς Σερβίας, ὑψοῦται ἡ **Ὀσσαγκόφσκα** (2230), πρὸς τὴν ὁποίαν σχηματίζεται ἡ ἀξιόλογος κοιλάς τοῦ Κιουστεντίλ. Ἡ κοιλάς αὕτη διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος, ὁ ὁποῖος λαμβάνει τὰς πρώτας πηγὰς ἀπὸ τὸ Σκόμιον.

β) Ὁ **Αἴμος** (κ. Βαλκάνια, δηλ. δασώδη ὄρη), εἶνε μακρὸν πτυχωσιγενὲς ὄρος (μήκους 660 χιλιομ.), τὸ ὁποῖον ἀρχίζει ἀπὸ τὸν παραπόταμον τοῦ Δουνάβεως Τιμόκ καὶ τελειώνει

εἰς τὸ ἀκρωτήριον Αἰμόνιον τοῦ Εὐξείνου. Ὅλον τὸ μῆκος αὐτοῦ διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα. Τὸ δυτικὸν τμήμα (Στάρα Πλανίνα) ὀρίζεται ἀπὸ τὸ κεντρικὸν τμήμα διὰ τοῦ ποταμοῦ **Ἰσκερ**, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸ ὄροπέδιον τῆς Σόφιας διασχίζει τὸ ὄρος καὶ διευθύνεται εἰς τὸν Δούναβιν. Τὸ κεντρικὸν τμήμα δεικνύει σειρὰν κορυφογραμμῶν καὶ ἀυχένων. Ἡ ὑψίστη ἐδῶ κορυφή εἶνε ἴση πρὸς τὴν Κυλλήνην τῆς Πελοποννήσου (2370), ὁ δὲ χαμηλότερος ἀυχὴν 1100 μ. Ἱστορικὴ εἶνε ἡ δίοδος τῆς **Σίπκας** (1230 μ.), διὰ τῆς ὁποίας σήμερον διέρχεται σιδηροδρομικὴ γραμμή. Εἰς δὲ τὸ ἀνατολικὸν τμήμα (Μικρὸς Αἶμος) τὸ ὄρος πλατύνεται καὶ διασχίζεται εἰς πολλὰς χαμηλὰς ὀροσειράς· εἰς τὸ ἀκρωτήριον Αἰμόνιον, Ἑλληνικαὶ μοναὶ δεικνύουν τὸ βόρειον ὄριον τῆς ἑως ἐδῶ ἐκτάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

γ) Ὁ **Ἀνθαίμος** (κ. Σρέδνα Γόρα) ἐκτείνεται νοτίως καὶ παραλλήλως τοῦ Αἵμου καὶ καταπίπτει πρὸς Ν εἰς καταβύθισμα, ὅπου σχηματίζονται κλειστὰ βαθύπεδα. Τὴν γραμμὴν τῶν βαθυπέδων τούτων διαρρέει ὁ Ἐβρος ποταμὸς, συγχρόνως δὲ ἐδῶ ἀνοίγεται καὶ ἡ φυσικὴ ὁδός, ἡ ὁποία ἐκ τῆς Σερβίας καὶ τοῦ ὄροπεδίου τῆς Σόφιας διευθύνεται πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὰ εὐφορώτατα ταῦτα βαθύπεδα εἶνε τὸ κέντρον τῆς «Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας», ὅπου ἡ πόλις **Φιλιππούπολις**.

δ) Ἡ **Βόρειος Βουλγαρία** εἶνε τραπέζοειδὲς ὄροπέδιον, τὸ ὁποῖον καταπίπτει ἀποτόμως εἰς χαμηλὸν βαθύπεδον τοῦ Δουνάβεως. Εἶνε τριτογενοῦς διαπλάσεως ἀπὸ ἀσβεστόλιθον καὶ σκεπάζεται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ μαλακὸν καὶ εὐφορον χῶμα. Διασχίζεται ἀπὸ πολλὰς βαθείας κοιλάδας, εἰς τὰς ὁποίας ρέουν παραπόταμοι τοῦ Δουνάβεως (Ἰσκερ, Ὁσσάμ, Ἰάντρα κ. ἄ.).

Ὑδατα. Πλὴν τοῦ Δουνάβεως, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ποταμὸς τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, δὲν εἶνε ἄλλος ποταμὸς πλωτός. Τοῦτο δὲ προέρχεται κυρίως ἐκ τοῦ ὅτι τὰ ὕδατα διατρέχουν λεκανοειδεῖς περιοχάς. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς χερσονήσου εἶνε ὁ **Ἐβρος**, ὁ ὁποῖος δέχεται καὶ μεγάλους παραποτάμους, ὥς τὸν **Ἀρδαν** καὶ τὸν **Τόνεζον**. Πολλοὶ παραπόταμοι ἐκ τῆς Ροδόπης χρησιμεύουν διὰ νὰ μεταφέρεται ἡ ξυλεία εἰς τὸν ποταμὸν Ἐβρον.

Ἡ Βουλγαρία δὲν ἔχει μεγάλας ἐσωτερικὰς λίμνας, ὅπως ἡ

Μακεδονία. Ἀλλὰ κατὰ μήκος τοῦ Δουνάβεως καὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου ἔκτεινονται ἐλώδεις λίμναι ἢ λιμνοθάλασσαι. Αἱ λιμνοθάλασσαι χρησιμεύουν διὰ τὴν ἀλιείαν καὶ τὴν παραγωγὴν ἁλατος.

Κλίμα. Ἡ Βουλγαρία εἶνε ἔξω τοῦ Μεσογειακοῦ κλίματος, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὰ παράλια τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Ἐν γένει τὸ κλίμα εἶνε ἡπειρωτικὸν καὶ ψυχρότερον τοῦ κλίματος τῆς Ἑλλάδος. Μόλις παρὰ τὸν Εὐξείνον Πόντον ἡ θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου εἶνε 1-2° ὑπὲρ τὸ μηδέν, πανταχοῦ δὲ ἄλλου εἶνε ὑπὸ τὸ μηδέν. Ὁ ψυχρὸς χειμὼν ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ Βουλγαρία προσβάλλεται ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς ΒΑ ἀνέμους, οἱ ὅποιοι ἔρχονται ἀπὸ τὴν Ρωσίαν. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ θέρος (700—1000 χιλιοστόμ.).

Χλωρίς καὶ καλλιεργούμενα φυτά. Τὰ εἶδη τῶν φυτῶν τῆς Βουλγαρίας δὲν διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τὰ εὐρισκόμενα εἰς ἄλλας χώρας παρὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην. Τὰ δάση τῆς εἶνε περισσότερα ἀπὸ τὰ τῆς Ἑλλάδος (30 % ὅλης τῆς ἐπιφανείας), ἀποτελοῦνται δὲ ἀπὸ δρυς, σφενδάμνους, κωνοφόρα δένδρα καὶ ἄλλα. Ὡραιότατα εἶνε τὰ δάση τοῦ Ρίλου, τοῦ Ὀρβήλου καὶ τῆς Ροδόπης, τὰ ὁποῖα φθάνουν εἰς ὕψος 1800—2000 μ. Καλλιεργοῦνται δὲ ὅλα τὰ φυτά, ὅσα προσαρμόζονται εἰς τὸ κλίμα καὶ τὸ ἔδαφος. Οἱ δημητριακοὶ καρποὶ κατέχουν τὸ πλεῖστον τοῦ καλλιεργουμένου ἐδάφους (κατ' ἐξοχὴν ὁ σίτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος). Ἡ ὄρυζα εὐδοκιμεῖ εἰς κοιλάδας ποτιζομένας ὑπὸ τοῦ Ἐβρου καὶ τοῦ Στρυμόνος. Πολλὰ εἶνε τὰ παραγόμενα λαχανικὰ (φασόλια, φακή, μπιζέλια, φάβα, γεώμηλα, κρομμύδια κ. ἄ.). Ὁ καπνὸς εὐδοκιμεῖ πανταχοῦ, ἡ ἄμπελος μέχρις ὕψους 500 μ., εἰς δὲ τοὺς μεσημβρινοὺς πρόποδας τοῦ Αἴμου καὶ τοὺς βορείους πρόποδας τῆς Ροδόπης καλλιεργοῦνται ροδαὶ (διὰ τὸ ροδέλαιον).

Πανὶς Καὶ ἡ πανὶς τῆς Βουλγαρίας ὁμοιάζει πρὸς τὴν τῆς Ἑλλάδος. Τὰ ἄγρια ζῷα περιορίζονται εἰς τόπους μακρὰν τῶν κατοικουμένων μερῶν. Τοιαῦτα εἶνε ἡ ἄρκτος, ὁ λύκος, ὁ λύγξ, ὁ θῶς, ἡ ἀλώπηξ, ὁ ἀγριόχοιρος, ἡ δορκάς, ἡ ἔλαφος, αἱ ἄγρια αἶγες, ὁ λαγῶς. Ἡ Βουλγαρία εἶνε πλουσία καὶ εἰς πτηνὰ (ἀετοί, ἱέρακες, πέρδικες, ἀγριόχηνες, πελαργοὶ κλπ.).

Κάτοικοι. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Βουλγαρίας (6 ἐκ.) αὐξάνεται κατ' ἔτος καὶ ἡ πυκνότης αὐτοῦ εἶνε μεγαλυτέρα ἐν σχέσει

πρὸς τὴν τῆς Ἑλλάδος. Ἀποτελεῖται δὲ κυρίως ἀπὸ Βουλγάρους (τὰ 8/10). Αὐτοὶ κατὰγονται ἀπὸ κιτρίνην φυλὴν τῆς Ἀσίας (τοὺς Τουρανίους λαοὺς) καὶ ἦλθον εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου εἰς ἀγρίαν κατάστασιν κατὰ τὴν 7ην ἑκατονταετηρίδα μ. Χ. Ἐδῶ κατόκησαν μαζὺ μὲ τοὺς Σλάβους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους παρέλαβον τὴν Σλαβικὴν γλῶσσαν. Καθ' ὅλους δὲ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους δὲν ἔπαυσαν νὰ κάμνουν ἐπιδρομὰς εἰς τὴν Ἑλ-

Εἰκ. 11. Συλλογὴ ῥόδων ἐν Βουλγαρίᾳ.

ληνικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ νὰ ἐνοχλοῦν τοὺς Ἕλληνας, οἱ δὲ αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως διαρκῶς ἐξεστράτευσον ἐναντίον των. Ὑπεδουλωθέντες εἰς τοὺς Τούρκους, ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τοὺς Ρώσους τὸ 1878 ὁπότε τὸ κράτος των ὠρίζετο πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Αἴμου. Τὸ 1885 κατέλαβον αὐθαίρετως τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν, κατὰ δὲ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον, πλὴν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, εἶχον καταλάβῃ καὶ τὴν Δυτικὴν Θράκην φθάσαντες μέχρι τοῦ Αἰγαίου. Ἀλλ' ὁ πόλεμος τοῦ 1913 καὶ ἀκολούθως ὁ Παγκόσμιος πόλεμος εἶχεν ἀποτέλεσμα νὰ χάσουν τὰς πρὸς τὸ Αἰγαῖον χώρας, τὰς ὁποίας κατέλαβεν ἡ Ἑλλάς.

Πλὴν τῶν Βουλγάρων κατοικοῦν ἐδῶ καὶ Τοῦρκοι (250 χιλ.), Ἀθίγγανοι, Ρουμᾶνοι, Ἕλληνες (40 χιλ.), Ἑβραῖοι, Ἀρμένιοι κ. ἄ. Οἱ Ἕλληνες ἄλλοτε ἦσαν πολὺ περισσότεροι καὶ ἐπεκρά-

τούν εις τὴν Ἀνατολ. Ῥωμυλίαν καὶ ἰδίως εἰς τὰ παράλια, ὅπου ἔζων ὡς ἔμποροι. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ὀλιγόστατε ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν.

Θρησκεία. Οἱ Βούλγαροι εἶνε Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ ἀλλὰ σχισματικοί, ἔχοντες ἰδικήν των ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν· μερικοὶ Βούλγαροι κατοικοῦντες εἰς χωρία τῆς Ροδόπης (οἱ Πομάκοι) ἔχουν τὴν Μωαμεθανικὴν θρησκείαν, ὅπως οἱ Τοῦρκοι. Ὑπάρχουν ἀκόμη ὀλίγοι δυτικοὶ καὶ διαμαρτυρόμενοι.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν.

Γεωργία. Ἡ Βουλγαρία εἶνε γεωργικὴ χώρα, τῆς ὁποίας τὰ 80 οἰο τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἐδάφους. Αἱ μεγαλύτεραι ἰδιοκτησίαι ἔχουν διαμοιρασθῆ εἰς καλλιεργητάς, ἡ ἐκμετάλλευσις δὲ τοῦ ἐδάφους αὐξάνει διὰ ἐπιστημονικῆς καλλιεργείας, μὲ λιπάνσεις καὶ μὲ γεωργικὰς μηχανάς. Δημητριακοὶ καρποὶ παράγονται περισσότεροι παρὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα· ὁ παραγόμενος κατ' ἔτος σῖτος εἶνε 2 φορὰς περισσότερος ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν (1200 χιλ. τόν.) καὶ ὁ ἀραβόσιτος ἐπταπλάσιος (880 χιλ. τόν.). Καπνὸς ὅμως παράγεται ὀλιγώτερος τοῦ Ἑλληνικοῦ (13 χιλ. τόν.). Ἀξιόλογος εἶναι καὶ ἡ παραγωγή τῶν τεύτλων, τῶν γεφυμῶν καὶ τῶν μήλων. Ἄμπελοι εἶνε ὀλίγαι, ἀπὸ δὲ τὰς φυτείας τῶν ῥοδῶν προέρχεται τὸ περίφημον ῥοδέλαιον, εἰδικὸν προτὶν τῆς Βουλγαρίας.

Κτηνοτροφία. Ἡ Βουλγαρία ἔχει καταβάλλη μεγάλας φροντίδας διὰ τὴν κτηνοτροφίαν, οὕτω δὲ σχετικῶς μὲ τὴν ἔκτασίν της εἶνε ἡ πρώτη κτηνοτροφικὴ χώρα τῆς Εὐρώπης. Μεγάλα ζῶα (ἵπποι, βόες, βοῦβαλοι) εἶνε περισσότερα ἀπὸ τὰ τῆς Ἑλλάδος ὡς καὶ πρόβατα, χοῖροι καὶ ὄρνιθες. Μέγας ἀριθμὸς ἀμνῶν καὶ ῥῶν ἐξάγονται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐπίσης ἀκμάζει ἡ μελισσοτροφία, καὶ ἡ σηροτροφία, σημαντικὴ δὲ εἶνε ἡ ἔξαγωγή κουκουλιῶν.

Θρυκτὸς πλοῦτος καὶ βιομηχανία. Ἡ Βουλγαρία ἔχει μερικὰ χρήσιμα θρυκτά. Ὁ λιγνίτις εἶνε περισσότερος τοῦ Ἑλληνικοῦ (1 ἑκατ. τόν.) καὶ ἐπαρκεῖ ὄχι μόνον διὰ τὴν βιομηχανίαν τῆς Βουλγαρίας, ἀλλὰ καὶ ἐξάγεται. Πλὴν αὐτοῦ ἔχει καὶ μεταλλεύματα χαλκοῦ καὶ μολύβδου.

Ἡ βιομηχανία ἐν Βουλγαρίᾳ ἔρχεται εἰς μικροτέραν γραμ-

μήν. Εἰς αὐτὴν ἀσχολοῦνται μόλις τὰ 9% τῶν κατοίκων. Τελευταῖα, μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἔχουν ἐγκατασταθῇ νέαι βιομηχαναί με ξένα κεφάλαια· τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ ἀλευροβιομηχανία, ἀκολουθεῖ δὲ ἡ ζαχαροποιία καὶ ἡ ὑφαντουργία. Ἡ παραγωγή τοῦ ῥοδελαίου ἔχει σήμερον ἐλαττωθῇ διὰ τὴν κινητήριον δύναμιν πλὴν τοῦ γαιάνθρακος, χρησιμοποιοῦνται καὶ οἱ καταρράκται τῶν ποταμῶν.

Ἐμπόριον. Τὰ σπουδαιότερα εἶδη ἐξαγωγῆς τῆς Βουλγαρίας κατὰ τὴν ἀξίαν εἶνε: καπνός, σιτηρά, ῥά, ροδέλαιον καὶ δέρματα, τὰ δὲ εἰσαγωγῆς εἶδη ὑφαντουργίας, μέταλλα καὶ μηχαναί. Ἡ Βουλγαρία διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς ἔχει κατορθώσῃ νὰ ἔχῃ κατ' ἔτος τὸ ἰσοζύγιον (6 σχεδὸν δισεκατ. λέβια). Εἰς τὴν Ἑλλάδα. ἔξάγει πολὺν περισσότερα παρ' ὅ,τι εἰσάγει ἀπὸ αὐτὴν. Ἐξάγει σιτηρὰ (ἀξίας 700 ἑκατ. λέβια), ζῶα καὶ ζωϊκὰ προϊόντα, ξυλείαν, φασόλια καὶ ἄλλα κηπουρικά, εἰσάγει δὲ ἐλαίαις καὶ ἔλαιον, σάπωνα, νήματα κ. ἄ.

Συγκοινωνία. Ἡ Βουλγαρία, ἂν καὶ ὄρεινὴ χώρα, δὲν παρουσιάζει μεγάλας δυσκολίας εἰς τὴν συγκοινωνίαν. Ὑπάρχουν πολλαὶ ὁδοὶ ἀμαξιτοί, αἱ δὲ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ εἶνε ἴσαι πρὸς τὰς τῆς Ἑλλάδος (2800 χιλίόμε.). Σπουδαία φυσικὴ ὁδὸς εἶνε ἡ ἐνώνουσα τὸ Βελιγράδιον μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἡ ὁποία διέρχεται ἀπὸ τὴν Σόφιαν καὶ τὴν Φιλιππούπολιν. Τὴν ὁδὸν αὐτὴν διασχίζει διαγωνίως καὶ ἡ ἀπὸ τὰ Σκόπια ὁδὸς διὰ τοῦ Κιουστεντὶλ εἰς τὴν Σόφιαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀρχίζουν καὶ αἱ συγκοινωναὶ τῆς Βορείου Βουλγαρίας. Δύο σπουδαῖοι λιμένες εἶνε εἰς τὸν Εὐξείνιον. Ὁ τοῦ Πύργου (Μπουργάζ) καὶ ὁ τῆς Βάρνης, εἰς τὰς ὁποίας καταλήγουν σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ καὶ ὁδοί. Ὡσαύτως ὑπάρχουν καὶ λιμένες εἰς τὸν Δούναβιν (Ρουχτσουκίου, Νικοπόλεως, Βιδίνου). Ὁ ἐμπορικὸς στόλος τῆς Βουλγαρίας εἶνε μικρός, διὰ τοῦτο αἱ θαλάσσιαι συγκοινωναὶ γίνονται μετὰ ξένα πλοῖα. Ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ ἀεροπορικαὶ συγκοινωναί.

Πόλεις. Κατὰ τὸν 8ον καὶ 6ον αἰῶνα π. Χ. εἶχον ἀκμάσει εἰς τὰ παράλια Ἑλληνικαὶ πόλεις, ἡ Μεσημβρία, ἡ Ὀδησσός (ἡ σημερινὴ Βάρνα), ἡ Ἀγχίαλος, ἡ Ἀπολλωνία (ἡ σημερινὴ Σφζόπολις). Αὐταὶ καὶ ἄλλαι νεώτεροι κατοικοῦντο ἕως τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὑπὸ Ἑλλήνων. Ἑλληνικὴ ἦτο καὶ ἡ πρωτ. τῆς Ἀνατολ. Ρωμυλίας Φιλιππούπολις, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ

τοῦ πατρὸς τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, τοῦ Φιλίππου. Σήμερον ὁ ἀστικός πληθυσμὸς εἶνε σχετικῶς μικρὸς (20 οἱ τοῦ ὅλου) καὶ αἱ πόλεις μικρότεραι τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος. Πρωτ. τοῦ βασιλείου εἶνε ἡ **Σόφια** (210 χιλ. κάτ.), ὁφείλουσα τὴν σπουδαιότητά της εἰς τὴν διασταύρωσιν τῶν κυρίων ὁδῶν τῆς συγκοινωνίας. Τὴν εἶχεν ἰδρύσει ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης Τραϊανὸς ἐπὶ ἔρειπίων ἀρχαίας Θρακικῆς πόλεως. Εἰς τὴν γραμμὴν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἶνε καὶ ἡ δευτέρα κατὰ τὸν πληθυσμὸν πόλις, ἡ **Φιλιππούπολις** (85) (Βουλγαριστὶ Πλόβδιβ), τὸ σπουδαιότερον ἐμπορικὸν κέντρον. Οἱ ἐμπορικοὶ λιμένες εἰς τὸν Εὐξείνιον εἶνε ἡ **Βάρνα** (60) καὶ ὁ **Πύργος** (Μπουργάς, 30). Τὸ κατὰ τὸν Λούναβιν **Ρουχισούκιον** (ἢ Ρουσσε, 45) εἶνε βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ πόλις. Εἰς τὴν Βόρειον Βουλγαρίαν σπουδαῖα εἶνε ἡ **Σοῦμλα** καὶ ἡ **Πλέβνα** (28). Πρὸς τὰς νοτίας ὑπώρειας τοῦ Αἴμου εὐρίσκεται τὸ **Σλιβνον** (29). καὶ ἡ **Στάρα Ζαγορά** (25), ἡ ὁποία ἔχει ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ οἴνων.

Αἱ περισσότεραι πόλεις ἔχουν ἐσχάτως καλλωπισθῇ μὲ νέας οἰκοδομὰς καὶ φωτίζονται μὲ ἠλεκτρικὸν φῶς (ὅπως εἰς τὴν Ἑλλάδα).

Π Ι Ν Α Ξ

τῶν μεγαλυτέρων πόλεων τῆς Βουλγαρίας.

	Κάτ. κατὰ χιλ.		Κάτ. κατὰ χιλ.
Σόφια	210	Ρουχισούκιον	45
Φιλιππούπολις	85	Πύργος	30
Βάρνα	60	Σλιβνον	29

Ἀσκήσεις 1. Σχημάτισε *χάρτην τῆς Βουλγαρίας* μὲ τὰ ὄρη, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς πόλεις αὐτῆς. — **2.** Ταξείδενε *ἐκ Πειραιῶς εἰς Σόφιαν* (διὰ ξηρᾶς) καὶ εἰς *Βάρναν* θαλασσίως.

4. ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

[24.000 τετρ. χιλιόμε., ἥτοι ὀλίγον μεγαλυτέρα τῆς

Πελοποννήσου. — 1.100 χιλ. κάτ.].

Ἑρωτήσεις 1. Ὅρισε τὴν θέσιν τῆς *Τουρκικῆς Θράκης*, τὰ κατὰ *ξηρὰν ὄρια*, τὰς *θαλάσσας* καὶ τοὺς *πορθμύς*. — **2.** Διατὶ

ἡ *Τουρκ. Θράκη* εἶνε τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς *Θράκης* ὡς πρὸς τὴν θέσιν της ; — 3. Διάρκινε δύο μεγάλας χερσονήσους πρὸς τὸν *Βόσπορον* καὶ πρὸς τὸν *Ἑλλησποντον* (*Κων*) πόλεως καὶ *Θρακικὴ* ἡ τῆς *Καλλιπόλεως*). — 4. Πῶς εἶνε κατὰ τὸ ὕψος τὰ ὄρη τῆς *Θράκης* καὶ ποίαν διάταξιν ἔχουν ὡς πρὸς τὴν θάλασσαν ; — 5. Ὁ κάτω ροῦς τοῦ *Ἐβρου ποταμοῦ* ποῖα κρᾶτη ὀρίζει ; Ὀνόμασε ἀριστερὸν παραπόταμον τούτου. — 6. Ὅρισε τὴν θέσιν τῆς *Κων*) πόλεως καὶ ἐξήγησε τοὺς λόγους τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς. — 7. Μέτρησε τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος τοῦ *Ἑλλησπόντου*. Τί γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν περὶ αὐτοῦ, ὅταν ὁ *Ξέρξης* ἐπέρασε τὸν στρατόν του ἀπὸ τὴν *Ἀσίαν* εἰς τὴν *Εὐρώπην* ;

Γενικά. Ὅλην σχεδὸν τὴν *Τουρκικὴν* (*Ἀνατολικὴν*) *Θράκην* εἶχε καταλάβῃ ἡ *Ἑλλὰς* ἀμέσως μετὰ τὸν *Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον* (1920—1922) καὶ εἶχεν ὅρια μὲ τὴν *Τουρκίαν* κατὰ τὴν χερσόνησον τῆς *Κωνσταντινουπόλεως*, ὅπου εἶνε ἡ μικρὰ πόλις *Τσατάλτζα*. Ἀλλὰ μετὰ τὴν *Ἀσιατικὴν καταστροφὴν* ἠναγκάσθη νὰ τὴν ἀφήσῃ εἰς τὴν *Τουρκίαν* καὶ νὰ ἀνταλλάξῃ τοὺς ἐδῶ *Ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς* μὲ τοὺς *Τούρκους* τῆς *Ἑλληνικῆς Μακεδονίας* (1923), πλὴν τῶν *Ἑλλήνων*, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν εἰς τὴν *Κωνσταντινούπολιν* καὶ τὰ προάστεια αὐτῆς.

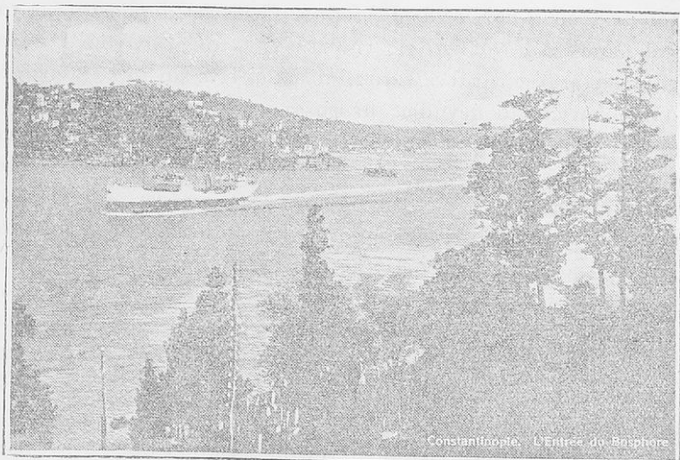
Θαλάσσιος διαμελισμός. Ὅλα τὰ παράλια αὐτῆς εἶνε ἀκατὰ χαμηλαὶ καὶ ἀπότομοι, διότι προέρχονται ἀπὸ νεώτερα ρήγματα τῆς *Αἰγίδος*. Αἱ χερσόνησοι τῆς *Κωνσταντινουπόλεως* καὶ τῆς *Καλλιπόλεως* (ἢ *Θρακικῆς*), εἶνε ρηξιγενεῖς προεξοχαὶ λοφώδεις. Ὁ *Βόσπορος* ἔχει πλάτος μόλις 660 μ. καὶ ὁμοιάζει πρὸς ποταμόν· τὰ ὕδατα αὐτοῦ σχηματίζουν ρεῦμα ἐκ τοῦ *Εὐξείνου* πρὸς τὴν *Προποντίδα*. Τὸ ἴδιον παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸν *Ἑλλησποντον*, ὃ ὅποιος ὅμως εἶνε πλατύτερος (1 1/2—3 χιλ. πλάτος).

Διὰ τὴν στρατηγικὴν σπουδαιότητα τῶν πορθμῶν τούτων πλατεῖται ζῶναι ξηρᾶς ἀπὸ τὸ ἐν μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἔχουν κηρυχθῇ οὐδέτεραι.

Διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ὅλην τὴν *Τουρκικὴν Θράκην* κατέχει προέκτασις τοῦ *Μακεδονοθρακικοῦ ὄρεινου* συστήματος (συνέχεια τῆς *Ροδόπης*). Ἐχει μορφὴν ὀγκώδη, ἀλλὰ μικρὸν ὕψος (μέχρι 1000 μ.). Οἱ ὑψηλότεροι κορμοὶ εἶνε τὰ ὄρη τῆς

Στράντζα: πρὸς τὸν Εὐξείνιον καὶ τὸ Ἰερὲν ὄρος (Τεκίρ Λάγ), πρὸς τὴν Προποντίδα.

Ὑδατα τῆς ξηρᾶς. Ἐπειδὴ τὰ ὄρη ἐκτείνονται πρὸς τὰ παράλια, τὰ δύο τρίτα τῆς χώρας ἀνήκουν εἰς τὴν ποταμίαν-χώραν τοῦ Ἑβρου. Ὁ Ἑβρος ἐκ τῆς Βουλγαρικῆς Θράκης κατερχόμενος διαρρέει χαμηλὴν κοιλάδα, ὅπου συχνὰ πλημμυρεῖ. Ὡσαύτως εἰς μακρὰν κοιλάδα ῥέει καὶ ὁ παραπόταμος αὐτοῦ Ἑργίνης, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Στράντζας. Τὰ πρὸς τὰς θαλάσσας ῥέοντα ὕδατα εἶνε ὀνύκεια ἢ χεῖμαρροι.

Εἰκ. 12.— Ἡ εἴσοδος τοῦ Βοσπόρου

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Θράκης διακρίνεται ὡς Μεσογειακὸν πρὸς τὰ νότια παράλια καὶ ἡπειρωτικὸν εἰς τὰ μεσόγεια. Ἡ θερμοκρασία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναλόγως τοῦ γεωγρ. αὐτῆς πλάτους εἶνε χαμηλὴ (14°), ἡ δὲ διαφορὰ αὐτῆς μεταξὺ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ θέρους εἶνε μεγαλυτέρα ἢ τῆς τῶν Ἀθηνῶν. Ψυχρότερος ἀκόμη χειμὼν εἶνε εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Ἑβρου καὶ Ἑργίνου.

Βλάστησις καὶ γεωργικὰ προϊόντα. Ἡ Θράκη ἔχει μεγάλη δάση, τὰ ὅποια ἐχρησίμευσαν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας καὶ ἄλλους κυρίους διὰ νὰ κατασκευάζουν πλοῖα.

Πολλά αὐτῶν στολίζουν τὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου, περίφημον δὲ εἶνε τὸ δάσος τοῦ Βελιγραδίου (κατὰ τὴν χειρσόνησον τῆς Κωνσταντινουπόλεως). Εἰς τὴν ὄρεινὴν περιοχὴν τῆς Στράντζας, ἡ ὁποία εἶνε πέραν τῆς Μεσογειακῆς βλαστήσεως, ἴδιον δένδρον εἶνε τὸ ῥοδόδενδρον. Ὁπωροφόρα δένδρα εὐδοκимоῦν μόνον εἰς τὴν νοτίαν παραλίαν (μωρέαι, συκέαι, ῥωδέαι).

Ἡ Θράκη εἶνε κατάλληλος χώρα πρὸς καλλιέργειαν. Οἱ ἄγροί δὲν εἶνε συνεχεῖς, ἀλλὰ περιορίζονται πέραν ἑκάστου χωρίου. Εὐδοκимоῦν ὁ σῖτος ὁ ἀραβόσιτος καὶ κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐβρου ἡ ὄρυζα καὶ ὁ βάμβαξ. Καπνὸς παράγεται εἰς τὰς παραλίους περιοχὰς καὶ εἰς τὴν λεκάνην τοῦ Ἐργίνου. Ὁ οἶνος τῆς Θράκης θεωρεῖται ἐκλεκτός, πολλὰ δὲ εἶνε καὶ τὰ λαχανικά, τὰ ὁποῖα ποτίζονται συνήθως μὲ φρεάτια ὕδατα (μαγγανοπήγαδα).

Ἡ **κτηνοτροφία** συνδέεται μὲ τὴν γεωργίαν. Πρόβατα καὶ αἴγες τρέφονται κατὰ τὰ ὄρη, βόες δὲ ὑπάρχουν ὀλίγοι. Περισσότεροι εἶνε οἱ βούβαλοι, οἱ ὁποῖοι χρησιμεύουν διὰ τὸ ἄροτρον. Πλὴν τῶν ὄνων καὶ ἡμιόνων χρησιμεύει ὡς ὑποζύγιον καὶ ἡ Ἀραβικὴ κάμηλος εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Κάτοικοι. Πλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ Τουρκικὴ Θράκη κατοικεῖται ὑπὸ Τούρκων καὶ ὀλίγων Ἀρμενίων καὶ Ἑβραίων. Αἱ πόλεις αὐτῆς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἑλλήνων ἔχουν παρακμάσει καὶ ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ ἔχει ἐλαττωθῇ (46 κάτ. ἀνὰ 1 τετρ. χιλ.).

Συγκοινωνία. Τὰ παράκτια ὄρη ἐμποδίζουν τὴν συγκοινωνίαν τῶν παραλίων μὲ τὴν ἐσωτερικὴν χώραν, κυρία δὲ σιδηροδρ. γραμμὴ εἶνε ἡ τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ τῆς ὁποίας συνδέονται μικρὰ κέντρα κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐργίνου. Ἡ γραμμὴ αὕτη ἔχει σημασίαν, διότι δι' αὐτῆς συνδέεται ἡ Κεντρικὴ Εὐρώπη, ἡ Νοτιοσλαβία ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Ἑλλὰς μὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Ἀνατολήν.

Πόλεις. Ὅχι μακρὰν τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων εἶνε ἡ **Ἀδριανούπολις** (70), κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Τόνιζου μὲ τὸν Ἐβρον. Ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ καὶ ἠκμασε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας. Μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐξημερώθη πρῶτ. τοῦ Τουρκικοῦ κράτους. Ἡ θέσις αὐτῆς εἶνε στρατηγική. Τὰ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἐβρου προϊόντα τοῦ βάμβακος καὶ τῶν κουκουλίων χρησιμεύουν διὰ τὴν ἐδῶ βιομηχανίαν βαμβακερῶν καὶ μεταξωτῶν

ύφασμάτων. Πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν κατόικουν ἐδῶ 50 χιλ. Ἕλληνες καὶ ἡ πόλις ἦτο πολυπληθεστέρα (120 χιλ.). Αἱ κατὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν ἀξιόλογοι θέσεις εἶνε : **Μακρὰ Γέφυρα**, παρὰ τὸν Ἑργίνην. — **Σαράντα Ἐκκλησίαι** (17), πρὸς τὰς ὑπορείας τῆς Σιράντζας συνδεόμεναι μετὰ σιδηροδρομικὴν γραμμὴν διὰ ἰδίας διακλαδώσεως. — **Ἀρναδιούπολις** (κ. Λουλὲ—Μπουρκάζ), ἀπέχουσα τῆς γραμμῆς 6 χιλίοις. πρὸς Β. **Τσορλοῦ** ἢ **Τυρολόη** (7), ἀνατολικώτερον. Πρὸς τὰ νότια κεῖται ὁ **Αἶνος**, κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἑβρου, ἀσήμαντος σήμερον. **Καλλίπολις** (8), κατὰ τὸ βόρειον στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐμπορικὸς λιμὴν. Πρὸς Ν ταύτης ἔκειτο πάλαι ἡ «Σηστός», ἀπέναντι τῆς «Ἀβύδου», ὅπου ὁ Ξέρξης ἐγεφύρωσε τὸν Ἑλλησπόντον. Κατὰ τὰ παράλια τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Προποντί-

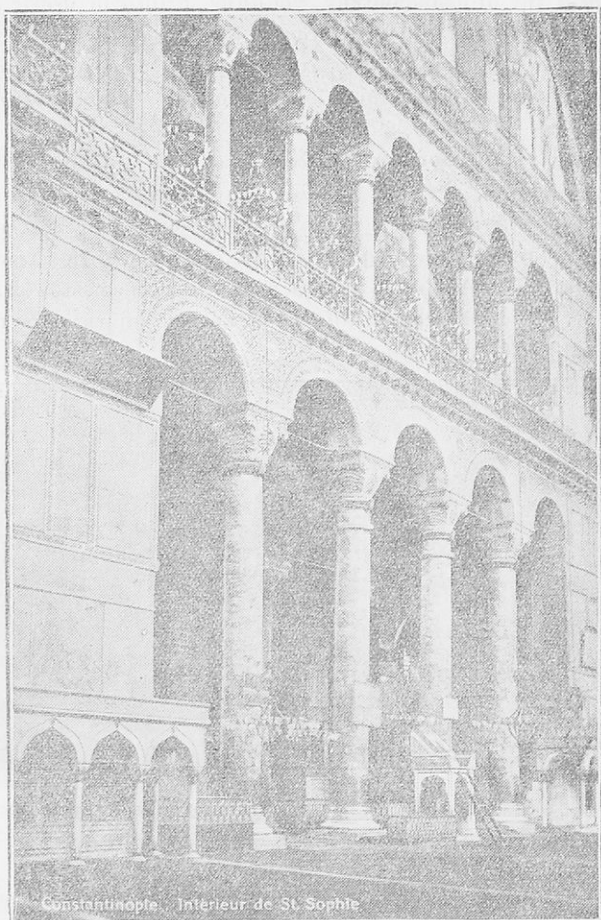

Εἰκ. 13. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἐν τῷ μέσῳ ὁ Κεράτιος κόλπος.

δος ἔκειντο ἕως τοὺς τελευταίους χρόνους Ἑλληνικώταται κῶμαι (Περίστασις, Μυριόφυτον). Μεγαλυτέρα ἐδῶ εἶνε ἡ **Ραιδεστός** (21). — Ἀνατολικώτερον κεῖνται ἡ **Ἡράκλεια** (π. Πέρινθος) καὶ ἡ **Σηλυβρία**.

Ἡ **Κωνσταντινούπολις**, «ἡ βασιλεὺς τῶν πόλεων», εὐρίσκεται εἰς ὥραιότατην καὶ σπουδαιοτάτην τοποθεσίαν. Ἡ κυρία πόλις (τουρκιστὶ Σιαμπούλ) κεῖται εἰς μίαν τριγωνικὴν χερσόνησον μετὰ ἑπτὰ λόφους (ἕξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία ἑπτάλοφος), ἡ

ὁποία σχηματίζεται ὑπὸ τῆς Προποντίδος, τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Κερατίου κόλπου. Ὁ κόλπος αὐτὸς (ἢ Χρυσοῦν Κέρας), εἶνε λιμὴν ἔξω τοῦ ρεύματος τοῦ Βοσπόρου. Ἡ πόλις ἱδρύθη τὸ

Εἰκ. 14. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περικαλλοῦς ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας.

πρῶτον ὡς ἀποικία τῶν Μεγαρέων ὑπὸ τὸ ὄνομα Βυζάντιον (667 π. Χ.), ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου (324 μ. Χ.) ἐκτίσθη ὡς μεγάλη πρωτ. τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας

καὶ ἡ πρώτη πόλις τοῦ κόσμου. Πέραν τοῦ Κερατίου κόλπου εἶνε σήμερον αἱ Ἑλληνικαὶ καὶ Εὐρωπαϊκαὶ συνοικίαι *Πέραν* καὶ *Γαλατᾶς*, εἰς δὲ τὴν ἀπέναντι Ἀσιατικὴν ἄκτὴν τὰ προάστεια *Χρυσόπολις* (Σκούταρι) καὶ *Χαλκηδών*.

Ἡ Κωνσταντινούπολις ἀπὸ τὸ 1453 μέχρι τοῦ 1918 ἦτο πρωτεύουσα τοῦ Τουρκικοῦ κράτους (σήμερον εἶνε ἡ Ἀγκυρα τῆς Μ. Ἀσίας). Ἄνευ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ προαστείων ἔχει 550 χιλ. κατ. μετὰ δὲ τούτων 700 χιλ. Ἐκ τῶν κατοίκων 450 χιλ. εἶνε Τούρκοι, 90 χιλ. Ἕλληνες (πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου 300 χιλ.), οἱ δὲ λοιποὶ Ἀρμένιοι, Ἑβραῖοι καὶ Εὐρωπαῖοι.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν γίνεται διασταύρωσις τῶν κατὰ θάλασσαν καὶ ξηρὰν συγκοινωνιῶν. Ἀπὸ τὴν Χρυσούπολιν ἀρχίζουν αἱ σιδηροδρ. γραμμαὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μεγάλη δὲ εἶνε ἡ ἐμπορικὴ κίνησις. Ἡ πόλις εἶνε μεγίστης σημασίας διὰ τὸν Ἑλληνισμόν. Ἐδῶ διαμένει ὁ Παιριάρχης διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὁ πνευματικὸς ἀρχηγὸς ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Οἱ ἄλλοτε χριστιανικοὶ ναοὶ τῆς πόλεως εἶνε μεταβληθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τζαμιά. Μεταξὺ τούτων διακρίνεται ὁ ὡραιότατος καὶ μέγας ναὸς τῆς τοῦ «Θεοῦ Σοφίας», ὁ ὁποῖος συνδέεται μετὰς ὡραιότερας παραδόσεις τῶν Ἑλλήνων.

Αἱ ὄχθαι τοῦ Βοσπόρου εἶνε μαγευτικώταται καὶ στολίζονται μετὰ ὡραῖα προάστεια τῆς πόλεως (Ὁρτάκιοι, Θεραπειά, Βαθυρούαξ καὶ ἄλλα.

Ἀσκήσεις 1. Ταξειδεύσε νοερῶς α) ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν θαλασσίως καὶ β) ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Βελιγράδιον διὰ ξηρᾶς.

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΙΣ

Ἀσκήσεις. 1. Σχεδίασε τὸν χάρτην τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου καὶ σημείωσε τὰ κυριώτερα ὄρη καὶ τοὺς σπουδαιότερους ποταμούς. Χώρισε τὰ κράτη καὶ σημείωσε τὰς μεγάλας πόλεις. Χάραξε τὰς σιδηροδρ. γραμμὰς Ἀθηνῶν—Βελιγράδιου καὶ Νις Κων)πόλεως.—2. Ποῖα εἶνε τὰ δύο ὑψηλότατα ὄρη τῆς χερσονήσου καὶ εἰς ποῖον σύστημα ἑκαστον ἀνήκει;—3. Ἐκ ποίας φυσικῆς αἰτίας διεμορφώθησαν πολλὰ κράτη ἐδῶ;—4. Ποῖον τῶν κρατῶν τῆς χερσονήσου ἔχει

I. Σαρεῆ. Γεωγραφ. Εὐρώπης Β' Γυμνασ. Ἔκδ. Γ' 1935

3

τὰ περισσότερα δάση;—5. Ποῖα κράτη εἶνε μᾶλλον γεωργικά;—6 Ποῖον τὸ μᾶλλον ἐμπορικόν;—7. Κατάταξε τὰ τέσσαρα κράτη κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸν πληθυσμόν.—8. Ποῖον κράτος σχετικῶς δὲν ἔχει ὁμογένειαν πληθυσμοῦ;—9. Σχημάτισε πίνακα ὄλων τῶν μεγαλυτέρων πόλεων τῆς χερσονήσου μετὰ τοῦ πληθυσμοῦ, ἀρχόμενος ἀπὸ τὴν Κων)πολιν καὶ τὰς Ἀθήνας καὶ τελειῶνων εἰς τὰς πόλεις μέχρις 40 χιλ. κατοίκων.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

[310.000 τετρ. χιλ.—42 ἑκατ. κάτ. — 135 κάτ. εἰς 1 τετρ. χιλ.]

Γενικά. Τὸ βασίλειον τῆς Ἰταλίας ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἑξῆς φυσικὰ τμήματα : 1) τὴν Βόρειον Ἰταλίαν, 2) τὴν Ἰταλικὴν ἢ Ἀπεννινικὴν χερσόνησον καὶ 3) τὰς Ἰταλικὰς νήσους.

Ἑρωτ. 1. Ποῖα ὄρη ὀρίζουν πρὸς Β. τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τὰ ἄλλα κράτη καὶ ποῖα εἶνε ταῦτα;—2. Ὀνόμασε τὰς θαλάσσας αἱ ὁποῖαι περιβρέχουν τὴν χερσόνησον.—3. Σύγκρινε τὸ μῆκος τῆς Ἀπεννινικῆς χερσονήσου πρὸς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου.—4. Ὀνόμασε τὰς Ἰταλικὰς νήσους καὶ σύγκρινε τὴν Σικελίαν πρὸς τὴν Πελοπόννησον.—5. Παρατήρησε τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Σικελίας.—6. Μέτρησε τὴν μικροτέραν ἀπόστασιν τῆς Σικελίας ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν καὶ παρατήρησε πῶς διαιρεῖται ἡ Μεσόγειος θάλασσα διὰ τῆς χερσονήσου καὶ τῆς Σικελίας.—7. Ποῖον πέλαγος χωρίζει τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν;—8. Τί γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἱστορίας διὰ τὰς ἐδῶ ἀποικίας (Μεγάλῃ Ἑλλάδι);—9. Μέτρησε τὴν ἀπόστασιν ἀπὸ Κερκύρας μέχρι Βρινδησίου, τὴν ὁποίαν διατρέχουν πλοῖα ἐκτελοῦντα τὴν συγκοινωνίαν Ἑλλάδος—Ἰταλίας.

Ἡ θέσις τῆς Ἀπεννινικῆς χερσονήσου ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο λεκανῶν τῆς Μεσογείου διηυκόλυνε εἰς τὴν ἀρχαιότητα τοὺς Ῥωμαίους νὰ κυριαρχήσουν εἰς ὅλην τὴν Μεσόγειον θάλασσαν.

Διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Αἱ νῆσοι καὶ ἡ Ἀπεννινικὴ χερσόνησος κατὰ τὴν διάπλασιν τοῦ ἐδάφους, τὸ κλίμα καὶ τὰ προϊόντα ὁμοιάζουν μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Βόρειος ὅμως Ἰταλία ἔχει διαφορὰς.

II. ΒΟΡΕΙΟΣ ΙΤΑΛΙΑ

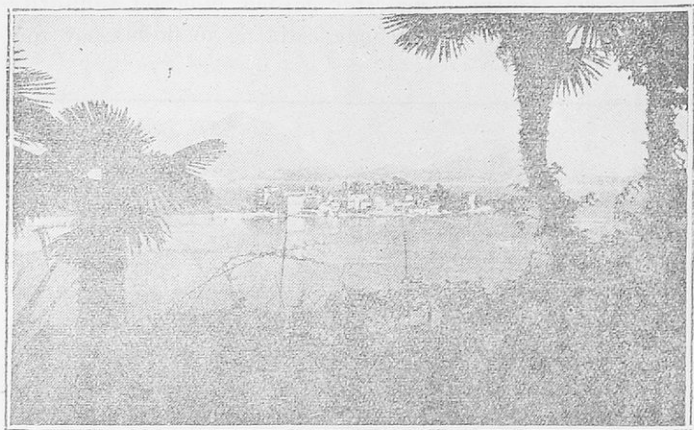
Ἡ Βόρειος Ἰταλία διακρίνεται εἰς δύο διάφορα τμήματα, εἰς τὴν Ἰταλικὴν Ἀλπεῖαν χώραν καὶ εἰς τὸ βαθύπεδον τοῦ Πάδου.

Εἰκ. 15. Χάρτης τῆς Ἰταλίας

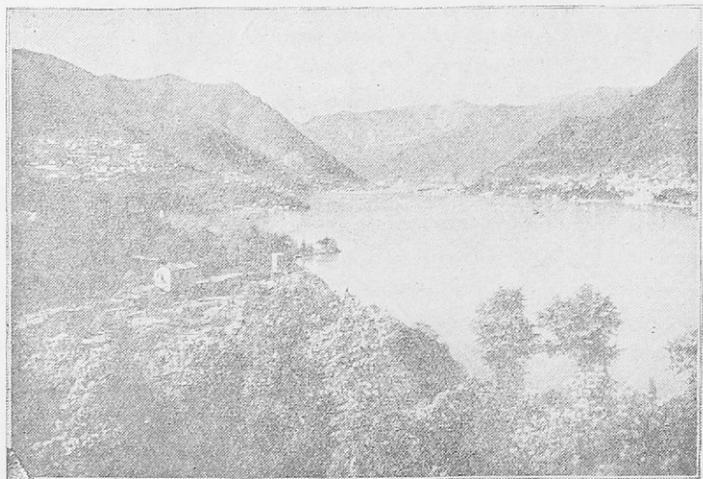
1. Ἡ Ἰταλικὴ Ἀλπεῖα χώρα φθάνει μέχρι τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῶν Ἀλπεων καὶ τῶν ὑψηλῶν διόδων (Σενίς, Σεμπλὼν κ. ἄ.). Εἰς τοὺς πρόποδας αὐτῶν σχηματίζονται

ώραῖαι λίμναι (Ματζόρε, Κῶμος, Γάρδα), αἱ ὁποῖαι διὰ τὰς

Εἰκ. 16. Ἡ λίμνη Ματζόρε.

φυσικὰς καλλονὰς καὶ τὸ γλυκὺ κλίμα προσελκύουν πολλοὺς

Εἰκ. 17. Ἡ λίμνη Κῶμος.

ξένους. Πολλοὶ παταμοὶ πηγάζουν ἀπὸ τοὺς παγετῶνας τῶν
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἄλπεων καὶ ἔχουν πολὺ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον κατερχόμενον ὀρμητικῶς χρησιμοποιεῖται διὰ κίνησιν μηχανῶν ἐργοστασίων.

2. **Τὸ βαθύπεδον τοῦ Πάδου** (ἢ Λομβαρδικὴ πεδιάς) ὁμοιάζει πρὸς μεγάλην σκάφην· πρὸς Β καὶ Δ ἔχει τὰς Ἄλπεις πρὸς Ν τὰ Ἀπέννινα, πρὸς Α ὅμως ἀνοίγεται εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Πρὸ τῆς παγετώδους ἐποχῆς τὴν θέσιν αὐτοῦ κατεῖχε κόλπος τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, ἐσχηματίσθη δὲ τὸ βαθύπεδον ἀπὸ τὰς μεγάλας προσχώσεις, αἱ ὁποῖαι προῆλθον ἀπὸ τὴν τῆξιν τῶν παγετῶνων καὶ ἀπὸ τοὺς ὀρμητικοὺς ποτα-

Εἰκ. 18. Αἱ σειραὶ τῶν πόλεων ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Πάδου.

μούς· οὗτοι καὶ σήμερον ἀκόμη ἐξακολουθοῦν μὲ τὰ μεταφερόμενα ὑλικά ἀπὸ τὰς Ἄλπεις καὶ τὰ Ἀπέννινα νὰ προσχώνουν τὰ παράλια. Τὸ δέλτα τοῦ Πάδου αὐξάνει κατ' ἔτος πρὸς τὴν θάλασσαν περὶ τὸ 1 τετρ. χιλιόμ. Τὸ παρὰ τὸν Πάδον λασπῶδες χῶμα εἶνε λεπτὸν καὶ εὐφορώτατον.

Ὁ ποταμὸς **Πάδος** εἶνε πολὺ θολὸς καὶ ῥεεῖ ἥσυχα δεχόμενος δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ πολλοὺς παραποτάμους, τῶν ὁποίων σπουδαιότεροι εἶνε οἱ κατερχόμενοι ἀπὸ τὰς Ἄλπεις. Αὐτοί, ὡς καὶ ὁ ποταμὸς Πάδος, εἶνε πλωτοί, χρησιμεύοντες καὶ διὰ τὴν συγκοινωνίαν.

Κλίμα καὶ προϊόντα. Τὸ κλίμα τοῦ βαθυπέδου τοῦ Πάδου εἶνε ἡπειρωτικὸν (μέση θερμοκρα. Ἰανουαρίου 2°, Ἰουλίου 25°). Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον. Ἡ μεγάλη εὐφορία τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ διὰ διωρῶγων γίνομένη ἄρδευσις κάμνουν τὴν πεδιάδα νὰ ὁμοιάζῃ μὲ μέγαν κῆπον. Εἰς πολλὰ μέρη βλέπει κανεῖς νὰ εἶνε ἡνωμένη εἰς τὸν αὐτὸν ἄγρον ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν καρπῶν, τῶν ὁπω-

ροφόρων δένδρων (ιδίᾳ μωρεῶν) καὶ τῆς ἀμπέλου. Λιβάδια, τὰ ὅποια ποτίζονται τακτικά, θερίζονται τέσσαρας ἔως ἑξ φορὰς τὸ ἔτος (διὰ τὴν κτηνοτροφίαν). Τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τῆς πεδιάδος, τὸ ὁποῖον ἔχει περισσότερα ὕδατα, ἔχει τόσην μεγάλην παραγωγὴν ὀρύζης, ὥστε νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων τῆς Ἰταλίας. Τὸ ψυχρὸν τοῦ χειμῶνος εἶνε ἡ αἰτία ποῦ δὲν εὐδοκимоῦν ἐδῶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ ἡ ἐλαία.

Τὰ πλεῖστα τῶν προϊόντων τοῦ ἐδάφους χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν βιομηχανίαν· ἀκμάζει πρὸ πάντων ἡ μεταξουργία, ἡ ἀχυροπλεκτική καὶ ἡ κατασκευὴ μουσικῶν ὀργάνων. Ἡ μεγάλη βιομηχανία (ὕφαντουργία καὶ μεταλλουργία), ἐπειδὴ δὲν ὑπάρ-

Εἰκ. 19. Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Μιλάνου.

χουν γαιάνθρακες, λαμβάνει κινητήριον δύναμιν ἀπὸ τὴν πτώσιν τῶν ὑδάτων ποῦ καταρρέουν ἀπὸ τὰς Ὑάλλεις (λευκὸς ἄνθραξ). Ὡσαύτως καὶ κατὰ τὴν συγκοινωνίαν ἔχει ἡ χώρα σπουδαίω-τητα, διότι ἀπὸ αὐτὴν ἀναχωροῦν ὅλαι αἱ συγκοινωνιακαὶ γραμμαὶ διὰ τῶν διόδων τῶν Ὑάλλων εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην.

Δι' ὅλους τοὺς οἰκονομικοὺς τούτους λόγους ἡ Βόρειος Ἰταλία ἔχει τὸν πυκνότετον πληθυσμὸν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ βασιλείου καὶ πολλὰς μεγάλας πόλεις.

Περιοχαὶ καὶ πόλεις. α') Ἡ δυτικωτάτη περιοχὴ λέγεται **Πεδεμόντιον** καὶ εἶνε μᾶλλον ὀρεινὴ καὶ σχετικῶς πτωχή. Τὸ **Τουρίνον** (610) εἶνε ἡ πρωτεύουσα πόλις, ὡραῖον κέντρον τῶν ὁδῶν πρὸς τὴν Γαλλίαν.

β') Ἡ **Λομβαρδία** εἶνε πλουσιωτάτη, βιομηχανικωτάτη καὶ ἐμπορικωτάτη περιοχὴ. Ἡ πόλις **Μιλᾶνον** (1 ἑκατ.)

Εἰκ. 20. Ἡ Βενετία. Εἰς τὸ βάθος καὶ δεξιὰ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Μάρκου.

κατέχει τὴν ἀρχὴν τῶν ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι διακλαδίζονται διὰ τῶν κοιλάδων τῶν Ἀλπεων εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην. Διὰ τοῦτο εἶνε τὸ κέντρον τῆς συγκοινωνίας τῆς Βορείου Ἰταλίας καὶ συγχρόνως ἡ κυρία ἔδρα τῆς βιομηχανίας (ιδίως τῆς μεταξουργίας) καὶ τοῦ ἐμπορίου. Ὁραιότατος

εἶνε ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς πόλεως, γοτθικοῦ ρυθμοῦ, κτισμένος ὅλος μὲ μάρμαρον.

γ') **Βενετία** λέγεται ἡ πρὸς τὴν θάλασσαν περιοχὴ, ὅπου διὰ πολλῶν ζωστήρων περικλείονται λιμνοθάλασσαι. Ἐδῶ δὲ πληθυσμὸς εἶνε ἀραιότερος καὶ πολλαὶ μικραὶ ἐγκαταστάσεις εἶνε πλησίον ἰχθυοτροφείων. Μόνον ἡ πόλις **Βενετία** (260) ἔχει ἀναπτυχθῆ εἰς σπουδαίαν πόλιν, κτισμένην ἐπὶ πολλῶν νησίδων λιμνοθαλάσσης. Μεγαλεπρεπῇ παλάτια καὶ ἐκκλησίαι (ιδίως ἡ τοῦ Ἀγίου Μάρκου) μαρτυροῦν τὸν ἄλλοτε πλοῦτον καὶ τὴν δόξαν τῆς πόλεως. Ἀντὶ ὁδῶν ἔχει διώρυγας εἰς τὰς ὁποίας κινοῦνται πολλαὶ μικραὶ λέμβοι (γόνδολαι) διὰ νὰ μεταφέρουν τοὺς κατοίκους. Εἶνε τὸ κέντρον τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν μὲ τὴν Βαλκανικὴν, τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Αὐστραλίαν. Ἡ Ἰταλία κατέχει σήμερον καὶ τὴν ἐμπορικὴν πόλιν **Τεργέστην** (250) - ἡ ὁποία πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀνῆκεν εἰς τὴν Αὐστρίαν, ὥς καὶ τὴν **Φιούμην**, εἰς τὰ σύνορα τῆς Νοτιοσλαβίας. Σπουδαία πόλις τῆς Βενετίας εἶνε καὶ ἡ **Βερόνα** (150), μὲ ὄχυρόν φρούριον, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει ὁδὸς πρὸς τὰς Ἀνατολικὰς Ἀλπεῖς, καὶ ἡ **Πάδουα** (125), μὲ παλαιὸν πανεπιστήμιον.

δ') **Αἰμιλία** λέγεται ἡ πρὸς Ν τοῦ Πάδου χώρα, διὰ τῆς ὁποίας παλαιὰ Ρωμαϊκὴ ὁδός, ἡ Αἰμιλία, ἔφερεν ἀπὸ τὸ Πεδεμόντιον εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Εἰς τὴν ὁδὸν αὐτὴν ἀνεπτύχθησαν ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς Ρωμαῖκούς χρόνους πόλεις ἐμπορικαί. Σπουδαιότεραι εἶνε: ἡ **Πλακεντία**, εἰς τὸν Πάδον· ἡ **Βολωνία** (240), σπουδαῖον κέντρον τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν· ἡ **Ραβέννα** (75), ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦτο σπουδαῖος λιμὴν, σήμερον ὅμως διὰ τὴν πρόσχωσιν εὐρίσκεται 10 χιλ. μακρὰν τῆς θαλάσσης. Αὕτη ἐξημάτισεν ὥς ἔδρα τῶν τελευταίων ἐξάρχων τοῦ Βυζαντίου, διὰ τοῦτο ἐδῶ σφύζονται καὶ Ἑλληνικοὶ χριστιανικοὶ ναοὶ μὲ ὡραίας ψηφιδωτὰς εἰκόνας.

II. ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Φύσις τῆς χερσονήσου. Ἡ Ἰταλικὴ ἢ Ἀπεννινικὴ χερσόνησος ἐκτείνεται ἐν σχήματι ὑποδήματος ΝΑ. Ἐχει τὸ πλάτος τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος ἀλλὰ τὸ μῆκος τῆς εἶνε πολὺ μεγαλύτερον. Τὰ ὄρη Ἀπέννινα ἀρχίζουν ἀπὸ τὰς Ἀλπεῖς, ἐπάνω ἀπὸ τὸν

κόλπον τῆς Γενούης καὶ διατρέχουν ὁλόκληρον τὴν χερσόνησον, ἕως εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσηνίας. Ἡ πρὸς τὸν κόλπον τῆς Γενούης πλευρὰ καταπίπτει ἀποτόμως πρὸς τὴν θάλασσαν, διότι οἱ ἔδω πρόβουνοι ἔχουν πάθει κατακρήμνισιν.

Ἡ ἀντίθετος καταπίπτει ὁμαλῶς, καὶ πλησιάζει εἰς ἓν μέρος τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, ὅπου καὶ ἡ ὑψίστη κορυφὴ τῶν Ἀπεννίνων (Γκράν Σάσο, 2920), ἴση κατὰ τὸ ὕψος μὲ τὸν Ὀλυμπον. Ἐπειδὴ ἡ χερσόνησος δὲν διαμελίζεται πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, ἡ παραλία εἶνε ἀλίμενος. Πρὸς τὴν ἄλλην ὁμως πλευράν, μέχρι τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους, ἀνοίγονται πλατεῖαι περιοχαὶ μὲ μέτρια ὄρη, λόφους καὶ πεδιάδας, ὅπου ἀναπτύσσονται ἀξιόλογοι ποταμοὶ (Ἄρνος, Τίβερις, Βολτοῦρνος). Ἐδῶ σχηματίζονται εὐφορα παράλια βαθύπεδα, ἡ δὲ παραλία διαμελίζεται εἰς μερικὰ μέρη καὶ σχηματίζονται λιμένες. Τὰ εὐφορώτερα βαθύπεδα εἶνε τὸ τοῦ Ἄρνου (εἰς τὴν περιοχὴν Τοσκάνην) καὶ τὸ τῆς Νεαπόλεως (εἰς τὴν Καμπανίαν). Εἰς τὴν εὐφορίαν τῆς τελευταίας συντελεῖ τὸ ἡφαιστειογενὲς ἔδαφος καὶ ἡ λάβα καὶ τέφρα, αἱ ὁποῖαι ἐξέρχονται ἀπὸ τὸ ἡφαίστειον Βεζούβιος (1200).

Τὸ μεγαλύτερον βαθύπεδον τῆς χερσονήσου εἶνε ἡ Ἀπουλιανὴ πεδιάς, ἡ ὁποία σχηματίζεται κατὰ τὴν πτέρναν τοῦ ὑποδήματος. Αὕτῃ ὁμως εἶνε πτωχὴ εἰς βροχὰς καὶ ὀλίγον εὐφορος.

Κλίμα καὶ προϊόντα. Τὰ Ἀπέννινα ὁρίζουν σπουδαίαν διαφορὰν κλίματος, ἰδίως κατὰ τὸ βόρειον μέρος, ὅπου διευθύνονται ἐκ Δ πρὸς Α καὶ προστατεύουν τὰς βορείας χώρας τῆς χερσονήσου ἀπὸ τοὺς βορειοανατολικοὺς ἀνέμους· διὰ τοῦτο ἔδω ὁ χειμὼν εἶνε γλυκύτερος. Ὅσον προχωρεῖ τις νοτιώτερον, τόσον τὸ κλίμα γίνεται καθαρῶς Μεσογειακὸν καὶ ὁμοιάζει μὲ τὸ τῆς Ἑλλάδος· οἱ ποταμοὶ γίνονται περισσότερον χειμαρρῶδεις καὶ παρασύρουν τὸ χῶμα πρὸς τὰς ἀκτὰς· εἰς τὰς ἐκβολὰς αὐτῶν συχνὰ σχηματίζονται ἔλη, ἐστίαί τῆς ἐλονοσίας.

Εἰς τοιοῦτον κλίμα εὐδοκίμουν δάση μὲ δένδρα ὅμοια πρὸς τὰ τῆς Ἑλλάδος. Ταῦτα ὁμως εἶνε ὀλίγα. Πολὺ περισσότερα εἶνε τὰ δάση ὁπωροφόρων δένδρων, τὰ ὁποῖα ποτίζονται μὲ ἐπιμέλειαν (ἐσπεριδοειδῆ, ἐλαῖαι, ἀμυγδαλαί, καστανεαί κ. ἄ.), εὐδοκιμεῖ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ φοῖνιξ. Ἐκτεταμένοι προσέτι ἀμπελῶνες παράγουν ἐκλεκτὸν οἶνον. Οἱ λειμῶνες ἔδω εἶνε ἀραιοί, διὰ τοῦτο ἡ κτηνοτροφία δὲν εἶνε σπουδαία (κυρίως αἰγοπροβάτα). Σπουδαιοτέρα εἶνε ἡ ὀρνιθοτροφία καὶ ἡ σηροτροφία.

Εἰς μεταλλεύματα εἶνε ὡσαύτως ἡ Ἱταλικὴ χερσόνησος πτωχή, ὅπως καὶ ἡ Βορείος Ἱταλία. Σίδηρον μόνον παράγει ἡ νήσος Ἐλβα, ἀλλὰ ἡ ἀξία αὐτοῦ χωρὶς γαιάνθρακος ὀλιγοστεύει, διὰ τοῦτο καὶ ἐδῶ χρησιμοποιεῖται ἡ πτώσις τῶν ὑδάτων. Περίφημον εἶνε τὸ λευκὸν μάρμαρον τῆς **Καρράρας**, μὲ τὸ ὁποῖον κατεσκευάσθησαν καὶ κατασκευάζονται ὥραϊα ἔργα γλυπτικῆς.

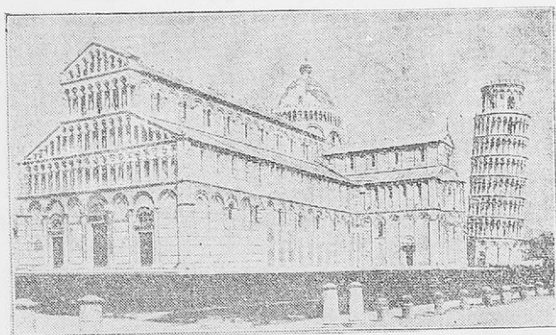
Οἰκισμοί. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χερσονήσου, ἂν καὶ εἶνε ἀγροτικός, κατοικεῖ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς μικρὰς πόλεις εὐρισκομένας εἰς ὥραϊας τοποθεσίας. Ὅπως ἐν Ἑλλάδι, αἱ μεγάλαι πόλεις εἶνε παρὰ τὴν θάλασσαν ἢ εἰς ὑψώματα, δύο δὲ μόνον εἶνε παραποτάμιοι (ἡ Φλωρεντία καὶ ἡ Ρώμη). Αἱ περισσότεραι πόλεις εἶνε πλούσιαι ἀπὸ καλλιτεχνικὰς οἰκοδομὰς καὶ ἔργα τέχνης περασμένων χρόνων, ἔχουν ὅμως ὁδοὺς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ στενάς.

Αἱ περιοχαὶ καὶ αἱ μεγάλαι πόλεις. 1) Βορειοτάτῃ Ἀπεννινικῇ περιοχῇ εἶνε ἡ **Λιγυρτικὴ**. Ἡ στενὴ παραλία αὐτῆς, ἡ **Ριβιέρα** (δηλ. ἀκρογιαλιά), ἔχει ἑξαιρετικῶς γλυκὸν χειμῶνα διὰ τοῦτο ἔννοι ἐπισκέπτονται τὰς παραλίους αὐτῆς θέσεις πρὸς ἀναψυχὴν. Ἡ πόλις **Γένοβα** (630) κατέχει εὐνοϊκὴν θέσιν, διότι ἔχει εὐκόλον συγκοινωνίαν μὲ τὴν πεδιάδα τοῦ Πάδου. Εἶνε ἀφειρηγία ἀτμοπλοίων διὰ τὴν Ἀσίαν, Αὐστραλίαν καὶ Ἀμερικὴν καὶ ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Ἱταλίας. Ἡ Γένοβα ἄλλοτε ἦτο ἀντίζηλος τῆς Βενετίας εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης.

2. Ἡ **Τοσκάννα** εἶνε ἡ ἀρχαία Τυρρηνία, χώρα μὲ πολλοὺς κήπους καὶ πολλοὺς παλαιοὺς οἰκισμούς. Ἡ ἐδῶ πόλις **Φλωρεντία** (320) κειμένη εἰς ἀμφοτέρας τὰς ὄχθας τοῦ Ἄρνου, ἔχει εὐνοϊκὴν θέσιν διὰ τὴν συγκοινωνίαν μὲ τὴν Βόρειον Ἱταλίαν. Εἰς προηγουμένους αἰῶνας (15ον—17ον) οἱ ἐδῶ ἡγεμόνες εἶχον συγκεντρώσει πολλὰ ἔργα τέχνης· ἡ συλλογὴ αὐτῶν καὶ αἱ μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομαὶ (ναοί, ἀνάκτορα), αἱ ὁποῖαι ἐκτίσθησαν ἀπὸ τὰ γειτονικά μάρμαρα τῆς Καρράρας, προσελκύουν πλῆθος ξένων περιηγητῶν καὶ καθιστοῦν τὴν πόλιν σπουδαῖον κέντρον τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς τῶν Ἱταλῶν. Σπουδαία ἄλλοτε πόλις παραθαλάσσιος ἦτο ἡ **Πίζα** (μὲ τὸν κεκλιμένον πύργον της, νῦν Πίζα), ἀλλ' αἱ προσχώσεις τοῦ Ἄρνου ποταμοῦ κατέχωσαν τὸν λιμένα της καὶ σήμερον εἶνε μεσόγειος. Τὸ ἐμπό-

ριόν της μετετοπίσθη εἰς τὴν πόλιν **Λιβόρνον** (130), τῆς ὁποίας ὁ τεχνητὸς λιμὴν εἶνε ὁ τέταρτος λιμὴν τῆς Ἰταλίας. Πρὸς Β' αὐτῆς εἶνε ὁ πολεμικὸς λιμὴν τῆς Ἰταλίας Σπέτσια (100).

3. Τὸ **Λάτιον** κατέχει τὸ μέσον τμήμα τῆς χερσονήσου. Οἱ ἐδῶ κάτοικοι ἐξ αἰτίας τῶν παραλίων ἐλῶν ἀνέκαθεν κατ'ὀκνουν μακρὰν τῆς θαλάσσης· ἐπὶ ἑπτὰ λόφων, παρὰ τὸν Τίβεριν, ἀνεπτύχθη ἀρχαιότατα ἡ **Ρώμη** «ἡ αἰωνία πόλις»· ἔνεκα τῆς κεντρικῆς αὐτῆς θέσεως ἐν τῇ χερσονήσῳ ἔγινε ἰσχυρὰ καὶ πρωτεύουσα τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους καὶ πάλιν κατὰ τοὺς νέους χρόνους πρωτεύουσα τῆς Ἰταλίας (σχεδὸν 1 ἑκατ. κάτ.). Πολλὰ

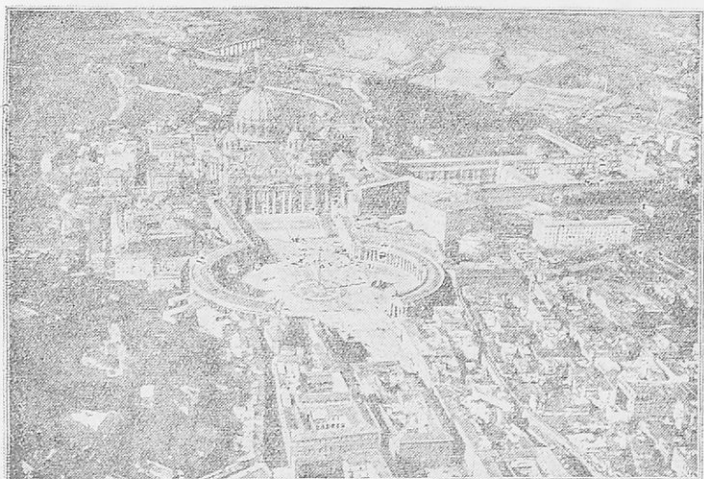
Εἰκ. 21. Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς Πίξης καὶ ὁ περίφημος κεκλιμένος αὐτῆς πύργος.

ἑρείπια τῶν ἀρχαίων αὐτῆς οἰκοδομῶν δεικνύουν τὸ παλαιὸν μεγαλεῖον (Ρωμαϊκὴ ἀγορά, Κολοσσαῖον). Ἐκ τῶν νεωτέρων κτιρίων τῆς ἔξέχουν οἱ ναοὶ τοῦ Ἁγίου Πέτρου καὶ τοῦ Ἁγίου Παύλου. Ἐν τῇ Ρώμῃ διαμένει καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς Δυτικῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ὁ Πάπας, τὸ δὲ πλουσιώτατον ἀνάκτορόν του λέγεται Βατικανόν.

4. Ἡ **Καμπανία** εὐδαίμων, εἶνε ἑξαιρετικῶς εὐφορὸς καὶ ὥραϊα χώρα καὶ διὰ τοῦτο ἔχει πληθυσμὸν πυκνόν. Ἡ **Νεάπολις** κεῖται εἰς ὁμώνυμον κόλπον καὶ ὥραιότατην τοποθεσίαν μὲ πολλὸν πληθυσμὸν (1 ἑκατομ). Ἡ ὥραιότης καὶ τὸ κλίμα αὐτῆς προσελκύει πολλοὺς ξένους ἐπισκέπτας. Τὰ προάστειά της ἐκτείνονται ἕως εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Βεζουβίου· τὰ περίεξ τοῦ ἡφαιστείου τούτου εἶνε κατάφυτα ἀπὸ κήπους καὶ ἀμπέλους.

διότι τὸ ἡφαιστειογενὲς ἔδαφος εἶνε εὐφορώτατον. Μόνον αἱ κλιτύες τοῦ βουνοῦ εἶνε σκεπασμέναι μὲ ξηρὰν λάβαν, ἡ ὁποία ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἡφαιστείου. Ἔως τὴν κορυφὴν σχεδὸν φθάνει ὁδοντωτὸς σιδηρόδρομος καὶ πολλοὶ περιηγται ἀναβαίνουν διὰ νὰ ἴδουν τὸν κρατῆρα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον πάντοτε ἐξέρχονται ἀτμοί. Εἰς μίαν ἔκρηξιν τοῦ Βεζουβίου τὸ 79 μ. Χ. κατεχώσθησαν τρεῖς πόλεις πού ἦσαν πλησίον, ἡ Πομπηία, τὸ Ἡράκλειον καὶ αἱ Σταβίαι. Ἡ Πομπηία σήμερον ἔχει ἀνασκαφῇ καὶ φαίνεται ὡς μία ἀληθινὴ νεκρόπολις.

Ἀπέναντι τῆς Νεαπόλεως ὑψώνονται ἀπὸ τὴν γαλανὴν θάλασσαν καὶ αἱ ὠραῖαι νησίδες *Κέπρη* καὶ *Ἰσχία*.

Εἰκ. 22. Ρώμη. Ὁ Ἅγιος Πέτρος καὶ τὸ Βατικανὸν ὁρώμενα ἀπὸ ἀεροπλάνου.

5. **Ἀπουλία** λέγεται ἡ κατὰ τὴν ὁμώνυμον χερσόνησον πεδινὴ περιοχή, ἡ ὁποία διευθύνεται πρὸς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου. Δὲν εἶνε πολὺ εὐφορὸς, ἔχει ὅμως ἐλαιῶνας, ἀμπέλους καὶ ὀπωροφόρα δένδρα· αἱ μικραὶ αὐτῆς πόλεις εἶνε ἀγροτικάι. Σπουδαῖος λιμὴν διὰ τὴν συγκοινωνίαν μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀνατολὴν εἶνε τὸ *Βρινδήσιον* (Μπρίντεζι, 33). Ἀπ' ἐδῶ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ διευθύνεται πρὸς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν καὶ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην ἀκολουθοῦσα ὅλην τὴν ἀνατολικὴν

παραλίαν τῆς χερσονήσου. Τὸ **Βάρι** (160) εἶνε ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς παραλίας αὐτῆς. Εἰς τὸ πέλας τοῦ ὑποδήματος, ὅπου ὁ κόλπος τοῦ Ταραντος, εἶνε ὁ πολεμικὸς λιμὴν τῆς Ἰταλίας **Τάρας**. Καὶ ὁ Τάρας ἦτο παλαιὰ Ἑλληνικὴ ἀποικία, ὅπως καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Νοτίου Ἰταλίας. Εἰς μερικὰ χωρία τῆς Νοτίου Ἰταλίας καὶ σήμερον ἀκόμη χωρικοὶ ὁμιλοῦν διάλεκτον Ἑλληνικὴν.

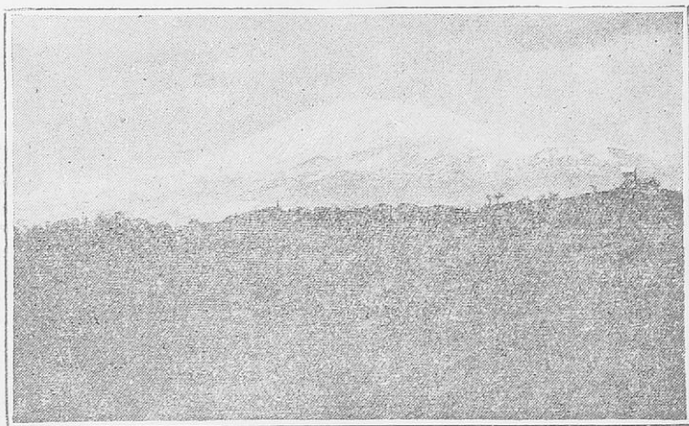
Εἰκ. 23. Ὁ κρατὴρ τοῦ Βεζουβίου.

III. Αἱ Ἰταλικαὶ Νῆσοι

Αἱ νῆσοι τῆς Ἰταλίας ὁμοιάζουν κατὰ τὴν διάπλασιν καὶ τὸ κλίμα μὲ τὴν Ἀπεννινικὴν χερσόνησον.

1. Ἡ **Σικελία** ἔχει σχῆμα τριγωνικὸν (ἀρχ. Τρινακρία) καὶ ἐπιφάνειαν μεγαλυτέραν τῆς Πελοποννήσου. Τὰ ὄρη τῆς εἶνε συνέχεια τῶν Ἀπεννίνων, ἡ δὲ κυρία ὄροσειρά ὑψώνεται εἰς τὴν βορείαν ἀκτὴν, ἐνῶ πρὸς Ν εἶνε πεδινή. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευράν, ὅπου ρήγμα, ὑψοῦται ἡ **Αἴτνα** (3300), ἡ ὁποία εἶνε ἡφαίστειον ἐνεργὸν καὶ ἡ βάσις αὐτοῦ διαρκῶς πλατύνεται ἀπὸ τὰς ἐκρήξεις καὶ τὴν λάβαν. Ἡφαίστειον ἐνεργὸν εἶνε καὶ ἡ μικρὰ νῆσος **Στρούμπολι** πρὸς Β τοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσσή-

νης, ἀνήκουσα εἰς τὴν νησιωτικὴν συστάδα **Διπάρας** (ἡ νήσους τοῦ Αἰόλου). Ἡ Σικελία διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν της, εἰς τὸ μέσον τῆς Μεσογείου, τὴν ὠραιότητα καὶ τὴν εὐφορίαν της εἶνε ἡ σπουδαιοτάτη τῶν Ἱταλικῶν νήσων. Τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν πολλοὶ Ἕλληνες ἀπόκησαν ἐδῶ, ὅπως καὶ εἰς τὴν Νότιον Ἱταλίαν. Ὅπως εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν ἐποχὴν καὶ σήμερον εἶνε ὁ σιτοβολῶν τῆς Ἱταλίας. Πολλὰ ἀκόμη εἶνε τὰ παραγόμενα ὀπωρικά, ὥς καὶ ὁ οἶνος καὶ τὸ ἔλαιον. Πλούσιον προῖόν εἶνε καὶ τὸ θεῖον. Ἔνεκα τούτων καὶ ὁ πληθυσμὸς εἶνε πυκνὸς (4 1)2

Εἰκ. 24. Τὸ ὑψηλὸν ἠφαίστειον Αἴτνα.

ἑκατ. κάτ.) οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἀλιείαν. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις κεῖνται κατὰ τὰς ἀκτὰς καὶ μάλιστα εἰς τὴν βορείαν καὶ ἀνατολικήν. Εἰς ὠραίαν θέσιν κεῖται τὸ **Παλέρμον** (ὁ Πάνορμος τῶν ἀρχαίων, 460), ὁ σπουδαιότερος τῶν λιμένων. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν εἶνε ἡ **Μεσσήνη** (ἀρχαῖον κτίσμα τῶν Μεσσηνίων, 200), καταστραφείσα τῷ 1908 ἐντελῶς ὑπὸ σεισμοῦ· ἡ **Κατάνη** (280), ἐν εὐφορωτάτῃ πεδιάδι ὑπὸ τὴν Αἴτναν καὶ αἱ **Συρακοῦσαι** (60) μὲ σπουδαίας ἑλληνικὰς ἀρχαιότητας τῶν ἀρχαίων Συρακουσῶν.

2. Ἡ **Σαρδηνία** εἶνε ὀλίγον μικροτέρα τῆς Σικελίας καὶ ὀλίγον μεγαλυτέρα τῆς Πελοποννήσου. Κατὰ τὴν νεογενῇ (πλειόκαινον) γεωλογικὴν ἐποχὴν ἦτο ἡνωμένη μὲ τὴν Ἱταλικήν

χερσόνησον, ἔνεκα δὲ τῆς καταβυθίσεως τοῦ ἐν τῷ μέσῳ ἑδά-
φους ἐσχηματίσθη τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος. Εἶνε ὄρεινὴ μὲ
πολλὰ κοιτάσματα μετάλλων καὶ πολλὰ δάση. Ἄν καὶ αἱ πε-
διάδες αὐτῆς εἶνε εὐφοροί, ὑπάρχουν ἔλη καὶ οἱ κάτοικοι πά-
σχουν ἀπὸ ἐλώδεις πυρετούς, διὰ τοῦτο ἡ γεωργία εἶνε περιω-
ρισμένη καὶ ὁ πληθυσμὸς ὀλίγος (900 χιλ. κάτ., ἀραιότερος
τῆς Πελοποννήσου). Ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν ἀνθρακο-
ποιίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ἀλιείαν καὶ τὴν μικρὰν βιομη-
χανίαν. Ἡ μεγαλύτερα ἐδῶ πόλις εἶνε τὸ **Καλλιὰρι** (60).

3. Καὶ ἡ βορειότερα **Κορσικὴ** (ἴση μὲ τὴν Κρήτην) εἶνε
λείψανον τῆς εἰς τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος καταβυθισθείσης
ἡρᾶς. Ὁρεινὴ καὶ αὐτὴ, κατέχεται ὑπὸ τῆς Γαλλίας (πρωτ.
Αἰάκειον).

4. Σπουδαιοτάτην θέσιν κατέχει ἡ νῆσος **Μάλτα** (ἡ Με-
λίτη, 200 χιλ. κάτ.), κειμένη εἰς τὸ μέσον τῆς θαλασσίας ὁδοῦ
ἢ ὅποια διασχίζει κατὰ μῆκος τὴν Μεσόγειον θάλασσαν· διὰ
τοῦτο αὕτη κατέχεται ὑπὸ τῶν Ἀγγλων. Ἡ πρωτεύουσς **Δα Βα-
λέττα** (70) εἶνε ὀχυρώτατος λιμὴν καὶ σταθμὸς διὰ γαϊάνθρακας.

ΓΕΝΙΚΗ ΦΥΣΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Ἔδαφος κλίμα καὶ προϊόντα. Κατὰ τὸ ἔδαφος καὶ
τὸ κλίμα ἡ Βόρειος Ἰταλία ἔχει διαφορὰς ἀπὸ τὰ λοιπὰ αὐτῆς
τμήματα. Τὸ ἔδαφος τῆς πρώτης πλὴν τῶν Ἀλπεων, εἶνε βα-
θύπεδον, ἐνῶ τῶν λοιπῶν εἶνε ὄρεινόν, ἐκεῖνη ἔχει ἡπειρωτικὸν
κλίμα ἐνῶ ἡ χερσόνησος καὶ αἱ νῆσοι ἔχουν Μεσογειακόν. Ὁ
κύριος πλοῦτος τῆς Ἰταλίας συνίσταται ἀπὸ φυτείας, ἰδιαίτερος
δὲ εἰς τὴν χερσόνησον καὶ τὰς νήσους ἔξέχει ἡ δενδροκομία.

ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΑΣΧΟΛΙΑΙ ΑΥΤΩΝ

Λαογραφία. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἰταλίας (42 ἑκατ., ἑπταπλά-
σιος σχεδὸν τοῦ τῆς Ἑλλάδος), ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς.
Αὐτοὶ θεωροῦνται ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων οἱ ὅποιοι
ὅμως ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀνεμίχθησαν μὲ διαφόρους φυ-
λὰς ποὺ κατόκησαν ἐδῶ. Ἡ πλουσία πεδιάς τοῦ Πάδου συνε-
κέντρωσε πάντοτε τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ· ἐπειδὴ
δὲ αὐτὸς προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀνάμειξιν μὲ Γερμανικοὺς λαοὺς καὶ

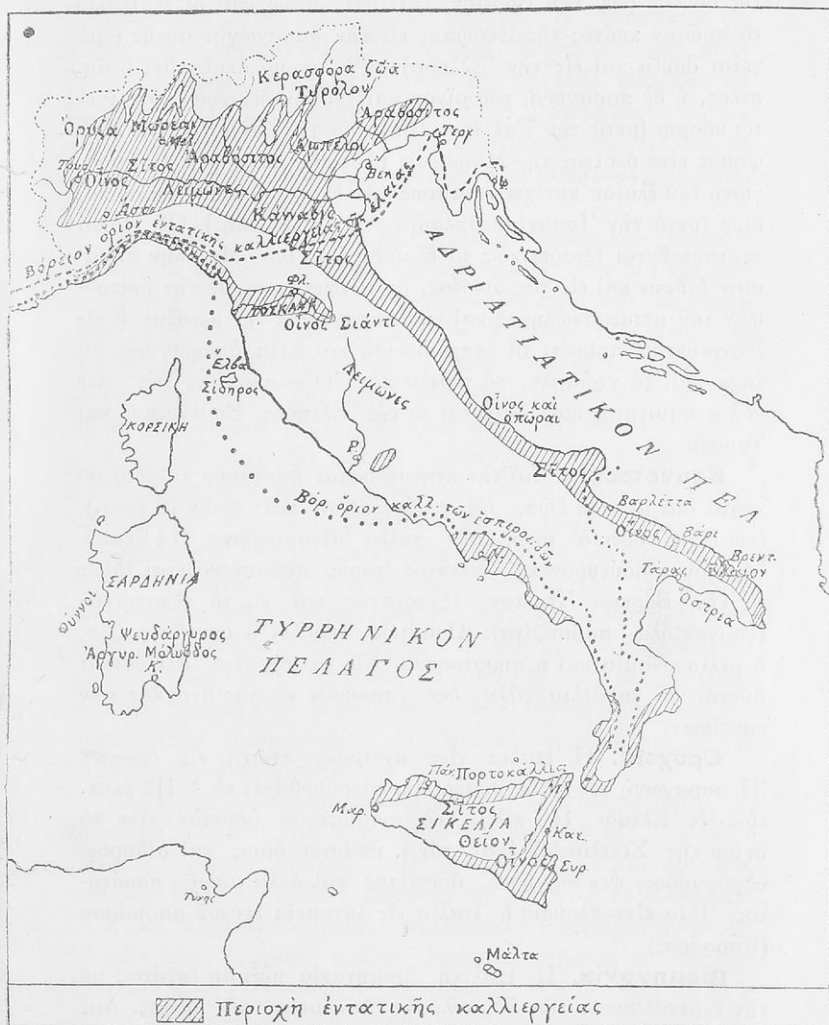
τὸ κλίμα των εἶνε ψυχρότερον. οἱ ἐδῶ κάτοικοι εἶνε σοβαροί, οἰκονόμοι καὶ ἐργατικοί. Τοῦναντίον, οἱ κάτοικοι τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας, ἐπειδὴ προῆλθον ἀπὸ ἀνάμιξις μὲ Ἕλληνας, μὲ Ἀραβας καὶ μὲ ἄλλους μεσημβρινούς λαούς, τὸ δὲ κλίμα τῆς χώρας των εἶνε περισσότερον θερμόν, εἶνε ζωηροί, ὁρμητικοί, ἐπιπόλαιοι καὶ διαρκῶς εὐθυμοί. Γενικῶς οἱ Ἰταλοὶ ἔχουν ἀνεπτυγμένην τὴν φαντασίαν των καὶ τὸ καλλιτεχνικὸν αἶσθημα, τοῦτο δὲ δεικνύουν τὰ ἔργα τῆς μουσικῆς, τῆς ζωγραφικῆς, τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς γλυπτικῆς. Οἱ χωρικοὶ Ἰταλοὶ εἶνε ἐργατικοὶ καὶ ἀντέχουν εἰς τοὺς κόπους, τὰς στερήσεις καὶ τὰς κακουχίας.

Ἡ μεγάλη ἔκτασις τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ δυσκολία τῆς συγκοινωνίας ἔνεκα τῶν ὁρέων, ἐβράδυναν τὴν ἔνωσιν τῶν διαφόρων μικρῶν κρατῶν, τὰ ὅποια ὑπῆρχον πρὸ τοῦ 1861. Μόλις ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου χρονολογεῖται τὸ *βασιλεῖον τῆς Ἰταλίας*, τὸ ὅποῖον σήμερον ἔχει ἀποικίας εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ κατέχει διὰ τῆς βίας τὴν Ἑλληνικὴν Δωδεκάνησον. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας κυβερνᾷ σύμφωνα μὲ τὸ σύνταγμα (συνταγματικὴ βασιλεία).

Ὡς ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας οἱ Ἰταλοὶ ἀναγνωρίζουν τὸν Πάπαν καὶ ἀνήκουν εἰς τὴν Λυτικὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν.

Γεωργία. Οἱ κυβερνῆται τῆς Ἰταλίας ἐφρόντισαν πολὺ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας μὲ γεωργικὰς σχολὰς καὶ μὲ ἀρδευτικὰ καὶ ἀποξηραντικὰ ἔργα καὶ διὰ τοῦτο σήμερον ἡ Ἰταλία εἶνε μία τῶν γεωργικωτέρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἀφθονία τοῦ χόρτου εἰς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν ἠΰξησε πολὺ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὰ ἐκ ταύτης προϊόντα, διὰ τοῦτο ἡ Βόρειος Ἰταλία λέγεται κοινῶς «Ἰταλία τοῦ βουτύρου», ἀντιθέτως δὲ ἡ Νότι. Ἰταλία διὰ τὴν ἀφθονίαν τοῦ ἐλαίου λέγεται «Ἰταλία τοῦ ἐλαίου». Τὰ δύο τρίτα τοῦ πληθυσμοῦ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν. Οἱ ἄλλοτε μεγάλοι κτηματῆαι τείνουν ὅλον ἐν νῆ ἐκλείψουν. Τὸ χαρακτηριστικὸν εἰς αὐτὴν εἶνε ἡ καλλιέργεια δύο ἢ τριῶν καρπῶν κατὰ τὸ ἴδιον χρονικὸν διάστημα καὶ εἰς τὸν ἴδιον ἀγρὸν (ἐντατικὴ καλλιέργεια) παρατηρουμένη εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Πάδου, τὴν Τοσκάναν, τὴν Καμπανίαν καὶ τὴν περιοχήν τοῦ Παλέριου.

Τὴν πρώτην θέσιν τῶν καλλιεργουμένων εἰδῶν κατέχουν τὰ

Είκ. 25. Οικονομικός χάρτης της 'Ιταλίας.

σιτηρά και ιδίως ὁ σίτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος (16πλασία παραγωγή τοῦ Ἑλληνικοῦ) παρ' ὅλην ὅμως τὴν μεγάλην αὐτὴν ποσότητα δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων καὶ εἰσάγεται σίτος ἐκ τῆς Ἀμερικῆς. Σημαντικὴ εἶνε καὶ ἡ παραγωγή *I. Σαρεῆ*. Γεωγραφία Εὐρώπης Β' Γυμνασ. Ἔκδ. Γ' 3|8|35 4

τῆς ὀρυζῆς (εἰς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν), θεωρεῖται δὲ ἡ Ἰταλία τὸ πρῶτον κράτος τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν παραγωγὴν αὐτῆς (ἐξάγεται ὄρυζα καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα). Τὰ σιτηρὰ ἀκλουθεῖ ἡ ἄμπελος, ἡ δὲ παραγωγὴ τοῦ οἴνου κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ (μετὰ τὴν Γαλλίαν, 16 πλάσια τῆς Ἑλληνικῆς). Περίφημος εἶνε ὁ οἶνος τῆς Μαρσάλας (Δυτικῆς Σικελίας). Ἡ παραγωγὴ τοῦ ἐλαίου κατέχει ὡσαύτως τὴν δευτέραν θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ (μετὰ τὴν Ἰσπανίαν 3 πλάσια τῆς Ἑλληνικῆς). Οἱ Ἰταλοὶ περιποιοῦνται ἐξαιρετικῶς τὰ ἐλαιόδενδρά των. Μεγάλην σημασίαν δίδουν καὶ εἰς τὰς μωρέας, διότι σχετίζεται μὲ τὴν διατροφὴν τοῦ μεταξοσκώληκος καὶ τὴν παραγωγὴν τῆς μετάξης. Καλλιεργοῦνται προσέτι τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ ἄλλα ὄπωροφύρα, τὰ λαχανικά, τὰ γεώμηλα, τὰ τεύτλα κλπ. Ὁ καπνὸς τῆς δὲν εἶνε καλῆς ποιότητος καὶ εἰσάγεται ἐκ τῆς Ἑλλάδος, Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας.

Κτηνοτροφία. Διὰ τὴν κτηνοτροφίαν ὑπάρχουν λιβάδια τεχνητὰ διὰ μεγάλα ζῶα, ἰδίως ἀγελάδων καὶ βοῶν (8 ἑκατ.), ἐνῶ εἰς τὰ ὄρεινά μέρη ζοῦν πολλὰ αἰγοπρόβατα (14 ἑκατ.). Ἀφθονον βούτυρον καὶ ἐκλεκτὸς τυρὸς παρασκευάζεται ἰδίως εἰς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν, ἐξαγόμενος καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν (γοργονζόλα, παρμεζάνα). Ὡσαύτως ἀκμάζει ἡ ὀρνιθοτροφία, ἡ μελισσοκομία καὶ ἡ σφηροτροφία. Εἰς τὰ παράλια ἀλιεύονται θύννοι καὶ κοράλλια, ἀλλὰ δὲν ἐπαρκοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων.

Ὀρυχεῖα. Ἡ Ἰταλία εἶνε σχετικῶς πτωχὴ εἰς ὀρυκτά. Ἡ παραγωγὴ τοῦ γαιάνθρακος (λιγνίτου) φθάνει τὸ 1 1/2 ἑκατ. τόν. (ἐν Ἑλλάδι 140 χιλ.). Τὸ κυριώτερον ὀρυκτὸν εἶνε τὸ θεῖον τῆς Σικελίας (2 ἑκατ. τόν.), ὑπάρχει ὅμως καὶ σίδηρος, ὑδράργυρος, ψευδάργυρος, ἄσφαλτος καὶ ἄλλα μικρᾶς ποσότητος. Ἰδίᾳ εἶνε πλουσία ἡ Ἰταλία εἰς λατομεῖα λευκοῦ μαρμάρου (Καρράρας).

Βιομηχανία. Ἡ Ἰταλικὴ βιομηχανία ἠδῆ ἦθη ἐσχάτως μὲ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ὑδραυλικῶν δυνάμεων τῆς χώρας. Διὰ τὴν ἀπαραίτητον καύσιμον ὕλην χάριν τῆς μεταλλουργίας εἰσάγει γαιάνθρακα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν. Ἀκμάζει ἡ σιδηροβιομηχανία, ἡ ναυπηγικὴ (Σπέτσια, Λιβόρνον), ἡ κατασκευὴ αὐτοκινήτων καὶ ἀεροπλάνων. Μεγάλῃ εἶνε ἡ ὑφαντουργία εἰς ὅλους τοὺς

κλάδους, κυρίως εἰς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν. Ἡ ἐπεξεργασία τῆς μετάξης ἔχει κέντρον τὸ Μιλᾶνον, ἐκτὸς δὲ τῆς φυσικῆς μετάξης ἀναπτύσσεται καὶ ἡ βιομηχανία τῆς τεχνητῆς (ἐσχάτως ἡ-ξήθη εἰς 7 χιλ. τόν.). Σπουδαία εἶνε καὶ ἡ βιομηχανία τροφίμων (μακαρόνια), ἡ χημικὴ βιομηχανία, ἡ τῶν ἐλαστικῶν (καουτσούκ), τῶν κομποτεχνιμάτων, τῶν μουσικῶν ὀργάνων κλπ.

Ἐμπόριον. Ἡ Ἰταλία ἔχει μεγάλην ἐμπορικὴν κίνησιν. Εἰσάγει δημητριακοὺς καρποὺς καὶ πρώτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν καὶ ἐξάγει διάφορα βιομηχανικὰ προϊόντα. Περισσοτέρως ἐμπορικὰς σχέσεις ἔχει μὲ τὴν Ἀγγλίαν, τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, τὸν Καναδᾶν, τὴν Γαλλίαν καὶ μὲ τὰ Βαλκανικὰ κράτη. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει ἐμπορεύματα ἀξίας 800 ἐκ. δρχ. ετησίως (ὑφάσματα, χάρτην, ὄρυζαν, ἐλαστικά, θεῖον) καὶ εἰσάγει ἀξίας 300 ἑκατ. δρχ. (καπνόν, σῦκα, χαρούπια, κολοφώνιον, ἔλαιον, δέρμακα κ. ἄ.). Ὁ ἐμπορικὸς στόλος τῆς Ἰταλίας εἶνε διπλάσιος καὶ πλέον τοῦ Ἑλληνικοῦ (3.300 χιλ. τόνων).

Συγκοινωνία. Ἡ ἐσωτερικὴ συγκοινωνία τῆς Ἰταλίας εἶνε πυκνή. Τὸ πυκνότατον δίκτυον ἔχει ἡ πεδιάς τοῦ Πάδου. Οἱ σιδηρόδρομοι καὶ τὰ αὐτοκίνητα (ἐσχάτως καὶ ἀεροπλάνα) διασχίζουν τὴν Ἰταλίαν κατὰ μῆκος καὶ πλάτος. Ἡ συγκοινωνία μετὰ τῆς Ἑλλάδος γίνεται διὰ θαλάσσης ἐκ τοῦ πλησιεστέρου συνήθως λιμένος (τοῦ Βρινδησίου), ἀλλὰ κατορθοῦται καὶ διὰ ξηρᾶς (μέσω Νοτιοσλαβίας). Τὸ Βρινδήσιον συνδέεται μὲ τὰς Ἀθήνας καὶ ἀεροπορικῶς.

Λιμένες. Ὁ ἐμπορικώτατος λιμὴν τῆς Ἰταλίας εἶνι ὁ τῆς *Γενούης*, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ δεύτερος τῶν λιμένων τῆς Μεσογείου (πρῶτος ὁ τῆς Μασσαλίας), καὶ μετ' αὐτὸν ὁ λιμὴν τῆς *Νεαπόλεως*. Τρίτος ἔρχεται ἡ *Βενετία* καὶ τέταρτος τὸ *Διβόρνον*. Οἱ εἰς τὸ Ἀδριατικὸν λιμένες *Βρινδήσιον* (Brindisi) *Βάρι* καὶ *Αγκῶν* ἔχουν κίνησιν μᾶλλον ἐπιβατῶν ἢ ἐμπορίου. Εἰς τὴν Σικελίαν τὸ *Παλέρμον* ἔχει τὴν πρώτην κίνησιν καὶ ἀκολουθῶς ἡ *Μεσσήνη* καὶ ἡ *Κατάνη*.

Π Ι Ν Α Ξ

Τῶν μεγαλυτέρων πόλεων τῆς Ἰταλίας

	Κάτ. κατὰ χιλιάδας		Κάτ. κατὰ χιλιάδας		Κάτ. κατὰ χιλιάδας
Νεάπολις	1.000	Φλωρεντία	320	Μεσσήνη	200
Μιλᾶνον	980	Κατάνη	280	Βάρι	160
Ῥώμη	960	Βενετία	260	Βερόνα	150
Γένουα	630	Τεργέστη	250	Λιβόρνον	130
Τουρῖνον	610	Βολωνία	240	Πάδουα	125
Παλέρμον	460				

Ἀσκ. 1. Σχεδιαγράφησε τὴν Ἰταλίαν καὶ θέσε τὰς κυριώτερας πόλεις καὶ τὰς σιδηροδρ. γραμμάς.—2. Ταξίδευσε ἐκ Πειραιῶς διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Νεάπολιν ἀναφέρων τὰ πελάγη, τὸν πορθμὸν καὶ τὰς πόλεις τὰς ὁποίας θὰ συναντήσης.—3. Ταξίδευσε διὰ Βριθησίου εἰς τὴν Ῥώμην.

ΠΥΡΗΝΑΪΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

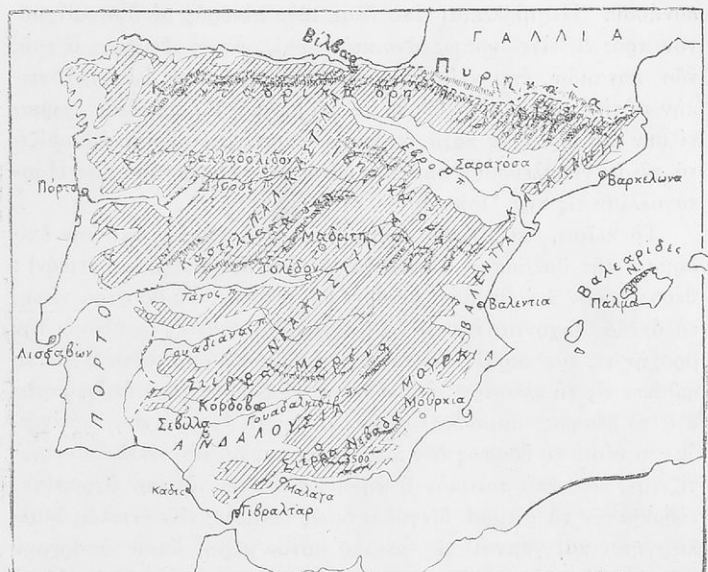
[Διπλασία τῆς Ἀπεννινικῆς.—33 ἑκατ. κάτ.]

Ἔρωτ. 1. Εἰς ποῖον μέρος τῆς Εὐρώπης ἐκτείνεται καὶ ἀπὸ ποίας θαλάσσης βρέχονται αἱ τρεῖς αὐτῆς πλευραί;—2. Μέτρησε τὸ πλάτος τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ μεταξὺ τοῦ νοτιωτάτου ἀκρωτηρίου τῆς Εὐρώπης (Ταρίφας) καὶ τῆς Ἀφρικῆς.—3. Ποῖον ὄρος ἐκτείνεται εἰς τὸν σύνδεσμον τῆς χερσονήσου μὲ τὴν ἄλλην Εὐρώπην;—4. Σύγκρινε τὸ ὕψος τῶν κορυφῶν αὐτοῦ μὲ τὴν Σιέραν Νεβάδαν (πρὸς Ν).—5. Ὀνόμασε ἄλλα ὄρη ΒΑ καὶ εἰς τὸ κέντρον τῆς χερσονήσου.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. Ἡ Πυρηναϊκὴ χερσόνησος εἶνε ὀγκώδης ὁμοιάζουσα πρὸς τετράγωνον. Ἡ τοιαύτη πρὸς Δ θαλασσία θέσις τῆς ἔδωκε ἀφορμὴν εἰς τὰ μεγάλα ταξίδια ἀπ' αὐτὴν κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἀνακαλύψεων. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἐδάφους, τὸ κεντρικόν, εἶνε τραπέζοειδές ὁροπέδιον, τὸ ὁποῖον περιβάλλεται πρὸς Β καὶ Ν ἀπὸ ὄρη. Τὰ κεντρικὰ ὄρη τὰ Καστιλιακά, διαιροῦν τοῦτο εἰς δύο τμήματα. Πρὸς τὰ ΒΑ, Ν καὶ ΝΔ ἐκτείνονται βαθύπεδα (τοῦ Ἑβρου, τὸ Ἀνδαλουσιανὸν καὶ τὸ Πορτογαλλικόν).

I. ΤΑ ΠΥΡΗΝΑΙΑ

Τὰ Πυρηναιῖα ὄρη εἶνε μακρὰ ὅσον καὶ ὁ Αἴμος, ἀλλ' ὑψηλότερα. Πρὸς Β καταπίπτουν ἀποτόμως εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐνῶ πρὸς Ν ἡρέμα· τὰ 2)3 αὐτῶν ἀνέχουν εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ εἶνε κατὰ τὸ μέσον (ὕψιστη ἡ Μαλαδέττα, δηλ. ἡ Κατηραμένη, 3.400 μ.). Εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν πίπτουν περισσότεραι βροχαὶ καὶ ὑπάρχουν παγετῶνες, καταρράκται καὶ δάση, ἐνῶ ἡ νοτία εἶνε ξηρὰ μὲ πολλὰς γυμνάς ἐκτά-

Εἰκ. 26. Χάρτης τῆς Πυρηναικῆς χερσονήσου.

σεις. Τὰ Πυρηναιῖα ἔνεκα τοῦ ὕψους αὐτῶν διαχωρίζουν χώρας διαφόρου κλίματος καὶ διαφορετικοῦ πληθυσμοῦ, ἔνεκα δὲ τῆς δυσκόλου διαβάσεως, αἱ ὁδοὶ φέρονται εἰς τὰ ἄκρα αὐτῶν, παρὰ τὰς θαλάσσας, αἱ δὲ οἰκῆσεις εἶνε ἀραιαί. Εἰς τὸ μέσον τῶν Πυρηναιῶν ὑπάρχει καὶ ἐν μικρὸν κράτος, ἡ **Ἀνδόρρα**, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι εἶνε κτηνοτρόφοι.

Συνέχεια τῶν Πυρηναιῶν πρὸς Δ εἶνε τὰ **Κανταβρικὰ ὄρη**.

τὰ ὁποῖα καταπίπτουν ἀποτόμως εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐδῶ ἡ θάλασσα προσβάλλεται ὑπὸ τρικυμίας, οἱ λιμένες δ' εἶνε ὀλίγοι (σπουδαιότερος τὸ *Βίλβαο* 150). Τὰ ὄρη αὐτὰ ἔχουν πολλὰ δάση καὶ λιβάδια. κρύπτουν δὲ γαιάνθρακας καὶ σίδηρον.

II. ΤΟ ΟΡΟΠΕΔΙΟΝ

Τὸ **ὄροπέδιον** κατέχει τὸ μεγαλύτερον τμήμα τῆς χερσονήσου. Περιβάλλεται ἀπὸ ὅλας τὰς πλευρὰς μὲ ὄρη καὶ μόνον πρὸς Δ εἶνε κάπως ἀνοικτὸν καί, ὅπως δεικνύει ὁ ροῦς τῶν ποταμῶν, ἔχει κλίσιν πρὸς τὸ μέρος τοῦτο. Εἰς τὴν δυτικὴν αὐτὴν πλευρὰν τὰ ὕδατα ἐξερχόμενα τοῦ ὄροπεδίου σχηματίζουν καταρράκτας κατὰ βαθείας φάραγγας. Τοῦτο ἐμποδίζει τὰ πλοῖα νὰ πλεύσουν ἀπὸ τὸν κάτω ροῦν, δηλ. ἀπὸ τὴν Πορτογαλίαν εἰς τὴν Ἰσπανίαν.

Τὸ κλίμα, ἐπεὶδὴ τὸ ὄροπέδιον εἶνε μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θαλάσσης, εἶνε μεγάλων ἀντιθέσεων (ἡπειρωτικόν) : θέρος ξηρὸν καὶ θερμὸν, χειμὼν δριμύτατος. Τὰ βροχερὰ νέφη, τὰ ὁποῖα ἔρχονται ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, ῥίπτουν τὴν βροχὴν εἰς τὰ παραλίους χώρας καὶ τὰ γύρω ὄρη, οὕτω δ' ὀλίγη φθάνει εἰς τὸ κλειστὸν ὄροπέδιον. Ἡ ξηρότης τοῦ ἀέρος καθιστᾷ τὸ ἔδαφος ἀμυῶδες (στέππη) καὶ τὰ δένδρα εἶνε σπάνια. Ἐν τούτοις τὸ ἔδαφος δὲν εἶνε ἀκαρπον, δι' αὐτὸ ἐκεῖ ὅπου ποτίζεται, εἴτε ἀπὸ ποταμὸν ἢ πηγὴν, εἴτε ἔχει ὀλίγην ὑγρασίαν, εὐδοκίμοῦν τὰ σιτηρά. Μεγάλαι ὁμως ἐκτάσεις εἶνε ἐντελῶς ἀκαλλιέργητοι καὶ γυμναί' εἰς μερικὰ μόνον μέρη, ὅπου ὑπάρχουν θάμνοι, βόσκουν μεγάλα ποίμνια προβάτων (τὰ μερινά). Μετὰ τὸν θερισμὸν ὁλόκληρον τὸ ὄροπέδιον ὁμοιάζει μὲ πραγματικὴν στέππην. Ἄν ἐξαιρέσωμεν τὰς κοιλάδας τοῦ ποταμοῦ Τάγου, καὶ αὐταὶ αἱ μεγαλύτεραι οἰκήσεις στεροῦνται κήπων καὶ τοπικῆς ὥραιότητος.

Τὰ Καστιλιακὰ ὄρη ὑψοῦνται εἰς τὸ μέσον τοῦ ὄροπεδίου, δεχόμενα δὲ περισσοτέρας βροχάς, παρέχουν πηγὰς καὶ δάση. Τὸ Β τούτων τμήμα τοῦ ὄροπεδίου λέγεται *Παλαιὰ Καστιλία* (ὑψους 800 μ.). Εἰς αὐτὴν ῥέει ὁ ποταμὸς Λούρος (Ἰσπ. Δούρος) καὶ φυσικὸν κέντρον εἶνε τὸ *Βαλλαδολίδον* (70). Τὸ νότιον τμήμα τοῦ ὄροπεδίου, ἡ *Νέα Καστιλία* (ὑψ. 700 μ.), ἔχει

δύο ποταμούς, τὸν Τάγον καὶ τὸν Γουαδιάναν, οἱ ὁποῖοι διὰ τὰς βαθείας κοίτας των, ὀλίγην ὠφέλειαν παρέχουν εἰς τὴν ἄρδευσιν τῆς χώρας. Ἐπειδὴ ἡ χώρα αὕτη εἶνε εἰς τὸ μέσον τῆς χερσονήσου, ἡ πρωτ. αὐτῆς, ἡ **Μαδρίτη** (820), ἔγινε καὶ πρωτ. τῆς Ἰσπανίας. Εἶνε τὸ κέντρον τῆς συγκοινωνίας, τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, μὲ τὰ σχολεῖά της δὲ τὰ παλάτια της καὶ ἄλλα ἔργα τέχνης εἶνε τὸ κέντρον τῆς πνευματικῆς κινήσεως. Τὸ κλίμα ὅμως αὐτῆς εἶνε ἄθλιον καὶ οἱ εὐποροὶ κάτοικοι παραθερίζουν εἰς τὰ πέριξ δασώδη ὄρη. Παλαιὰ πρωτ. τῆς Ἰσπανίας ἦτο τὸ **Τολέδον** (25).

Καὶ τὰ δύο Καστιλιακὰ ὄροπέδια περιβάλλονται ΒΑ ἀπὸ τὰ **Ἰβηρικὰ ὄρη**, ἡ δὲ Νότιος Καστιλία πρὸς Ν ἀπὸ τὴν χαμηλὴν **Σιέρραν Μορέναν** (δηλ. Πρηῶν μαῦρος). Καὶ αὐτὰ τὰ ὄρη εἶνε πλούσια ἀπὸ γαιάνθρακας καὶ ἀπὸ μέταλλα (χαλκός, μόλυβδος, ἄργυρος καὶ ὑδράργυρος).

III. ΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΑΙ

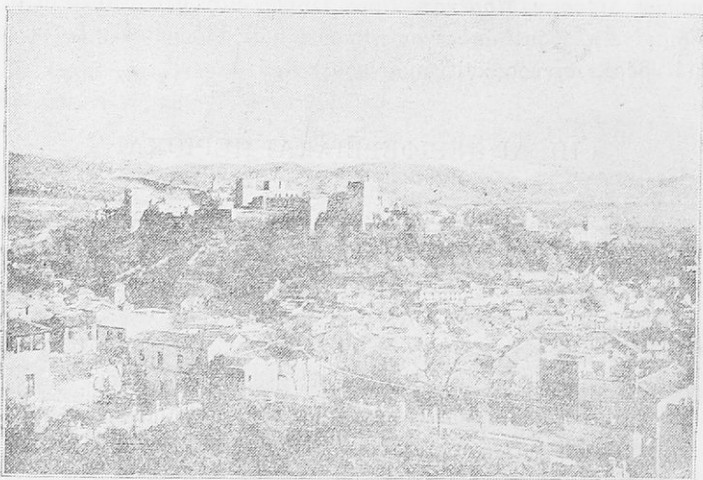
1. Ἡ **Ἀνδαλουσία** εἶνε λοφώδης χώρα καὶ πεδινὴ μόνον κατὰ τὸν ποταμὸν **Γουαδαλκιβίρ** (δηλ. Μεγάλος ποταμός). Ἐν γένει εἶνε πτωχὴ εἰς βροχάς (ὅπως καὶ τὸ τραπεζοειδὲς ὄροπέδιον) καὶ αἱ στεπνώδεις αὐτῆς ἐκτάσεις εἶνε κατάλληλαι διὰ πρόβατα, ἵππους καὶ βόας. Ἐχει ἐπὶ πλέον καὶ θερμὸν κλίμα, ἐφ' ὅσον εἶνε καὶ πλησίον τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκεῖ ὅμως, ὅπου ἄρδευεται μὲ τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ, ἀναπτύσσεται πλουσία βλάστησις, καὶ παράγεται ὁ οἶνος, ὅλαι οἱ ὀπῶραι τῆς Νοτίου Εὐρώπης, ὁ βάμβαξ καὶ αὐτὸ τὸ ζαχαροκάλαμον. Ὁ ποταμὸς εἶνε πλωτός, κέντρον δὲ τῆς ποταμοπλοΐας εἶνε ἡ πόλις **Σεβίλλη** (220). Αὕτη ἤκμασε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐδῶ Ἀραβοκρατίας καὶ σώζονται μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Σήμερον ἀκόμη εἶνε βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ πόλις. Ἐπὶ τῶν Ἀράβων ἤκμασε καὶ ἡ **Κόρδοβα** (70), ἡ ὁποία καὶ σήμερον ἀκμάζει διὰ τὰ πλησίον μεταλλεῖα σιδήρου καὶ γαιάνθρακος.

2. Ἡ Ἀνδαλουσία ὁρίζεται πρὸς Ν ὑπὸ τῆς **Σιέρρας Νεβάδας** (δηλ. Πρηῶν Χιονοσκεπῆς), ἡ ὁποία καταπίπτει ἀποτόμως εἰς τὴν Μεσόγειον. Εἰς τὸ ὑψηλότερον αὐτῆς ὄρος, τὸ **Μονλασέν** (3500 μ. ὕψ.), τὸ ὁποῖον εἶνε τὸ δεύτερον κατὰ τὸ ὕψος

ὄρος τῆς Εὐρώπης (μετὰ τὰς ἙΑλπεις), ὑπάρχει καὶ ὁ νοτιώτατος παγετὼν τῆς ἡπείρου. Ἐδῶ ἦσαν κύριοι οἱ ἙΑραβες (λεγόμενοι Μαῦροι) μέχρι τοῦ ἔτους τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἙΑμερικῆς καὶ πρωτ. αὐτῶν ἦτο ἡ **Γρανάδα** (110). Πλησίον αὐτῆς διασώζεται τὸ μεγαλοπρεπὲς ἀνάκτορον τῶν ἙΑράβων «ἙΑλάμπρα», μὲ μέγαν κήπον ὀπωροφόρων δένδρων. Εἰς δὲ τὴν ἀπότομον πρὸς Ν ἄκτῃν, ἡ ὁποία εἶνε γεμάτη ἀπὸ ὀπωροφόρα δένδρα καὶ ἀμπέλους, κεῖται ὁ λιμὴν **Μαλάγα** (160).

Τὴν μικρὰν καὶ ἀπότομον χερσόνησον πρὸς τὸν πορθμὸν **Γιβραλτάρ**, τὸ «κλειδί τῆς Μεσογείου» κατέχουν οἱ ἙΑγγλοι ἀπὸ 200 ἔτων.

3. Αἱ πρὸς τὴν Μεσσόγειον περιοχαὶ τῆς **Μουρκίας** καὶ **Βα-**

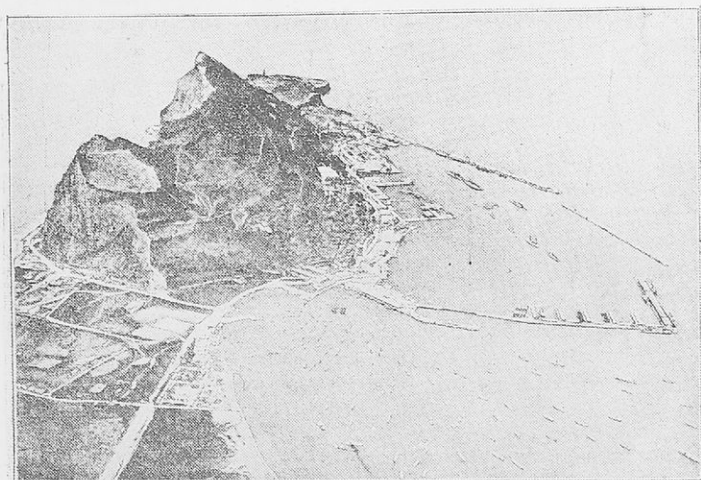
Εἰκ. 27. Ἡ πόλις Γρανάδα. Ἐνωθεν τὸ ἙΑνάκτορον «ἙΑλάμπρα» καὶ εἰς τὸ βάθος ἡ Σιέρρα Νεβάδα.

Λεντίας εἶνε πτωχαὶ εἰς βροχὰς καὶ διὰ τῶν ἀρδεύσεων σχηματίζουν δύο ὁάσεις περὶ τὰς πόλεις αὐτάς. Ἐδῶ παρὰγονται οἱ καρποὶ τῆς Μεσογειακῆς βλαστήσεως, ὁ οἶνος, ἡ ἐλαία καὶ πολλὰ κουκούλια, τὰ ὁποῖα δίδουν τὴν ἀρχὴν τῆς βιομηχανίας τῆς μεταξῆς καὶ τῶν βελούδων.

4. Ἡ **Καταλανία** εἶνε ἡ πρὸς τὰ Πυρηναῖα παρὰλιος πε-

ριοχή, ἡ ὁποία κατοικεῖται ὑπὸ δραστηριωτέρων κατοίκων. Εἶνε ἡ κυρία βιομηχανικὴ χώρα τῆς Ἰσπανίας, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ πυκνότερον κατοικουμένη. Εἰς τοῦτο συντελεῖ ἡ ἐξαγωγή γαιανθράκων ἀπὸ τὰ ὄρη αὐτῆς. Κέντρον τῆς βιομηχανίας (ιδίως βαμβακερῶν ὑφασμάτων) εἶνε ἡ **Βαρκελών** (770), ἡ ὁποία μὲ τὸν κατάλληλον λιμένα της ἀνεπτύχθη εἰς μεγάλην ἐμπορικὴν πόλιν (συναγωνιζομένη μὲ τὴν Μαδρίτην),

5. Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ **Ἑβρου** ποταμοῦ εἶνε τριγωνικὴ σκάφη περιβαλλομένη ἀπὸ ὄρη καὶ ὡς ἐκ τούτου μὲ ὀλίγας βροχάς. Ὅθεν εἶνε ξηρὸν καὶ γυμνόν, εὐφορον δὲ μόνον ὅπου πο-

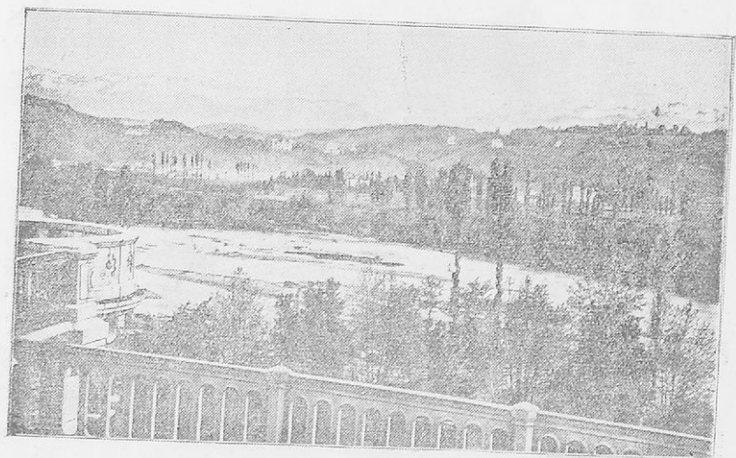
Εἰκ. 28. Τὸ Γιβραλτάρ καὶ ὁ λιμὴν αὐτοῦ. (Εἰκ. ἀπὸ ἀεροπλάνου).

τίζεται τεχνητῶς. Δι' αὐτὸ ὁ πληθυσμὸς ἐδῶ εἶνε ὀλίγος καὶ αἱ πόλεις κεῖνται εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ λεκανοπεδίου ἢ κατὰ τὸν ποταμόν. Κέντρον τῶν ὁδῶν εἶνε ἡ **Σαραγόσα** (160). Ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ τοῦ Ἑβρου, ἡ ὁποία ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν Ἰβηρικῶν ὄρεων καὶ τῶν Πυρηναίων, λέγεται Ἀραγωνία.

6. Αἱ **Βαλεαρίδες** (δηλ. Σφενδονητῶν νῆσοι) εἶνε ὠραῖαι νῆσοι ἀνήκουσαι εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Σπουδαιότητα ἔχει ὁ λιμὴν **Πάλμα** (80), ἐπὶ τῆς νήσου Μαλλόρκας (δηλ. τῆς Μεγαλυτέρας).

7. Ἡ **Πορτογαλλία** εἶνε ἡ δυτικὴ χώρα, ἡ ὁποία κατα-

πίπτει κατὰ βαθμίδας εἰς τὸν Ἀτλαντικόν. Εἶνε ὀρεινὴ μόνον πρὸς Β, ἐνῶ εἰς τὰ λοιπὰ εἶνε λοφώδης καὶ κυματοειδής. Τὸ κλίμα αὐτῆς ἐπηρεάζεται ὑπὸ τοῦ ὠκεανοῦ καὶ εἶνε γλυκὺ καὶ βροχερὸν (ὠκεάνειον). Ἐν τούτοις δὲν ὑπάρχει ἐδῶ ἐντατικὴ καλλιέργεια καὶ μόνον εἰς τὸ βόρειον μέρος παράγεται μεγάλη ποσότης οἴνου. Ὁ λιμὴν τῆς ἐξαγωγῆς τούτου **Πόρτο** (δηλ. Λιμὴν, 220), ἔδωκε τὸ ὄνομα εἰς τὴν χώραν (Πορτογαλλία). Μεγαλύτερος λιμὴν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τάγου καὶ εἰς ὠραιότατην τοποθεσίαν εἶνε ἡ **Λισσαβὼν** (530), ἡ πρωτ. τῆς Πορτογαλλίας. Εἶνε ὁ σταθμὸς ὅλων τῶν ἀτμοπλοϊκῶν γραμμῶν, αἱ ὁποῖαι πλέουν ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην εἰς τὴν Μεσόγειον, τὴν Δυτικὴν Ἀφρι-

Εἰκ. 29. Ἀποψὶς τῆς κοιλάδος τοῦ Ἑβρου
(εἰς τὸ βάθος τὰ Πυρηναῖα).

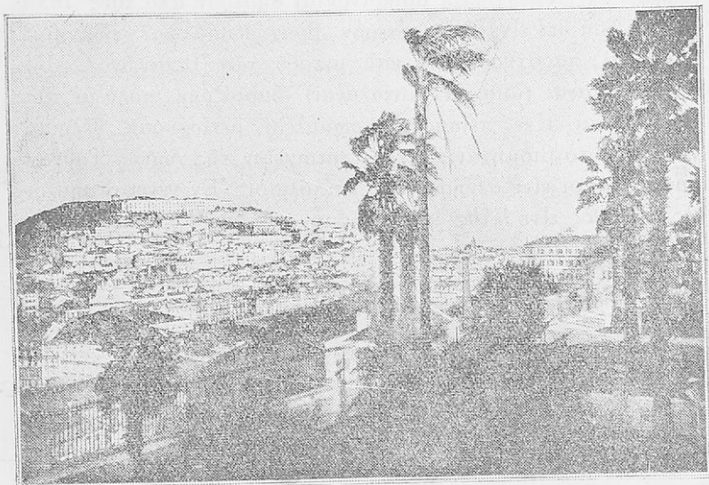
κήν, τὴν Κεντρικὴν καὶ Νότιον Ἀμερικὴν, προσέτι δὲ εἶνε καὶ τὸ τέρμα τῶν Εὐρωπαϊκῶν σιδηροδρόμων. Ἡ πόλις τῷ 1775 εἶχε καταστραφῇ ὁλόκληρος σχεδὸν ἀπὸ φοβερὸν σεισμόν.

ΓΕΝΙΚΗ ΦΥΣΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ

Ἑδαφος, κλίμα καὶ προϊόντα. Ἡ Πυρηναϊκὴ χερσόνησος εἶνε χώρα τῶν ἀντιθέσεων. Κατὰ τὴν *διάπλασιν τοῦ ἐδά-*

φους, εἰς τὸ ὑψηλὸν τραπεζοειδὲς ὄροπέδιον, παράκεινται βαθύ-
πεδα, δύο δὲ ὑψηλὰ ὄρη ἐκτείνονται εἰς τὰ κράσπεδα. (Τίνα ;)
Κατὰ τὸ κλίμα ἐνῶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὑπάρχουν μεγάλοι διαφο-
ραὶ θερμοκρασίας (χειμῶνος—θέρους, ἡμέρας—νυκτός) καὶ ἐπι-
κρατεῖ ξηρασία, ΒΔ καὶ Δ εἶνε ὠκεάνειον μὲ πολλὰς βροχάς.
Ἐνῶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐπικρατοῦν στεπλῶδεις ἐκτάσεις μὲ προ-
βατοτροφίαν, εἰς τὰ ΒΔ εἶνε δάση, σιταγοὶ καὶ βουτροφία.
Γεωργικὰ προϊόντα τῶν περιφερειῶν χωρῶν εἶνε ὀπῶραι, ἔλαιον,
ἐσπεριδοειδῆ, σῦκα, χουρμάδες (ἐν τῇ Μοιρκία) καὶ οἶνος.

Ἡ χώρα γενικῶς εἶνε πτωχὴ εἰς δάση, σπουδαιότητα ἔχει ἡ

Εἰκ. 30. Ἡ πρωτεύουσα τῆς Πορτογαλλίας Λισσαβών.

φελλόδρους, ἐκ τοῦ φλοιοῦ τῆς ὁποίας λαμβάνεται ὁ φελλός. Ἐκ
τῆς κτηνοτροφίας σπουδαῖα εἶνε τὰ πρόβατα, ἐκ τῶν ὁποίων
λαμβάνεται ἐκλεκτὸν μακρὺ μαλλί, τὸ λεγόμενον «μερινό». Ἀ-
ξιόλογος εἶνε καὶ ἡ εἰς τὰ παράλια ἀσκουμένη ἀλεία, ἰδίᾳ εἰς
τὴν Πορτογαλίαν (σαρδέλλαι).

Κάττοιχοι. Οἱ κάττοιχοι τῆς χερσονήσου, οἱ Ἴσπανοὶ καὶ
οἱ Πορτογάλλοι, κατάγονται ἐκ τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς
χερσονήσου, τῶν Ἰβήρων, τῶν Βάσκων καὶ ἄλλων, οἱ ὅποιοι
κατόκησαν εἰς αὐτήν, δηλ. Κελτῶν, Φοινίκων, Γερμανῶν, Ἀ-

ράβων καὶ Γάλλων. Ἀμιγεῖς Βάσκοι διετερήθησαν ὀλίγοι εἰς περιοχὰς παρὰ τὰ Πυρηναῖα ὄρη.

Ἡ θρησκεία τῶν εἶνε Δυτικὴ Χριστιανική.

Ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους εἰς περιοχὰς ἐδημιούργησε τὰς διαφορὰς μεταξὺ τῶν κατοίκων. Καὶ ἡ μὲν διάκρισις μεταξὺ τῶν Πορτογάλων καὶ τῶν Ἰσπανῶν ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αἱ διὰ τῶν ποταμῶν πλωταὶ ὁδοὶ ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ σταματοῦν μόνις φθάσουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὁροπέδιον. Ἡδὴ ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ὑπῆρχον ἐδῶ σύνορα ἰδιαίτερων ἐπαρχιῶν, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ εἰς τὴν δυτικὴν ἐπαρχίαν διεμορφώθη ἰδιαίτερα γλῶσσα, ἡ Πορτογαλική, καὶ ἰδιαίτερον ἔθνος, τῶν Πορτογάλων. Οἱ Πορτογάλλοι διακρίνονται σήμερον ἀπὸ τοὺς Ἰσπανοὺς ἐκ τοῦ ὅτι εἶνε περισσότερον βραχύσωμοι καὶ εὐκίνητοι. Διαφοραὶ παρατηροῦνται καὶ μεταξὺ τῶν Ἰσπανῶν. Οἱ Βόρειοι Ἰσπανοὶ (ἰδίᾳ οἱ Καταλανοὶ) ὁμοιάζουν πολὺν μὲ τοὺς Γάλλους καὶ εἶνε πείσμονες, ρωμαλέοι, μὲ ἰσχυρὰν θέλησιν ἀποτελοῦν τὸ βιομηχανικώτερον στοιχεῖον τῆς χώρας. Τοῦναντίον οἱ νότιοι εἶνε ὀκνηροὶ καὶ ἐπιπόλαιοι. Ἐν γένει ὁ σημερινὸς Ἰσπανὸς εἶνε λιτὸς καὶ φιλόμουντος, ἀγαπᾷ τοὺς χοροὺς, τὰς ταυρομαχίας καὶ τὰς ἀλεκτορομαχίας.

ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΠΥΡΗΝΑ-Ι-ΚΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ

Ι. ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

[500.000 τετρ. χιλ. 24 ἑκατ. κάτ.—47 κάτ. ἀνὰ 1 τετρ. χιλ.]

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς νεωτέρας ἱστορίας (ἐπὶ τῶν βασιλέων Καρόλου τοῦ Ε' καὶ Φιλίππου τοῦ Β') ἡ Ἰσπανία διὰ τὰς μεγάλας κτήσεις (ἰδίως εἰς τὴν Ἀμερικὴν) εἶχεν ἀκμάσει ὡς κράτος «εἰς τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἔδυνεν ὁ ἥλιος». Σήμερον ὅμως δι' ἔλλειψιν διοικητικῆς ἱκανότητος εὐρίσκεται εἰς παρακμὴν καὶ μόνον λείψανα ἀποικιῶν κατέχει εἰς τὴν Ἀφρικὴν.

Γεωργία. Ὁ πλοῦτος τῆς Ἰσπανίας εἶνε κυρίως γεωργικὸς καὶ κτηνοτροφικὸς. Καίτοι τὸ ποῖον τοῦ ἐδάφους εἶνε καλόν, ἡ ἀπόδοσις αὐτοῦ ἑξαργάται ἐκ τῶν βροχῶν, αἱ ὁποῖαι εἶνε ἀκανόνιστοι καὶ ὀλίγοι, δι' αὐτὸ ἤρχισαν τελευταίως οἱ Ἰσπανοὶ νὰ κατασκευάζουν διάφορα ἀρδευτικὰ ἔργα. Ἡ ἐντατικωτέρα παραγωγή εἶνε εἰς τὰς πρὸς τὴν Μεσόγειον χώρας. Παράγεται με-

γάλη ποσότης δημητριακῶν καρπῶν καὶ γεωμήλων. Ἡ παραγωγή τοῦ οἴνου φθάνει κατ' ἔτος τοὺς 2 ἑκατ. τόννους (ἐπταπλασία τῆς Ἑλλάδος), ἡ δὲ ποσότης τοῦ ἐλαίου καὶ τῶν ἐλαίων εἶνε τόση, ὅσην παράγουν μαζὶ ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἑλλάς. Πολλὰ εἶνε ἀκόμη καὶ τὰ ἄλλα καλλιεργούμενα δένδρα, αἱ μωραί, τὰ ἐσπεριδοειδῆ κλπ. Ἐκ τῶν δασικῶν προϊόντων σπουδαίαν σημασίαν ἔχει ἡ φελλόδρυς, ἐκ τοῦ φλοιοῦ τῆς ὁποίας ἀποκόπτεται ὁ φελλός.

Κτηνοτροφία. Τὸ ξηρὸν τοῦ κλίματος καὶ τὰ ἐκτεταμένα λιβάδια εἰς τὸ ὄροπέδιον εὐνοοῦν τὴν κτηνοτροφίαν προβάτων καὶ αἰγῶν (πρόβατα τριπλάσια τῶν ἐν Ἑλλάδι). Τρέφονται προσέτι ἐν Ἰσπανίᾳ βόες, ἀγελάδες, ταῦροι, χοῖροι καὶ πολλοὶ ὄνοι καὶ ἡμίονοι. Ὅλα τὰ προϊόντα αὐτῆς ἐπαρκοῦν εἰς τὴν ἐγγύριον κατανάλωσιν καὶ περισσεύουν δι' ἐξαγωγήν (κρέατα, τυρός, γάλα, ἔρια, δέρματα κλπ.).

Ἀνεπτυγμένη εἶναι καὶ ἡ σηροτροφία (μέχρι 1 1/2 χιλ. τόν. ἑτησίως), ἰδίως εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βαλεντίας.

Ὀρυκτά. Ἡ Ἰσπανία εἰς ὀρυκτά εἶνε ἐκ τῶν πλουσιωτέρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης, περικλείουσα εἰς τὸ ἔδαφός της ὅλα σχεδὸν τὰ χρήσιμα μέταλλα. Εἰς ὀλίγα ὅμως μέρη γίνεται ἡ ἐκμετάλλευσις καὶ μάλιστα μὲ ξένας ἐταιρείας. Ἡ ἑτησία παραγωγή τῶν γαιανθράκων ἀνέρχεται εἰς 6 ἑκατ. τόν., τοῦ σιδήρου (ἀρίστης ποιότητος) εἰς 5 ἑκατ., τοῦ χαλκοῦ εἰς 4 ἑκατ. Ἡ Ἰσπανία κατέχει καὶ τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παραγωγήν τοῦ ὑδραργύρου (1500 τόν., δηλ. τὸ 1/2 τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς), τὴν τρίτην δὲ τοῦ μολύβδου (200 χιλ. τόν.) Ἐξάγονται προσέτι καὶ πολῦτιμοι λίθοι, ἀμέθυστοι, ρουμπίνια κ. ᾧ.

Βιομηχανία. Παρ' ὅλον ὅμως τὸν μεταλλικὸν πλοῦτον ἡ βιομηχανία δὲν εἶνε ἀνάλογος. Αἱ κυριώτεραι βιομηχανικαὶ περιοχαὶ εἶνε ἡ Καταλανία καὶ ἡ Βαλεντία. Εἰς ταύτας ἀκμάζει ἡ μεταλλουργία τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ χάλυβος. Εἰς τὴν Βαρκελώνην κατασκευάζονται καὶ περίφημα αὐτοκίνητα. Ἐκτὸς τῆς μεταλλουργίας ὑπάρχει ἡ βιομηχανία ἠλεκτρικῶν μηχανῶν, ὑφασμάτων (ἰδίως μεταξωτῶν), χημικῶν προϊόντων καὶ κατασκευῆς πλοίων. Διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἰχθύων ὑπάρχουν πολλὰ ἐργοστάσια τὰ ὁποῖα συσκευάζουν ἰχθὺς ἐντὸς κυτίων (ἰδίως σαρδέλας καὶ τόννους).

Συγκοινωνία καὶ ἐμπόριον. Τὸ δίκτυον τῶν συγκοινωνιῶν δὲν εἶνε ἀρκετόν, διότι ἀπαντᾷ δυσκολίας ἀπὸ τὸ ὄρεινόν ἔδαφος, οἱ δὲ ποταμοὶ εἶνε πλωτοὶ μόνον εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς. Ὁ μᾶλλον πλωτὸς ποταμὸς εἶνε ὁ Γουαδαλκιβίρος, διὰ τοῦ ὁποίου τὰ ἀτμόπλοια φθάνουν μέχρι τῆς Σεβίλλης, μικρὰ δὲ πλοῖα μέχρι τῆς Κορδόβης. Κέντρον τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν εἶνε ἡ Μαδρίτη, ἀπ' ἐκεῖ δὲ ἀναχωροῦν ὅλοι οἱ σιδηρόδρομοι διὰ τὰ ἄλλα κέντρα, καθὼς καὶ διὰ τὴν Πορτογαλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν. Τὰ μεγαλύτερα ἐμπορικὰ κέντρα εὐρίσκονται εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ κατὰ σειρὰν ἐμπορικῆς κινήσεως εἶνε ἡ Βαρκελώνη, ἡ Βαλεντία, ἡ Καρθαγίνη καὶ ἡ Μαλάγα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐμπορικῶν Ἰσπανικῶν πλοίων εἶνε ὕψος περίπου μὲ τὸν Ἑλληνικόν. Τὸ ἔξωτερικόν ἐμπόριον τῆς Ἰσπανίας διενεργεῖται κυρίως μὲ τὴν Ἀγγλίαν, τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν.

Τὸ ἐμπόριον μὲ τὴν Ἑλλάδα εἶνε μικρόν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει ὄρουζαν, μετάξινα εἶδη, ἰχθὺς ἀλιπύστους, φελλόν, εἰσάγει δὲ ἐξ Ἑλλάδος χαρούπια καὶ ἀκατέργαστον μέταξαν.

Οἰκίσεις, παιδεῖα. Αἱ πόλεις τῆς Ἰσπανίας ἔχουν δρόμους στενοὺς καὶ ἀκανονίστους, κακῶς ἐστρωμένους, οἰκίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παλαιάς, διατηροῦνται ὅμως μεγαλοπρεπῆ μνηστήρια καὶ πολλὰ ἐκκλησίαι. Τύποι οἰκιῶν Ἀραβικῶν παρατηροῦνται πρὸς Ν. Εἰς τὴν Γρανάδαν ὑπάρχουν ἀκόμη κατοικίσεις εἰς σπήλαια. Ἡ παιδεῖα δὲν εἶνε διαδεδομένη εἰς ὅλον τὸν λαόν. Ἐνῶ εἰς πολλὰς Ἰσπανικὰς πόλεις λείπουν διδασκῆρια, σφαγεῖα, ὕδραγωγεῖα, ὅλαι ὅμως ἔχουν δημόσιον κήπον διὰ τὸν περίπατον καὶ ἀμφιθέατρον διὰ τὰς ταυρομαχίας, ὅπου ὁ λαὸς μαζεύεται μὲ τὰς γραφικὰς στολάς του.

Π Ι Ν Α Ξ

Τῶν μεγαλυτέρων πόλεων τῆς Ἰσπανίας κατὰ χιλιάδας κατ.

Μαδρίτη	820	Σεβίλλη	220	Σαραγόσα	160
Βαρκελώνη	770	Μαλάγα	160	Βιβάον	150
Βαλεντία	270	Μουρκία	160	Γρανάδα	110

2. Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑΣ

[90 χιλ. τετρ. χιλ. 7 ἑκατ. κάτ.—76 κάτ. ἀνὰ 1 τετ. χ'λ.]

Ἡ Πορτογαλία εἶνε μᾶλλον ὄρεινὴ, τὰ δὲ ὄρη μὲ σῆμα

βαθμίδων ἐκτείνονται ὥς προέκτασις τοῦ ἐσωτερικοῦ ὁροπεδίου τῆς χερσονήσου. Κατὰ τὴν 16ην ἑκατονταετηρίδα ἡ Πορτογαλλία ἦτο μία τῶν μεγαλυτέρων θαλασσίων δυνάμεων, ἐνῷ σήμερον χαρακτηρίζεται ὡς μικρὸν ναυτικὸν κράτος μὲ πολλὰ ἱστοφόρα. Ἔχει κτήσεις εἰς τὴν Ἀφρικὴν πολὺ μεγαλυτέρας τῶν Ἰσπανικῶν, ἀλλὰ τὰ οἰκονομικὰ αὐτῆς, ὅπως καὶ τῆς Ἰσπανίας, εἶνε ἀνώμαλα.

Γεωργία. Καὶ ἡ Πορτογαλλία εἶνε γεωργικὴ χώρα, καὶ εἰς τὴν γεωργίαν ἀσχολοῦνται τὰ 60 ο)ο τῶν κατοίκων. Οἱ δημητριακοὶ καρποὶ δὲν ἐπαρκοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας (ἴση ποσότης πρὸς τὴν τῆς Ἑλλάδος). Ὁ παραγόμενος οἶνος εἶνε περισσότερος καὶ καλυτέρας ποιότητος ἢ ἐν Ἑλλάδι (ὄνομαστοὶ τοῦ Πόρτον καὶ τῆς νήσου Μαδέρας), τὸ δὲ ἔλαιον ὀλιγώτερον.

Τὰ δάση διατηροῦνται καλύτερον ἢ ἐν Ἰσπανίᾳ ἀποφέρουν δὲ καὶ φελλόν.

Ὀρυκτά. Τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας εἶνε πλούσιον εἰς ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα, ἀλλ' ἡ ἐκμετάλευσις αὐτοῦ μικρά. Τὰ ὀλίγα μεταλλεῖα ἀνήκουν εἰς ξένους καὶ κυρίως εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς καὶ τοὺς Γάλλους. Ἐξορύσσονται λιθάνθρακες (200 χιλ. τόν.), χαλκός, σίδηρος, μόλυβδος, κασσίτερος, ράδιον, ἀρσενικὸν κ. ἄ.

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία εἶνε καὶ αὕτῃ μικρά. Κύριαι βιομηχανίαι εἶνε ἡ ὑφαντουργία (βάμβακος καὶ ἐρίου), ἡ μεταλλουργία καὶ ἡ βυρσοδεψία. Ἀξιόλογος εἶνε καὶ ἡ κατασκευὴ κυτίων πρὸς συσκευασίαν ἰχθύων, οἱ ὅποιοι ἀλιεῦνται εἰς τὰ Πορτογαλικά καὶ Μαροκινὰ παράλια.

Ἐμπόριον. Ἡ θέσις τῆς Πορτογαλλίας εἶνε εὐνοϊκὴ διὰ τὸ Παγκόσμιον ἔμπόριον. Τοῦτο ἐνεργεῖται μετὰ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς, τῆς Βραζιλίας, τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Ἡ εἰσαγωγὴ εἶνε ὑπερδιπλασία τῆς ἐξαγωγῆς. Εἰσάγει δημητριακοὺς καρποὺς, γαιάνθρακας, βάμβακα, βακαλάν, μηχανάς, ἐξάγει δὲ οἶνον, φελλόν, κονσέρβας ἰχθύων κ. ἄ. Τὸ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἔμπόριον εἶνε ἀσήμαντον.

Ἐμπορικαὶ πόλεις. Πλὴν τῆς Ἰσπανίας, μετὰ τῶν λοιπῶν χωρῶν τὸ ἔμπόριον διενεργεῖται διὰ θαλάσσης. Ὁ κυριώτερος ἔμπορικὸς λιμὴν εἶνε ἡ **Λισσαβὼν** (530), διὰ τοῦ ὁποίου διενεργεῖται τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ ἑξωτερικοῦ ἔμπορίου. Δεύτερος λιμὴν εἶνε τὸ **Πόρτον** (ἢ Ὀπόρτον, 220), ἐκ τοῦ ὁποίου διενεργεῖται μεγάλη ἐξαγωγὴ οἶνου.

Ἀσκ. 1. Τὶ κοινὰ προϊόντα μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἔχουν ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Πορτογαλλία ;—2. Τί προϊόντα εἶνε δυνάτον νὰ ἐξάγωνται;—3. Σχεδίασε τὸν χάρτην τῆς Πυρηναικῆς χερσονήσου καὶ θέσε τὰ ὄρη καὶ τοὺς ποταμούς.—4. Διαίρεσε αὐτὴν εἰς τὰ δύο κράτη καὶ θέσε τὰς κυριωτέρας πόλεις.—5. Ταξίδευσεν νοερῶς ἐκ Πειραιῶς εἰς Λισσαβῶνα.

Α'. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ

Ν Ο Τ Ι Ο Σ Ε Υ Ρ Ω Π Η

Ὡς **Νότιος Εὐρώπη** διακρίνονται τρεῖς μεσημβριναὶ χερσονήσοι τῆς Εὐρώπης, αἱ ὁποῖαι ὁμοιάζουν πρὸς ἀλλήλας κατὰ τὸ κλίμα, τὴν βλάστησιν κατὰ μέγα δὲ μέρος καὶ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἀσκ. 1. Ὅρισε τὴν θέσιν καὶ τὴν σημασίαν ἐκάστης χερσονήσου καὶ ὀνόμασε τὰ ὄρη ἐκ τῶν ὁποίων προέρχονται τὰ ὀνόματα αὐτῶν.—2. Παρατήρησε τὸ νοτιώτερον ἀκρωτήριον ἐκάστης καὶ διάνυγε τὸ νοτιώτατον τῆς Εὐρώπης.—3. Ὀνόμασε τὰ πελάγη, μεγάλους κόλπους καὶ νήσους τῆς Μεσογείου.—4. Ὅρισε τοὺς πορθμούς, διὰ τῶν ὁποίων ἐκ τῆς Μεσογείου ἐξέρχεται τις εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ τὸν Εὐξείνιον πόντον.—5. Ποῖον τὸ ὑψιστον ὄρος τῆς Νοτίου Εὐρώπης;—6. Εἰς ποίαν χερσόνησον εἶνε μακρότεροι ποταμοί; Ὀνόμασε αὐτούς.—7. Ὀνόμασε τὰ κράτη τῆς Νοτίου Εὐρώπης μὲ τὰς πρωτ. αὐτῶν.—8. Ποῖον μεγαλύτερον κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ ποῖον τὸ μεγαλύτερον κατὰ τὸν πληθυσμόν;—9. Ποῖον παράγει τὸν περισσότερον σίτον καὶ ποῖον τὸ περισσότερον ἔλαιον;—10. Ὀνόμασε μεγάλους λιμένας τῆς Νοτίου Εὐρώπης.—11. Ποῖα ἄλλα μέρη πλὴν τῆς Νοτίου Εὐρώπης βρέχονται ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης;

1. **Τὸ κλίμα.** Ἡ ὁμοιότης τοῦ κλίματος παρατηρεῖται μεταξὺ τῆς Πυρηναικῆς χερσονήσου (πλὴν τοῦ κεντρικοῦ καὶ τοῦ Βορειοδυτικοῦ μέρους αὐτῆς), τῆς Ἀπεννινικῆς καὶ τοῦ Νοτιοδυτικοῦ τμήματος τῆς Βαλκανικῆς. Τὰ μέρη ταῦτα ἔχουν τὸ **Μεσογειακὸν κλίμα**, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ ὑποτροπικόν. Τὸ κεντρικὸν ὁροπέδιον τῆς Πυρηναικῆς (ἡ Καστίλια) ἔχει κλίμα ἡπερωτικόν, τὸ Βορειοδυτικὸν κατὰ τὸ ποσὸν τῆς πιπτούσης βροχῆς καὶ τὴν νέφωσιν ὁμοιάζει μὲ τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην,

ἐνῶ τὸ ΒΑ τμήμα τῆς Βαλκανικῆς ὁμοιάζει μὲ τὸ κλίμα τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἐν γένει δὲ Μεσογειακὸν κλίμα ἔχουν ὅλαι αἱ παράλια χώραι τῆς Μεσογείου Θαλάσσης.

2. Ποιὸν τοῦ ἔδαφους. Μεταξὺ τῶν πετρωμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων συνίσταται τὸ ἔδαφος, ὑπάρχει διαφορά. Διακρίνονται ἰδίως εἰς τὰ ὄρη ἀφ' ἐνὸς γρανίτης καὶ κρυσταλλικὰ πετρώματα τὰ ὁποῖα παρέχουν ἔδαφος καταλληλότερον διὰ πυκνότεραν βλάστησιν καὶ πρασίνους λειμῶνας, καὶ ἀφ' ἑτέρου πετρώματα ἀσβεστολιθικά. Τὰ πρῶτα ἐπικρατοῦν εἰς τὴν Πυρηναϊκὴν χερσόνησον καὶ τὰς νήσους Κορσικὴν καὶ Σαρδηνίαν, ἐνῶ ὁ ἀσβεστόλιθος ἐπικρατεῖ εἰς τὴν Ἀπεννινικὴν χερσόνησον καὶ τὴν Βαλκανικὴν.

Ἔνεκα πρῶτον τῆς διαφόρου ποιότητος τοῦ ἔδαφους καὶ δευτέρου τῆς διαφόρου ὑγρασίας τῶν πεδιάδων ἡ εὐφορία δὲν εἶνε πανταχοῦ ἡ ἰδία. Εἰς τὴν ἀσβεστολιθικὴν καὶ ξηρὰν πεδιάδα τῆς Ἀπουλίας ἀντιτίθεται ἡ εὐφορωτάτη τῆς Καμπανίας καὶ εἰς τὰ ξηρὰ ὀροπέδια τῆς Καστιλίας ἡ εὐφορος κοιλάς τῆς Ἀνδαλουσίας.

Εἰς τὰς Μεσογειακὰς χώρας δὲν ὑπάρχουν ἐκτεταμέναι πεδιάδες, δι' αὐτὸ δὲ οὔτε ὑπάρχουν μεγάλοι ποταμοὶ (ἐκτὸς τοῦ Νεῖλου εἰς τὴν Ἀφρικὴν). Τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους μεταβάλλεται ἔνεκα τοῦ κλίματος καὶ διὰ τοῦτο οἱ ποταμοὶ ὀλίγον χρησιμεύουν διὰ τὴν συγκοινωνίαν.

Βλάστησις. Ἡ βλάστησις τῆς Νοτίου Εὐρώπης χαρακτηρίζεται ὡς ἀειθαλὴς (Μεσογειακὴ). Ὀλίγα ὅμως εἶνε τὰ ἀειθαλῆ αὐτῆς δένδρα, ἰδίως ἡ ἐλαία, ἡ ὁποία πάλιν πέραν ὁρισμένου ὕψους δὲν εὐδοκιμεῖ. Ἀπὸ τὰ πυκνὰ ἄλλοτε δάση τῆς ὀλίγα μόνον διασώζονται, διότι ἡ κακὴ ὑλοτομία ἀπεγύμνωσε μέγας ἐκτάσεις, καὶ μάλιστα πρὸς τὰ παράλια καὶ τοὺς ποταμούς. Τὴν θέσιν τῶν δένδρων, ὅπου ὑπάρχει ἄρκετὴ ὑγρασία, κατέχει σήμερον ἀειθαλὴς βλάστησις μὲ ἀκανθώδεις μεγάλους θάμνους, ἡ ὁποία εἶνε πυκνοτάτη (λόχμη). Ἀλλὰ καὶ τὸ ξηρὸν ἔδαφος δὲν εἶνε τελείως γυμνὸν καὶ ἔχει ἀραιὰ δάση ἢ ἀειθαλεῖς μικροὺς θάμνους. Εἰς τὰ χαμηλὰ μέρη, ὅπου γίνεται καὶ ἄρδευσις, ὑπάρχουν λεμονεῶνες καὶ πορτοκαλλεῶνες ὡς καὶ λαχανόκηποι.

Πληθυσμός. Ἄν ἐξαιρέσωμεν τοὺς Σλάβους καὶ τοὺς ὀλί-

γους Τούρκους τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου, οἱ λοιποὶ ἀνήκουν εἰς τοὺς Μεσογειακοὺς λαούς. Ἐκ τούτων τὰ μᾶλλον συγγενῇ ἔθνη εἶνε οἱ Ἰταλοί, οἱ Ἰσπανοὶ καὶ οἱ Πορτογάλλοι, οἱ ὁποῖοι μαζὺ μὲ τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς Ρουμάνους ἀνήκουν εἰς τὴν Λατινικὴν ὁμοειδίαν. Συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλους εἶνε οἱ ἐν τῇ Βαλκανικῇ Ἕλληνες καὶ Ἀλβανοί. Ἡ μᾶλλον πυκνότερον κατοικημένη χερσόνησος εἶνε ἡ Ἀπεννινική.

Αἱ οἰκίαι τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων εἶνε κτισμέναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ λίθους ἢ λάσπην, διότι τὰ ξύλα εἶνε ὀλίγα. Εἰς τὰς πρὸς νότον ξηρὰς περιοχὰς αἱ στέγαι εἶνε ἐπίπεδοι (μὲ δώματα), ὅπου πολλάκις οἱ κάτοικοι κοιμῶνται κατὰ τὰς νύκτας τοῦ θέρους.

Δ Υ Τ Ι Κ Η Ε Υ Ρ Ω Π Η

Α') Γ Α Λ Λ Ι Α

(Δημοκρατία)

[550 χιλ. τετρ. χιλ. — 42 ἑκατ. κάτ. — 76 κάτ. ἀνὰ 1 τετ. χιλ.]

Ἑρωτήσεις. *Ποῦ κεῖται ἡ Γαλλία, ὑπὸ ποίων θαλασσῶν βρέχεται καὶ ὑπὸ ποίων κρατῶν ὀρίζεται; — 2. Εἰς ποῖα ὄρη ὑπάρχουν τὰ σύνορα μὲ τὴν Ἰσπανίαν καὶ εἰς ποῖα μὲ τὴν Ἰταλίαν; — 3. Ποῖος ποταμὸς εἶνε ἐν μέρει σύνορον Γαλλίας καὶ Γερμανίας; — 4. Παρατήρησε τὰς δύο χερσονήσους, τὴν Βρεττανικὴν καὶ τὴν Νορμανδικήν. — 5. Ποία νῆσος ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν; — 6. Τί λέγεται θίς;*

Θέσις καὶ ἄκται. Ἡ Γαλλία κατέχει τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ κορμοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ ἔχει σχῆμα ἐξαγώνου, τοῦ ὁποίου τρεῖς πλευραὶ βρέχονται ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ τρεῖς ὀρίζονται κατὰ ξηράν. Αἱ ἄκται εἶνε ἀπότομοι μόνον πρὸς τὴν ΝΑ πλευρὰν καὶ εἰς τὰς ΒΔ χερσονήσους, ἐνῶ αἱ λοιπαὶ εἶναι ὁμαλαί, γεμᾶται ἀπὸ θινώδεις αἰγιαλοὺς. Ἐν γένει δὲ παρουσιάζουν ἀρκετοὺς φυσικοὺς λιμένας, εἴτε εἰς τὰς ἄκτας, εἴτε εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν, οἱ ὁποῖοι πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ἀνοίγονται ὡς χωνοειδεῖς κόλποι· ἡ τοιαύτη μορφή τῶν ἐκβολῶν προέρχεται ἀπὸ τὰς μεγάλας πλημμυρίδας καὶ ἀμπώτεις τοῦ ὠκεανοῦ.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Κατὰ τὴν διάπλασιν τοῦ ἐδάφους διακρίνεται ἡ Γαλλία εἰς τρεῖς μορφάς:

1) Τὰ ὑψηλὰ ὄρη **Πυρηναια** καὶ **Ἄλπεις**.

2) Τὰ **μέτρια ὄρη** ἐν τῷ μέσῳ τῆς χώρας.

3) Τὰ **βαθύνεδα**, τὰ ὁποῖα κατέχουν τὸ ἥμισυ ὅλης τῆς Γαλλίας.

Ἡ μεγαλύτερα ἔκτασις τῆς χώρας εἶνε ἐστραμμένη πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, ἐνῷ πρὸς τὴν Μεσόγειον μικρὰ μό-

Εἰκ. 31. Χάρτης τῆς Γαλλίας.

νον περιοχὴ (ἡ ποταμία χώρα τοῦ Ροδανοῦ). Οὕτω ἡ θέσις τῆς Γαλλίας μεταξύ τῶν θαλασσῶν εἶνε εὐνοϊκὴ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς ὡς κράτους.

Κλίμα. Ἐπειδὴ ἡ χώρα ἀποκλίνει ὁμαλῶς πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, τὸ κλίμα εἶνε γλυκύ. Οἱ θερμοὶ καὶ ὕγροὶ ἄνεμοι τοῦ Ὠκεανοῦ χωρὶς νὰ εὐρίσκουν ὀρεινὰ ἐμπόδια εἰς-

χωροῦν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας. Ἡ νοτιά παράκτιος περιοχὴ ἔχει μεσογειακὸν κλίμα καὶ διὰ τοῦτο τὸ θέρος εἶνε θερμὸν καὶ ὁ χειμὼν γλυκύς. Μόνον εἰς τὰς ὑψηλὰς θέσεις τῶν μετρίων ὀρέων καὶ εἰς τὰς ὑψηλὰς περιοχὰς ἐπικρατεῖ τὸ ψυχρὸν κλίμα.

Ὑδατα. Ἡ διάπλασις τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ ὠκεάνειον κλίμα εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξιν ποταμῶν, οἱ ὅποιοι διευθύνονται κατὰ τρεῖς πλευρὰς τῶν θαλασσῶν καὶ εὐκόλως συνδέονται πρὸς ἀλλήλους διὰ διωρύγων, αἱ ὅποια ἀποτελοῦν δίκτυον συγκοινωνιῶν.

Ὁ Γαρόννας εἶνε πλωτὸς μέχρι τῶν προπόδων τῶν Πυρηναίων. Ὁ **Δίγηρ** γίνεται ἀβαθὴς εἰς τὸν μέσον ροῦν, ἀλλὰ τροφοδοτεῖ πολυαριθμοὺς διωρύγας καὶ εἰς τὰς ἐκβολὰς του ἔχει τὸν λιμέναν Ἅγιον Ναζαῖρον. Ὁ **Σηκουάνας** (Γαλλ. Seine), ἐνώνει διὰ τῶν παραποτάμων του καὶ τῶν διωρύγων δίκτυον ποταμίων συγκοινωνιῶν πλησίον τῶν Παρισίων, ἀλλ' ὁ πλοῦς διὰ τὴν μαιανδρώδη ροὴν αὐτοῦ ἐπιβραδύνεται. Κατὰ τὴν χροανώδη ἐκβολὴν τοῦ Σηκουάνα ὑπάρχει ὁ σπουδαιότατος τῶν ὠκεανείων λιμένων τῆς Γαλλίας, ἡ Χάβρη. Ὁ **Ροδανός**, ὁ ὁποῖος κατέρχεται ἐκ τῶν Ἑλβετικῶν Ἀλπεων, διαμορφώνει τὰς ποταμίας ὁδοὺς τοῦ νοτιοανατολικοῦ καὶ ἀνατολικοῦ βαθυπέδου. Διὰ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ **Σὼν** καὶ **Δούμπ**, οἱ ὅποιοι πλησιάζουν τὴν καμπὴν τοῦ Ρήνου ποταμοῦ (Βουργουνδικὴ πύλη), γίνεται ἡ φυσικὴ συγκοινωνία ἐκ τῆς δυτικῆς Μεσογείου θαλάσσης πρὸς τὴν Βόρειον θάλασσαν. Ὁ κατὰ τὰς ἐκβολὰς ὅμως παρασυρόμενος ὄγκος τῆς ἄμμου καὶ τῶν χαλίκων σχηματίζει ἐκτεταμένον δέλτα, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ποταμὸς διασχίζεται εἰς ἀβαθεῖς βραχίονας. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς λιμὴν ὑπάρχει ἀμέσως εἰς τὰς ἐκβολὰς. Πλησίον ὅμως, κατὰ φυσικοὺς λιμένας τῆς Παραλπείας χώρας, ὑπάρχουν οἱ λιμένες τῆς Μασσαλίας καὶ τῆς Τουλῶνος.

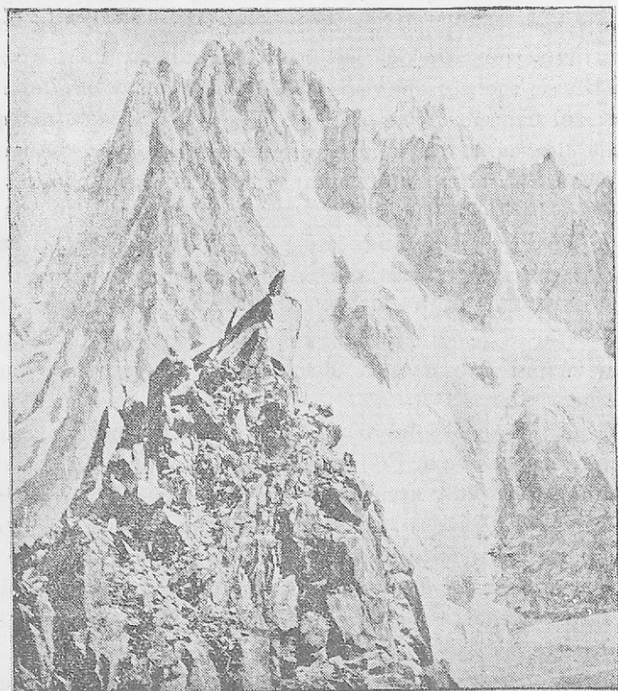
Αἱ γραμμαὶ αὔται τῶν διωρύγων σήμερον, μετὰ τὴν κατασκευὴν τῶν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν, δὲν ἔχουν μεγάλην σημασίαν. Σπουδαίαν σημασίαν ἐξακολουθοῦν νὰ ἔχουν αἱ διὰ τὴν μεταφορὰν γαιανθράκων χρησιμεύουσαι κατὰ τὰ Βελγικὰ σόνορα.

Η ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΤΑ ΜΕΡΗ

Ἡ Γαλλία διακρίνεται εἰς τὰς ἑξῆς περιοχάς· 1) τὰς περὶ τὰ ὑψηλά ὄρη (Ἄλπεις καὶ Πυρηναῖα), 2) τὰς περὶ τὰ κεντρικά ὄρη καὶ 3) τὰ λεκανοπέδια τῶν ποταμῶν.

Ι. Αἱ ΠΑΡΑ ΤΑ ΥΨΗΛΑ ΟΡΗ ΠΕΡΙΟΧΑΙ

1. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἀνήκει κατὰ μέγα μέρος ἡ νοτιοδυτικὴ πτέρυξ τῶν Ἄλπεων, τῶν ὁποίων ὁ ὕδροκρίτης σχηματίζει τὰ ὄρια αὐτῆς μετὰ τὴν Ἰταλίαν. Ἐδῶ περιλαμβάνεται καὶ τὸ ὕψι-

Εἰς. 32. Τὸ λευκὸν ὄρος, τὸ ὕψιστον τῶν Ἄλπεων.

στον ὄρος τῶν Ἄλπεων, τὸ **Λευκὸν ὄρος** (Mont Blanc, 4800 μ.), τὸ ὁποῖον ὑψώνεται ἀποτόμως ἐπάνω ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Σαμονί. Κατὰ τὰς Ἄλπεις αὐτὰς καὶ νοτίως τοῦ Λευκοῦ Ὁ-

ρους ή σπουδαιοτάτη δίοδος εἶνε ή τοῦ Σενίς, πλησίον τῆς ὁποίας σήραξ 12 χιλιομ. μήκους χρησιμεύει διὰ νά διέρχεται ή σιδηροδρομική γραμμή ἐκ Παρισίων εἰς τὸ Τουρῖνον καὶ τὴν Ρώμην. Ἡ Ἀλπεία αὕτη περιοχή ὀλίγα δάση διασφρίζει, ἔχει δὲ μικρὰς ἐγκαταστάσεις πληθυσμῶν. Οἱ κάτοικοι ζοῦν κυρίως ἀπὸ τὴν διατροφήν αἰγῶν, προβάτων καὶ βοῶν καὶ πολλοὶ ἀποδημοῦν. Πολλὰ μικρὰ φρούρια φαίνονται πρὸς προστασίαν τῶν ὁδῶν. Ἡ μεγαλυτέρα πόλις εἶνε ή **Γρενόβλη** (75), εἰς σημεῖον διασταυρουμένων ὁδῶν. Ἐδῶ γίνεται κατεργασία τῶν αἰγείων δερμάτων πρὸς κατασκευὴν χειροκτιῶν (γαντιῶν).

2. Τὸ ἀσβεστολιθικὸν ὄρος **Ἑλβετικὸς Ἰούρας** διαμορφώνει τὴν πρὸς τὴν Ἑλβετίαν ὀριζομένην χώραν. Τὸ ὄρος τοῦτο πρὸς τὴν νότιον πλευρὰν καταπίπτει εἰς παραλλήλους πτυχάς, ἐνῷ ΒΔ εἰς τραπεζοειδῆ χώραν καρστίαν, ἔχουσαν σπήλαια, δολίνας καὶ ὑπογίους ροὰς ὑδάτων. Εἶνε πτωχὴ χώρα κατάλληλος μόνον διὰ νομάς, διὰ τοῦτο καὶ κατοικεῖται ἀραιῶς. Οἱ κάτοικοι ἀναγκάζονται νά ἐπιδίδωνται εἰς τὴν οἰκιακὴν βιοτεχνίαν ἰδίᾳ τὴν ὥρολογιοποιίαν.

3. Τὸ νότιον βαθύπεδον τοῦ Ροδανοῦ καὶ αἱ παρὰ τὴν Μεσόγειον χῶραι. Αἱ περιοχαὶ αὗται διακρίνονται διὰ τὸ Μεσογειακὸν κλίμα καὶ τὴν Μεσογειακὴν βλάστησιν. Ἐδῶ ἐκτείνονται αἱ χῶραι **Προβηγγία** καὶ **Δαρνεδόκη**, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κήπους ἀπὸ ἐλαίας, μωρέας, κυπαρίσσους καὶ πορτοκαλλέας.

Ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἀλπεων ἀπὸ τῶν βορείων ἀνέμων ἐκτείνεται ή «Γαλλικὴ Ριβιέρα», διὰ τοῦτο αὕτη ἔχει χειμερινοὺς σταθμοὺς καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἀνθοκήπους, ἀμυγδαλέας, συκᾶς, πορτοκαλλέας καὶ φοίνικας. Ἡ **Νίκαια** (Nice) (185) εἶνε πόλις μὲ θερμοκρασίαν τὸν χειμῶνα ὁμοίαν πρὸς τὴν τῶν Ἀθηνῶν, τὸ δὲ θέρος δροσερωτέραν. Ἐδῶ εἶνε καὶ ή μικρὰ ἀλλὰ μαγευτικὴ ἡγεμονία τοῦ **Μονακό**, ή ὁποία προσελκύει κατ' ἔτος χιλιάδας ξένων.

Ἡ **Μασσαλία** (Marseille 650), κτισθεῖσα τὸν παλαιὸν καιρὸν ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων (τῶν Φωκέων), ἀνεπτύχθη διὰ τὴν κατάλληλον αὐτῆς θέσιν ὥς κύριος λιμὴν τῆς περιοχῆς τοῦ Ροδανοῦ καὶ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Μεσογείου. Ἀπ' αὐτὴν γίνεται ή θαλασσία ἑσσυγκοινωνία μὲ τὰς Γαλλικὰς ἀποι-

κίας τῆς Βορείου Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας. Συνδέεται ὡσαύτως ἀτμοπλοϊκῶς καὶ μὲ τὸν Πειραιᾶ. Πλησίον αὐτῆς εἶνε ἡ πόλις **Τουλὼν** (115), μέγας πολεμικὸς λιμὴν μὲ ναυπηγεῖα.

Ἡ οἰνοφόρος χώρα **Λαγκεδόκη** πρὸς Δ τοῦ Ροδανοῦ, προσβάλλεται εἰς τὸ πεδινὸν αὐτῆς μέρος ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ βορειοδυτικῷ ἀνέμου. Πολλαὶ ἐν αὐτῇ πόλεις μὲ τὰ μεγάλα ἀλλὰ κατεστραμμένα κτίρια ἐνθυμίζουν τὴν ἄλλοτε ἐδῶ κυριαρχίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους. Ἡ πόλις **Νίμαι** (80), κειμένη νοτίως ἀνθρακουργοῦ περιοχῆς, ἔχει ἀκμαίαν βιομηχανίαν μετάξης.

4. Ἡ **Βόρειος κοιλάς τοῦ Ῥοδανοῦ καὶ Σὼν** εἶνε τεκτονικὸν καταβύθισμα, ὅπου εὐδοκιμεῖ ἡ μωρέα καὶ ἡ βιομηχανία τῆς μετάξης· ἐδῶ ἔχει ἀναπτυχθῆ ἡ πόλις **Δυὼν** (570), κατὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν. Αὐτὴ εἶνε τὸ Λούγδουνον τῶν Ῥωμαίων, πρωτ. ἄλλοτε τῆς Γαλατίας. Διὰ τοὺς γαιάνθρακας καὶ τὸν σίδηρον τῶν πρὸς Δ ὁρέων ἔγινε ἡ πρώτη βιομηχανικὴ πόλις τοῦ κόσμου εἰς τὰ μεταξωτά.

5. Κατὰ τὸν ἥσυχον ροῦν τοῦ Σὼν ἐκτείνεται ἡ πλουσία χώρα **Βουργουνδία**. Σῖτος καὶ ἀραβόσιτος εὐδοκιμοῦν εἰς τοὺς ἀπεράντους ἀγροὺς τῆς πεδιάδος, ἐξαιρετος δὲ εἶνε ὁ οἶνος τῆς Βουργουνδίας. Διὰ τὸν πλοῦτον τοῦτον πυκνὸς πληθυσμὸς κατοικεῖ εἰς χωρία καὶ πόλεις. Σπουδαιότερα πόλεις εἶνε ἡ **Νιξὸν** (80).

II. ΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΟΡΗ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΙ ΠΕΡΙ ΤΑΥΤΑ ΠΕΡΙΟΧΑΙ

1. Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς χώρας ἐκτείνεται τὸ **ὄροπέδιον τῆς Ὠβέρνης** (Auvergne), τὸ ὁλοῖον διαφέρει ἀπὸ τὰς ἄλλας χώρας τῆς Γαλλίας. Ἐν τῇ Ὠβέρνη ὑψοῦνται κατὰ σειρὰν περισσότερα τῶν 50 ἐσβεσμένων ἡφαιστειῶν. Τὸ κλίμα εἶνε ψυχρόν, τὸ δὲ ἔδαφος ἔχει μόνον πτωχοὺς λειμῶνας, ὅπου βόσκουν γιδοπρόβατα. Ἡ ἡφαιστειώδης περιοχὴ τῆς Ὠβέρνης ἔχει καὶ πολλὰς θερμὰς ἱαματικὰς πηγὰς (ὡς τὸ Vichy). Οἱ ὀλίγοι κάτοικοι τῆς πτωχῆς αὐτῆς περιοχῆς ζοῦν μὲ φιλοπονίαν καὶ οἰκονομίαν.

2. Τὴν ὑψηλὴν νοτιοανατολικὴν πλευρὰν τοῦ ὄροπεδίου σχη-

ματίζουν αἱ **Σεβένναι**, ὄρη ἀσβεστολιθικά, τὰ ὁποῖα καταπίπτουν πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ Ῥοδανοῦ ἀποτόμως.

Κατὰ τὴν βόρειον αὐτῶν πλευρὰν ὑπάρχουν κοιτάσματα σιδήρου καὶ γαιανθράκων, διὰ τοῦτο ἀνεπτύχθη ἡ βιομηχανία τοῦ σιδήρου ὥς καὶ τῶν μεταξωτῶν σειρητιῶν εἰς τὴν πόλιν **Ἅγιος Στέφανος** (Saint Etienne, 200). Ὁμοίως ἀνεπτύχθη καὶ τὸ **Κρεζῶ** (35), εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ Χρυσοῦ ὄρους (Côte d'Or), ὅπου κατασκευάζονται τηλεβόλα.

3. Πρὸς Β ἐκτείνεται τὸ **Λιγγονικὸν Ὀροπέδιον** (Langres), σπουδαῖον διὰ τὰς πηγὰς τῶν ποταμῶν καὶ τὴν θέσιν του μεταξὺ τῆς πεδιάδος τοῦ Σὼν καὶ τῆς χώρας Καμπανίας (Champagne). Τοῦτο ἐκτείνεται ὥς γέφυρα πρὸς τὰ Βόσγια ὄρη, συγχρόνως δὲ καὶ ὥς πλατεῖα ὁδὸς πρὸ τὸν Ρῆνον ποταμόν καὶ τὴν χώραν **Λωρραίνην**. Διὰ τὴν στρατηγικὴν αὐτὴν θέσιν πρὸς τὰ Γερμανικὰ σύνορα πολλάκις συνήφθησαν ἐδῶ μεγάλαι μάχαι μεταξὺ Γερμανίας καὶ Γαλλίας. Σήμερον ἀπὸ τῆς συνθήκης τοῦ 1918 ὁλόκληρος ἡ Λωρραίνη, ἡ ὁποία ἄλλοτε μὲ τὴν Ἀλσατίαν ἀνῆκεν εἰς τὴν Γερμανίαν, περιῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἡ Λωρραίνη ἔχει μεταλλεῖα σιδήρου. Κεντρικαὶ θέσεις εἶνε ἡ βιομηχανικὴ πόλις **Νανσύ** (115), τὸ **Μέις** (70) καὶ τὸ ὀχυρώτατον **Βερδὲν**, γνωστὸν διὰ τὴν μακρὰν πολιορκίαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.

4. Ἡ **Ἀλσατία** ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν δασωδῶν Βοσγίων καὶ τοῦ Ρήνου ποταμοῦ. Μεταξὺ τῶν Βοσγίων καὶ τοῦ Ἰούρα ἀνοίγεται πύλη (ἡ λεγομένη Βουργουνδική), διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται διωρὺς ἐνώνουσα τὸν Σὼν μὲ τὸν Ρῆνον. Κατὰ μῆκος τοῦ Ρήνου ἀπλοῦται πεδιάς, ἡ ὁποία προστατεύεται ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς ἀνατολικοὺς ἀνέμους ὑπὸ ὁρέων· διὰ τοῦτο ἔχει αὕτη κλίμα γλυκύ. Τὸ ἔδαφός της ποτίζεται ὑπὸ διωρύγων καὶ διὰ τοῦτο εἶνε εὐφορον καὶ ὁμοιάζει μὲ ἀπέραντον κῆπον (βάμβαξ). Ἐπὶ τῆς διωρύγος κεῖται ἡ **Μυλούζη** (100) μὲ σπουδαίαν βαμβακουργίαν καὶ τὸ **Στρασβούργον** (175)· διὰ τούτου διέρχεται ἡ κυριωτέρα σιδηροδρομικὴ γραμμή, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Γαλλίαν μὲ τὴν Γερμανίαν.

III. **Τὰ Γαλλικὰ βαθύπεδα** ἀποτελοῦνται ἀπὸ τρία μεγάλα λεκανοπέδια, τὰ ὁποῖα χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων μόνον

διὰ χαμηλῶν διακυμάνσεων τοῦ ἐδάφους καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ρέουν οἱ ποταμοὶ Σηκουάνας, Λίγηρ καὶ Γαρούνας.

α') Τὸ βορειότερον λεκανοπέδιον εἶνε τὸ τοῦ **Σηκουάνα**, τὸ ὁποῖον διακόπτεται ἀπὸ διώρυγας.

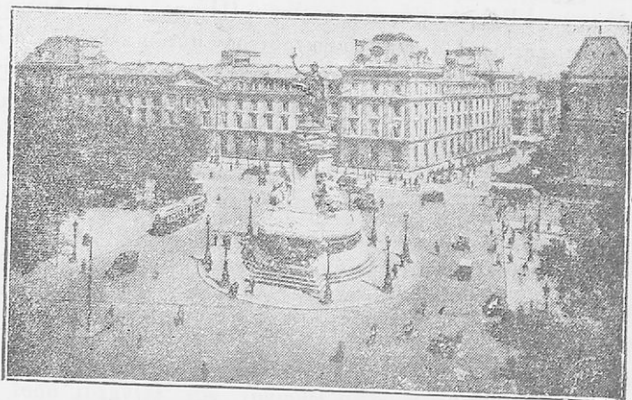
Κατὰ τὸ ΝΑ αὐτοῦ τμήμα εἶνε ἡ περίφημος διὰ τὸν οἶνον τῆς χώρας **Καμπανία** (Champagne). Ἐδῶ ρέει ὁ ποταμὸς Μάρνης, ὅπου οἱ Γερμανοὶ ἀπεκρούσθησαν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ὁλόκληρος δὲ ἡ περιφέρεια αὕτη ἔπαθε φοβερὰς καταστροφὰς κατὰ τὴν διάρκειαν τούτου. Σπουδαία εἶνε ἡ θέσις τῆς **Ρέινς** (Reims, 105) μετ' ὥραϊον ναόν.

Αἱ πρὸς τὸ Βέλγιον βόρειαι περιοχαὶ (**Πικαρδία** καὶ Ἀρτεσία) στεροῦνται τῆς ἀμπέλου διὰ τὸ ψυχρότερον αὐτῶν κλίμα, ἀλλὰ διὰ τὰς πολλὰς βροχὰς καὶ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους ἡ γεωργία εἶνε ἐντατικὴ (τεῦτλα, δενδροκομία). Εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀρδέννων ὄρεων ὑπάρχουν πλούσια γαιανθρακωρεῖα καὶ ἀκμάζει ἡ βιομηχανία. Ἡ **Δίλλη** (200) μετὰ τὰ περὶχωρὰ τῆς εἶνε κέντρον ὑφαντουργίας καὶ μηχανουργίας. Πρὸς τὰς ἀκτὰς καὶ τὸν πορθμὸν τοῦ Καλαὶ εἶνε ὁ λιμὴν **Καλαὶ** (70), ἐκ τοῦ ὁποῖου εἰς τρία τέταρτα τῆς ὥρας γίνεται ἡ θαλασσία συγκοινωνία μετὰ τὴν ἀπέναντι ἀκτὴν τῆς Ἀγγλίας, καὶ νοτιώτερον ἡ **Βουλώνη** (50).

Κατὰ τὸ κέντρον τοῦ λεκανοπεδίου καὶ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Σηκουάνα, ὅπου ἐνοῦνται αἱ φυσικαὶ καὶ τεχνηταὶ ὁδοὶ τῶν συγκοινωνιῶν, κεῖνται οἱ **Παρίσιοι** (Paris, 4.800 κατ. μετὰ τῶν προαστείων), ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης. Εἶνε ὅχι μόνον κέντρον τῆς Βορείου Γαλλίας, ἀλλὰ καὶ ὅλου τοῦ κράτους. Ἐδῶ συγκεντρώνονται ὅλα τὰ προϊόντα τῆς Γαλλικῆς βιομηχανίας καὶ ἀπ' ἐδῶ ἐξαποστέλλονται εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἐκτὸς τούτου ἐνεργεῖται καὶ παντὸς εἶδους βιομηχανία, πολλὰ δὲ εἶδη πολυτελείας ἔρχονται καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα «Παρισινὰ εἶδη». Μετὰ τὰ ἀνώτερα σχολεῖα, τὰς βιβλιοθήκας καὶ τὰ μουσεῖα τῆς τέχνης (Λοῦβρον), μετὰ τὰ θέατρά τῆς, τὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς καὶ τὰς μεγάλας λεωφόρους εἶνε καὶ ἡ κυρία πόλις ὅλης τῆς Γαλλίας («οἱ Παρίσιοι εἶνε ἡ Γαλλία»). Ἀπὸ τὸν πύργον τοῦ Ἀΐφελ ὕψους 300 μ., βλέπει τις τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὠραιότητα τῆς πλουσίας αὐτῆς πόλεως. Ἐκ τῶν πολλῶν προαστείων αὐτῆς ἐξέχουν αἱ **Βερσαλλίαι** (60), μετὰ τὰ

πλούσια ανάκτορα τοῦ Λουδοβίκου 16ου, ὅπου τῷ 1919 ὑπεγράφη ἡ συνθήκη τῆς Εἰρήνης μετὰ τὸν Παγκόσμιον Πόλεμον. Εἰς ἀνάκτορον ἄλλου προαστείου, τῶν **Σεβρῶν**, ὑπεγράφη ἡ εἰρήνη, διὰ τῆς ὁποίας εἶχον ἀναγνωρισθῇ τὰ δικαιώματα τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης καὶ τῆς Ἀντικῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

ΒΔ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ποταμὸν εἶνε ἡ πόλις **Ρουέν** (125) εἰς τὴν ὁποίαν μικρὰ ἀτμόπλοια φθάνουν ἐκ τῆς θαλάσσης· αὐτὴ ἐθεωρεῖτο ἄλλοτε ὡς ἐπίνειον τῶν Παρισίων. Σήμερον ὡς ἐπίνειον εἶνε ἡ **Χάβρη** (150), κατὰ τὸ χωανοειδὲς στόμιον τοῦ

Εἰκ. 33. Παρίσιοι. Ἡ πλατεῖα τῆς Δημοκρατίας.

Σηκουάνα, ὁ πρῶτος θαλάσσιος λιμὴν τῆς ἐξαγωγῆς τῆς Γαλλίας καὶ ἡ ἀφετηρία πολλῶν ἀτμοπλοίων.

Ἡ Βορειοδυτικὴ πλευρὰ τῆς Γαλλίας ἔχει τὰς χερσονήσους **Νορμανδικὴν** καὶ **Βρεττανικὴν**. Εἰς τὴν βόρειον πλευρὰν τῆς πρώτης ἀνεπτύχθη τὸ **Χερβοῦργον** (45) ὡς πολεμικὸς λιμὴν. Ἡ δὲ χώρα Βρεττάνη εἶνε μετρίως εὐφορος μὲ ἀποτόμους ἀκτᾶς· οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶνε ἐπιδεξιότατοι ἄλιεῖς τῆς Γαλλίας καὶ ταξιδεύουν διὰ νὰ ἀλιεύσουν ὅχι μόνον εἰς τὴν Μάγχην καὶ τὴν Βόρειον θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἰσλανδίαν. Ἐκ τῶν παρὰ τῶν θέσεων σπουδαιότατος εἶνε ὁ μέγας πολεμικὸς λιμὴν **Βρέστη** (70).

β') Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ **Αἰγῆρος** παρουσιάζει μετρίαν εὐ-

φορίαν μόνον κατὰ τὰ παράλια καὶ ὁ πληθυσμός του εἶνε ἄ-
 ραιός. Ἐδῶ μόνη μεγάλη πόλις εἶνε ἡ **Νάντη** (180), ἔχουσα
 σπουδαῖον ἐμπόριον μετὴν Ἀμερικὴν (σιτηρῶν, ζαχαρώδους
 καὶ οἰνῶν). Ἐπειδὴ σήμερον ἡ Νάντη δὲν εἶνε προσιτὴ εἰς τὰ
 μεγάλα πλοῖα, ἔλαβε σημασίαν ὁ προλιμὴν αὐτῆς **Ἅγιος Να-
 ζαῖρος**, γενόμενος ἀφετηρία τῶν ὑπερωκεανείων πλοίων. Ἄλλη,
 πόλις εἶχεν ἀναπτυχθῆ κατὰ τὴν καμπὴν τοῦ ποταμοῦ, ἡ **Ὀρ-
 λεάνη** (Αὐρηλία, 70) ὡς ἐμπορικὴ πόλις, σήμερον ὅμως εἶνε
 μᾶλλον βιομηχανικὴ. Διὰ τῆς **Ἀκυτανικῆς πύλης** παρὰ τὸ
Ποατιέ φέρουν αἱ ὁδοὶ εἰς τό :

γ') **Λεκανοπέδιον τοῦ Γαρούνα**. Τοῦτο ἐκτείνεται με-
 ταξὺ τῶν Κεντρικῶν ὀρέων, τῶν Πυρηναίων καὶ τοῦ ὠκεανοῦ
 καὶ διακρίνεται διὰ τοὺς γλυκεῖς χειμῶνας. Καίτοι αἱ ἄκται εἶνε
 θινώδεις, δύνανται τὰ πλοῖα νὰ φθάσουν μέχρι τοῦ **Μπορντιῶ**
 (260), ὅπου τὸ βάθος τοῦ ποταμοῦ εἶνε 8 μέτρα. Εἶνε ὁ τρίτος
 κατὰ τὴν κίνησιν τῶν λιμένων τῆς Γαλλίας, καὶ ὁ πρῶτος λι-
 μὴν τοῦ οἴνου, ὁ ὁποῖος προορίζεται διὰ τὴν Βόρειον Εὐρώ-
 πην. Ἡ εὐθύγραμμος καὶ θινώδης παραλία τῆς χώρας ταύτης,
 μέχρι τῶν προπόδων τῶν Πυρηναίων, ἦτο ἄλλοτε γυμνὴ,
 πλήρης ἐλῶν καὶ λιμνῶν, ἡ δ' ἄμμος τῶν θινῶν παρὰ συ-
 ρομένη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἐσκέπαζε τὰς παρακειμένας ἐκτάσεις.
 Σήμερον ὅμως μετὴν ἀναδάσωσιν πού ἐγίνε, ἰδίως μετὰ πευ-
 κα, ἐσταμάτησεν ἡ μετακινουμένη ἄμμος καὶ αἱ ἐκτάσεις αὐταὶ
 ἔγιναν κατάλληλοι διὰ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βοσκὴν βοῶν καὶ
 ἵππων. Εἰς διασταυρουμένας ὁδοὺς κατὰ τὸν ἄνω Γαρούναν
 εἶνε ἡ πόλις **Τουλούζη** (180) μετὰ ἀκμαίαν βιομηχανίαν.

Εἰς τὴν Γαλλίαν ἀνήκει ἡ νῆσος **Κορσικὴ** (ἴση πρὸς τὴν
 Κρήτην, 290)· εἶνε ὄρεινὴ, σκεπαζομένη μετὰ λόχμην, σύμφωνα μετὰ
 τὸ Μεσογειακὸν αὐτῆς κλίμα. Οἱ κάτοικοί της εἶνε κατὰ τὸ
 πλεῖστον Ἰταλικῆς καταγωγῆς· ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν
 καὶ κτηνοτροφίαν καὶ διακρίνονται ὡς ὑπερήφανοι καὶ ἐκ-
 δικητικοί. Ἡ δυτικὴ ἀκτὴ ἔχει καλοὺς λιμένας. Εἰς ἓνα τούτων
 εἶνε ἡ πρωτεύουσα τῆς νήσου **Αἰάκειον** (20), ἡ πατρίς τοῦ Με-
 γάλου Ναπολέοντος καὶ σήμερον σπουδαῖος ἀεροπορικὸς σταθ-
 μός. Εἰς ἓν χωρίον τῆς νήσου, τὰς Καρυάς, ὁμιλεῖται ἡ Ἑλ-
 ληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ παλαιοὺς Ἑλληνας ἀποίκους, οἱ ὁποῖοι
 ἦλθον ἀπὸ τὴν Μάνην.

ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΑΣΧΟΛΙΑΙ ΑΥΤΩΝ

Ὁ λαός. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τῆς χώρας, οἱ Γαλάται, ὑποταχθέντες εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ἐξελατινίσθησαν κατὰ τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας. Ἀργότερον οἱ βόρειοι κάτοικοι ἀνemieρίχθησαν μὲ κελτικούς λαοὺς καὶ κατόπιν μὲ τοὺς Φράγκους, οἱ ὁποῖοι ἀνήκουν εἰς τοὺς Γερμανικοὺς λαοὺς. Ἐκ τῆς συγχωνεύσεως αὐτῶν ἐνεφανίσθη τὸν ἑνατον αἰῶνα τὸ Γαλλικὸν Ἔθνος (Français) καὶ ἀπὸ τοῦ 11ου αἰῶνος ἀπετέλεσε ἰδιαίτερον κράτος. Οἱ Γάλλοι διακρίνονται διὰ τὴν φιλοπατρίαν των, τὴν καλαισθησίαν, τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν ἰδιοφυίαν. Εἶνε ἐκ τῶν περισσότερον προοδευμένων εἰς τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας καὶ ἐν γένει τὸν πολιτισμόν. Κατὰ τὸ θρήσκειμα εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον χριστιανοὶ τοῦ Δυτικοῦ Δόγματος.

Ἡ θέσις τῆς χώρας, ἡ ὁποία εἶνε ἐστραμμένη πρὸς δύο θαλάσσας, ἔκαμε τοὺς Γάλλους νὰ ἀναλάβουν μακρὰς θαλασσοπλοΐας εἰς διάφορα μέρη τῆς γῆς καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν Ἀφρικήν, ὅπου ἵδρυσαν ἀποικίας. Αὗται παρέχουν εἰς τὴν μητρόπολιν σιτηρὰ, ἀποικιακά, καπνόν, ἔρια, βάμβακα καὶ ἄλλα προϊόντα.

Τὸ πολίτευμα τῆς Γαλλίας εἶνε δημοκρατικόν.

Γεωργία. Τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γαλλίας ἀσχολεῖται εἰς τὴν γεωργίαν μὲ τὴν μικρὰν ἢ τὴν μετρίαν ἰδιοκτησίαν. Ἡ καλλιέργεια τοῦ ἐδάφους γίνεται ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ κράτους καὶ τῶν γεωργικῶν ἐπιτροπῶν, διὰ τοῦτο ἡ Γαλλία θεωρεῖται μία τῶν μεγάλων γεωργικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Τὰ κυριώτερα γεωργικὰ εἶδη εἶνε οἱ δημητριακοὶ καρποί, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπαρκοῦν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας, ἀλλ' εἰσάγονται καὶ ἐκ τοῦ ἑξωτερικοῦ. Πλὴν τούτων μεγάλη παραγωγή γίνεται γεωμήλων, τεύτλων καὶ λαχανικῶν, ὡς καὶ ὀπωροφόρων δένδρων. Ὀλόκληρος ἡ πρὸς τὴν Μεσόγειον περιοχὴ καὶ ἡ δυτικὴ παραλία τῆς Βρετάνης παράγουν ἐκλεκτοὺς καρπούς, τῶν ὁποίων τὴν πρώτην θέσιν ἔχουν τὰ ἀχλάδια καὶ τὰ μήλα· ἐκ τῶν τελευταίων κατασκευάζεται ὁ μηλίτης οἶνος. Μεταξὺ τῶν δενδρωδῶν ἐκτάσεων περιορίζεται πρὸς τὴν Μεσόγειον ἡ βλάστησις τῆς ἐλαίας. Πολὺ μεγαλυτέραν ἐκτασιν κατέχει ἡ ζώνη τῆς καλλιιεργείας τῆς ἀμπέλου· ἡ μεγαλυτέρα αὐτῆς καλλιέργεια γίνεται παρὰ τὴν Μεσόγειον, τὴν Βουργουνδίαν, τὴν Καμπα-

Δάση. Ἡ Γαλλία ἔχει καὶ ἀξιόλογον δασικὸν πλοῦτον, καταβάλλεται δὲ προσπάθεια ὅπως γίνῃ τελεία ἀναδάσωσης τῆς χώρας. Τὰ περισσότερα δάση ἀποτελοῦνται ἀπὸ δένδρα μὴ ἀειθαλῇ (δρύες, κασταναί, πελέαι κ. ἄ.). Ἡ Γαλλικὴ ξυλεία εἶνε κατάλληλος διὰ σανίδας, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ πλεῖστον χρησιμοποιοῦνται διὰ κιβώτια καὶ πατώματα.

Κτηνοτροφία. Φροντίδα δεικνύει ἡ Γαλλία καὶ διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς κτηνοτροφίας. Διὰ τοῦτο σήμερον ἔχει περισσότερα μεγάλα ζῷα (ἵππους, βοῦς καὶ ἀγελάδας) ἢ μικρὰ (πρόβατα, αἴγας, χοίρους). Εἰς τὴν Καμπανίαν, τὴν Βουργουνδίαν καὶ τὰς νοτίους χώρας βόσκουν τὰ πρόβατα **μερινός**, χρήσιμα διὰ τὸ ἐκλεκτὸν αὐτῶν τρίχωμα. Ἐκ τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων τροφοδοτεῖται μεγάλη βιομηχανία γαλακτερῶν.

Ἀλιεία. Ἡ κυρία ἀλιεία τῆς Γαλλίας γίνεται εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν καὶ διὰ τοῦτο μεγάλοι ἀλιευτικοὶ λιμένες μετὰ πολλὰ πλοιάρια καὶ λέμβους εἶνε κατὰ τὴν Μάγχην καὶ τὸν πορθμὸν τοῦ Καλαί. Εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν ἀλιεύονται βακαλοὶ καὶ ρέγγαι, εἰς δὲ τὰς Γαλλικὰς ἀκτὰς σαρδέλλαι, τόννοι, ἄστακοὶ καὶ ὄστρεα. Ἡ πρόοδος τῆς ἀλιείας φθάνει τὴν ἀξίαν τῶν 100 ἑκατ. φραγκῶν.

Ὄρυκτὰ καὶ βιομηχανία. Τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας κλείει ὀρυκτὸν πλοῦτον εἰς διάφορα μέρη, εἰς αὐτὰ δὲ ἀνεπτύχθησαν καὶ αἱ βιομηχανικαὶ πόλεις. **Γαιάνθρακες** πολλοὶ εὐρίσκονται κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὴν ΒΑ πλευράν, τὰ δὲ κοιτάσματα αὐτῶν προεκτείνονται καὶ εἰς τὸ Βέλγιον. Δευτέρα σπουδαία περιοχὴ εἶνε κατὰ τὰ ὄρη Σεβένναι, ἡ ὁποία τροφοδοτεῖ τὸν Ἅγιον Στέφανον, τὴν Λυῶνα καὶ τὸ Κρεζώ. Πλούσια ὡσαύτως εἶνε καὶ τὰ μεταλλεῖα **σιδήρου** (40 ἑκατ. τόν.), κατὰ τὰ ὁποῖα ἡ Γαλλία θεωρεῖται ἡ δευτέρα χώρα τοῦ κόσμου (πρώτη χώρα αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι). Σπουδαία ἐπίσης εἶνε ἡ παραγωγή τοῦ ἀλουμινίου καὶ τῶν ἄλλων ὀρυκτῶν. Διὰ τὰ ὀρυκτὰ ταῦτα ἡ βιομηχανία εἰς τὴν Γαλλίαν εὐκολύνεται καὶ διὰ τοῦτο εἶνε πολὺ ἀνεπτυγμένη· οἱ σπουδαιότεροι αὐτῆς κλάδοι εἶνε ἡ μεταλλουργία, ἡ ὑφαντουργία, ἡ βιομηχανία χημικῶν προϊόντων, γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν. Τεραστίαν ἀνάπτυξιν ἔλαβεν ἡ κατασκευὴ αὐτοκινήτων (κατ' ἔτος 60 χιλ.) καὶ διαφόρων μηχανῶν. Μεγάλα εἶνε τὰ βαμβακουργεῖα, τὰ λινουργεῖα καὶ ἰδίως τὰ μετα-

ξουργεία (Λυών καὶ Παρίσιοι). Σπουδαιοτάτη εἶνε ἡ οἰνοποιία (ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου εἰς αὐτήν, 5—7 ἑκατ. τόν.). Τόση εἶνε ἡ κατανάλωσις τῶν Γαλλικῶν οἴνων, ὥστε εἰσάγεται οἶνος καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ ἄλλας χώρας διὰ νὰ ἀναμιχθῇ μὲ τὸν ἐντόπιον.

Ἐμπόριον. Μεγάλη εἶνε ἡ κίνησις τοῦ Γαλλικοῦ ἐμπορίου, ἡ ὁποία εὐκολύνεται ἀπὸ τὰς δύο θαλάσσας καὶ ἀπὸ τοὺς ποταμούς, οἱ ὅποιοι ἀνοίγονται εἰς αὐτάς. Ἡ εἰσαγωγή ὀλίγον ὑπερβαίνει τὴν ἐξαγωγήν. Οἱ κυριώτεροι πελάται τῆς Γαλλίας εἶνε πρῶτον ἡ Ἀγγλία, δεύτερον ἡ Βελγο—Λουξεμβουργικὴ Ἑνωσις καὶ ἀκολουθοῦν ἡ Γερμανία, αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι, ἡ ἀποικία αὐτῆς Ἀλγέριον καὶ ἄλλαι. Ἡ Γαλλία εἰσάγει γαιάν-θρακας, ὀρυκτέλαια, χαλκόν, δημητριακοὺς καρπούς, οἶνους, ἀποικιακά, πρῶτας ὕλας διὰ τὴν ὑφαντουργίαν καὶ τὰ χημικὰ προϊόντα, ἐξάγει δὲ ὑφάσματα καὶ ἐνδύματα, ποικίλα φαρμακευτικὰ καὶ χημικὰ προϊόντα μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ εἶδη πολυτελείας, οἶνους καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἡ ἐμπορικὴ κίνησις τῆς Γαλλίας μὲ τὴν Ἑλλάδα κατέχει τὴν πέμπτην θέσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐμπορίου. Ἡ Ἑλλὰς στέλλει εἰς αὐτὴν σταφίδα, οἶνον, δέρματα ἀκατέργαστα, κουκούλια, ἔριον, χαρούπια, καπνόν, ἐλαίαις καὶ ἔλαιον ἡ δὲ Γαλλία στέλλει εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταξωτὰ κατεργασμένα, ὄρουζαν, γεώμηλα, διάφορα μετάλλινα ἐργαλεῖα, αὐτοκίνητα, σάπωνας, φαρμακευτικὰ εἶδη, βακαλάους καὶ ἄλλους ἰχθῦς κλπ.

Συγκοινωνία. Πολλὰ ἀτμόπλοια, ἱστιοφόρα, σιδηρόδρομοι, καὶ αὐτοκίνητα ἐκτελοῦν τὴν συγκοινωνίαν τῆς Γαλλίας. Πρὸς τοῦτο ὑπάρχουν αἱ διώρυγες, πολλαὶ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ καὶ πολλαὶ ἁμαξίτοι ὁδοί. Ἐσχάτως ἀνεπτύχθη καὶ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία, πολλὰ δὲ ἀερόπλοια ἔχουν τακτικὴν συγκοινωνίαν ἐντὸς τῆς Γαλλίας καὶ ἔξω ἀπ' αὐτήν, εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Ἡ Ἑλλὰς συνδέεται ἀτμοπλοϊκῶς μὲ τὴν Μασσαλίαν καὶ διὰ ταχείας ἁμαξοστοιχίας μὲ τοὺς Παρισίους. Ἡ γραμμὴ αὕτη διέρχεται μετὰ τὴν Νοτιοσλαβίαν καὶ τὴν Βόρειον Ἰταλίαν τὴν σήραγγα Σεμπλὼν, ἀκολουθῶς δὲ τὴν Ἑλβετίαν, μετὰ τὴν ὁποίαν εἰσέρχεται εἰς τὴν Γαλλίαν,

Λιμένες. Ἡ θαλασσία συγκοινωνία μὲ τὰ ἄλλα κράτη γίνεται ἐκ διαφόρων λιμένων. Τούτων οἱ μεγαλύτεροι εἶνε :

Ἡ **Μασσαλία**, ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τῆς Μεσογείου. Ἀπ' ἐδῶ ἐξάγεται τὸ ἥμισυ τῆς Γαλλικῆς παραγωγῆς τοῦ σάπωνος. Εἰς τὴν Μεσόγειον εἶνε καὶ ὁ λιμὴν **Σέιττα**, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξάγεται οἶνος. Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν εἶνε ὁ λιμὴν **Μπορντώ**, μέγα οἰνεμπορικὸν καὶ οἶνοπνευματικὸν κέντρον Ἡ **Νάντη** καὶ ὁ **Σαιν Ναζαίρ** εἶνε παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Αἰγῆρος. Ἡ **Βρέστη** ἐξάγει οἶνους καὶ ὀπώρας. Ἡ **Χάβρη** εἶνε ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς

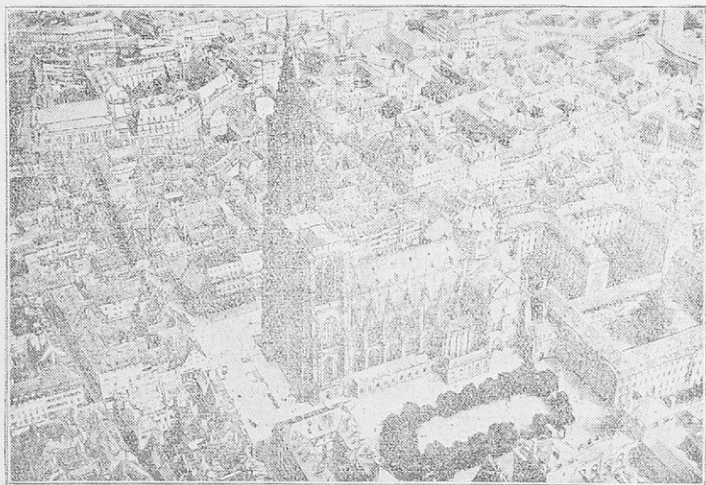

Εἰκ. 35. Ἡ Μασσαλία μετὰ τοῦ λιμένος αὐτῆς. (εἰκ. ἀπὸ ἀεροπλάνου)

Βορ. Γαλλίας, ἀλλ' ἔχει τὸ ἥμισυ τῆς κινήσεως τῆς Μασσαλίας. Διὰ τοῦτου ἐπικοινωνεῖ κυρίως ἡ Γαλλία μετὰ τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ Χάβρη ὡς καὶ ἡ **Ρουέν** εὐρίσκεται κατὰ τὸν Σηκουάναν. Εἰς τὴν Β θάλασσαν εἶνε οἱ λιμένες τοῦ **Καλαί** καὶ τῆς **Δουγκέρκης**.

Ἡ **Γαλλία ἐν τῷ κόσμῳ**. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγομεν ὅτι ἡ Γαλλία ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως εἶνε ἐν τῶν πλουσιωτέρων κρατῶν τοῦ κόσμου. Εἰς τοῦτο συντελεῖ ἡ θέσις αὐτῆς καὶ αἱ πολλαὶ ἀποικίαι, αἱ ὁποῖαι στέλλουν τὰ προϊόντα των εἰς αὐτήν. Αἱ ἀποικίαι ἔχουν ἔκτασιν εἰκοσαπλασίαν τῆς Γαλλίας καὶ πληθυσμὸν 52 1/2 ἑκατ. Μόνον ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσία

ἔχουν περισσότερας ἀποικίας ἀπὸ αὐτήν. Ἡ Γαλλία, μία ἀπὸ τὰς μεγάλας δυνάμεις. ἀνέκαθεν ἦτο φίλη καὶ προστάτις τῆς

Εἰκ. 36. Ἡ πόλις τῆς Ἀλσατίας Στρασβούργον.

Ἑλλάδος, οἱ δὲ σημερινοὶ Ἕλληνες παρέλαβον πολλὰ ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν αὐτῆς.

Πίναξ τῶν μεγαλυτέρων πόλεων τῆς Γαλλίας.

Παρίσιοι	4800	Ἀγ. Στέφανος	200	Ρουέν	125
Μασσαλία	650	Νάντη	190	Νανσύ	115
Λυὸν	570	Νίκαια	185	Τουλὼν	115
Μπορντὼ	260	Τουλούζη	180	Ρένς	105
Λίλλη	200	Χάβρη	160		

Ἀσκήσεις. 1. Σχεδίασε χάρτην τῆς Γαλλίας καὶ θέσε εἰς αὐτὸν τὰς ἐν τῷ πίνακι πόλεις. — 2. Ταξίδενσε νοσερῶς ἐκ Πειραιῶς εἰς Παρισίους διὰ Βοινδησίου καὶ διὰ Μασσαλίας.

Β'. Αἱ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΑΙ ΝΗΣΟΙ

(Ἀγγλία)

[315.000 τετρ. χιλ., 49 ἐκ. κάτ., 155 κάτ. ἀνὰ 1 τετρ. χιλ.]

Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι εἶνε ἡ μεγαλυτέρα νησοσυστὰς τῆς
Ι. Σαγγῆ. Γεωγραφ. Εὐρώπης Β' Γυμνασ. Ἔκδ. Γ' 1995 6

Ευρώπης συνισταμένη ἀπὸ δύο μεγάλας νήσους (Μεγάλη Βρετανία καὶ Ἰρλανδία) καὶ ἀπὸ πλῆθος μικρῶν (περὶ τὰς 900). Ἡ Μεγάλη Βρετανία διακρίνεται εἰς τὰς ἡνωμένας πολιτικῶς χώρας Ἀγγλίαν καὶ Σκωτίαν.

Ἀσκήσεις. 1. Ὀνόμασε τὰς θαλάσσας, αἱ ὁποῖαι περιβάλλουν τὰς νήσους. — 2. Μέτρησε τὸ μικρότερον πλάτος τοῦ πορθμοῦ τοῦ Καλαὶ ὥς καὶ τὸ μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων νήσων. — 3. Σύγκρινε τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν μὲ τὴν Ἑλλάδα. — 4. Εὗρε τὸ γεωγραφικὸν πλάτος τοῦ Λονδίνου καὶ σύγκρινε αὐτὸ μὲ τὸ τῶν Ἀθηνῶν. — 5. Ὀνόμασε τοὺς κυριωτέρους ποταμοὺς τῆς Ἀγγλίας.

Θέσις. Αἱ νῆσοι κεῖνται κατὰ τὸ μέσον τῶν μεγάλων ἡπείρων τῆς γῆς καὶ ἀκριβῶς εἰς τὸν μᾶλλον πολυσύχναστον ὠκεανὸν τοῦ κόσμου μεταξὺ τῆς Ευρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ Ἰρλανδία εἶνε τὸ πλησιέστερον μέρος τῆς Ευρώπης πρὸς τὴν Ἀμερικήν, διὰ τοῦτο ἀπ' αὐτὴν σειρὰ καλωδίων διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ συνδέει τὴν Ευρώπην μὲ τὴν Ἀμερικήν.

Θαλάσσιος διαμελισμός. Ἡ Μεγάλη Βρετανία σχηματίζει τρίγωνον τὸ ὁποῖον πρὸς Β (εἰς τὴν Σκωτίαν) εἶνε στενωτέρον, ὀρεινότερον καὶ πληρὲς νήσων. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν ἀκτὴν ἔχει σειρὰς κόλπων, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν πρὸς ἀλλήλους (ὥς ἐν Ἑλλάδι). Ἡ στενωτέρα μέση μεταξὺ τῶν κόλπων Φῶρς καὶ Κλέυντ εἶνε πλάτους 60 χίλιον. Ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ οὐδεμία θέσις ἀπέχει ἀπὸ τὴν θάλασσαν περισσότερον τῶν 120 χιλ. (ὅπως εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα), εἰς δὲ τὴν Ἰρλανδίαν οὐδεμία πλέον τῶν 90 χιλ.

Μορφή τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς *Μεγ. Βρετανίας* εἶνε βαθύπεδον κατέχον τὸ νοτιοανατολικὸν μέρος, ἐπομένως ἐστραμμένον πρὸς τὴν ἡπειρον. Εἶνε προέκτασις τοῦ γαλικοῦ βαθυπέδου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐχωρίσθη ἀπὸ καθίξησιν κατὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Καλαί. Μία χαμηλὴ ἀσβεστολιθικὴ ὄροσειρά, ἀρχομένη ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς Βριστόλης καὶ τελειώνουσα εἰς τὸ Χοῦμβερ, διαιρεῖ αὐτὸ εἰς τὸ *λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου* (NA) καὶ εἰς τὸ *Κεντρικὸν Ἀγγλικὸν βαθύπεδον*, τὸ ὁποῖον εἶνε κατ' ἐξοχὴν βιομηχανικὸν κέντρον.

Τὰ δυτικὰ καὶ τὰ βόρεια τῆς νήσου κατέχουν ὄρη μετρίου ὕψους. Ἡ πρὸς Δ χειρόνησος τῆς Οὐαλλίας διαμορφοῦται ὥς

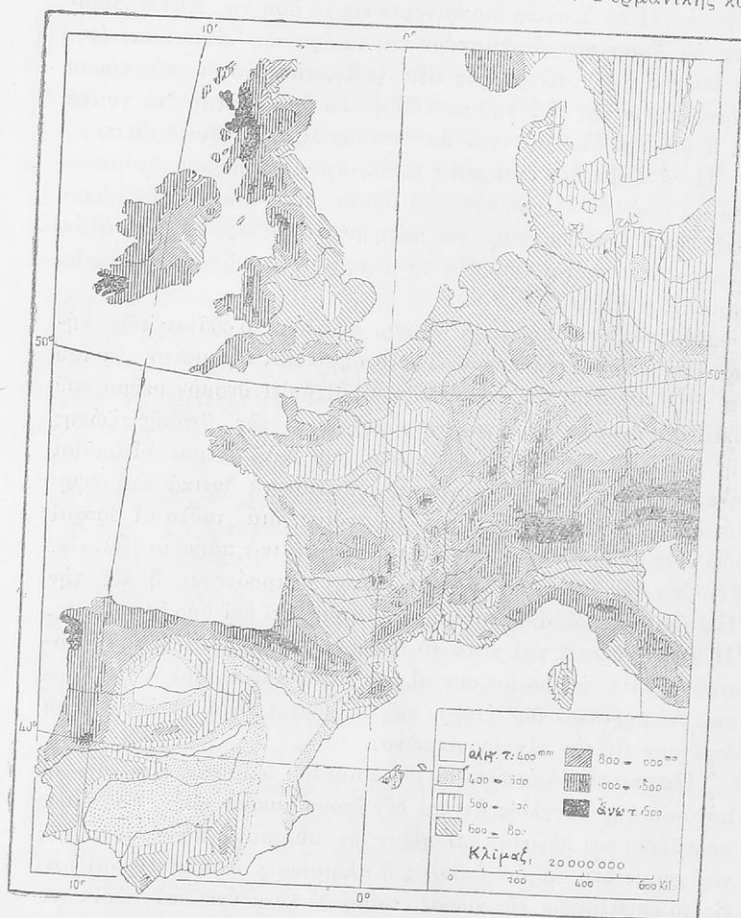
ὄροπέδιον, τοῦ ὁποίου τὸ ὑψηλότερον ὄρος *Σνὸδν* μόλις φθάνει τὸ ὕψος τοῦ Πεντελικοῦ (1100 μ.). Χαμηλὰ ὄρη εἶνε καὶ τὰ βορειότερα *Πέννινα* καὶ *Καμβριανά*, πλούσια εἰς γαιάνθρακα καὶ σίδηρον. Ἡ δὲ Σκωτία διακρίνεται εἰς τὰ ὄρη τῆς *Κάτω Σκωτίας*, τὸ *Σκωτικὸν βαθύπεδον* καὶ τὰ ὄρη τῆς *Ἀνω Σκωτίας*. Εἰς ταύτην ὑφούται τὸ ὄρος Βὲν Νεβίς, τὸ ὑψιστον τῆς νήσου (χαμηλότερον τῆς Πάρνηθος, 1350). Τὰ ὄρη ταῦτα εἶνε γυμνά καὶ ἄγρια καὶ διασχίζονται ἀπὸ στενὰς λίμνας ἰχθυοβριθεῖς.

Ἡ δὲ *Ἰρλανδία* ἔχει κατὰ τὸ πλεῖστον ἕδαφος συνιστάμενον ἀπὸ παλαιογενῆ πετρώματα, τὰ ὁποῖα εἶνε τόσοι διαβεβρωμένα, ὥστε ἡ νῆσος λαμβάνει μορφήν πεδιάδος μὲ τεραστίαν λεκάνην. Εἰς ταύτην ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ρέουν τὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν λίμνας.

Κλίμα. Ἀναλόγως τοῦ γεωγρ. πλάτους τὸ κλίμα τῶν νήσων εἶνε θερμὸν καὶ ὑγρὸν. Τοῦτο ὀφείλεται ὅχι μόνον ἐκ τοῦ ὅτι περιβάλλονται ἀπὸ θάλασσαν, ἀλλὰ διότι θερμὸν ρεῦμα τοῦ ὠκεανοῦ, *ἐγκόλπιον* λεγόμενον, ῥοεῖται ἐκ τῆς θερμῆς ζώνης τῆς γῆς κατὰ διεύθυνσιν ΒΑ. Οἱ συχνοὶ ΝΔ ἄνεμοι, οἱ ὁποῖοι εἶνε πλήρεις ὑδρατμῶν, συναντοῦν πρῶτον τὰ δυτικὰ καὶ ὑψηλότερα μέρη τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἰρλανδίας, διὰ τοῦτο αἱ βροχαὶ ἐδῶ εἶνε ἀφθονώτεραι παρὰ εἰς τὰ ἀνατολικά παράλια (Βλ. εἰκ. 37). Ἐν γένει πίπτουν βροχαὶ πολὺ περισσότεραι ἢ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πολλάκις πυκνὴ ὁμίχλη διαρκεῖ ἐπὶ δύο ἑβδομάδας. Ἡ βροχὴ πίπτει καὶ κατὰ τὸ θέρος, εἶνε δὲ τοῦτο τόσοι δροσερόν, ὥστε δὲν ὠριμάζουν αἱ σταφυλαὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι καρποί. Αἱ μυρσῖναι ἀφ' ἑτέρου καὶ αἱ δάφναι κατὰ τὰ νότια μέρη ἀντέχουν εἰς τὸν γλυκὺν χειμῶνα.

Ποταμοί. Ἀποτέλεσμα τοῦ τοιοῦτου κλίματος εἶνε ὅτι οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀγγλίας ἂν καὶ δὲν ἔχουν μακρὸν ροῦν, εἶνε ὅμως πολὺὶ ὕδροι καὶ πλωτοί, ἐπὶ πλεον δὲ οὐδέποτε παγώνουν. Εἰς τὰς χωνοειδεῖς αὐτῶν ἐκβολὰς ἡ πλημμυρὶς ἀναβαίνει καὶ ρέει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, τοῦτο δὲ εὐκολύνει τὰ πλοῖα νὰ εἰσχωρῶν εἰς τὰ ἐνδότερα. Ἰδιαιτέρως εὐκολύνονται τὰ πλοῖα εἰς τοὺς ποταμοὺς *Τάμεσιν*, *Οὐμβεγ* καὶ *Σέβεργ*. Οἱ ποταμοὶ συνδέονται ἀναμεταξύ των μὲ πολλὰς διώρυγας καὶ ἄλλοτε διὰ τούτων κυρίως ἐκινεῖτο τὸ ἐμπόριον, πρὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ πυκνοῦ εἰς τὴν χώραν σιδηροδρομικοῦ δικτύου. Ὁ κύριος ποταμὸς τῆς Ἰρλανδίας εἶνε ὁ *Σάνων*, διερχόμενος ἀπὸ σειρὰν λιμνῶν.

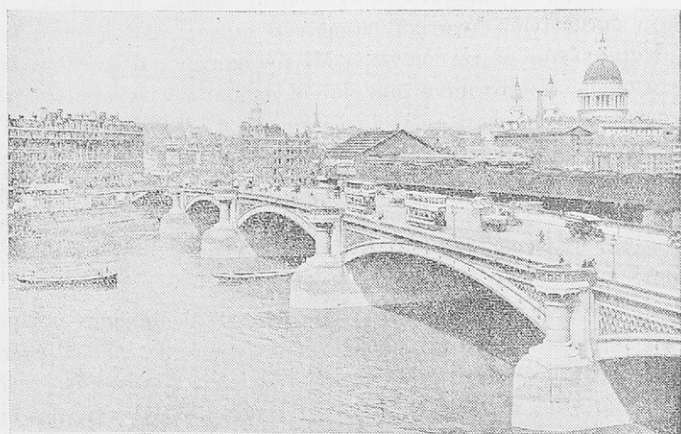
Διογραφία. Καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπως καὶ εἰς τὴν Γαλίαν, ἀρχικοὶ κάτοικοι ἦσαν οἱ Κελτοί. Ἀλλ' οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς Μ. Βρετανίας εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον Γερμανικῆς κα-

Εἰκ. 37. Βροχομετρικὸς χάρτης τῆς Δυτ. Εὐρώπης μετὰ τῆς Πυρηναικῆς χερσονήσου.

ταγωγῆς καὶ μόνον οἱ Θυαλλοί, οἱ Σκῶτοι καὶ οἱ Ἰρλανδοὶ εἶνε λείψανα τῶν Κελτῶν. Κατὰ τὰ 5]6 ἀνήκουν εἰς τὴν θρησκείαν τῶν Διαμαρτυρομένων, διαιροῦνται ὅμως εἰς πολλὰς αἰ-

ρέσεις. Οἱ Ἱρλανδοὶ κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε καθολικοί. Οἱ Ἀγγλοὶ διακρίνονται ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Εὐρώπης διὰ τὰ σωματικά καὶ ψυχικά χαρίσματα. Εἶνε μεγαλόσωμοι, ξανθοὶ καὶ γαλανόφθαλμοι, μεγαλόψυχοι, τολμηροί, θετικοί, μὲ μεγάλην κρίσιν. Ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκωνται διατηροῦν πάντοτε τὰς συνηθείας των, ἀσχέτως τοῦ κλίματος, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκονται. Μὲ τὴν ἐπιμονὴν τὴν ὁποίαν ἔχουν γίνονται ἐπιτήδευοι ἔμποροι καὶ καλοὶ ἐπιχειρηματαί. Ἀγαποῦν τὰς ἀθλητικὰς ἀσκήσεις καὶ ἔχουν μέγαν πατριωτισμόν.

Εἰκ. 38. Λονδῖνον. Γέφυρα ἐπὶ τοῦ Ταμέσεως

Οἱ Σκῶτοι εἶνε ὑψηλότεροι καὶ περισσότερον ὁμιλητικοί, οἱ δὲ Ἱρλανδοὶ περισσότερον ἐνθουσιώδεις τῶν Ἀγγλῶν καὶ φλύαροι, εὐγενεῖς ὅμως καὶ μὲ δξυτάτην ἀντίληψιν.

Οἰκίσεις. Ἐπειδὴ κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἡ Ἀγγλία ἔχει μεγάλας πόλεις· 41 ἐξ αὐτῶν ἔχουν κατοίκους ἄνω τῶν 100 χιλ.

1. Ἐν τῇ **Ἀγγλίᾳ** τὴν πρώτην θέσιν κατέχει τὸ **Λονδῖνον**, κατὰ τὸν Τάμεσιν ποταμόν, ἡ ἐμπορικωτάτη πόλις τοῦ κόσμου καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἡ μεγίστη (σήμερον ἡ Νέα Ὑόρκη τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν), ἔχουσα μετὰ τῶν προαστείων 8 ἑκατομ. κατοίκους (1 1)2 ἑκατομ. περισσοτέρους ἀπὸ ὅσους ἔχει ὁλόκληρος ἡ Ἑλλάς), δηλ. τὸ ἔν ἑκτον σχεδὸν τῶν κατοίκων

ὅλων τῶν Βρεττανικῶν νήσων. Ἡ ἑκτασίς του εἶνε μεγάλη, ὅση τὸ Ἀθηναϊκὸν πεδίον, με πλατείας καὶ κήπους. Τούτου διακρίνεται ἡ κεντρικὴ πόλις, τὸ «Σίτυ», με μεγάλας οἰκοδομάς, ἐνθὲ τὰ προάστεια ἔχουν μικρὰς οἰκίας ἢ ὡραίας ἐπαύλεις. Τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς πόλεως, τὸ Οὐεστμίνστερ, εἶνε τὸ τμήμα τῶν πλουσίων, τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων καὶ τῆς Βουλῆς, συγχρόνως δὲ καὶ τὸ κέντρον τῆς πνευματικῆς κινήσεως με τὰ μεγάλα Μουσεῖα καὶ τὰς Βιβλιοθήκας. Ἄν ἔξαιρέσωμεν τὸ Οὐεστμίνστερ, τὸ Λονδίνον δὲν προξενεῖ εὐχάριστον ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἐπισκέπτην, καὶ μάλιστα τὸ ἀνατολικὸν τμήμα, ὅπου μαζὺ με τὴν δαιμονιώδη ἐργατικὴν κίνησιν ὁ καπνὸς τῶν ἐργοστασίων ἀναμιγνύεται με τὴν δμίχλην. Μετὸν καπνὸν καὶ τὴν δμίχλην τὰ οἰκοδομήματα μαυρίζουν καὶ οἱ δρόμοι γίνονται ἐνίοτε τόσον σκοτεινοί, ὥστε νὰ ἀνάπτωνται τὰ φῶτα τὴν ἡμέραν. Τὰ προάστεια ὅμως εἶνε ὡραῖα. Τὸ σπουδαιότατον τούτων εἶνε τὸ **Γκρήνουιτς**, περίφημον διὰ τὸ ἀστεροσκοπεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου διέρχεται ὁ πρῶτος μεσημβρινὸς τῆς γῆς. Δύο ὡραῖαι πόλεις, ἡ **Ὁξφορδ** καὶ τὸ **Καίμπριτζ**, ἔχουν περίφημα Πανεπιστήμια.

Κατὰ τὴν περιοχὴν τῶν ἀνθρακούχων καὶ σιδηρούχων Πεννίνων, εἰς τὰ ὁποῖα αἱ καπνοδόχοι φαίνονται ὡς δάση, ὑπάρχουν αἱ μεγαλύτεραι βιομηχανικαὶ πόλεις. Ἡ **Βίρεμινγκαμ** (ἀγγλ. Μπέριμιγκαμ, 1)2 ἑκατ. κατ.) εἶνε ἡ πόλις τῆς μεταλλουργίας (πέννες, βελόνες, σωλῆνες κ. ἄ.), τὸ **Μάντσεστερ** (1 ἑκατομ.), ἡ πόλις τῆς βαμβακουργίας, ἡ **Σέφηλδ** (520), ἡ πόλις τῆς χαλυβουργίας καὶ τῆς σιδηρουργίας, ἡ **Λήδς** (500) τῆς ξειουργίας καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἐμπορικαὶ πόλεις πλὴν τοῦ Λονδίνου εἶνε :

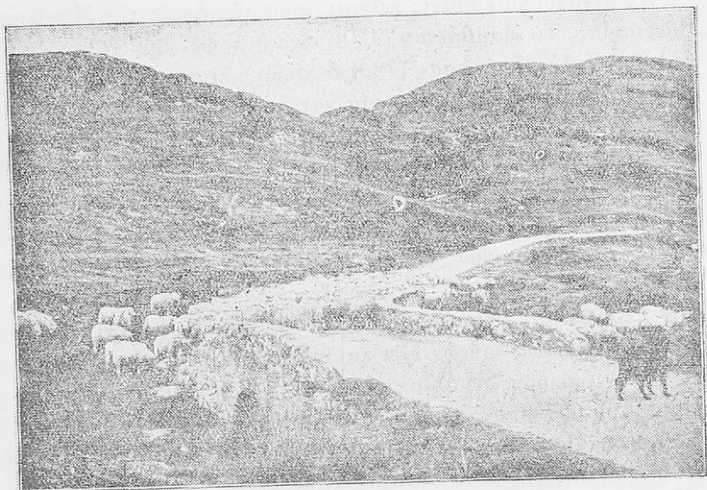
α΄.) Πρὸς Δ ἡ **Λίβερπουλ** (1,2 ἑκατ. κατ.), «ὁ λιμὴν τοῦ βάμβακος», ὁ δεύτερος λιμὴν τῆς Ἀγγλίας καὶ ἡ κυρία ἀφετηρία διὰ τὸν πλοῦν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, συνδεόμενος μετὸ Μάντσεστερ διὰ διώρυγος καὶ ταχυτάτου σιδηροδρόμου. **Μπρίστολ** (400), σπουδαῖος λιμὴν διὰ τὸ ἐμπόριον μετὰ τῆς Κεντρικῆς καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς. **Κάρδιφ** (230), σπουδαῖος λιμὴν ἐξαγωγῆς γαιανθράκων.

β΄.) Πρὸς Α: **Χούλ** (ἀγγλ. Χάλ, 300), ἔχουσα ἐμπορικὴν κίνησιν μετὸν Γερμανίαν, Δανίαν καὶ Σκανδιναυίαν. **Νιού-**

καστλ (290), πόλις τῶν ναυπηγείων καὶ τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ λιθάνθρακος τῆς Βορείου Ἀγγλίας.

γ.) Πρὸς Ν: **Σαουθάμπτον** (170), ἀφετηρία πολλῶν ὑπερωκεανείων γραμμῶν. **Πόρτσμουθ** (250), ὁ πρῶτος πολεμικὸς λιμὴν τῆς Ἀγγλίας. **Δόβερ**, κατὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Καλαί, ὁπόθεν ἡ ταχύτερα συγκοινωνία μετὰ τὴν ἡπειρωτικὴν Εὐρώπην (διάρκεια διαπλῦν 3)4 τῆς ὥρας).

2) Ἐν τῇ **Σκωτίᾳ**. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς Σκωτίας ζοῦν ἐν τῷ βαθυπέδῳ αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἔχει λειμῶνας, ἀγροὺς

Εἰκ. 39. Τοπίον τῆς Σκωτίας

καὶ ἀνθρακας. Κατὰ τὰ ἄκρα αὐτοῦ εἶνε αἱ ἐξῆς πόλεις. **Ἐδιμβούργον** (430), ἐπὶ βραχωδῶν λόφων, ἡ ἀρχαία πρωτ. τῶν Σκώτων βασιλείων. Ἡ **Γκλάσκω** (Γλασκόβη 1,1 ἑκατ.), ὅπου γίνεται ἡ ἐπεξεργασία τοῦ σιδήρου τῆς χώρας ἔχουσα ὑφαντουργεῖα καὶ ναυπηγεῖα. **Δούνδη** (180), τὸ κέντρον τῆς Σκωτικῆς ἀλιείας. **Ἀμπερντὴν** (160), μετὰ βιομηχανίαν λίνου καὶ καννάβευς.

3. Ἐν τῇ **Ἰρλανδίᾳ**. Ἡ Ἰρλανδία στερεῖται ἀνθρώπων καὶ μετὰλλων. Οἱ ὕγροι καὶ θερμοὶ ἄνεμοι τῆς θαλάσσης φέρουν πολλὰ νέφη καὶ βροχάς, αἱ ὁποῖαι ὑγραίνουσι τὸ ἔδαφος τόσον, ὥστε ἡ μὲν γεωργία ὀλίγον εὐδοκιμεῖ, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου ἀναπτύσσονται

πράσινα λιβάδια (ἐκ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ὄνομα Ἰρλανδία, δηλ. «Πράσινη Χώρα»). Εἰς τὰ χλοερά λιβάδια ἀναπτύσσεται ἐκτεταμένη κτηνοτροφία μὲ μεγάλα ζῶα. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ νῆσος εὐρίσκεται εἰς χεῖρας ὀλίγων, οἱ Ἰρλανδοὶ χωρικοὶ ἐργαζόμενοι μὲ ἡμερομίσθιον ἢ ὡς ἐνοικιασταὶ ζοῦν βίον πτωχικόν. Δι' αὐτὸ ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς δὲν εἶνε τόσο πυκνός, ὅσον εἰς τὴν Μεγ. Βρετανίαν (4 1/2 ἑκατ.).

Ἡ Ἰρλανδία σήμερον, πλὴν μικροῦ τμήματος, ἀποτελεῖ ἰδιαιτέρον κράτος αὐτόνομον, ἀνῆκον ὅμως εἰς τὰς Ἀγγλικὰς ἐπικρατείας (3 ἑκατ. κάτ.).

Αἱ μεγαλύτεραι πόλεις κεῖνται πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Τὸ *Δουβλίον* (420) εἶνε ἡ πρωτ. τοῦ Ἰρλανδικοῦ κράτους, ἡ δὲ *Μπέλφαστ* (420) ὁ πρωτὸς λιμὴν τῆς νήσου· εἰς ταύτην ἀκμάζει ἡ βαμβακουργία καὶ ἡ λινουργία.

4. Αἱ βραχῶδεις νῆσοι *Ἑβρίδες*, *Ὀρκάδες* καὶ *Σετλάν-δαι* κατοικοῦνται ὑπὸ ἀλλέων, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τοὺς βράχους τῶν νήσων συλλέγουν τὰ πτίλα (πούπουλα), τὰ ὁποῖα ἀπομένουν ἀπὸ ἀγρίας χήνας καὶ νήσους.

Εἰς τὸ Βρετανικὸν κράτος ἀνήκουν αἱ κατὰ τὴν *Μάγνην Νορμανδικαί* νῆσοι, καὶ εἰς τὴν Μεσόγειον τὸ βραχῶδες φρούριον *Γιβραλτάρ*, ἡ νησοσυστὰς *Μάλτα* καὶ ἡ Ἑλληνικὴ *Κύ-προς*. Πλὴν ὅμως τούτων ἔχει καὶ τόσας πολλὰς ἀποικίας εἰς τὰς ἄλλας ἡπείρους, ὥστε μὲ αὐτὰς ἀπαρτίζεται τὸ μεγαλύτερον κράτος τοῦ κόσμου, ἔχον ἐπιφάνειαν τὸ τέταρτον τῆς γῆνης ξηρᾶς (38 ἑκατ. τετρ. χιλίῳ.) καὶ πληθυσμὸν τὸ τέταρτον τῶν ἀνθρώπων τῆς γῆς (460 ἑκατ.). Αἱ κύριαι Ἀγγλικαὶ ἀποικίαι εἶνε τὸ κράτος τῆς Ἰρλανδίας, αἱ Βρετανικαὶ Ἰνδίαί, ὁ Καναδᾶς, ἡ Νέα Γῆ, ἡ Αὐστράλια, ἡ Νέα Ζηλανδία καὶ ἡ Νοτιοαφρικανικὴ Ἑνωσις.

Ἡ οἰκονομικὴ ἄποψις τῶν Βρετανικῶν νήσων. Ὅλη ἡ δύναμις καὶ ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Ἀγγλίας στηρίζεται εἰς τὸ ὅτι αὕτη εἶνε νῆσος. Διὰ τὴν τοιαύτην θέσιν της δὲν ἔχει ἀνάγκην μεγάλου στρατοῦ, τοῦναντίον διὰ τὴν ἀσφάλειάν της ἔχει ἀνάγκην μεγάλου πολεμικοῦ στόλου (ὁ μεγαλύτερος τοῦ κόσμου). Αἱ μεγάλαι αὐτῆς ἀποικίαι ἔχουν εὐκόλον συγκοινωνίαν διὰ θαλάσσης μὲ τὸν μέγαν αὐτῆς ἐμπορικὸν στόλον.

Ἡ *ἀγρονομία* (γεωργία καὶ κτηνοτροφία), δὲν φθάνει βεβαίως νὰ διαθρέψῃ τὰ 49 ἑκατ. τῶν κατοίκων. Διὰ τὴν μεγάλην

ὕψος 2)3 τῆς χώρας εἶνε ἕδαφος βοσκήσιμον, μόνον δὲ τὸ 1)8 καλλιεργήσιμοι ἄγροί. Τὴν τροφὴν τῶν κατοίκων καὶ τὴν χρήσιμον ὕλην διὰ τὴν βιομηχανίαν (ἰδίᾳ τοῦ βάμβακος) παρέχουν αἱ ἀποικίαι. Ὁ πλεῖτος δὲ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ γαιάνθρακος ἦτο ἡ ἀφορμὴ τῆς μεγάλης Ἀγγλικῆς **βιομηχανίας**. Ὁ ἐξορυσσόμενος γαιάνθραξ ἀνέρχεται εἰς 250 ἑκατ. τόν., ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται ποσὸν καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Αἱ κυριώτεραι βιομηχανίαι εἶνε ἡ τοῦ γαιάνθρακος, ἡ μεταλλουργία καὶ ἡ ὑφαντουργία (βαμβακουργία καὶ λινουργία). Ὑπάρχουν ὅμως καὶ πολλοὶ ἄλλοι βιομηχανίαι. Ὁ ἀγγλικὸς λαός, ὢν κατ' ἐξοχὴν ναυτικός, ἀσχολεῖται καὶ εἰς τὴν **ἀλιείαν**, ἥ δὲ Ἀγγλία κατὰ ταύτην ἔρχεται πρώτη μετὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας.

Συγκοινωνία. Ἡ ἐσωτερικὴ συγκοινωνία γίνεται ὄχι μόνον διὰ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν διωρύγων, ἀλλὰ καὶ διὰ πολλῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ἡ πρώτη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τοῦ κόσμου ἐστρώθη τῷ 1825 μετὰ τοῦ Λίβερπουλ καὶ τοῦ Μάντσεστερ διὰ ἐμπορεύματα, τῷ δὲ 1830 δι' ἐπιβάτας. Ἡ δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν χωρῶν γίνεται δι' ἀτμοπλοικῶν γραμμῶν, αἱ ὁποῖαι ἀναχωροῦν ἀπὸ τοὺς μεγάλους λιμένας τῆς Ἀγγλίας. Ἐννέα λιμένες ἔχουν ἐμπορικὴν κίνησιν μεγαλυτέραν τοῦ Πειραιῶς. Ὁ ἐμπορικώτατος εἶναι ὁ τοῦ Λονδίνου, ὅπου διὰ τοῦ Ταμέσεως κατὰ τὴν πλημμυρίδα φθάνουν τὰ ἀτμόπλοια. Τὸ Λονδὶνον εἶνε ἡ ἐμπορικωτάτη πόλις τοῦ κόσμου. Ἀκολουθεῖ τὸ Λίβερπουλ, τὸ Κάρδιφ, τὸ Νιουκάστελ κ.τ.λ. Ἡ συγκοινωνία ἀκόμη γίνεται καὶ δι' ἀεροπλοίων καὶ ἀεροπλάνων.

Ὁ Ἀγγλικὸς ἐμπορικὸς στόλος εἶνε ὁ μεγαλύτερος τοῦ κόσμου. Ἡ χωρητικότης τῶν Ἀγγλικῶν πλοίων ἀνέρχεται εἰς 19 ἑκατ. τόν. (δεκαπλασία τοῦ Ἑλληνικοῦ). Τὰ πλοῖα ταῦτα μεταφέρουν χρήσιμα προϊόντα εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐκ τῶν ἀποικιῶν καὶ ἄλλων χωρῶν καὶ ἐξάγουν τὰ βιομηχανικὰ αὐτῆς προϊόντα. Ἐχει προσέτι καὶ διακομιστικὸν ἐμπόριον δι' ἄλλα κράτη τῆς Εὐρώπης (ἐρίου, βάμβακος, τεύου, ὀρύζης, δερμάτων).

Ἡ Ἀγγλία ἔχει ζωηρὰν ἐμπορικὴν κίνησιν μετὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ κατέχει τὴν πρώτην θέσιν μετὰ τῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι συναλλάσσονται μετ' αὐτήν. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος προμηθεύεται σταφίδα, καπνόν, ὀρυκτά, ἔλαια, οἶνον μέταξαν καὶ ἡ Ἑλλὰς εἰσάγει ἐκ τῆς Ἀγγλίας νήματα καὶ ὑφάσματα, γαιάνθρακα καὶ μέταλλα, φάρμακα, αὐτοκίνητα καὶ μηχανάς.

Πίναξ τῶν κυριωτέρων πόλεων εἰς τὰς
Βρεττανικὰς νήσους

Κάτ. κατὰ χιλ.	Κάτ. κατὰ χιλ.	Κάτ. κατὰ χιλ.
Λονδῖνον 8000	Σέφηλδ 520	Μπρίστολ 400
Βίρμιγχαμ 1200	Λήδς 500	Χούλ 300
Λίβερπουλ 1200	Ἐδιμβούργον 430	Νιούκαστελ 290
Γλάσχω 1100	Δουβλίνον 420	Νότιγχαμ 263
Μάντσεστερ 1000	Μπέλφαστ 420	Πόρτσμουθ 250
		Κάρδιφ 230

Ἀσκήσεις. 1. Σχεδίασε χάρτην τῶν Βρεττανικῶν νήσων καὶ τοποθέτησε ἐπ' αὐτοῦ τὰς κυριωτέρας πόλεις.—**2.** Ἀπομνημόνευσε τὰς βιομηχανικὰς καὶ ἐμπορικὰς πόλεις.—**3.** Ταξίδευσε νοερώς εἰς Λονδῖνον ἐκ Πειραιῶς διὰ μέσου Ἰταλίας, Ἑλβετίας καὶ Γαλλίας.

Β'. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Ὑπὸ τὸ ὄνομα *Δυτικῇ Εὐρώπῃ* νοοῦνται ἡ Γαλλία καὶ αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι, αἱ ὁποῖοι ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὸ γλυκὺ κλίμα τοῦ ὠκεανοῦ καὶ ἔχουν θερμότερον κλίμα παρὰ ἡ Κεντρικὴ Εὐρώπη καὶ τὸ πρὸς τὸν Εὐξείνιον τμήμα τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου.

Ἀσκήσεις. 1. Ποῖον τῶν δύο τμημάτων τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης εἶνε τὸ μεγαλύτερον κατὰ τὴν ἑκτασιν καὶ ποῖον τὸ πολυπληθέστερον;—**2.** Ποῖον ἄκρον τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης εἶνε τὸ δυτικώτατον;—**3.** Εἰς τί χρησιμεύουν οἱ ποταμοὶ αὐτῆς;—**4.** Διατί αἱ πρὸς τὸν ὠκεανὸν ἐκβολαὶ τῶν ποταμῶν εἶνε χωνοειδεῖς καὶ εἰς τί αὐταὶ χρησιμεύουν;—**5.** Διατί οἱ ποταμοὶ ἔχουν πολὺ ὕδωρ καὶ ρέουν ἡσυχῶς;—**6.** Εἰς ποίαν ἀσχολίαν τῶν κατοίκων εὐκολύνουν τὰ μεγάλα λιβάδια;—**7.** Εἰς τί ὀρεκτὰ ὑπερτερεῖ ἡ Ἀγγλία;—**8.** Ὄνόμασε τὰς βιομηχανικὰς περιοχὰς τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Μεγάλης Βρετανίας.—**9.** Ἐξήγησε διατί ἡ Ἀγγλία εἶνε τὸ ἰσχυρότατον κράτος τοῦ κόσμου, ἐνῶ ὁ κατὰ ξηρὰν στρατὸς εἶνε ὀλίγος.

1. **Κλίμα.** Ἐν ἑξαιρέσωμεν ἑσωτερικάς τινας χώρας τῆς Γαλλίας ὀλίγον ψυχράς, ὅλη ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη ἔχει μέσην θερμοκρασίαν τοῦ Ἰανουαρίου $3^{\circ}-6^{\circ}$, ἐνῶ τοῦ Ἰουλίου $14^{\circ}-20^{\circ}$, ἐπομένως δὲν ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ θερμοκρασίας μεταξύ χειμῶνος καὶ θέρους (ὠκεάνειον κλίμα). Μόνον ἡ πρὸς τὴν Μεσόγειον παραλία τῆς Γαλλίας ἔχει τὸ Μεσογειακὸν κλίμα. Αἱ βροχαὶ διανεμονται εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους καὶ πίπτουν ἀρκεταί, περισσότεραι δὲ κατὰ τὰς δυτικὰς ὁρεινὰς χώρας τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Ἰρλανδίας. (Βλ. εἰκ. 37). Ὁ ὕγρος ἀήρ ἀπὸ τὴν θάλασσαν φέρεται συνήθως ὡς ὁμίχλη, ἡ ὁποία ἀνακατώνεται μὲ τὸν καπνὸν τῶν μεγάλων ἐργοστασίων καὶ σχηματίζει τὴν μαύρην ἐκείνην ὁμίχλην εἰς τὸ Λονδίνον, ἡ ὁποία φέρει ἐμπόδια εἰς τὴν ζωερὰν κίνησιν τῆς πόλεως.

2. **Ποιὸν τοῦ ἐδάφους καὶ προϊόντα.** Ἐπειδὴ ἡ Μεγάλη Βρετανία καὶ περισσότερον ἀκόμη ἡ Ἰρλανδία εἶνε ὑγρότεραι, αἱ νῆσοι αὗται ἔχουν περισσότερα λιβάδια καὶ κτήνη παρὰ ἡ Γαλλία. Ἀλλὰ τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας γίνεται καταλληλότερον διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου καὶ ἄλλων γεωργικῶν προϊόντων. Ἐνῶ δ' ἡ Γαλλία εἶνε ἡ πρώτη οἰνοφόρος χώρα τῆς γῆς, εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ παρ' αὐτὴν τὴν Μάγχην ἡ θερμότης τοῦ θέρους δὲν ἀρκεῖ νὰ ὠριμάσῃ τὰς σταφυλάς.

3. **Ἡ σημασία τῶν κρατῶν.** Ἡ θέσις τῶν δύο τούτων κρατῶν ἠδύκλυνε τὴν ἵδρυσιν ἀποικιῶν, μαζὶ δὲ μὲ τὸν πλοῦτον τῶν ὀρυκτῶν προήχθησαν ταῦτα εἰς μεγάλα βιομηχανικά καὶ ἐμπορικὰ κράτη. Ἡ νίκη αὐτῶν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατέστησεν αὐτὰ ἀκόμη ἰσχυρότερα, σήμερον δὲ μαζὶ μὲ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς κανονίζουν τὴν τύχην τοῦ κόσμου. Ἡ Ἀγγλία ἰδίως εἶνε τὸ μεγαλύτερον κράτος ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἡ πρώτη ναυτικὴ δύναμις. Μαζὶ μὲ αὐτὰ ἀνέπτυξαν καὶ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, τῶν ὁποίων τὰς ἀρχὰς ἔλαβον ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ τοὺς Ρωμαίους. Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία ἐδειχθησαν ἀνέκαθεν φιλικαὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Α'. ΒΕΛΓΙΟΝ

(Βασίλειον)

[30 χιλ. τετραγ. χιλ. - 8 ἑκατ. κάτ. - 265 κάτ. ἀνὰ 1 τετρ. χιλ.].

Ἑρωτήσεις. 1. Μεταξὺ ποίων μεγάλων κρατῶν κεῖται τὸ μικρὸν τοῦτο κράτος; — 2. Ὄνομασε τὴν θάλασσαν, ἥ ὁποία βρέχει τὸ Βέλγιον. — 3. Ποῖα ὄρη κατέχουν τὸ ΝΑ μέρος τούτου; — 4. Ποιοὶ ποταμοὶ τὸ διασχίζουν;

Σχῆμα, θέσις καὶ πληθυσμός. Τὸ Βέλγιον ἔχει σχῆμα τριγώνου καὶ κατέχει τὴν διάβασιν ἀφ' ἑνὸς ἀπὸ τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τὴν Μεγ. Βρετανίαν εἰς τὸ κέντρον τῆς Εὐρώπης. Ἡ τοιαύτη θέσις εἶνε πολὺ εὐνοῦλῃ διὰ τὸ ἐμπόριον. Ὁ πληθυσμὸς αὐτοῦ εἶνε σχετικῶς πολὺς, διότι ἐνῶ ἡ ἑκτασίς του εἶνε τὸ 1/4 τῆς Ἑλλάδος, αὐτὸς εἶνε μεγαλύτερος.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. Τὸ ΝΑ μέρος τοῦ Βελγίου κατέχεται ὑπὸ μετρίων ὀρέων (Ἀρδεννα) καὶ λόφων, τὸ δὲ ἄλλο μέρος εἶνε πεδινόν, συνέχεια τοῦ Βορείου Γερμανικοῦ βαθυπέδου. Αἱ κλιτύες τῶν Ἀρδέννων φέρουν πολλὰ δάση καὶ κρύπτουν εἰς τοὺς κόλπους τῶν πλοῦτον ὀρυκτῶν.

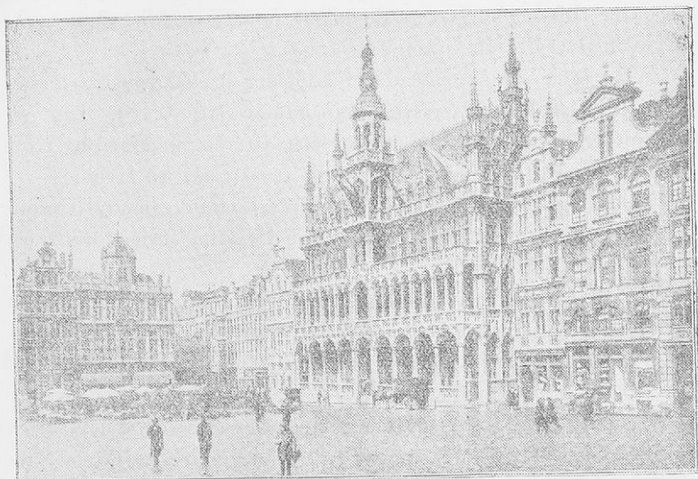
Κλίμα. Τὸ πεδινὸν τμήμα, ἐπειδὴ εἶνε πλησίον τῆς θαλάσσης, ἔχει κλίμα ὠκεάνειον μὲ ἀρκετὰς βροχὰς καὶ οὐμίχλην, ἐνῶ τὸ νότιον τμήμα ἔχει μᾶλλον ἡρσιρωτικόν.

Κάτοικοι. Οἱ Βέλγοι ἔχουν μὲν θρησκευτικὴν ἐνότητα, διότι ἀνήκουν ὅλοι εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑκκλησίαν, διαφέρουν ὅμως κατὰ τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γλῶσσαν. Ὀλίγον περισσότεροι τοῦ ἡμίσεως εἶνε **Φλαμανδοί**, συγγενεῖς μὲ τοὺς Γερμανοὺς καὶ ὁμιλοῦν Γερμανικά, κατοικοῦν δὲ εἰς τὸ βαθύπεδον. Οἱ λοιποὶ εἶνε Βαλ. λόνοι, συγγενεῖς μὲ τοὺς Γάλλους καὶ κατοικοῦν εἰς τὸ ὀρεινὸν τμήμα. Οἱ Βέλγοι εἶνε ἄνθρωποι θεικοί, εὐφυεῖς καὶ πολὺ φιλόπονοι. Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, διὰ τὴν θέσιν των μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων λαῶν Γάλλων καὶ Γερμανῶν εἶχον ὑποστῆ τεραστίας καταιστροφάς.

1. Ἡ ὀρεινὴ καὶ λοφώδης χώρα παρέχει σίδηρον, πυρῖ-

τιν λίθον καὶ πρὸ πάντων λιθάνθρακα, τὴν βάσιν τῆς μεγάλης μεταλλουργίας καὶ ὑελουργίας. Ἐδῶ ῥέει εἰς στενὰς κοιλάδας ὁ ποταμὸς *Μώσας*. Κατὰ τοῦτον εἶνε ἡ *Λυτίχη* ἢ *Διέξ* (230) καὶ ἡ *Ναμούρ*, τὰ κύρια κέντρα τῆς βιομηχανίας. Αἱ *Βρυξέλλαι* (πρ. Μπρουσέλ, 800) εἶνε ἡ πρωτ., βιομηχανικὴ πόλις με ὥραίας οἰκοδομὰς, παραβαλλομένη με τοὺς Παρισίους, («Μι-
κρὸ Παρίσι»).

2) Τὸ *βαθύπεδον* εἶνε πηλῶδες καὶ εὐφορον διασχιζόμενον

Εἰκ. 40. Ἡ Κεντρικὴ πλατεῖα τῶν Βρυξελλῶν

ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Σκάλδιος καὶ πολλῶν διωρύγων. Διὰ τὸ θαλάσσιον κλίμα καὶ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους ἡ ἐνταῦθα καλλιέργεια εἶνε ἐντατικὴ καὶ ὅλον τὸ βαθύπεδον ὁμοιάζει με κῆπον. Περίφημος ἔτι εἶνε ἡ καλλιέργεια τῶν τεύτλων διὰ ζάχαριν, τῆς βρυωνίας διὰ ζῦθον καὶ τοῦ λίνου διὰ ὑφαντουργίαν. Εἰς τὰ λιβάδια παρὰ τὴν θινώδη παραλίαν βόσκουν ἀγέλαι ἵππων, βοῶν καὶ χοίρων. Ἐπειδὴ ἡ παραλία εἶνε θινώδης, χωρὶς κατάλληλον μέρος διὰ λιμένα, διὰ τοῦτο ἐδῶ ὑπάρχουν μόνον ὥραϊαι λουτροπόλεις εἰς τὰς ὁποίας διαμένει κατὰ τὸ θέρος πολὺς κόσμος. Μόνον ὁ τεχνητὸς λιμὴν τῆς *Ὀστένδης* (45), χρησιμεύει διὰ τὸν διάπλουν εἰς τὸ Λονδῖνον (εἰς 10 ὥρας). Ἡ *Γάνδη* (210) κεῖται ἐπὶ τοῦ Σκάλδιος καὶ ἔχει μεγάλα κλωστή-

ρια καὶ ὑφαντήρια. Ὡς φυσικὸς λιμὴν ἀνεπτύχθη ἡ πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σκάλδιος **Ἀμβέρσα** (410) ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ δεύτερος λιμὴν τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης μετὰ τὸ Ἀμβούργον τῆς Γερμανίας. Ἔχει μεγάλην ἀγορὰν τῶν εἰσαγομένων δημητριακῶν καὶ ἀποικιακῶν καὶ ἐξάγει ὅχι μόνον τὰ προϊόντα τῆς Βελγικῆς βιομηχανίας ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῆς Δυτικῆς Γερμανίας.

Οἰκονομικὴ ἐξέτασις. Ἡ μεγάλη πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Βελγίου (265 κάτ. ἀνὰ 1 τ. χιλ.) ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι γίνεται ἐντατικὴ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου, δηλ. τῆς εὐφορίας τοῦ ἐδάφους, τῶν ἀφθόνων ὀρυκτῶν καὶ τῆς καταλλήλου θέσεως διὰ τὸ ἐμπόριον.

Ὅλη σχεδὸν ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους ἡ καλλιεργεῖται ἐντατικῶς (τὰ 0,75) ἡ καλύπτεται ὑπὸ δασῶν (τὰ 0,18). Εἰς τὸ Βέλγιον ἐπικρατεῖ ἡ μικροκαλλιέργεια, τὰ δὲ κυριώτερα εἶδη εἶνε τὰ δημητριακά, τὰ γεώμηλα, τὰ τεῦτλα καὶ τὸ λῖνον.

Ζῶα ζοῦν εἰς τὰ Ἀρδεννα καὶ τὴν παραλίαν χώραν (ἵπποι, βόες καὶ χοῖροι). Τὰ ἵπποτροφεῖα τοῦ Βελγίου θεωροῦνται ὡς τὰ καλύτερα τοῦ κόσμου.

Ἐντατικὴ εἶνε καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ὑπογείου πλούτου, ἰδίως τῶν ἀνθρακοφόρων στρωμάτων, τῶν ὁποίων ὀλίγον ποσὸν ἐξάγεται εἰς τὴν Γαλλίαν, τὸ δὲ ἄλλο χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν.

Βιομηχανία. Διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν γαιανθράκων, τὴν γεωγραφικὴν αὐτοῦ θέσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κατοίκων, τὸ Βέλγιον ἔχει τεραστίαν βιομηχανικὴν κίνησιν, τῆς ὁποίας κυριώτεροι κλάδοι εἶνε ἡ μεταλλουργία, ἡ ὑφαντουργία καὶ ἡ ὑελουργία. Ἡ μεγαλυτέρα μεταλλουργία γίνεται εἰς τὴν Λιέζ. Πλὴν τῶν διαφορῶν αὐτῆς ἐργοσιασίων περίφημα εἶνε καὶ τὰ ὀπλουργεῖα. Τὸ κυριώτερον κέντρον τῆς ὑφαντουργίας εἶνε ἡ Γάνδη (ἰδίως ἡ βαμβαουργία).

Ἐμπόριον. Ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τοῦ Βελγίου παρουσιάζει μεγίστην ἐμπορικὴν κίνησιν, ἡ ὁποία διενεργεῖται μὲ ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἰδίᾳ μὲ τὰς περὶ αὐτὴν χώρας. Εἰσάγει κυρίως πρώτας ὕλας (βάμβακα, ἔρια, δημητριακοὺς κάρπους, βιομηχανικὰ εἶδη) καὶ ἐξάγει βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ ἀποικιακά.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει ὀλίγους γαιάνθρακας, σιδηρικά, μηχανάς, ὑφάσματα, ἀποικιακά, ὑαλικά, ζάχαριν, χάρτην, δέρματα,

λαμβάνει δὲ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα σταφίδα, καπνόν, οἶνους, ἔρια, δέρματα κλπ. Τὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσαγόμενα εἶνε ὑπερδιπλασίας ἀξίας ἀπὸ τὰ εξαγόμενα εἰς τὸ Βέλγιον.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία εἰς τὸ Βέλγιον εἶνε πυκνοτάτη διὰ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, τῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν καὶ τῶν διωρυγῶν. Ἡ μετὰ τῶν ἄλλων χωρῶν συγκοινωνία γίνεται διὰ τῶν σιδηροδρόμων (ἢ καὶ ἀεροπλοίων) καὶ ξένων πλοίων, διότι τὸ Βέλγιον δὲν ἔχει σπουδαῖον ἐμπορικὸν στόλον (τὸ 1]4 τοῦ Ἑλληνικοῦ). Ὁ μέγιστος λιμὴν εἶνε ὁ τῆς Ἀμβέρσης.

Ἀποικίαι. Τὸ Βέλγιον ἔχει καὶ μεγάλην ἀποικίαν εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀφρικὴν, τὸ *Βελγικὸν Κόγκον*. Ὁ πληθυσμὸς αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 10 ἑκατ.

Πίναξ τῶν κυριωτέρων πόλεων.

	Κάτ. κατὰ χιλ.		Κάτ. κατὰ χιλ.
Βρυξέλλαι	800	Γάνδη	210
Ἀμβέρσα	410	Μαλίνη	60
Λιέγη	230	Ὀστένδη	45

Ἀσκήσις. 1. Ταξίδευσε νοσερῶς ἐκ Παρισίων εἰς τὰς Βρυξέλλας ἀναφέρων τὴν διεύθυνσιν τῆς διαδρομῆς.

Β' ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΝ

(*Δουκάτον*)

[Ἴσον πρὸς τὴν Ἀττικὴν — 260 χιλ. κάτ. - 101 κάτ. ἀνὰ 1 τετ. χ.].

Ἡ μικρὰ αὕτη χώρα ἐκτείνεται κατὰ τὰ Ἀρδεννα καὶ εἶν ὠραία ὁμοιάζουσα μετὰ τὴν γειτονικὴν Λωρραίνην. Περιέχει πλοῦτον σιδήρου καὶ γαιανθράκων, ὥς καὶ ἄλλα ὀρυκτά. Διὰ τοῦτο ἡ κυρία ἀσχολία τῶν κατοίκων εἶνε ἡ μεταλλουργία καὶ ἡ βιομηχανία.

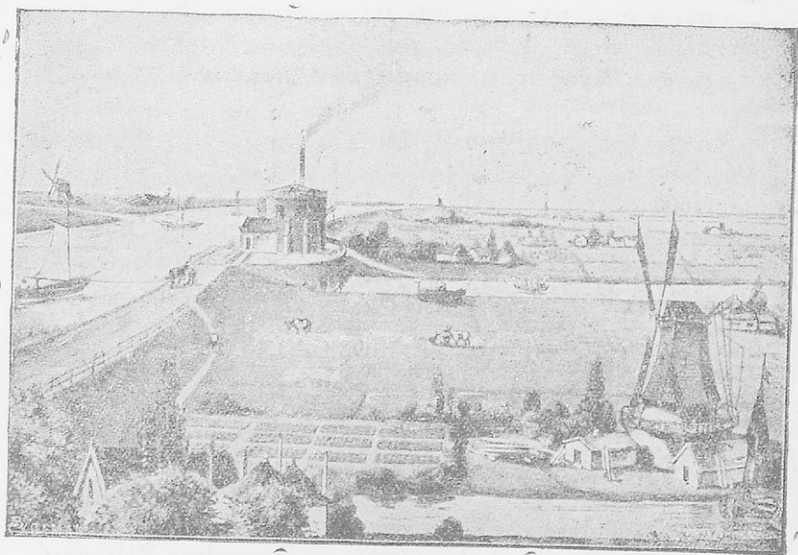
Κύριοι κάτοικοι εἶνε Γερμανοί, ἀνήκοντες εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑκκλησίαν καὶ ὁμιλοῦντες τὴν Γαλλικὴν. Ἡ ὁμώνυμος πρωτ. ἔχει 50 χιλ. κατ. Ἀπὸ τὸ 1922 τὸ Λουξεμβούργον εἶνε ἠνωμένον μετὰ τὸ Βέλγιον οἰκονομικῶς, δηλ. δὲν ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν κρατῶν τούτων τελωνειακοὶ δασμοὶ καὶ ἡ διοίκησις τῶν συγκοινωνιῶν εἶνε μία.

Γ'. ΚΑΤΩ ΧΩΡΑΙ Ἡ ΟΛΛΑΝΔΙΑ

[Ἰση πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν. — 8 ἑκατ. κάτ. — 238 κάτ. ἀνὰ 1 τετ. χιλ.]

Ἑρωτήσεις. 1. *Τίνα τὰ γειτονικά κράτη τῆς Ὀλλανδίας;* — 2. *Πῶς φαίνεται ἐκ τοῦ χάρτου ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους αὐτῆς;*

Θέσις. Τὸ βασίλειον τοῦτο εὐρίσκεται κατὰ τὴν δυτικὴν προέκτασιν τοῦ Γερμανικοῦ βαθυπέδου, χωρὶς νὰ ἔχη φυσικὸν

Εἰκ. 41. Τοπίον τῆς Ὀλλανδίας.

ὄριον μετὰ τῶν γειτωνικῶν κρατῶν, ἀλλὰ τοῦναντίον διὰ τοῦ ροῦ κοινῶν ποταμῶν ἐπικοινωνεῖ μετὰ τούτων εὐκόλως. Εἶνε ὀλίγον μεγαλύτερον τοῦ Βελγίου, καὶ τοῦτο πυκνότατα κατοικημένον.

Ἔδαφος καὶ ὕδατα. Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶνε προσχωσιγενὲς ἀπὸ τὰς ἐδῶ ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν Σκάλδιος, Μώσσα καὶ Ρήνου. Ὁ Ρήνος διασχίζεται ἐδῶ εἰς μέγα δέλτα. Ἡ παραλία ἀποτελεῖται ΝΔ ἀπὸ νήσους σχηματιζομένας μεταξὺ τῶν ποταμίων ἐκβολῶν, ἐν τῷ μέσῳ ἀπὸ εὐθεῖαν θινώδη παραλίαν

καὶ πρὸς Β ἀπὸ γραμμὴν θινῶν, αἱ ὁποῖαι μεταβάλλονται εἰς νησιδας ἐν καιρῷ τῆς πλημμυρίδος καὶ χωρίζονται ἀπὸ τῆς ξηρᾶς διὰ τενάγους χωρὶς λιμένας.

Τὸ ὄνομα τῆς χώρας δεικνύει ὅτι αὕτη εἶνε χαμηλὴ χωρὶς ὄρη. Τὸ ἥμισυ τοῦ ἐδάφους εὐρίσκεται χαμηλότερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Τοῦτο ἀπεκτῆθη διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν κατοίκων. Κατασκευάζοντες προχώματα εἰς τὰ ἀβαθῆ μέρη, περικλείον μέρος τῆς θαλάσσης, τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα ἀπωχέτευον, καὶ μετ' ὀλίγον ἠδύναντο νὰ καλλιεργήσουν τὸ ξηρανθὲν τοῦτο μέρος. Σήμερον ἐργάζονται διὰ νὰ ξηράνουν τὸν κόλπον Ζοϊντερζέ, ὁ ὁποῖος διαιρεῖ τὴν χώραν εἰς δύο μέρη. Ἡ θάλασσα καὶ οἱ ποταμοὶ προστατεύονται διὰ φραγμάτων, ὅπως μὴ πλημμυρίσουν, πολυάριθμοι δὲ ἀνεμόμυλοι καὶ ὕδραντλῖαι ἀποχετεύουν τὰ ὕδατα ἀπὸ τὰ κτήματα εἰς τὰς διώρυγας καὶ τοὺς ποταμούς.

Τὸ **κλίμα** εἶνε ὠκεάνειον μὲ πολλὰς βροχὰς καὶ πολλὴν ὀμίχλην. Ἡ ὑγρασία εἶνε τόση, ὥστε τὰ μέταλλα εὐκόλως σκουριάζουν καὶ οἱ Ὀλλανδοὶ εἶνε ἠναγκασμένοι διαρκῶς νὰ τὰ καθαρίζουν· ἐκ τούτου παρήχθη ἡ παροιμιώδης Ὀλλανδικὴ καθαριότης. Ἡ ἀνάγκη δὲ νὰ προφυλάττουν τὴν σῆψιν τῶν ξύλων μὲ τὸν ἐλαιοχρωματισμόν, ἐμόρφωσε τὸ καλλιτεχνικὸν αἶσθημα τοῦ λαοῦ πρὸς τὰ χρώματα. Παρ' ὅλον ὅμως τὸ ὠκεάνειον κλίμα τὸν χειμῶνα ἐπὶ δύο μῆνας οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ διώρυγες εἶνε παγωμέναι καὶ τότε ἄνθρωποι καὶ αὐτοκίνητα τρέχουν ἐπάνω εἰς τοὺς πάγους.

Κάτοικοι. Οἱ Ὀλλανδοὶ εἶνε Γερμανικῆς καταγωγῆς, ἐμορφώθησαν δὲ εἰς ἴδιον τύπον, ὁ ὁποῖος μετέχει Γερμανοῦ καὶ Ἀγγλου. Θρησκευτικῶς οἱ περισσότεροι εἶνε Διαμαρτυρόμενοι, ὀλιγώτεροι δὲ Λυτικοί. Ἀπέσπασαν ἀπὸ τὴν θάλασσαν μὲ μεγάλους κόπους τὸ ἔδαφος αὐτῶν καὶ εἶνε ἠναγκασμένοι νὰ ὑπερασπίζον αὐτὸ ἀπὸ τὰς ἐφόδους τῆς θαλάσσης. Διὰ τοῦτο ὄχι μόνον εἶνε ἐργατικοί, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι μὲ αὐτοκτεποίτησιν, τολμηροί, ἐπίμονοι. Ἡ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀγάπη ἐδείχθη ἀπὸ τοὺς σκληροὺς ἀγῶνας τῶν ἐναντίον τῶν Ἰσπανῶν, οἱ ὁποῖοι ἄλλοτε ἦσαν κύριοι τῆς χώρας τῶν. Παλαίοντες διαρκῶς μὲ τὴν θάλασσαν, ἐξοικισιώθησαν μὲ αὐτὴν καὶ ἔγιναν ναυτικοί· διαπλέοντες τὸν πόντον ἀπέκτησαν μεγάλας ἀποικίας εἰς τὴν

Ι. Σαρρῆ. Γεωγραφία Εὐρώπης Β' Γυμνασ. Ἔκδ. Γ' 1935

ΝΑ Ἀσίαν καὶ τὴν Ν Ἀμερικὴν (56 φορὰς μεγαλυτέρας τῆς πατρίδος τῶν κατὰ τὴν ἑκτασιν καὶ 8 φορὰς κατὰ τὸν πληθυσμόν).

Οἰκίσεις. Ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος τῆς Ὀλλανδίας εἶνε προσχωσιγενές, ὄχι μόνον δὲν ἔχει ὄρυκτά, ἀλλὰ οὔτε λίθους. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ δένδρα εἶνε σπάνια, οἰκίαι λίθινοι καὶ ξύλινοι δὲν ὑπάρχουν, κατασκευάζονται δὲ αὗται ἀπὸ πλίνθους ψημένας, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἀπὸ τὴν πηλώδη καὶ ἀργιλλώδη γῆν τοῦ ἑδάφους. Καὶ αὗται ἀκόμη αἱ ἑσυχικαὶ ὁδοὶ εἶνε ἑστρωμένα μετὰ τοιαύτας σκληρὰς πλίνθους. Ἡ οἰκοδομικὴ αὐτὴ ὕλη δίδει μίαν σοβαρότητα εἰς τὰς οἰκοδομὰς, ἀλλ' ἡ σοβαρότης αὕτη μετὸν στολισμὸν τῶν ποικίλων ἀνθέων εἰς τὰ παράθυρα καὶ τοὺς κήπους λαμβάνει χάριν. Ὅχι δὲ μόνον αἱ πόλεις ἀλλὰ καὶ αἱ ἑσχαὶ μετὰ τὰς πολλὰς διώρυγας καὶ τοὺς ἀνεμομύλους παρέχουν εὐχάριστον ἐντύπωσιν.

Αἱ σπουδαιόταται πόλεις εὐρίσκονται εἰς τὴν νοτιόδυτικὴν πλευράν. Παρὰ τὸν ἐν μέρει ξηρανθέντα κόλπον Ζοϊντεροξέ κεῖται τὸ **Ἀμστερδαμ** (ἢ **Ἀμστελόδαμον**, 660), πόλις τῶν πολυαρίθμων διωρύγων καὶ γεφυρῶν, διὰ τὰς ὁποίας ἐπονομάζεται «Ὀλλανδικὴ Βενετία». Αἱ οἰκίαι τοῦ εἶνε κτισμέναι ἐπὶ πασσάλων. Ἐπειδὴ ὁ κόλπος εἶνε ἀβαθής, ἐπικοινωνεῖ ἀπ' εὐθείας μετὰ τὴν θάλασσαν διὰ διώρυγος, εἰς τὴν ὁποίαν πλέουν καὶ τὰ μεγαλύτερα πλοῖα. Εἶνε μεγάλη ἐμπορικὴ ἀγορὰ τοῦ καφφέ καὶ τοῦ καπνοῦ, μετὰ ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν (ναυπηγεῖα, στίλβωσις μετάλλων). Ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ Κυβέρνησις ἔχουν ἔδραν τὴν **Χάγη** (δηλ. «Δάσος», 350). Λέγεται οὕτω ἀπὸ τὰ ὠραῖα αὐτῆς δάση, τὰ ὁποῖα εἶνε σπάνια εἰς τὴν Ὀλλανδίαν.

Μετὰ τὸ Ἀμστερνταμ συναγωνίζεται ὁ λιμὴν **Ρότερνταμ** (500), ὁ ὁποῖος ἔχει ἑξαγωγὴν καὶ εἰσαγωγὴν ὄχι μόνον τῆς Ὀλλανδίας ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς ποταμίας χώρας τοῦ Ρήνου. Ἐχει ἀγορὰν ζώων, σιτηρῶν, τεύου, βάμβακος, ζαχαρέως καὶ πετρελαίου. Ἡ **Οὐτρέχτη** (150) εἶνε σπουδαῖον κέντρον διασταυρώσεως ὁδῶν καὶ ἔχει βιομηχανίαν ὑφασμάτων. Τὸ βόρειον τμήμα τῆς Ὀλλανδίας εἶνε γεματὸν ἀπὸ λειμῶνας καὶ ἀπὸ ἔλη, τὰ ὁποῖα οἱ κάτοικοι προσπαθοῦν νὰ ἀποξηράνουν. Τὸ μέρος τοῦτο ἔχει ἔδαφος ἄγονον, ἀλλὰ μεγάλην κτηνοτροφίαν. Κέν-

τρον τῆς ἐδῶ ἀγορᾶς τῶν ἵππων καὶ βοῶν εἶνε ἡ πόλις **Γρο- νίγγη** (90).

Γεωργία καὶ Κτηνοτροφία. Κατὰ τὴν περιοχὴν τῶν πο- ταμῶν τὸ ἔδαφος εἶνε εὐφορον, διότι οἱ ποταμοὶ ἔχουν ἐναπο- θέσει τὴν γόνιμον ἰλύν. Τὰ κυριώτερα γεωργικὰ προϊόντα εἶνε δημητριακοὶ καρποί, γεώμηλα καὶ τεῦτλα (διὰ ζάχαριν). Τὸ ὑγρὸν κλίμα εὖνοεὶ πολὺ τὰ λαχανικὰ καὶ τὴν ἀνθοκομίαν. Πρὸ πάντων ἡ μεγάλη ὑγρασία τοῦ ἐδάφους παρέχει παχεῖς λειμῶ- νας, εἰς τοὺς ὁποίους βόσκουν μεγαλόσωμοι ἀγελάδες πολὺ γα- λακτοφόροι. Ἀπ' αὐτὰς προέρχεται ἡ Ὁλλανδικὴ γαλακτοκομία (ἀποστειρωμένον γάλα, τυρὶ, βούτυρον). Ἡ Ὁλλανδία ἔχει 2 ἑκατ. ἀγελάδας καὶ βοτῆς.

Ἀλιεία. Ἡ ἀφθονία τῶν ἰχθύων τῆς Βορείου Θαλάσσης ἀνέκαθεν παρεκίνει τοὺς Ὁλλανδοὺς εἰς τὴν ἀλιείαν (ιδίως ἀρεγ- κῶν, ὀστράκων καὶ καραβίδων).

Βιομηχανία. Ἐπειδὴ εἰς τὴν Ὁλλανδίαν δὲν ὑπάρχουν αἱ πρῶται ὕλαι διὰ τὴν βιομηχανίαν οὐδὲ γαιάνθρακες, ἡ βιομη- χανία εἶνε περιορισμένη. Ἀκμαῖαι μόνον εἶνε ἡ γαλακτοκομία καὶ ἡ ζαχαροποιία. Τὴν μεγαλυτέραν βιομηχανικὴν κίνησιν ἔχει ἡ πόλις **Ἀμστερνταμ** (Ἀμστελόδαμον), ὅπου κατασκευά- ζονται πλοῖα καὶ σιλιβώνονται ἀδάμαντες.

Ἐμπόριον. Διὰ τὸν ἐμπορικὸν στόλον τῶν Ὁλλανδῶν, τὴν τόλμην των καὶ τὴν τιμιότητά των, συγχρόνως δὲ καὶ διὰ τὴν γεωγραφικὴν τῆς χώρας θέσιν, ἡ Ὁλλανδία ἔχει μέγα ἐμ- πόριον καὶ κατατάσσεται εἰς τὴν πέμπτην θέσιν κατὰ τὴν παγ- κόσμιον ἐμπορικὴν κίνησιν (μετὰ τὴν Ἀγγλίαν, Ἡνωμ. Πολι- τείας, Γερμανίαν καὶ Γαλλίαν). Εἰσάγει κυρίως νήματα, δημη- τριακοὺς καρπούς, γαιάνθρακας, μέταλλα, ξύλα καὶ ἐξάγει βαμ- βακερὰ ὑφάσματα, γαλακτοκομικὰ προϊόντα, χάρτην καὶ ἰχθῆς. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα λαμβάνει καπνόν, σταφίδα, λευκόλιθον, σμύριν, οἶνους καὶ στέλλει ἀποικιακά, φάρμακα, χάρτην, ὑφά- σματα καὶ γαλακτοκομικά.

Πίναξ τῶν κυριωτέρων πόλεων

	Κάτ. κατὰ χιλ.		Κάτ. κατὰ χιλ.
Ἀμστερνταμ	660	Οὐτρέχτη	150
Ῥότερνταμ	500	Γρονίγγη	90
Χάγη	350		

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἰς μὲν τὰ παράλια εἶνε σχετικῶς γλυκὺ, ὅσον δὲ ἡ ἀπόστασις ἐκάστης περιοχῆς ἀπέχει ἀπὸ τὴν θάλασσαν περισσότερον, τόσον τὸ κλίμα εἶνε ἡπειρωτικώτερον. Ὡσαύτως τὸ κλίμα γίνεται ἡπειρωτικώτερον ἀπὸ Δ πρὸς Α. Αἱ βροχαὶ πίπτουν περισσότεραι τὸ θέρος. Τὸν χειμῶνα οἱ ποταμοὶ εἶνε παγωμένοι πρὸς Δ δι' ὀλίγας ἡμέρας, ἐνῶ πρὸς Α πολλὰκις ἐπὶ ἓνα μῆνα.

Ποταμοί. Ἐκ τῶν μεγάλων ποταμῶν τῆς Γερμανίας μόνον ὁ *Ὠύτσουργις* (Weser) ἀνήκει εἰς αὐτὴν καθ' ὅλον τὸν ροῦν του. Ὁ *Ἄλβις* (Elbe) καὶ ὁ *Ὄδερος* πηγάζουν ἐξ ἄλλων χωρῶν. Τοῦ *Δοιναύεως* ἀνήκουν αἱ πηγαὶ καὶ ὁ ἄνω ροῦς. Τοῦ *Ρήνου* ἀνήκει μικρὸν μέσον τμήμα, ὃ δὲ *Ὠύστουλάς* (γερμανιστὶ Βάιτσελ) εἶνε σήμερον ποταμὸς τῆς Πολωνίας. Οὐδεὶς ροῦς αὐτῶν ἔχει τὴν ἀρχικὴν του κατάστασιν. Ὁ ἄνθρωπος τὰς μεγάλας αὐτῶν καμπὰς ἔχει εὐθυγραμμίσει καὶ τὰς ὄχθας ταύτας ἔχει σταθεροποιήσει μὲ προχώματα. Ἐπίσης ἔχει κατασκευάσει καὶ διώρυγας μεταξὺ ποταμῶν, μεγάλη δὲ διώρυξ συνδέει τὴν Βόρειον Θάλασσαν μὲ τὴν Βαλτικὴν.

Η ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΚΑΤΑ ΜΕΡΗ

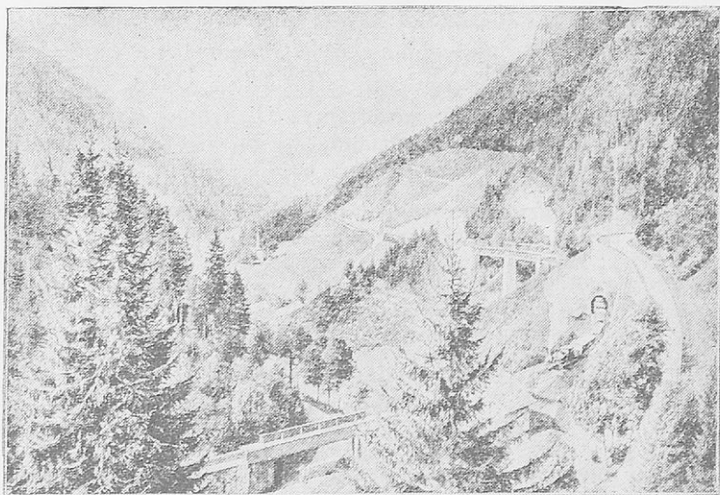
Ι. ΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑΙ ΑΛΠΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΒΑΥΑΡΙΚΟΝ ΟΡΟΠΕΔΙΟΝ

Αἱ Γερμανικαὶ Ἀλπεις ἐκτείνονται εἰς στενὸν πλάτος ἀπὸ τῆς λίμνης Μπόντεν κατὰ διεύθυνσιν Α. Ἐδῶ εἶνε τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Γερμανίας, τὸ *Γιουγκσπίτσε* (ὀλίγον ὑψηλότερον τοῦ Ὀλύμπου), ὅπου ἀναβαίνουν περιηγηταί. Μετὰ τῶν Γερμανικῶν Ἀλπεων συνέχονται αἱ Αὐστριακαὶ καὶ αἱ Ἑλβετικάι Ἀλπεις. Τὸ ὄροπέδιον, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ρεῖει ὁ Δούναβις, ἔχει μέσον ὕψος 500 μ. ἐπειδὴ δὲ περικλείεται ἀπὸ ὑψηλὰ ὄρη, ἔχει κλίμα τραχὺ καὶ ὑγρὸν, μὲ μακρὸν χειμῶνα καὶ θερμὸν θέρος. Ἐν τούτοις τὸ ἔδαφος παράγει σιτηρὰ, γεώμηλα καὶ λίνον. Δύο μεγάλαι πόλεις εἶνε ἐδῶ, τὸ *Μόναχον* (730) καὶ ἡ *Αὐγούστα* (γερμ. Ἀουγκσμπουργ, 165). Ἡ αὐξήσις αὐτῶν ὀφείλεται εἰς τὴν εὐνοϊκὴν των θέσιν, διότι κατὰ ταύτας διασταυροῦνται αἱ ὁδοὶ ἀπὸ τῆς Γερμανίας εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν. Τὸ Μόναχον εἶνε πρωτ. τῆς Βαυαρίας καὶ τὰ

ζυθοποιεῖα του εἶνε παγκοσμίου φήμης. Εἶνε περίφημον διὰ τὰ μουσεῖα καὶ τὰς πινακοθήκας του, τὰ ὅποια ἐπισκέπτονται πολλοὶ ξένοι. Ἡ δὲ ΒΔ αὐτοῦ Αὐγούστα εἶνε πόλις ἱστορικὴ (Αὐγουσταία ὁμολογία) καὶ ἀκράζει εἰς αὐτὴν ἡ μηχανουργία καὶ ἡ βιομηχανία ἐριούχων καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων.

II. Η ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

1. Ἀπὸ τοῦ ὄροπεδίου μέχρι τοῦ Ρήνου ποταμοῦ ἡ χώρα

Εἰκ. 43. Τὸ ὄρος Μέλας Δρυμὸς ἔνθα αἱ πηγαὶ τοῦ Δουνάβεως.

εἶνε ὄρεινὴ ἡ σχηματίζει κλιμακωτὰ πεδιά. Πλησίον τοῦ Ἐνω Ρήνον ὑψοῦται ὁ **Μέλας Δρυμός**, ἐν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ὄρη τῆς Γερμανίας (ὀλίγον ὑψηλότερον ἀπὸ τὴν Πάργνηθα τῆς Ἀττιγῆς), τὸ ὁποῖον προσελκύει πολλοὺς φυσιολάτрас. Πρὸς Δ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ ἐκτείνεται τὸ **βαθύπεδον τοῦ Ἐνω Ρήνου**, τοῦ ὁποῖου τὸ μέχρι τοῦ ποταμοῦ μέρος ἀνήκει εἰς τὴν Γερμανίαν (τὸ ἐκεῖθεν ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀλσατίαν). Ὅπως εἶδομεν εἰς τὴν Ἀλσατίαν, καὶ ἐνταῦθα ἡ πεδιάς εἶνε ὡς κῆπος μὲ πολλὰ προϊόντα (ὀπωροφόρα, ἀμπέλια, καπνόν, σιτηρά, τεύτλα). Εἰς τὴν δεξιὰν πλευρὰν τοῦ βαθυπέδου εἶνε ἡ **Φρει-Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς**

βορέγη (90), ἡ *Καλσρούη* (150, πρωτ. τῆς Βάδης) καὶ ἡ *Χαϊδελβέργη* (75), με ἀρχαιότατον πανεπιστήμιον.

2. Τὸ Βαυαρικὸν ὁροπέδιον ΒΑ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ καταπίπτει πρὸς τὸν Ῥήνον κατὰ κλιμακωτὰ πεδία. Ἐδῶ ῥέουν οἱ παραπόταμοι τοῦ Ῥήνου *Νέκκαρ* καὶ *Μαῖν*. Ἡ χώρα τοῦ Νέκκαρ εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον οἰνοφόρων τόπων τῆς Γερμανίας. Παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον εἶνε ἡ πόλις *Στουτιγάρδη* (375), πρωτεύουσα τῆς Βυρτεμβέργης καὶ σπουδαῖον κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῶν βιβλίων. Ἡ δὲ χώρα τοῦ Μαῖν λέγεται «Φραγκονία», ὅπου ἀκμάζει ἡ κηπουρικὴ καὶ ἡ ἀνθοκομία. Ἡ πόλις *Νυρεμβέργη* (420) ἔχει βιομηχανίαν παιγνιδίων, μολυβδοκονδύλων καὶ μεταλλικῶν εἰδῶν, ὥς καὶ ἀξιόλογον ἐθνολογικὸν μουσεῖον.

Εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Νέκκαρ μετὰ τοῦ Ῥήνου ἀνεπτύχθησαν αἱ πόλεις *Μάγχαϊμ* (250) καὶ *Διμὴν Λουδοβίκου* (γεωμ. Λουντβιτσχάφεν 100), εἰς δὲ τὴν τοῦ Μαῖν μετὰ τοῦ Ῥήνου ἡ *Μαῖντς* (100) ἡ Μογουντία, πατρὶς τοῦ Γουτεμβεργίου, ἐφευρέτου τῆς τυπογραφίας.

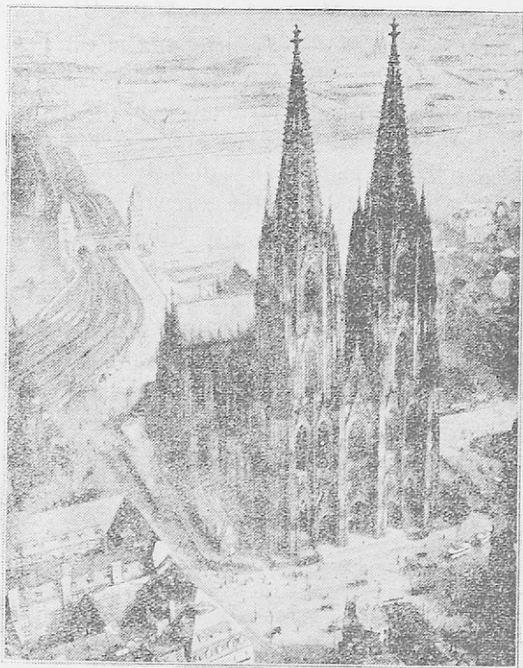
Ἐπὶ τοῦ Μαῖν κεῖται καὶ ἡ *Φραγκφούρτη* (550), σπουδαιότατον κέντρον τῶν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν.

III. Αἱ ΠΕΡΙΟΧΑΙ ΚΑΤΑ ΤΑ ΜΕΤΡΙΑ ὍΡΗ

Πρὸς Β τοῦ Μαῖντς ὁ Ῥήνος ποταμὸς διασχίζει διὰ στενῆς κοιλάδος σχιστολιθικά ὄρη, τὰ ὁποῖα συνδέονται πρὸς Δ μετὰ τὰ Βελγικὰ ᾿Αρδεννα. Αὐτὰ λέγονται Παραρρήνια ὄρη. Πρὸς Α αὐτῶν ἐξακολουθεῖ λοφώδης χώρα, ὅπου πέραν τοῦ Οὐϊσσούργιδος ὑψοῦνται τὰ ἐξῆς ὄρη: Χάρτσον, Θουρίγγειος Δρυμός, Σαξονικά ὄρη καὶ Σούδητα.

1. **Τα Παρρρήνια ὄρη.** Ὅπως τὰ ᾿Αρδεννα, τοιοῦτό-τρόπως καὶ τὰ ὄρη αὐτὰ εἶνε πλούσια εἰς γαιάνθρακας καὶ κοιτάσματα σιδήρου καὶ χαλκοῦ. Διὰ τοῦτο ἐδῶ ὑπάρχουν πολλαὶ βιομηχανικαὶ πόλεις, πρὸ πάντων κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ παραποτάμου τοῦ Ῥήνου Ῥούρ, ὅπου αἱ καπνοδόχοι τῶν ἐργοστασίων εἶναι πυκναὶ ὥς δάσος. Τὰ παρὰ τὸν Ῥήνον βιομηχανικὰ προϊόντα εἶνε σιδηρικά, υφάσματα, χρώματα καὶ χημικὰ εἶδη. Εἰς τὴν μεσαιωνικὴν ἐποχὴν ἤκμαζεν ἐνταῦθα τὸ *Ἀκνύσθρανον*

ἡ ἔδρα τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Δύσεως Καρόλου τοῦ μεγάλου (σήμερον γερμ. Ἀάχεν). Εἰς τὴν πόλιν **ῚΕσσην** (650) εὐρίσκονται τὰ περίφημα χυτήρια Κρούπ, εἰς δὲ τὴν **Νιύσσελντορφ** (450) σπουδαιότατα σιδηρουργεῖα καὶ χαλυβουργεῖα. Βιομηχα-

Εἰκ. 44. Ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς Κολωνίας

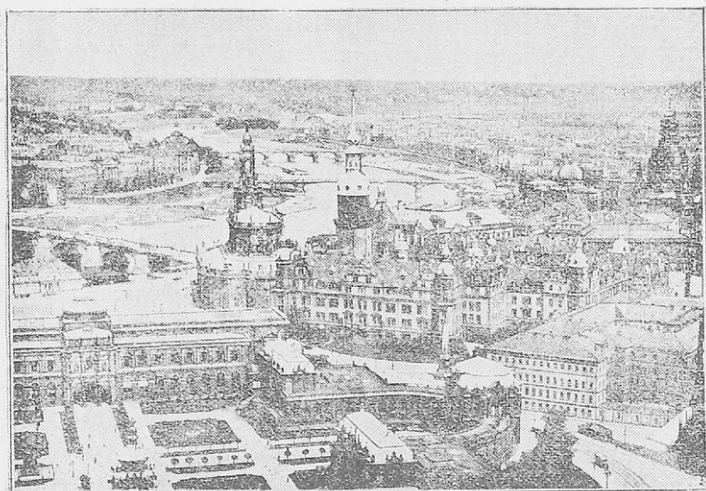
νικὴ εἶνε ἡ **Κολωνία** (740), ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ῚΡήνου, γνωστὴ διὰ τὸ ἀρωματικὸν ὕδωρ τῆς Κολωνίας (Κολώνια) καὶ τὸν περίφημον μητροπολιτικὸν ναόν.

2. **Θουρίγγιος Δρυμὸς** (ἴσος εἰς τὸ ὕψος μὲ τὸν Ὶμηττόν) σχηματίζεται ἀπὸ πολλὰ ὑψώματα καὶ εἶνε δασώδης. Διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ καλλονὰς ἔρχονται πολλοὶ ἐπισκέπται τὸ θέρος. Οἱ κάτοικοι, ζῶντες κυρίως ἀπὸ τὰ δασικὰ προϊόντα, εἶνε ὀλίγοι. Εἰς κοιλάδα τοῦ ὄρους ἡ πόλις **Ὶρφουρτε** (135) εἶνε τὸ οἰκονομικὸν κέντρον τῆς χώρας. Ἀλλαι ὀνομασταὶ εἶνε αἱ πόλεις **Βεῒμάρη** (50), **Ὶένα** (55, μὲ πανεπιστήμιον), καὶ **Γόθα** (50).

3. **Τὰ Σαξονικὰ ὄρη καὶ ἡ παρακειμένη πεδιάς** τῆς **Λιψηφιοποιήθηκε** ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ψίας. Πρὸς Α τοῦ Θουριγγείου Δρυμοῦ καὶ πρὸς τὰ ὄρια τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐκτείνονται τὰ **Σαξονικὰ** ὄρη, μὲ γραφικὰς καλλονάς. Διασχίζονται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ ᾿Αλβιος καὶ διὰ μέσου τῆς κοιλάδος αὐτοῦ γίνεται ἡ συγκοινωνία Βερολίνου—Βιέννης.

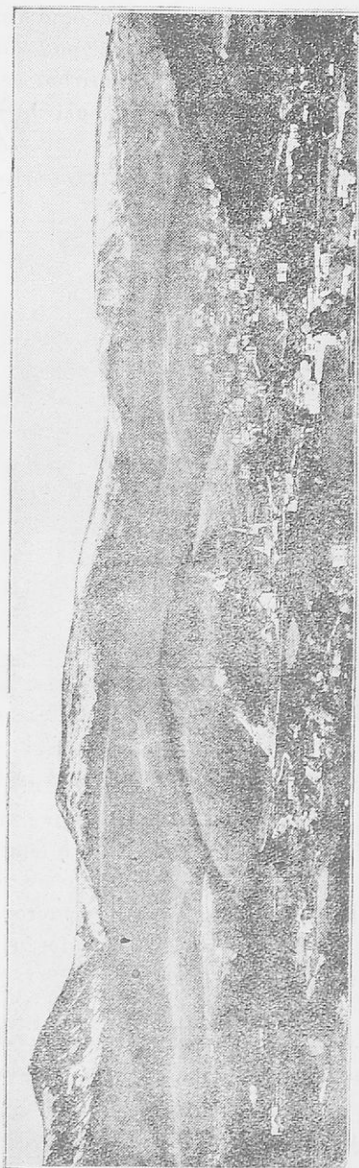
Ἡ περιφέρεια αὐτῶν μετὰ τῆς παρακειμένης πεδιάδος ἀπο

Εἰκ. 45. Δρέσδη, ἡ πρωτ. τῆς Σαξονίας

τελοῦν τὸ κράτος «Σαξονία», τὸ ὁποῖον εἶνε κατφικημένον πυκνότερον καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ Βέλγιον. Πρωτ. πόλις εἶνε ἡ ὡραία **Δρέσδη** (633), μὲ περίφημον μουσεῖον καλλιτεχνικῶν ἔργων καὶ μὲ προάστεια βιομηχανικά. Ἡ **Χέμνις** (325) ἔχει ὑφαντουργεῖα καὶ μηχανουργεῖα, ἡ δὲ **Διψία** (720), ἐν τῇ πεδιάδι, εἶνε κέντρον βιομηχανικὸν καὶ σιδηροδρομικόν, ὥς καὶ τῆς ἐκδόσεως καὶ πωλήσεως βιβλίων.

4. Ἡ περιφέρεια τῶν **Σουδητῶν** ἀποτελεῖ τὴν χώραν «Σιλεσίαν», ἐπαρχίαν τῆς Πρωσσίας. Μετὰ τῶν Σουδητῶν συνδέονται καὶ τὰ **Γιγάντεια** ὄρη, τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλότερα κορυφή (1600 μ.) εἶνε ἡ ὑψίστη τῶν μετρίων ὀρέων τῆς Γερμανίας. Τὰ κατερχόμενα ὕδατα ἐνταῦθα χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν κίνησιν μηχανῶν καὶ παραγωγὴν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος· εἰς τὰ λοιπὰ Σού-

Εἰκ. 46. Τὸ ὄρη Γυάνεια.

δητα ὑπάρχουν καὶ γαιάνθρακες, διὰ τοῦτο αἱ πέριξ πόλεις ἔχουν βιομηχανίαν (κλωστήρια, ὑφαντήρια, ὥρολογο ποιεῖα). Πρὸς τὴν Σαξονίαν εἶνε βιομηχανικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον ἡ πόλις **Γκέρολις** (100)

IV. ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΝ ΒΑΘΥΠΕΔΟΝ

Τὸ ἐκτεταμένον βόρειον βαθύπεδον μεταξὺ τῶν Μειριῶν ὄρεων καὶ τῆς θαλάσσης ἐν μέρει μόνον εἶνε τελείως πεδινόν. Κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε λοφῶδες καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν πηλῶδες ἢ ἄμμῶδες. Αἱ κοιλάδες αὐτοῦ εἶχον μορφωθῇ ὑπὸ τῶν παγετώνων τῆς παγετώδους ἐποχῆς ὅταν αὐτοὶ διελύθησαν. Διὰ τοῦ Ἀλβιος ποταμοῦ διαιρεῖται εἰς δυτικὸν τμήμα καὶ εἰς ἀνατολικόν.

1. Τὸ δυτικὸν τμήμα συνέχεται μὲ τὸ βαθύπεδον τῆς Ὀλλανδίας καὶ ὁμοιάζει πρὸς αὐτὸ κατὰ τὸ κλίμα καὶ τὴν σύστασιν τοῦ ἐ-

δάφους (έλῳδες ἢ ἀμμῳδες). Ὅπως εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, οὕτω καὶ ἐδῶ ἡ παραλία ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν τῶν πλημμυρίδων τῆς Βορείου Θαλάσσης καὶ ἐσχηματίσθησαν ἀπὸ πλημμύρας κόλποι. Ὡσαύτως εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν μεγάλων ποταμῶν (τοῦ Οὐϊσούργιδος καὶ τοῦ Ἄλβιος) ἐσχηματίσθησαν χωνοειδῆ στόμια· ἡ θάλασσα ἐν καιρῷ πλημμυρίδος εἰσχωρεῖ βαθέως διὰ τούτων, οὕτω δὲ καὶ μεγάλα πλοῖα δύνανται νὰ εἰσπλεύσουν εἰς τὰ μεσόγεια. Ἐπὶ τῶν ποταμῶν τούτων εἶνε αἱ ἐμπορικώτεραι πόλεις τῆς Γερμανίας, τὸ Ἀμβούργον (ὑπὲρ τὸ 1 ἑκατ. κατ.) καὶ ἡ Βρέμη (440). Τὸ Ἀμβούργον ἔχει ἐπὶ τοῦ Ἄλβιος μεγάλον λιμένα μὲ προκυμαίας καὶ τεχνητὰς ἐκβαθύνσεις καὶ εἶνε ὁ μεγαλύτερος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης. Μετ' αὐτὸν ἡ Βρέμη εἶνε ἡ δευτέρα ἐμπορικὴ πόλις τῆς Γερμανίας, ὅπου μεγάλα ἀτμοπλοῖκα καὶ ἐταιρεῖαι ἔχουν τὴν ἑδραν τῶν. Εἶνε ἐλεύθερος λιμὴν, ὅπως ἐλεύθερον εἶνε καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ Ἀμβούργου.

Μεσογειότερον ἐκτείνεται χώρα μὲ θάμνους κατὰ τὴν ὁποίαν πολλοὶ καλλιεργούμενοι ἀγροί, λαχανόκηποι καὶ λιβάδια. Σπουδαιότερα ἐδῶ πόλις εἶνε τὸ Ἀννόβερον (445). ὅπου ἀνωτάτη τεχνικὴ σχολή.

2. Τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τοῦ βαθυπέδου βρέχεται ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης (ἢ Ἀνατολικῆς). Ἡ θάλασσα αὕτη εἶνε ὀβαθῆς, κλειστὴ καὶ συγκοινωνεῖ μὲ τὴν Βορείαν θάλασσαν διὰ τριῶν πορθμῶν. Ἐπειδὴ δὲ χύνονται πολλοὶ ποταμοὶ εἰς αὐτήν, εἶνε ὀλίγον ἄλμυρά καὶ τὸν χειμῶνα τὸ ΒΑ αὐτῆς μέρος παγώνει. Αἱ πλημμυρίδες ἐδῶ εἶνε πολὺ μικραί, ἀλλ' οἱ ΒΑ ἄνεμοι εἶνε δυνατοὶ καὶ μεγάλα κύματα θορυβούνται εἰς τὰς βραχέεις ἀκτὰς ἢ τὰς θινώδεις παραλίας τῆς Γερμανίας. Εἰς αὐτὰς σχηματίζονται καὶ στενοὶ κόλποι ἢ καὶ λιμνοθάλασσαι. Εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἐκεῖ ὅπου τὸ ἔδαφος εἶνε χαμηλόν, τὰ ὕδατα λιμνάζουν καὶ σχηματίζουν ἑλη. Τὸ ἔδαφος εἶνε λασπῳδες ἢ ἀμμῳδες καὶ δὲν εἶνε πανταχοῦ εὐφορον. Διὰ τῆς φιλοπονίας ὅμως τῶν κατοίκων καὶ τῆς χρήσεως χημικῶν λιπασμάτων παράγονται πολλοὶ δημητριακοὶ καρποὶ (ιδίως βορῖζα), γεώμηλα καὶ τεῦτλα.

Ὡς ἐμάθομεν, μεγάλη διώρυξ συνδέει τὴν Βορείαν Θάλασσαν μὲ τὴν Βαλτικὴν. Κατὰ τὸ στόμιον αὐτῆς πρὸς τὴν Βαλτικὴν εἶνε ὁ ἐξαίρετος πολεμικὸς λιμὴν Κίελ (220), μὲ μεγάλα

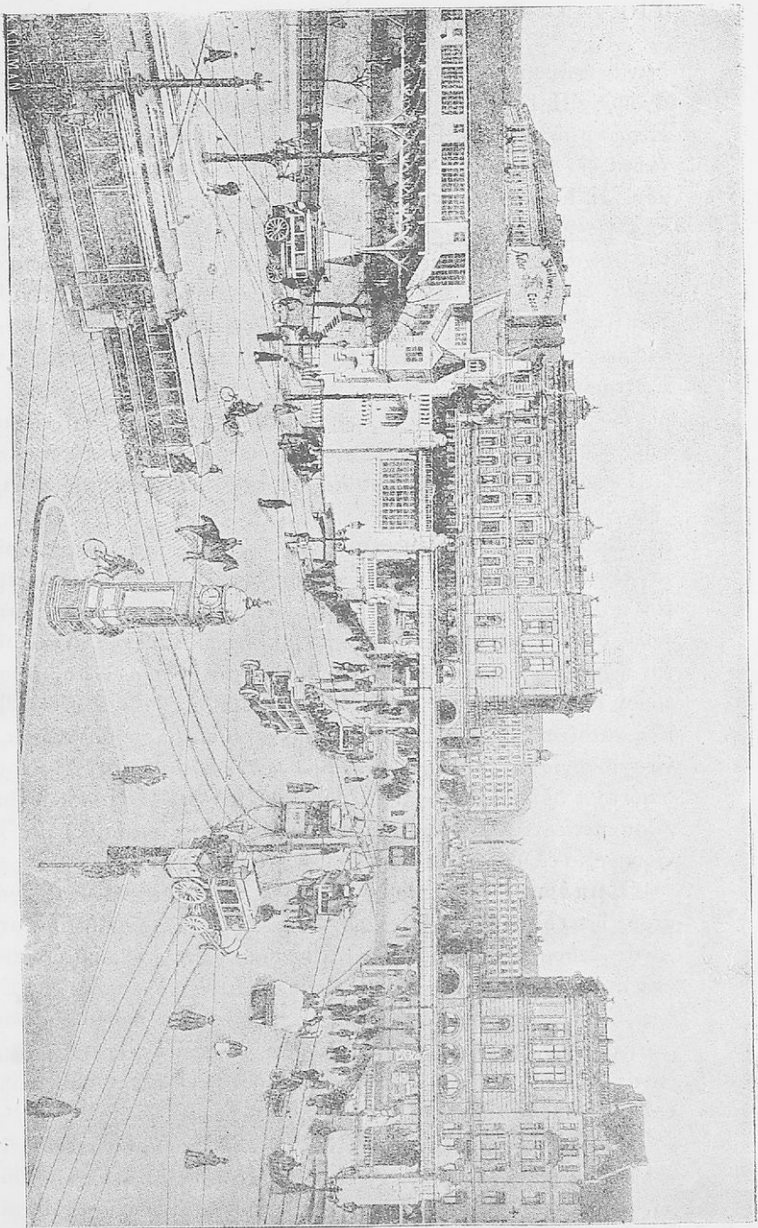
ναυπηγεῖα καὶ ἐργοστάσια. Εἰς μυχὸν κόλπου εἶνε ὁ ἐλεύθερος ἐμπορικὸς λιμὴν **Δυβέκκη** (120), ἡ κυρία ἐμπορικὴ πόλις τῆς Βαλτικῆς. Ἐπὶ τοῦ Ὁδέρου εἶνε ἡ πόλις **Στέτιν** (270), μέχρι τῆς ὁποίας εἰσπλέουν καὶ τὰ μεγαλύτερα πλοῖα καὶ θεωρεῖται οὕτως ὡς ἐπίνειον τοῦ Βερολίνου. Ἐπὶ τοῦ Οὐῖστούλα ποταμοῦ κεῖται τὸ **Δάντσιχ** (240), τὸ ὁποῖον μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἐχωρίσθη τῆς Γερμανίας. Σχηματίζει ἰδιαίτεραν πολιτείαν καὶ χρησιμεύει ὡς ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Πολωνίας. Ἀπὸ τὴν λοιπὴν Γερμανίαν ἀποχωρίζεται καὶ ἡ **Ἀνατολικὴ Πρωσσία**, ἀλλὰ μόνον χωρογραφικῶς· ἐδῶ σπουδαιότατος λιμὴν εἶνε ἡ **Καινιξβέργη** (300).

Εἰς τὸ μέσον τῆς μεγάλης Γερμανικῆς πεδιάδος καὶ ἐπὶ τοῦ Σπρέα, παραποτάμου τοῦ Ἄλβιος, κεῖται ἡ πρωτ., τῆς Πρωσσίας καὶ ὅλης τῆς Γερμανίας **Βερολῖνον** (4.360), ἡ τετάρτη πόλις τοῦ κόσμου κατὰ πληθυσμόν. Ἐδῶ διασταυρῶνται αἱ σιδηροδρομικαὶ καὶ πλωτοὶ ὁδοὶ τῶν συγκοινωνιῶν, καὶ εἶνε τὸ κέντρον πάσης κινήσεως τοῦ κράτους, βιομηχανικῆς, ἐμπορικῆς καὶ πνευματικῆς. Αἱ ὁδοὶ του λάμπουν ἀπὸ καθαριότητα γραφικὸν εἶνε τὸ προάστειον **Πότσδαμ** (72) ἡ πόλις τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων. Νοτιώτερον ἐπὶ τοῦ Ἄλβιος εἶνε τὸ **Μαγδεμβούργον** (300), κέντρον τῆς ἡχαροποιίας καὶ ἡ βιομηχανικὴ **Χάλλη** (200). Ἐν δὲ τῇ Σιλεσίᾳ καὶ ἐπὶ τοῦ Ὁδέρου κεῖται τὸ **Μπρεσλάου** (620), βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ πόλις.

Κάτοικοι. Οἱ Γερμανοὶ εἶνε εὐτραφεῖς, δυνατοὶ καὶ ξανθοί, ἀγαποῦν δὲ πολὺ τὴν ἐργασίαν καὶ τὰ γράμματα. Ἡ Γερμανία ἔχει εἴκοσι πανεπιστήμια, ὅσα καμμία ἄλλη χώρα. Εἰς τὰ ἔργα τῶν οἱ Γερμανοὶ εἶνε πρακτικοὶ καὶ ἐπιδέξιοι. Εἰς τὰς ἀρετὰς αὐτὰς ὀφείλεται ἡ ἀνύψωσις τοῦ πλούτου τῆς Γερμανίας, ὁ ὁποῖος πρὸ τοῦ πολέμου, ἔτεινε νὰ φθάσῃ τὸν Ἀγγλικὸν καὶ τὸν τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν. Κατὰ τὴν θρησκείαν οἱ περισσότεροὶ Γερμανοὶ εἶνε Χριστιανοὶ Διαμαρτυρόμενοι.

Πολιτικὴ κατάστασις. Πρὸ τοῦ πολέμου ἡ Γερμανία ἀπετελεῖτο ἀπὸ πολλὰ κράτη, τὰ ὁποῖα ἀνεγνώριζον ὡς ἀνώτερον αὐτόκρατορα τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας. Σήμερον αὐτὰ ἀποτελοῦν 18 ἐλευθέραις πολιτείας, αἱ ὁποῖαι ἐνώνονται εἰς μίαν δημοκρατίαν.

Γεωργία καὶ Κτηνοτροφία. Διὰ τῆς ἐπιμελείας τῶν κατόικων πολλὰ μέρη τοῦ ἐδάφους ἀκατάλληλα διὰ τὴν γεωργίαν

Εικ. 47. Βερολίνον, ἡ πρωτεύουσα τῆς Γερμανίας.

ἐγιναν εὐφορα, τὸ ἥμισυ δὲ τῆς καλλιεργείας ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀγρούς. Ἡ Γερμανία παράγει τὰ περισσότερα σιτηρὰ ἐν τῇ Εὐρώπῃ μετὰ τὴν Ρωσσίαν· ἔνεκα τοῦ πυκνοῦ πληθυσμοῦ ταῦτα δὲν ἐπαρκοῦν, διὰ τοῦτο εἰσάγονται καὶ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν. Ἡ Γερμανία εἶνε προσέτι ἡ πρώτη χώρα τῆς γῆς εἰς τὴν παραγωγὴν γεωμήλων καὶ τεύτλων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα κατασκευάζεται ζάχαρις. Σπουδαία εἶνε καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωρῶν (μῆλα, δαμάσκηνα). Εἰς τοὺς λειμῶνας τρέφονται πολλὰ μεγάλα ζῶα (ἵπποι, βόες, χοῖροι), ἀλλ' ἐν γένει δὲν ἐπαρκοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων, διὰ τοῦτο εἰσάγονται ζῶα καὶ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν.

Δάση. Τὸ 1)4 τοῦ ἐδάφους καλύπτεται ἀπὸ δάση ἐκ διαφόρων δένδρων (κυρίως ἐλατῶν, ὀξυῶν, δρυῶν καὶ πεύκων). Οἱ Γερμανοὶ προφυλάττουν αὐτὰ καὶ τὰ ἐκμεταλλεύονται καταλλήλως.

Ὀρυκτὸ καὶ βιομηχανία. Ἡ Γερμανία ἔχει μέγαν πλοῦτον ὀρυκτῶν, ἰδίᾳ γαιανθράκων, σιδήρου καὶ ψευδαργύρου. Μετὰ τὸν πόλεμον ὅμως ὁ πλοῦτος τῶν μειάλλων ὀλιγώστευσε κατὰ πολὺ, διότι ἀπεσπάρσθησαν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ἐδάφους μεταλλοῦχοι περιοχαί. Ἐνεκα τούτου καὶ ἡ βιομηχανία δὲν εἶνε σήμερον τόσον ἀκμαία, ὅσον πρὸ τοῦ πολέμου, ὁπότε μὲ αὐτὴν ἔζων τὰ 2)5 τῶν κατοίκων. Αἱ κυριώτεραι βιομηχαναί εἶνε ἡ μεταλλουργία, ἡ ὑφαντουργία, ἡ χημικὴ βιομηχανία καὶ ἡ χαρτοποιία. Αἱ σπουδαιότεραι δὲ βιομηχανικαὶ περιοχαί εἶνε: 1. Ἡ Παρμερρήνιος χώρα μετὰ τῆς Βεστροφάλιας (ἐπαρχία τῆς Πρωσσίας). 2. Ἡ Θουριγγία-Σαξονία καὶ 3. Ἡ Ἄνω Σιλεσία.

Ἐμπόριον. Ἡ Γερμανία εἰσάγει τρόφιμα καὶ ἀκατεργάστους ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν, ἐξάγει δὲ βιομηχανικὰ εἶδη (μηχανάς, ἐνδυμασίας, χημικὰ καὶ ἠλεκτρικὰ εἶδη, μουσικὰ ὄργανα κλπ.). Τὸ 1)8 τῶν κατοίκων ἀσχολεῖται εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος λαμβάνει σταφίδα, καπνόν, κολοφώνιον, δέρματα ἀκατέργαστα, λευκόλιθον καὶ σμύριδα, ἐξάγει δ' εἰς αὐτὴν μηχανάς, ὑφάσματα, χημικά, φαρμακευτικὰ καὶ ἠλεκτρικὰ εἶδη, θαλικά, χάρτην καὶ ἄλλα.

Συγκοινωνία. Διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν προϊόντων ἐνεργεῖται ζωρὰ κίνησις. Αὕτῃ γίνεται διὰ πολλῶν ἀμαξιτῶν καὶ σινηροδρομικῶν γραμμῶν διὰ τῶν ποταμῶν καὶ διωρύγων, ἐσχάτως δὲ καὶ μὲ ταχεῖαν συγκοινωνίαν δι' ἀεροπορικῶν γραμμῶν.

Τὰ πολλὰ πλοῖα τῆς θαλάσσης διὰ τὴν ναυτιλίαν, τὰ ὅποια ὑ-
πῆρχον πρὸ τοῦ πολέμου, διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιών
εἶχον ἐλαττωθῇ κατὰ πολὺ, καὶ τώρα οἱ Γερμανοὶ ἐργάζονται
διὰ νὰ τὰ ἐπανακτήσουν.

Πίναξ τῶν ἐλευθέρων πολιτειῶν τῆς Γερμανίας.

	Ἐπιφ. εἰς τετρ. χιλιόμ.	Πληθυσμὸς κατὰ χιλιάδας
1. Πρωσσία (πρωτ. Βερολῖνον)	300.000	38.000
2. Βαυαρία (πρωτ. Μόναχον)	76.000	7.400
3. Βυρτεμβέργη (πρωτ. Στουτγάρδη)	20.000	2.600
4. Σαξονία (πρωτ. Δρέσδη)	15.000	5.000
5. Βάδη (πρωτ. Καλσρούη)	15.000	2.310
6. Θουριγγία (πρωτ. Γέρα)	11.700	1.610
7. Ἑσση (πρωτ. Δαρμστάττη)	7.700	1.350
8. Ὀλδεμβούργον	6.400	550
9. Μεκκλεμβούργον Σβερίνον	13.100	670
10. Μεκκλεμβούργον Στρέλιτσον	2.900	110
11. Βρουνσβίκη	3.700	500
12. Ἀγγάλτη	2.300	350
13. Λίππη	1.200	160
14. Σάουμβουρ Λίππη	340	50
15. Βαλδέκη	1.120	60
16. Ἀμβούργον (ἐλευθ. πόλις)	415	1.150
17. Λυβέκη	300	130
18. Βρέμη	260	340

Πίναξ τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Γερμανίας.

Κάτ. κατὰ χιλ.	Κάτ. κατὰ χιλ.
Βερολῖνον 4.360	Φραγκφούρτη 550
Ἀμβούργον 1.150	Ντύσελντορφ 450
Κολωνία 740	Ἀννόβερον 445
Μόναχον 730	Βρέμη 440
Λειψία 720	Νυρεμβέργη 420
Ἑσση 650	Στουτγάρδη 375
Δρέσδη 632	Μαγδεμβούργον . . . 300
Μπρεσλάου 620	

Ε'. ΕΛΒΕΤΙΑ

[41.000 τετρ. χιλ. ἤτοι τὸ 1)3 τῆς Ἑλλάδος, 4 ἑκατομ. κάτ.]

Ἀσκήσις. 1. Ὅρισε τὴν θέσιν τῆς Ἑλβετίας ἐν τῇ Κεντρικῇ Εὐρώπῃ καὶ ὀνόμασε τὰς γειτονικὰς Χώρας.—**2.** Ποῖοι ποταμοὶ διαρρέουν αὐτήν;—**3.** Τίνες λίμναι σχηματίζονται;

Εἰκὼν 48. Χάρτης τῆς Ἑλβετίας

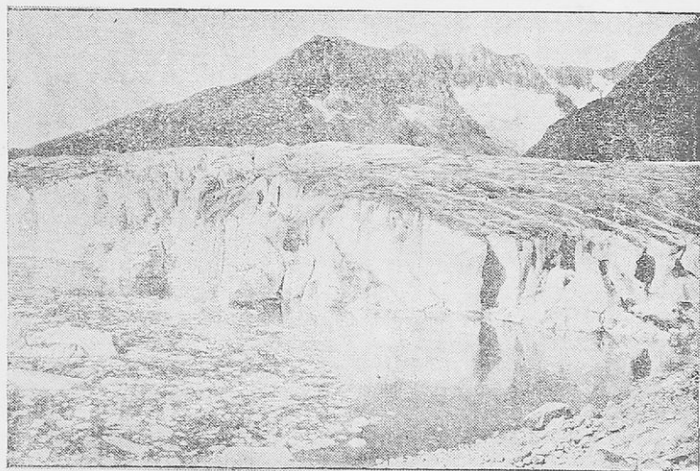
Θέσις. Ἡ Ἑλβετία εἶνε ὀρεινότατον κράτος ἀποκεκλεισμένον τῆς θαλάσσης. Ἀλλὰ παρὰ τὸ μειονέκτημα τοῦτο ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι κεῖται μεταξὺ τεσσάρων κρατῶν πολὺ προηγμένων καὶ κατέχει τὰς μεταξὺ τούτων διαβάσεις.

Ἔδαφος. Εἰς τὴν Ἑλβετίαν διακρίνομεν τρία μέρη· τὰς Ἑλβετικὰς Ἀλπεις, τὸ Ἑλβετικὸν ὀροπέδιον καὶ τὸν Ἑλβετικὸν Ἰούραν.

1. Αἱ Ἑλβετικαὶ Ἀλπεις. Πολλὰ ὕψηλα ὄρη σείονται ἐκτείνονται παραλλήλως ἀπὸ τὸ Λευκὸν Ὄρος τῆς Γαλλίας πρὸς Α. Ἡ μεγάλη καὶ μακρὰ κοιλάς τῶν ποταμῶν Ροδανοῦ—Ρήνου χωρίζει τὰς Ἀλπεις αὐτὰς εἰς δύο ζώνας. Εἰς τὰ ὕψηλα

μέρη καὶ τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς ὑπάρχουν μεγάλοι παγετῶνες, χαμηλότερα δὲ τούτων λιβάδια καὶ δάση.

Κεντρικὸν ὄρος τῶν Ἑλβετικῶν Ἀλπεων εἶνε ὁ **Ἅγιος Γοιθάρδος**, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔχουν τὰς πηγὰς τῶν ὁ Ροδανὸς καὶ ὁ Ρήνος, ἀκολουθοῦντες ἕκαστος ἰδίαν διεύθυνσιν. Ἐδῶ εἶνε καὶ ἡ σήραγξ τῶν σιδηροδρόμων, τὴν ὁποίαν διέρχεται ὁ ἀπὸ

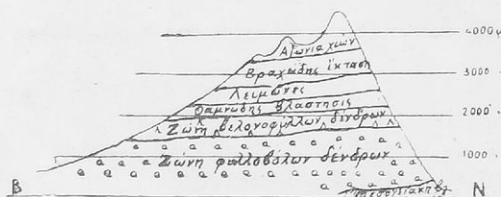
Εἰκ. 49. Παγετῶν ἐπὶ τῶν Ἀλπεων.

τὴν Ἰταλίαν ἐρχόμενος σιδηρόδρομος (μήκους 15 χιλιομ. ὑψ. 2.100 μ.). Ἄλλη σήραγξ, ἀκόμη μακροτέρα, εἶνε ἡ τοῦ Σεμπλὸν (μήκους 20 χιλ.), διὰ τῆς ὁποίας ἡ γραμμὴ ἐκ τοῦ Μιλάνου διὰ μέσου τῆς Ἑλβετίας διενθύνεται εἰς Παρισίους. ΝΔ τοῦ Σεμπλὸν ὑψοῦνται ὑψηλαὶ κορυφαί, ὡς ἡ Ρόζα (4610 μ.) καὶ ὁ Ἅγ. Βερνάρδος, γνωστὸς ἀπὸ τὴν ὁμώνυμον μονήν, ἡ ὁποία εἶχεν ἄλλοτε κύνας διὰ νὰ σώζουν τοὺς ὄρειβάτας, ὅταν αὐτοὶ ἐχάνοντο εἰς τὰς χιονοθυέλλας. Εἰς τὴν πρὸς Β τοῦ Ροδανοῦ ζώνην ὑψοῦνται αἱ **Βερνικαὶ Ἀλπεις** μετὰ τὴν κορυφὴν **Γιούγκ-φράου** (δηλ. «Παρθένος», 4170 μ.) καὶ αἱ **Ἀλπεις τῶν Τεσσάρων Δρυμῶν**. Πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων αὐτῶν ἀναβαίνουν χιλιάδες περιηγητῶν κατ' ἔτος· σιδηρόδρομοι ἀναβαίνουν εἰς ἱκανὸν ὕψος, σχεδὸν μέχρι τῶν κορυφῶν, ἀπὸ τῆς θέσεως δὲ **Ι. Σαρεῆ**. Γεωγραφ. Εὐρώπης Β' Γυμνασ. Ἔκδ. Γ' 1935

Ἑλβετίας, ὥς θὰ ἴδωμεν, εἶνε σημαντικός, ὥς ἐκ τούτου δὲ οἱ Ἑλβετοὶ διακρίνονται καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας, εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλβετίας, διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς καὶ τὸ ὕψος τοῦ ἐδάφους, εἶνε ἡπειρωτικὸν καὶ μᾶλλον ψυχρόν. Βροχαὶ πίπτουν καθ' ὅλον τὸ ἔτος, περισσότεραι μάλιστα κατὰ τὸ θέρος. Ἐν τούτοις εἶνε ὑγιεινότατον, εἰς δὲ τὰς νοτίους κοιλάδας, ὅπου δὲν πνέουν ψυχροὶ ἄνεμοι, τὸ κλίμα εἶνε γλυκύ, διὰ τοῦτο πολλοὶ ἀσχόντες καταφεύγουν εἰς θεραπευτήρια, τὰ ὅποια ἔχουν ἐδῶ κτισθῇ. Ἀλλὰ καὶ ὑγιεῖς μένουν κατὰ τὰ μέρη τῶν Ἀλπεων διὰ τὰ παραθερίσουν ἢ τὰ διαχειμάσουν, ὅσοι ἀγαποῦν τὰς χειμερινὰς ἀσκήσεις εἰς τὰς χιόνας. Ἐκ τῶν ξένων τούτων ζῇ ἀρκετὸς ἐντόπιος πληθυσμὸς (βιομηχανία τῶν ξένων).

Βλάστησις. Τὰ δάση ἄλλοτε κατελάμβανον ὁλόκληρον τὴν Ἑλβετίαν μέχρι τοῦ ὕψους 2600—2700 μ. Σήμερον κατέχουν τὸ 1/5 τῆς ἐπιφανείας. Τὴν μεγαλυτέραν ἐπιφάνειαν κατέχουν

Εἰκ. 52. Ἡ χλωρίς τῶν Ἀλπεων

τὰ λειβάδια, ἡ δὲ καλλιέργεια περιορίζεται εἰς τὰ εὐνοϊκὰ μέρη, ὅπου εὐδοκιμεῖ ἀκόμη καὶ ἡ ἄμπελος καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα. Ἡ καλλιεργουμένη ἐπιφάνεια παράγει σιτηρὰ, καπνόν, οἶνον, καννάβιν, καὶ ὀπώρας (μῆλα, ἀπίδια, κεράσια). Εἰς τὰ σιτηρὰ ἡ χώρα δὲν εἶνε αὐτάρκης, ἀλλ' εἰσάγει τοιαῦτα ἔξωθεν.

Κτηνοτροφία. Ἡ ὑγρασία τοῦ ἐδάφους εἰς τὰ ἐκτεταμένα λειβάδια εὐνοεῖ τὴν κτηνοτροφίαν, εἶνε δὲ αὕτη ἡ κυρία πηγὴ τοῦ Ἑλβετικοῦ πλούτου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν βοῶν καὶ τῶν ἀγελάδων ὑπερβαίνει τὰ 2 ἑκατομύρια. Ἀπὸ τὸ ἄφθονον γάλα μεγάλη ποσότης χρησιμοποιεῖται διὰ βούτυρον καὶ τυρόν, ἄλλο διὰ συμπεπικνωμένον γάλα κλπ.

Ὄρυκτά καὶ βιομηχανία. Ὄρυκτά ἡ χώρα ἔχει ἀσήμαντα (ἄξιόλογον μόνον τὸ ὄρυκτὸν ἄλας). Διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ

γαιάνθρακος, ὡς κινητήριος δύναμις χρησιμοποιοῦνται οἱ κά-
ταρράκται καὶ οἱ Ἑλβετοὶ κατώρθωσαν νὰ ἀναπτύξουν ἀξιόλο-
γον βιομηχανίαν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀκατέργαστοι ὕλαι εἰσάγονται
ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, προτιμοῦν νὰ κατασκευάζουν βιομηχανικά
εἶδη μικροῦ βάρους καὶ μεγάλης ἀξίας, διὰ νὰ ἀποφεύγουν
τοὺς μεγάλους τελωνειακοὺς φόρους. Οὕτω κατασκευάζουν ὥρο-
λόγια, κεντήματα, δαντέλλας, ὑφάσματα καὶ ἄλλα.

Τὸ **ἐμπόριον**, ἂν καὶ δυσκολεύεται ἀπὸ τὸ ὄρεινόν τῆς χώ-
ρας καὶ τὴν ἔλλειψιν θαλασσίων λιμένων, εἶνε ἐν τούτοις ση-
ματικόν. Ὀλίγα εἶδη εἰσάγονται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα (καπνὸς καὶ
σπόγγος), ἐνῶ ἡ Ἑλλὰς λαμβάνει ἀπὸ αὐτὴν πολλὰ (νήματα,
ὑφάσματα, γάλα εἰς κνίτια, ὥρολόγια, χαρτί, σοκολάταν κ. ἄ.)

Συγκοινωνία. Ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ταχυτέρα συγκοινω-
νία γίνεται διὰ τῆς ταχείας ἀμαξοστοιχίας Παρισίων—Λωζά-
νης—Μιλάνου—Τεργέστης—Θεσσαλονίκης.

Πίναξ τῶν κυρίων πόλεων κατὰ χιλιάδας κατ.

Ζυρίχη	250	Βέρνη	115
Βασιλεία	140	Λωζάνη	80
Γενεύη	140	Λυκέρνη	47

Ἀσκήσεις.—1. Σχημάτισε χάρτην τῆς Ἑλβετίας με-
τὰς ἀνωτέρω πόλεις καὶ τὰς κυρίας σιδηροδρ. γραμμὰς.—2.
Ταξίδευσεν ἐκ Μιλάνου εἰς Ζυρίχην ἀναφέρον τὰ μέρη τῶν
Ἀλπεων ποὺ θὰ διέλθῃς ὡς καὶ ἐκ Μιλάνου εἰς Παρι-
σίους (δι' Ἑλβετίας).

VI. ΑΥΣΤΡΙΑ

(Δημοκρατία)

[84 000 τετρ. χιλ. 7 ἑκατ. κάτ.]

Ἑρωτήσεις.—1. Ὅρισε τὴν θέσιν τῆς Αὐστρίας ὡς
πρὸς τὰς γειτονικάς χώρας.—2. Ποῖον τμήμα τῶν Ἀλ-
πεων εἶναι ἐνταῦθα ;—3. Ποῖος ποταμὸς διασχίζει τὸ ΒΑ
μέρος αὐτῆς καὶ ἀπὸ ποῦ ἔρχεται ;—4. Εὐρὲ ἐπὶ τοῦ χά-
του τὰ ὄρια τοῦ προπολεμικοῦ κράτους τῆς Αὐστρουγγα-
ρίας.—5. Ἀπὸ ποίας θαλάσσης ἐβρέχετο τότε ;

Θέσις. Ἡ Αὐστρία εἶνε καὶ αὐτὴ κράτος τῶν ᾿Αλπεων, διότι τὰ 2)3 τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς κατέχουν αἱ ᾿Ανατολικαὶ ᾿Αλπεις. Πρὸ τοῦ πολέμου μετὰ τῆς Οὐγγαρίας ἀπετέλει τὸ μεγαλύτερον κράτος τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ περιελάμβανε πολλοὺς λαοὺς (Γερμανοὺς, Οὐγγρους, Τσέχους, Ῥουμάνους, Σλάβους, Ἰταλοὺς). Ἡ Αὐστρία σήμερον περιλαμβάνει μόνον τὸν Γερμανικὸν πληθυσμὸν (7 ἑκατ.)

Ἔδαφος. Ἡ Αὐστρία διακρίνεται εἰς τὴν ᾿Αλπιαν περιο-

Εἰκ. 53. Ἡ προπολεμικὴ Αὐστρία καὶ ὁ διαμελισμὸς αὐτῆς

χὴν καὶ τὴν Παραδουναβίαν.

1. **Αἱ Αὐστριακαὶ ᾿Αλπεις** εἶνε ἀσβεστολιθικαὶ καὶ ἐκτείνονται κατὰ ὁροσειρὰς μετὰ τῶν ὁποίων ἀνοίγονται μεγάλοι καὶ μακροὶ κοιλάδες. Τὰ ὑψηλὰ μέρη (ὑψίστη κορυφὴ 3800 μ.) φέρουν παγετῶνας, ὅπως καὶ εἰς τὰς Ἑλβετικὰς ᾿Αλπεις. Καὶ ἐδῶ σιδηροδρ. γραμμαὶ διατρέχουν τὰς κοιλάδας καὶ διέρχονται τὰς ὑψηλὰς διόδους μὲ σήραγγας (Γάουερν, Μπρένερ, Ἀρλ-βεργκ). Αἱ κατὰ τὰς ᾿Αλπεις αὐτὰς περιοχαὶ εἶνε τὸ Τυρόλον, τὸ Σαλτσβούργον, ἡ Κορινθία καὶ ἡ Στυρία. Τὸ ὠραῖον **Τυρόλον** ὁμοιάζει μὲ τὴν Ἑλβετίαν καὶ ἐδῶ ἡ κίνησις τῶν Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

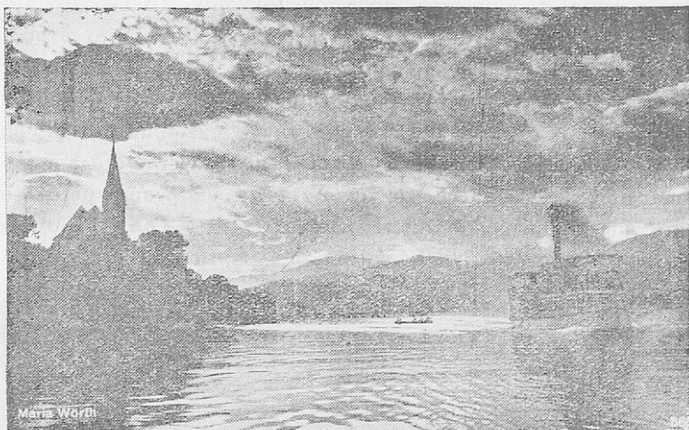
ξένων δίδει πόρον ζωῆς· καὶ ἐδῶ, ὅπως εἰς τὴν Ἑλβετίαν, οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Οἱ κατὰ τὰς κοιλάδας ποταμοὶ διευθύνονται πρὸς τὸν Δούναβιν. Τὸ Τυρόλον διασχίζεται ἀπὸ τὸν ποταμὸν Ἰνν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ πόλις **Ἰννσμπρουκ** (δηλ. Γέφυρα τοῦ Ἰνν, 60), κέντρον συγκοινωνίας. Εἰς τὸ **Σαλτσβοῦργον** ὑπάρχουν ἀλατωρυχεῖα καὶ ἀλατοῦχοι πηγαί, ἡ δὲ ὁμώνυμος πόλις (40), εἶνε κέντρον σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ἡ περὶοχὴ **Καρινθία** ῥημίζεται διὰ τὴν ξυλείαν τῶν δασῶν αὐτῆς, εἰς τὴν **Στυρίαν** ὑπάρχουν μεταλλεῖα σιδήρου καὶ μολύβδου καὶ εἰς τὴν ἐδῶ πόλιν **Γράτς** (160), ἀκμάζει ἡ σιδηροβιομηχανία καὶ βιμβακουργία.

Εἰκ. 51. Τρυγητὸς ἐν Νοτίῳ Τυρόλῳ.

2. Τὸ **Παρχδουνάβιον** μέρος τῆς Αὐστρίας ἀποτελεῖται ἀπὸ χαμηλὰ ὄρη καὶ λόφους μὲ εὐφορον ἔδαφος καὶ μὲ γαϊάνθρακα καὶ σίδηρον. Πλὴν τούτου αἱ ἐδῶ συγκοινωνίαι διευκολύνονται καὶ διὰ τοῦ Δουνάβεως. Ἡ ἄλλοτε πρωτ. τῆς μεγάλης Αὐστρουγγικῆς μοναρχίας **Βιέννη** (2 ἑκατ. κάτ.) παρὰ τὸν ποταμὸν, εἶνε σήμερον μεγαλόπολις μόνον τῆς μικρᾶς Αὐστρίας. Ἔχει ὅχι μόνον μεγάλην βιομηχανίαν, ἀλλὰ σπουδαῖον Πανεπιστήμιον, ἄλλας ἀνωτάτας σχολάς, μουσεῖα καὶ ἀποτελεῖ σπου-

δαῖον κέντρον πνευματικῆς κινήσεως ὡς καὶ μουσικῆς.
Κάτοικοι καὶ ἀσχολίαι αὐτῶν Οἱ κάτοικοι εἶνε καθα-

Εἰκ. 55 Ὁ Δούναβις ἐν τῇ Αὐστρίᾳ

ρῶς Γερμανοὶ μὲ θρησκείαν τὴν Δυτικὴν Χριστιανικὴν. Ἀσχο-

Εἰκ. 56. Ἀποψὲς τῆς Βιέννης.

λοῦνται κυρίως εἰς τὴν βιομηχανίαν, ὥς δ' ἐκ τούτου ὑπάρχει

μεγάλη ἔλλειψις σιτηρῶν καὶ ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ εὐρίσκεται εἰς στενόχωρον θέσιν.

Ἐμπόριον. Τὰ εἰσαγόμενα προϊόντα εἰς τὴν Αὐστρίαν εἶνε πολὺ περισσότερα τῶν ἐξαγομένων. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἰσάγεται καπνὸς καὶ ξηροὶ καρποί.

VII. ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ

(Δημοκρατία)

[140.000 τετρ. χιλ. 15 ἑκατ. κάτ. 107 κάτ. ἀνὰ 1 τετρ. χιλιόμε.]

Ἑρωτήσεις.—1. Ὅρισε τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν τῇ Κεντρικῇ Εὐρώπῃ.—2. Ὀνόμασε τὰ κατὰ τὰ σύνορα ὄρη καὶ τοὺς ποταμούς.—3. Ἐξέτασε τὴν κλίσιν τοῦ ἐδάφους κατὰ τὰ διάφορα αὐτῆς μέρη ὁδηγούμενος ἀπὸ τὸν ῥοὺν τῶν ποταμῶν.—4. Ποῖος ποταμὸς διαρρέει τὸ ΒΔ τμήμα ;—5. Ποῖα κράτη περιβάλλουν τὴν Τσεχοσλοβακίαν ;

Θέσις καὶ διαίρεσις. Τὸ νέον τοῦτο κράτος εἶνε τὸ μᾶλλον μεσόγειον τῆς Εὐρώπης καὶ συνεστήθη διὰ τοὺς κατοικοῦντας ἐδῶ βορείους Σλάβους, δηλ. τοὺς Τσέχους καὶ τοὺς Σλοβάκους. Διακρίνεται δὲ εἰς δύο τμήματα, τὸ Τσεχικὸν τμήμα πρὸς Δ καὶ τὴν Σλοβακίαν κατὰ τὰ Καρπάθια. Τὸ Τσεχικὸν τμήμα διακρίνεται εἰς δύο περιοχάς, τὴν Βοημίαν καὶ τὴν Μοραβίαν.

1. Ἡ **Βοημία** ὁμοιάζει πρὸς ἀνώμαλον λεκάνην· τὰ γύρω ὄρη φέρουν ἐκτεταμένα δάση καὶ εἰς τὰς δασώδεις αὐτῶν κλιτῆς ῥέουν πολλοὶ ποταμοί. Ὅλοι αὐτοὶ συρρέουν εἰς τὸ μέσον τῆς λεκάνης καὶ ἐνοῦνται εἰς ἓνα ποταμόν, τὸν Ἀλβιν, ὁ ὁποῖος διὰ βαθείας καὶ ὥραιας κοιλάδος μεταξὺ τοῦ Σαξονικοῦ ὄρους Ἐρτς καὶ τῶν Σουδητῶν ἐξέρχεται εἰς τὴν Σαξονίαν. Τὸ κλίμα καὶ τὸ ἔδαφος εὐνοοῦν τὴν καλλιέργειαν σιτηρῶν, τεύτλων, λαχανικῶν, ὀπωροφόρων δένδρων καὶ ἀμπέλων. Κέντρον τῆς Βοημίας εἶνε ἡ **Πράγα** (850), ὥραία πόλις μὲ πλατείας καὶ κανονικὰς ὁδοὺς καὶ ἐργοστάσια. ΝΔ αὐτῆς, πλησίον λιθανθρακωρυχείων καὶ μεταλλείων σιδήρου, ἀκμάζει τὸ **Πίλσεν** (110) μὲ περίφημον ζυθοποιίαν καὶ μηχανουργίαν. Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ἐρτς ἀναβλύζουν θερμαὶ καὶ ἱαματικαὶ πηγαί· διὰ τοῦτο ἐδῶ ἰδρύθησαν περίφημοι λουτροπόλεις, ὡς τὸ **Κάρλομπαν**, τὸ **Μάριενμπαν** καὶ ἄλλαι.

2. Ἡ **Μοραβία** εἶνε ἡ χώρα τοῦ ποταμοῦ Μάρς, ὃ ὁποῖος χύνεται εἰς τὸν Δούναβιν. Ἡ κυρία ἀσχολία ἐδῶ τῶν κατοίκων εἶνε ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία. Πολλοὶ ἀγροὶ ἀποφέρουν ἀραβόσιτον καὶ πολλοὶ λαχανόκηποι φασόλια, τομάτες, κρόμυα καὶ σκόρδα. Πρωτ. τῆς χώρας εἶνε ἡ **Μπρὺν** (260) μετ' ἐξιοιουργεῖα καὶ ζωηρὸν ἐμπόριον. Πρὸς τὰ Γερμανικὰ σύνορα, ὅπου εἶνε ἡ χώρα Σιλεσία, κατέχει ἡ Τσεχοσλοβακία μερικὰ ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα λιθανθρακωρυχεῖα, τὰ ὅποια εἶδομεν εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἡ ἐδῶ πόλις **Μοραβικὴ Ὀστράου** (125), ἔχει ἀκμαίαν βιομηχανίαν χάλυβος.

3. Ὅλως διαφορετικὴ εἶνε ἡ **Σλοβακία**. Εἶνε ἡ μᾶλλον ὄρεινὴ χώρα τοῦ κράτους κατεχομένη ὑπὸ ἀποτόμων ὄρεων· ὑψηλότερον ὄρος ἐδῶ εἶνε ἡ **Τάτρα** (2700 μ. ὑψ.), ἡ ὁποία συνδέεται μετὰ τὰ **Καρπάθια** ὄρη. Τὰ ὄρη αὐτὰ ἔχουν ἀκόμη πυκνὰ δάση, ἔπου ζοῦν καὶ ἄγρια ζῷα (ἄρκτοι, λύγκες, ἄγριαί αἶγες κλπ.). Ἡ χώρα πρὸς τὰ ὄρη αὐτὰ εἶνε πτωχή, εὐφορὸς δὲ καὶ ὠραία πρὸς τὸ μέρος τοῦ Δουνάβεως (ΝΔ), ὅπου παράγεται οἶνος καὶ ὀπῶραι. Παραδουνάβιος πόλις εἶνε τὸ **Πρεσποῦργον** (125).

Ὁ πλοῦτος τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἡ Τσεχοσλοβακία εἶνε κράτος εὐκατάστατον. Μετὰ τὰ γεωργικὰ προϊόντα (σιτηρὰ, λαχανικά, ὀπῶρας, οἶνους), μετὰ τὰ βιομηχανικά (ζάχαρις, ζῦθος, ὑαλικά, λινὰ ὑφάσματα) καὶ μετὰ τὸν πλοῦτον τῆς ξυλείας διενεργεῖ σπουδαῖον ἐμπόριον μεταξὺ τῶν γειτονικῶν κρατῶν, ἰδίως μετὰ τῆς Γερμανίας. Ἀπὸ τοῦ Πρεσποῦργου ἔχει ποταμίαν συγκοινωνίαν διὰ τοῦ Δουνάβεως καὶ διὰ τούτου ἐξέρχεται εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Ἀφ' ἑτέρου πρὸς Β διὰ τῆς ποταμίας ὁδοῦ τοῦ Ἀλβίου φθάνει εἰς τὸν ἐλεύθερον λιμένα Ἀμβούργου.

Ἡ Ἑλλὰς ἐκ τῆς Τσεχοσλοβακίας λαμβάνει ζάχαριν, ὑαλικά, σιδηρικά, χάρτην καὶ ἄλλα. Συγκοινωνεῖ δὲ μετὰ τῆς Πράγας σιδηροδρομικῶς διὰ Βελιγραδίου—Βιέννης.

Αἱ κυριώτεραι πόλεις μετὰ τῶν κατοίκων εἰς χιλιάδας

Πράγα	850	Πρεσποῦργον	125
Μπρὺν	260	Πίλσεν	110
Μοραβικὴ	—	...	—
Ὀστράου	125	Κάρλσμπαντ	20

VIII. ΟΥΓΓΑΡΙΑ

(Βασίλειον)

[93.000 τετρ. χιλ., 9 εκατ. κάτ., 95 κάτ. ἀνὰ 1 τετρ. χιλ.]

Ἑρωτήσεις. 1. Σύγκρινε τὴν Οὐγγαρίαν ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν μὲ τὴν Ἑλλάδα.—2. Ποιοὶ ποταμοὶ διαρρέουν αὐτήν ;—3. Μὲ ποίας χώρας ἔχει κοινὰ σύνορα ;—4. Ποῦ βλέπομεν φυσικὴν διέξοδον ἀπὸ τοῦ Οὐγγρικοῦ βαθυπέδου, τὴν ὅποیان ἀκολουθεῖ ὁ ποταμὸς Δούναβις ;

Διαιρέσεις τοῦ ἐδάφους. Ἡ μικρὰ Οὐγγαρία δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς περιοχάς. Τὸ μεγαλύτερον τμήμα εἶνε τὸ *Κάτω Οὐγγρικὸν Βαθύπεδον*, κατὰ τὰς δύο πλευράς τοῦ ποταμοῦ Θάϊδος μέχρι τοῦ Δουνάβεως πρὸς Δ. Δυτικῶς τοῦ Δουνάβεως ἐκτείνεται ἡ περιοχή με μέτρια ὄρη, ΒΔ δὲ αὐτῶν τὸ *Ἀνω Οὐγγρικὸν Βαθύπεδον*. Ὅλη ἡ χώρα περιβάλλεται ἀπὸ ὄρη Ἐν τούτοις πολλὰ τμήματα τῶν βαθυπέδων ἀνήκουν εἰς γειτονικά κράτη, τοιοῦτοτρόπως δὲ τὰ μετὰ τούτων σύνορα εἶνε τεχνητά.

Κλίμα καὶ προϊόντα. Τὸ κλίμα τῆς Οὐγγαρίας, ἐπεὶδὴ ἡ χώρα περιβάλλεται με ὄρη, εἶνε ἡπειρωτικόν. Κατὰ τὸ θέρος, εἰς μεγάλην ἔκτασιν τῆς Κάτω Οὐγγαρίας, τὸ ἔδαφος ἀπὸ τὴν θερμότητα εἶνε ξηρὸν καὶ αἱ βροχαὶ πού πίπτουν ἐξατμίζονται ἀμέσως. Ὁ χόρτος ὁ ὁποῖος σκεπάζει τὴν χώραν κατὰ τὴν ἀνοιξιν, ξηραίνεται καὶ ἀνοίγονται εἰς τὸ σκληρὸν ἔδαφος σχισμαί. Εἰς μερικὰ μέρη τὸ ἔδαφος σχηματίζεται ἀπὸ ξηρὰν ἄμμον, ἡ ὁποία ποικίλλεται με ἀραιὰ δένδρα. Ἡ στεππὸδης αὕτη χώρα ὀνομάζεται *Ποῦσια* (δηλ. «Ἐρημος») καὶ εἶνε ἡ μεταβατικὴ μορφή τῶν δασῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης πρὸς τὰς στέπας τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ἄλλοτε εἰς τὴν Ποῦσταν ἔβρισκον μεγάλα κοπάδια βοῶν με μεγάλα κέρατα, εὐκίνητοι ἵπποι καὶ λεπτόμαλλα πρόβατα, καὶ ἐποτίζοντο ἀπὸ φρέατα. Εἰς δασικὰς περιοχάς πολυάριθμοι χοῖροι εὗρισκον τροφήν. Σήμερον αἱ ἀγέλαι αὐταὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὀλιγοστεύουν· τὰ καλύτερα ἔδάφη μεταβάλλονται εἰς ἀγρούς, ὅπου εὐδοκιμεῖ ὁ σῖτος, ὁ ἀραβόσιτος, τὰ τεύτλα καὶ ὁ καπνός. Εἰς ὑγροτέρας περιοχάς εὐδοκίμουν γεώμηλα καὶ κηπαῖα, κατὰ διάφορα δὲ μέρη ὁπωρο-

φόρα δένδρα καὶ αὐτὴ ἡ ἀμπελος. Περίφημος εἶνε ὁ ἐρυθρὸς οἶνος τῆς **Τοκάγιας**, εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς πεδιάδος. Πρὸς Ν πλημυρῶν τῶν ποταμῶν καταλαμβάνουν ἐκτάσεις καὶ ἀφίνουν ἔλη καὶ λειμῶνας.

Οἰκῆσεις. Εἰς τὴν κάτω Οὐγγρικὴν πεδιάδα τὰ χωρία ἀπέχουν ἀπ' ἀλλήλων ἀρκετὰς ὥρας. Συγκοινωνοῦν δὲ μὲ δρόμους ἀστρώτους, καὶ ἐν καιρῷ βροχῆς βυθίζεται ὁ διαβάτης ὅταν πατῇ εἰς τὸ ὑγρὸν ἔδαφος. Διὰ τοῦτο ἄνδρες καὶ γυναῖκες φέρουν ὑψηλὰ ξυλοπόδαρα. Ὡσαύτως καὶ αἱ πόλεις εἶνε εἰς μεγά-

Εἰκ. 57. Ἀποψὶς τῆς Βουδαπέστης.

λα διαστήματα, οἱ δὲ δρόμοι καὶ αἱ οἰκίαι ὀλίγον διαφέρουν ἀπὸ τὰς τῶν χωρίων.

Μεγάλαι πόλεις ἀνεπτύχθησαν κατὰ τὰς σιδηροδρομικὰς διασταυρώσεις, ὡς ἡ **Σεγκεντὶν** (130), ἡ **Νιεμπρετσὶν** (120) καὶ ἡ πρωτ. **Βουδαπέστη** (1 ἑκατ.). Ἡ πόλις αὕτη διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὰς ἄλλας. Ὁ χωρικὸς τῆς Πούσας βλέπει μὲ ἔκπληξιν τὰς εὐρείας καὶ θαυμασίας ὁδοὺς, τὰς πλουτείας καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα. Ἡ πόλις εἶνε διπλῇ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως κεῖται ἡ νέα πόλις **Πέστη**, εἰς δὲ τὴν δεξιὰν ἐπὶ κυματωδῶν λόφων ἡ παλαιὰ **Βούδα** μὲ τὸ βασιλικὸν ἀνάκτορον.

Πρὸς Δ τοῦ Δουνάβεως ὑψοῦνται τὰ Μέτρια Ὅρη μὲ ἕκτε-

ταμένα δάση βελανιδιῶν. Ἐδῶ ζοῦν πολλὰ κοπάδια χοίρων. Πρὸς Ν. αὐτῶν ὑπάρχει ἡ λίμνη **Πλάιτεν**, περὶ τὴν ὁποίαν ἐκτείνονται μεγάλοι ἀμπελῶνες καὶ ὀπωροφόρα δένδρα.

Κάτοικοι καὶ ἀσχολίαι αὐτῶν. Οἱ **Οὐγγροι** ἢ **Μαχιά-ροι** εἶνε ἀπόγονοι ἀρχαίου Ἀσιατικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος πρὸ 1.000 ἐτῶν μὲ τὰ ποίμνιά του εὔρε νέαν πατρίδα εἰς τὴν Ποῦστιαν. Ἡ γλῶσσά των ὁμοιάζει μὲ τὴν Τουρκικὴν, εἶνε δὲ σήμερον χριστιανοὶ καὶ πολιτισμένοι. Μεταξὺ τοῦ Οὐγγρικοῦ λαοῦ ζοῦν καὶ πολλοὶ **Ἀθίγγανοι**, ὑπάρχουν δὲ καὶ ἐγκαταστάσεις Γερμανῶν (περὶ τὸ 1)2 ἑκατ.).

Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου ἡ Οὐγγαρία ἦτο τριπλασία τῆς σημερινῆς καὶ ἀπετέλει μὲ τὴν Αὐστροίαν διπλοῦν μοναρχικὸν κράτος. Τότε ἔφθανε ἕως τὸ Ἀδριατικὸν Πέλαγος ὅπου εἶχε καὶ λιμένα. Σήμερον εἶνε περιορισμένη εἰς μικρὸν βασίλειον, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ζοῦν ἀπὸ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἡ βιομηχανία της, ἐπειδὴ δὲν ἔχει μεγάλη μεταλλεῖα, εἶνε μικρά· ἀξιολογωτέρα εἶνε ἡ ὑφαντουργία.

IX. ROUMANIA

(Βασίλειον)

[295.000 τετρ. χιλ., 18 ἑκατ. κάτ., 61 κάτ. ἀνὰ 1 τετρ. χιλ.]

Ἑρωτήσεις. 1. Προσδιόρισε τὴν ἑκτασιν καὶ τὸ σχῆμα τῶν Καρπαθίων ὀρέων καὶ σύγκρινε αὐτὰ μὲ τὰς Κεντρικὰς Ἀλπεις.—2. Ποῖον βαθύπεδον περιβάλλουν πρὸς Δ καὶ μὲ ποῖα ὄρη συνδέονται πρὸς Ν;—3. Πῶς ὀνομάζεται ἡ νοτία πτέριξ τῶν Καρπαθίων;—4. Ὀνόμασε τοὺς μεγαλυτέρους παραποτάμους τοῦ Δουνάβεως ἐν τῇ Ρουμανίᾳ.—5. Σύγκρινε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Δέλτα τοῦ Δουνάβεως πρὸς μίαν Ἑλληνικὴν ἐπαρχίαν.—6. Ὀνόμασε τὰ μὲ τὴν Ρουμανίαν συνορεύοντα κράτη καὶ διάκρινε τὸν ῥοῦν τοῦ Δουνάβεως μὲ ποῖον σχηματίζει φυσικὸν ὄριον.—7. Ποῖον τὸ φυσικὸν ὄριον μὲ τὴν Ρωσσίαν;

Αἱ περιοχαί. Ἡ Ρουμανία ἔχει σχῆμα κυκλικὸν καὶ χωρίζεται εἰς δύο ἀπὸ τὰ **Καρπάθια** ὄρη. Αὐτὰ ἔχουν τὸ ὕψος τῆς Ἑλληνικῆς Πίνδου καὶ κλιτῆς ἀποτόμους. Γύρω ἀπὸ τὰ ὄρη αὐτὰ διακρίνομεν διπλῶς περιοχάς.

1. Πρὸς Α τῶν Καρπαθίων ἡ χώρα καταπίπτει εἰς ἀνώμα-

λον βαθύπεδον, τὸ ὁποῖον συνεχίζεται μετὰ τὴν μεγάλην Ρωσικὴν πεδιάδα καὶ καταπίπτει εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Κατὰ τὰς ὑψωρίας τῶν ὁρέων ἐκτείνονται δάση δρυῶν καὶ ὄξυων, διὰ τοῦτο καὶ ἡ βόρειος περιοχή λέγεται **Βουκοβίνα** (δηλ. «Χώρα Ὀξυῶν») καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὸ **Τσέρνοβιτς** (110). Οἱ ποταμοὶ διασχίζουν τὸ ἔδαφος βαθέως καὶ ἐμποδίζουν τὴν συγκοινωνίαν. Πρὸς Α τῶν Καρπαθίων ἡ περιοχή λέγεται

Εἰκ. 58. Χάρτης τῆς Ρουμανίας

Μολδαβία (πρωτ. Ἰάσιον, 100), μεταξύ δὲ τοῦ Προούθου καὶ τοῦ Δνειστέρου **Βεσσαραβία** (πρωτ. **Κισνόβ**, 120).

Ἡ ἀνατολικὴ αὐτῇ χώρα ἔχει ἡπειρωτικὸν κλίμα με ψυχρὸν χειμῶνα καὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν θέρος. Τὸ ἔδαφος ὅμως εἶνε εὐφορὸν καὶ φέρει ἀγροὺς σίτου, ἀραβοσίτου, καπνοῦ καὶ κήπους με δαμασκηνάς.

2. Πρὸς Ν τῶν Καρπαθίων ἡ πεδινὴ χώρα **Βλαχία** ἐκτείνεται μέχρι τοῦ Δουνάβεως. ἔχει ἔδαφος μαλακόν, μελανοῦ χρώματος καὶ εἶνε εὐφορώτατον, διὰ τοῦτο αὕτη ἀνεπτύχθη ὡς σιτοβολῶν τῆς χώρας. Πολλὰ χωρία καὶ ἀγροικίαι εἶνε σκορ-

πισμέναι εἰς τοὺς ἀπεράντους σιτοφόρους ἀγρούς. Οἱ γεωργοὶ ὅμως εἶνε ὀλιγαρκεῖς καὶ συνήθως πτωχοί. Πόλεις σχετικῶς εἶνε ὀλίγαι. Εἰς τὸ μέσον τῆς πεδιάδος εἶνε τὸ **Βουκουρέστιον** (630), ἡ πρωτ. τῆς Ρουμανίας. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πόλεως ἔχει ὁραίαις ὁδοὺς καὶ μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομάς, εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ὅμως συνοικίας ἔχει πτωχικὰς οἰκίας, ὅπου κατοικοῦν οἱ ἐργάται, οἱ τεχνῖται καὶ οἱ ἔμποροι. Ἡ πόλις ἔχει ἀνάμικτον ὄψιν Δυτ. Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀνατολικῆς. Εἰς τὰς μεγάλας ὁδοὺς καὶ τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα κεῖνται πλησίον στενοὶ δρόμοι μὲ ἀνατολικὰς ἀγοράς.

Εἰκ. 59. Περιοχὴ πετρελαιοπηγῶν ἐν Ρουμανίᾳ.

Παρὰ τὸν Δούναβιν ἡ Βλαχία εἶνε ἐλώδης καὶ ἕως εἰς τὰς ἐκβολὰς ἡ ὄχθη αὐτοῦ εἶνε ἀπρόσιτος. Ἀπὸ τὸ μεσαῖον στόμιον τοῦ Δουνάβεως, τοῦ **Σουλινᾶ**, τὰ πλοῖα εἰσέρχονται εἰς τοὺς λιμένας **Γαλάξι** (100) καὶ **Βραῖλα** (85), οἱ ὁποῖοι εἶνε τόποι ἐξαγωγῆς. Εἰς τὰς πόλεις αὐτὰς κατοικοῦν καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ἔμποροι.

Πρὸς Ν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως κεῖται ἡ ξηρὰ καὶ λοφώδης περιοχὴ **Δοβρουτσᾶ**. Πλὴν τῶν Ρουμάνων ζοῦν ἐδῶ καὶ ἄλλοι λαοὶ (Ἕλληνες, Βούλγαροι, Τάταροι, Ἀρμένιοι, Ἰου-

δαῖτοι) καὶ ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν. Ἐδῶ εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Εὐξείνου εἶνε ὁ θαλάσσιος λιμὴν **Κωνσταντία** (30), ὁ μόνος Ρουμανικὸς λιμὴν εἰς τὸν Εὐξείνον Πόντον.

Πρὸς τὰς νοτίας ὑπωρείας τῶν Καρπαθίων ὑπάρχουν ἀμπελοὶ καὶ κῆποι δαμασκήνων. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως **Πλοέστι** (70) ὑπάρχουν πηγαὶ πετρελαίου, ὅπου ὑψώνονται ὡς δάσος ἀπὸ κυπαρίσσους αἱ ἀντλῖαι ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀντλεῖται τὸ πετρελαίον.

3. Ἡ Δυτικὴ Ρουμανία περιλαμβάνει τὰς μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον προσαρτηθείσας χώρας Τρανσυλβανίαν, Ρουμανικὸν Βανᾶτον καὶ μέρος τῆς Οὐγγρικῆς πεδιάδος. Ἄγριος ἀφρίζει ὁ Δούναβις εἰς μῆκος 3 χιλιομ. κατὰ τὴν «Σιδηρὰν Πύλιν», ὅπου στενεύει καὶ λαμβάνει μέγα βάθος. Διὰ τῆς διασφάγος αὐτῆς ρυμουλκοῦνται τὰ πλοῖα τὰ ὁποῖα ἀναβαίνουν ἀπὸ τὴν Βλαχίαν πρὸς τὴν Οὐγγρικὴν πεδιάδα.

Ἡ **Τρανσυλβανία** (ἢ Ἐπταπύργιον) εἶνε λοφώδης καὶ εὐφορος λεκάνη περιβαλλομένη ἀπὸ δασώδη ὄρη. ἔχει ἀμπελους, λειμῶνας καὶ ἀγρούς. Μεταξὺ τῶν βοσκόντων ζώων διακρίνονται οἱ μαῦροι βούβαλοι. Σπουδαῖος εἶνε ἐδῶ καὶ ὁ πλοῦτος τῶν ὀρυκτῶν. Πρωτ. εἶνε ἡ **Κλούη** (100).

Κάτοικοι. Ἐκ τῶν 18 ἑκατ. κατ. τῆς Ρουμανίας τὰ 14 ἑκατ. εἶνε Ρουμάνοι. Αὐτοὶ εἶνε ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Δακῶν καὶ ὁμιλοῦν γλῶσσαν συγγενῇ μὲ τὴν Λατινικὴν, διότι ἀφότου οἱ Ρωμαῖοι κατέκτησαν τὴν χώραν των, ἔδρυσαν ἐδῶ πολλὰς Ρωμαϊκὰς ἀποικίας. Θρησκείαν ἔχουν τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον. Οἱ λοιποὶ κάτοικοι εἶνε Οὐγγροι, Γερμανοί, Βούλγαροι, Ρῶσοι, Ἑβραῖοι, Ἀθίγγανοι, Ἀρμένιοι καὶ Ἕλληνες (περὶ τὰς 45 χιλ.).

Ἡ Ρουμανία πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου περιελάμβανε μόνον τὴν Βλαχίαν, τὴν Μολδαβίαν καὶ τὴν Δορβουτσᾶν. Ἡ νίκη τῶν συμμάχων τὴν ἐδιπλασίασε.

Μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν Ρουμάνων εἰς τοὺς νέους χρόνους εἶχεν ἡ ἀθρόα ἐγκατάστασις Ἑλλήνων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ Βλαχία καὶ ἡ Μολδαβία ἀπετέλουν ἡγεμονίας ὑποτελεῖς εἰς τὴν Τουρκίαν, οἱ δὲ ἡγεμόνες αὐτῶν ἦσαν Ἕλληνες.

Ἐδῶ ἤρχισε τὸ πρῶτον τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης.

Ὁ πλοῦτος τῆς Ρουμανίας. Ἡ Ρουμανία ἔχει πλούσια προϊόντα ὀφειλόμενα εἰς τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους καὶ εἰς τὸν πλοῦτον τοῦ ὑπεδάφους. Ἡ ἐκμετάλλευσις ὅμως τῶν ὀρυκτῶν εὐρίσκεται εἰς χεῖρας ξένων ἐταιρειῶν καὶ ἡ ποσότης αὐτῶν εἶνε μικρά. ἐνῷ ἂν ἐγένετο ἐντατικῶς, ὅπως εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, τὰ κέρδη ἐξ αὐτῆς θὰ ἦσαν δεκαπλάσια. Διὰ τοῦτο οἱ Ρουμᾶνοι εἶνε λαὸς γεωργικὸς καὶ κτηνοτροφικὸς· αἱ οἰκογένειαι τῶν ἀγροτῶν ζοῦν εἰς μικρὰ καὶ ἀνθυγιεινὰ δωμάτια, εἰς τὰ ὁποῖα μένουν καὶ τὰ ζῶα των.

Γεωργία. Ὁ κυριώτερος πλοῦτος συνίσταται εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν δημητριακῶν καρπῶν, καὶ ἡ Ρουμανία κατατάσσεται μετὰ τῶν πρώτων σιτοφόρων χωρῶν τῆς γῆς. Τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν ἀκολουθεῖ ἡ καλλιέργεια τῶν γεωμήλων, τῆς ἀμπέλου, τοῦ καπνοῦ, τῶν τεύτλων καὶ ἄλλων βιομηχανικῶν φυτῶν. Καλλιερгоῦνται προσέτι διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα, ἰδίᾳ ἡ δαμασκηnea, ἄφθονος δὲ εἶνε καὶ ὁ δασικὸς πλοῦτος.

Ἀλιεία. Πλὴν τῆς κτηνοτροφίας σπουδαία εἶνε καὶ ἡ ἀλιεία εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν, διότι ἀφθονοὶ ἰχθύες μαζεύονται ἐδῶ πρὸς εὐρεσιν τροφῆς.

Ὄρυκτά καὶ Βιομηχανία. Ἀπὸ ὅλα τὰ διάφορα μέταλλα τὰ ὁποῖα ἐξάγει ἡ Ρουμανία, τὰ σπουδαιότερα εἶνε τὰ ὀρυκτὰ ἄλατα, ὁ γαιάνθραξ καὶ πρὸ πάντων τὸ πετρέλαιον, τοῦ ὁποίου γίνεται ἐξαγωγή. Ἡ Ρουμανία ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν (μετὰ τὴν Ρωσσίαν) εἰς τὸ πετρέλαιον.

Ἡ βιομηχανία ὅμως, παρὰ τὸν ἀφθονον γεωργικὸν καὶ κτηνοτροφικὸν καὶ ὀρυκτὸν πλοῦτον ὑστερεῖ, καὶ αἱ ὀλίγαι μεγάλαι βιομηχανικαὶ ἐγκαταστάσεις εὐρίσκονται εἰς χεῖρας ξένων ἐταιρειῶν καὶ κεφαλαιούχων. Ἐκ τῆς βιομηχανίας τῶν μεταλλευμάτων τὴν πρώτην θέσιν ἔχει ἡ βιομηχανία καθαρισμοῦ τοῦ πετρελαίου. Διὰ τὸν σίτον ὑπάρχουν πολλοὶ ἀλευρόμυλοι, ἀλλ' ἐν γένει ἡ βιομηχανία εἶνε κατωτέρα τῆς Ἑλληνικῆς.

Ἐμπόριον καὶ συγκοινωνία. Τὸ ἐμπόριον τῆς Ρουμανίας μετ' ἄλλων χωρῶν εἶνε ζωηρὸν καὶ εὐκολύνεται διὰ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ τοῦ Δουνάβεως. Ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος συγκοινωνία γίνεται συνήθως διὰ θαλάσσης. Τὴν μεγαλυτέραν κίνησιν τῶν πλοίων εἰς τὸν Δούναβιν ἔχουν τὰ Ἑλληνικά.

Ἀπὸ τὴν Ρουμανίαν εἰσάγονται εἰς τὴν Ἑλλάδα προϊόντα πολὺ μεγαλυτέρας ἀξίας παρὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰς αὐτήν. Ἀπὸ

Ι. Σαρεῆ. Γεωγραφ. Εὐρώπης Β' Γυμνασ. Ἔκδ. Γ' 1935 9

ριβάλλουν τὴν Ῥωσίαν.—2. Σύγκρινε τὰ Οὐράλια καὶ ἄλλα ὑψώματα τῆς Ἀνατολ. Ἀσίας μὲ ὄρη τῆς ἰδίας σου πατρίδος.—3. Ὀνόμασε τοὺς μεγαλυτέρους ποταμοὺς (μέγιστος ὁ Βόλγας).—4. Ποῖοι ἐξ αὐτῶν πηγάζουν ἀπὸ τὰ Βουλδαῖα ὑψώματα καὶ ποῦ ἐκβάλλουν;—5. Παρακολούθησε τὸν ῥοὺν τοῦ Οὐράλη, ὁ ὁποῖος σχηματίζει τὰ ὄρια τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας.—6. Ποῖα θαλασσία ὁδὸς φέρει ἐξ Ἑλλάδος εἰς Ῥωσίαν;

1. **Νοτία Ῥωσία.** Ἐὰν φέρωμεν γραμμὴν ἀπὸ τὴν Λεόπολιν τῆς Γαλικίας διὰ μέσου τῆς πόλεως Κιέβου μέχρι τοῦ Καζάν ἀποχωρίζομεν πρὸς Ν μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Κασπίας Θαλάσσης χώραν γυνὴν δασῶν, ἐπειδὴ ἐδῶ τὸ θέρος εἶνε μακρότερον, θερμότερον καὶ ξηρότερον. Ἄν ἐξαίρεσωμεν τὰ παρόχθια μέρη τῶν ποταμῶν, ὅπου εὐρίσκονται δρύες καὶ λεῦκαι, πανταχοῦ ἐκτείνονται μονότονα χόρτα θαμνώδη. Ἡ ἄδενδρος αὐτὴ ἔκτασις λέγεται **σιέππη**. Τὸ ἔδαφός της συνίσταται ἀπὸ κίτρινο χῶμα, ἀλλ' εἰς διάφορα μέρη εἶνε ἀναμεμιγμένον μὲ παλαιὰ λείψανα φυτῶν καὶ σχηματίζεται γῆ πολὺ εὐφορος, ἡ **μαύρη γῆ**. Διὰ τοῦτο εἰς ὀλίγα μέρη ἡ σιέππη αὐτὴ ἐξακολουθεῖ νὰ διαμένῃ κατὰ φύσιν. Πανταχοῦ εἰς τὴν μαύρην γῆν ὁ ἄνθρωπος μετέβαλε τὴν σιέππην εἰς γεωργικὴν χώραν καὶ ἀπέραντοι εἶνε οἱ ἀγροὶ τῶν σιτηρῶν καὶ τῶν τεύτων εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν χώραν, τὴν **Οὐκρανίαν**. Ἄλλου βλέπει κανεῖς ἡλιάνθους, ἀπὸ τοὺς σπόρους τῶν ὁποίων ἐξάγουν ἔλαιον, εἰς δὲ τοὺς κήπους ὀριμάζουσι τομάτια, ὀπῶραι καὶ ἄλλα. Αἱ οἰκίαι τῶν χωρικῶν διὰ τὴν ἑλλειψιν δένδρων, γίνονται ἀπὸ λάσπην, ἡ ὁποία στερεώνεται μὲ πλέγματα.

Οἱ ἀγροὶ τῆς σιέππης τῆς νοτίου καὶ μέσης Ῥωσίας πρὸ τοῦ παγχοσμίου πολέμου παρῆγον τόσα πολλὰ σιτηρὰ ὥστε ἐλέγοντο σιτοβολῶνες τῆς Εὐρώπης. Τερᾶστια ποσότητες σιτηρῶν ἐξήγοντο ἀπὸ τὴν πόλιν **Ὀδησσὸν** πρὸς τὰς βιομηχανικὰς χώρας τῆς Εὐρώπης ὡς καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὡς καὶ εἰς ἄλλους λιμένας τοῦ Εὐξείνου διέμενον τότε καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ἔμποροι. Κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῆς ζαχαρέως εἶνε ἡ πρωτ. πόλις τῆς Οὐκρανίας **Κιέβον** (500). Πλὴν τοῦ γεωργικοῦ τούτου πλούτου εἰς τὴν Οὐκρανίαν ὑπάρχουν καὶ πλούσια ὀρυκτά, σίδηρος καὶ λιθάνθραξ, διὰ τοῦτο παρὰ τὴν θέσιν τούτων ἀνεπτύχθη ἡ πόλις **Χάρκοβ(ον)** (420), ὡς βιομηχανικὴ πόλις.

Πρὸς Α ὁ χειμὼν εἶνε μακρότερος καὶ ξηρότερος. Οἱ ἄγροί παρὰ τὸν Βόλγαν κατὰ τινα θέρη δὲν δέχονται βροχάς, διὰ τοῦτο ἐπέρχονται εἰς τὰ ἀνατολικά αὐτὰ μέρη ἐποχαὶ λιμοῦ. Πρὸς τὰ ΝΑ αἱ στέππαι εἶνε ἀκόμη ξηρότεραι καὶ εἶνε κατάλληλοι μόνον διὰ κτηνοτροφίαν. Κατὰ τὸ ξηρὸν θέρος ξηραίνονται τὰ χόρτα καὶ ὁ ἄνεμος σηκώνει τὴν σκόνην καὶ σκεπάζει ὅλα μὲ κιτρινόφαιον στρώμα, εἰς μέρη δὲ κατὰ τὸν Κάτω Βόλγαν ἡ χώρα λαμβάνει ὄψιν ἐρήμου. Ἐκεῖ τὸ ἔδαφος ἔχει ἔλη ἁλμυρά, καὶ ὅταν ξηραίνωνται, τὸ ἄλας λάμπει εἰς τὰς ὁμαλὰς λεκάνας. Τὸ μέρος τοῦτο κατοικεῖται ἀπὸ **νομάδας**, δηλ. μετακινουμένους ποιμενικοὺς λαοὺς, ὡς οἱ **Καλμοῦκοι** καὶ οἱ **Κιργήσιοι**, μογγολικῆς καταγωγῆς. Εἰς τὸ Δέλτα τῶν ἐκβολῶν τοῦ Βόλγα κεῖται ἐν μέσῳ ὁπωροφόρων δένδρων καὶ ἀμπέλων ἡ ἐμπορικὴ πόλις **Ἀστραχάν** (175). Εἶνε κέντρον ἀλιείας ἀπὸ τὸν δεξιόρηνυχον, ἰχθῦν μήκους 2 ἕως 3 μέτρων, παρασκευάζεται τὸ περὶφημον μαῦρο χαβιάρι. Εἰς τὸ Ἀστραχάν προσεγγίζουν καὶ τὰ πετρελαιοφόρα πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἔρχονται ἀπὸ τὸ **Βακού**, διαπλέοντα τὴν Κασπίαν θάλασσαν.

Ἡ χειρσόνησος **Κριμαία**, εἰς τὰ βόρεια τοῦ Εὐξεινίου Πόντου, σχηματίζει ἰδίαν Σοβιετικὴν δημοκρατίαν. Τὸ βόρειον αὐτῆς τμήμα ἀνήκει εἰς τὴν στέππην τῆς Νοτίου Ρωσσίας. Ἡ νοτιά ὁμος πλευρὰ τῶν ὄρεων αὐτῆς, τῆς **Γιάιλας**, εἶνε δασώδης, τὸ δὲ πρὸς Ν τμήμα, προφυλασσόμενον ἀπὸ τῶν ψυχρῶν βορείων ἀνέμων, φέρει πυκνὴν βλάστησιν μὲ δένδρα τοῦ Μεσογειακοῦ κλίματος (ἐλαίαν, συκῆν, δάφνην, ἄμπελον). Πολλὰ θεραπευτικὰ διαμονὰ ἔχουν ἰδρυθῆ εἰς τὴν «Ρωσσικὴν» ταύτην «Ριβιέραν». Κατὰ τὴν δυτικὴν αὐτῆς παραλίαν κεῖται ὁ πολεμικὸς λιμὴν **Σεβαστούπολις** (ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ πόλις Χερσών).

2. **Τὰ δάση τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης.** Πρὸς Β τῶν Ρωσικῶν στεππῶν ἀρχίζει ἀπέραντον καὶ πυκνὸν δάσος ἐκτενόμενον πρὸς τὴν ψυχρὰν ζώνην τῆς γῆς, ὅπου σταματᾷ μὲ ἀραιὰ δένδρα ἀπὸ σημύδας καὶ πεῦκα. Ἡ νοτιά ζώνη ἔχει δένδρα ποικίλα, πλατύφυλλα ἢ βελονόφυλλα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τὰ Οὐράλια φθάνουν ἕως εἰς τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν. Ὁ χειμὼν ἐδῶ ἐπὶ πέντε μῆνας εἶνε ψυχρότατος καὶ μόνον εἰς τὰ νοτιώτερα μέρη ἀνοίγονται ἐπιφάνειαι μὲ ἄγρους καὶ λειμῶνας πρὸς βοσκὴν ζώων. Αἱ οἰκίσεις εἶνε πολλαὶ καὶ εὐρίσκονται ὡς

ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τοὺς ποταμούς. Τὸ κέντρον τῆς δασικῆς ἐκτάσεως καὶ ὅλης τῆς Ρωσσίας εἶνε ἡ **Μόσχα** (2 ἑκατ.), ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μόσκοβα, ἡ πρωτ. τῆς Νέας Ρωσσίας. Ἔχει πολλὰ ἀνάκτορα καὶ πολυαριθμούς ἐκκλησίας (περὶ τὰς 1400) ὠραιότατας, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ περισσότεραι σήμερον ἔχουν μεταβληθῇ εἰς μουσεῖα καὶ ἐκθέσεις. Φρούριον τῶν παλαιῶν τσάρων ἦτο τὸ Κρεμλῖνον, ἐν μέσῳ τῆς πόλεως μὲ μεγαλοπρεπῇ ἀνάκτορα, τὰ ὁποῖα σήμερον χρησιμεύουν ὡς δημόσια οἰκοδομήματα. Ἀπὸ

Εἰκ. 61. Μόσχα. Ἐν μέσῳ τῆς εἰκόνης τοῦ Κρεμλίνου.

τὴν Μόσχαν πυκνὸν δίκτυον σιδηροδρόμων διευθύνεται εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κράτους. Πρὸς Ν τῆς Μόσχας κεῖται ἡ βιομηχανικὴ πόλις **Τοῦλα** (150), ὅπου κατασκευάζονται μεταλλικὰ σκεύη. Πρὸς Α ὁ σιδηρόδρομος φέρει εἰς τὸ **Νίζνι-Νοβγορόδ** (190), ὅπου ἄλλοτε ἐγίνοντο μεγάλαι ἐμπορικαὶ πανηγύρεις καὶ περαιτέρω εἰς τὴν **Καζάν** (180), τὴν πόλιν τῶν Τατάρων. Ἀπ' ἐκεῖ ἀρχίζει μία μακροτάτη σιδηροδρ. γραμμή, ἡ ὁποία πέραν τῶν Οὐραλίων ὁρέων, διὰ μέσου τῆς Σιβηρίας, πηγαίνει εἰς τὸν Μέγαν Ὠκεανόν.

Τὰ Οὐράλια ὄρη ἔχουν μέγα μῆκος ἀλλὰ μέτριον ὕψος. Τὸ κεντρικὸν τμήμα εἶνε πολὺ πλούσιον εἰς μέταλλα. Σπουδαιότα-

τον τούτων εἶνε ἡ πλατίνα, τὸ βαρύτατον καὶ πολυτιμώτατον τῶν μετάλλων. Κέντρον τῆς ἐδῶ μεταλλουργίας εἶνε ἡ πόλις *Πέρμη*.

Αἱ πρὸς Β οἰκῆσεις εἶναι ἀραιαί. Οἱ ἄνθρωποι ζοῦν ἀπὸ τὸ κυνήγιον τριχωτῶν ζώων (σκιούρων, ἱκτίδων, ἄλωπεκῶν, σαμουρίων) καὶ ἀπὸ ξυλείαν. Οἱ κορμοὶ τῶν δένδρων ὀριπτόμενοι εἰς τοὺς ποταμούς, ὅταν αὐτοὶ δὲν εἶνε παγωμένοι, μεταφέρονται εἰς τοὺς λιμένας. Ἡ περισσοτέρα ξυλεία μεταφέρεται εἰς τὸν *Ἀρχάγγελον*, εἰς τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὁκεανόν, τοῦ ὁποῖου ὁ λιμὴν εἶνε χωρὶς πάγους ἀπὸ τὸν Μάϊον ἕως τὸν Ὀκτώβριον. Πολλοὶ ζοῦν ἀπὸ τὴν ἀλιεῖαν εἰς τοὺς ποταμούς καὶ τὰς λίμνας. Ἡ λίμνη *Δαδόγα* εἶνε ἡ μεγαλυτέρα τῆς Εὐρώπης.

Ἡ ξυλεία εἶνε τόση πολλὴ ὥστε σιδηρόδρομοι, ἐργοστάσια καὶ ἠλεκτρικαὶ ἐγκαταστάσεις μεταχειρίζονται ξύλα. Ἡ μεγάλη πόλις *Πετρούπολις* (ἢ Λένινγκραντ) ἔχει τὰς περισσοτέρας ὁδοὺς τῆς στρωμένης μὲ ξύλα. Τὴν πόλιν αὐτὴν ἔκτισεν ὁ Τσάρος Μέγας Πέτρος πρὸ 200 ἐτῶν ἐπὶ πασσάλων, εἰς τὰς ἐλώδεις ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Νέβα, διὰ τὰ ἔχη εὐκόλον συγκοινωνίαν διὰ θαλάσσης μὲ ἄλλας χώρας. Σήμερον πρὸς τιμὴν τοῦ Λενίν, τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους τῶν Ῥώσων, λέγεται Λένινγκραντ. Εἶνε ὀχυρωμένη μὲ τὸ φρούριον Κρόνσταντ.

3. **Τὰ παράλια τοῦ παγωμένου Ὁκεανοῦ.** Τὰ παράλια τοῦ παγωμένου Ὁκεανοῦ εὐρίσκονται ἐπὶ ἐννέα μῆνας τοῦ ἔτους κεκαλυμμένα ὑπὸ χιόνων καὶ πάγων. Μόνον ἡ πρὸς Δ ἀκτὴ τοῦ *Μουρμάνσκ* (δηλ. πόλις τῶν Νορμάννων) εἶνε πάντοτε ἐλευθέρᾳ πάγου, διότι φθάνει ἕως ἐδῶ τὸ γλυκὺ κλίμα τοῦ Ἀτλαντικοῦ· ἡ πόλις αὕτη ἐνώνεται μὲ τὴν Λένινγκραντ μὲ σιδηροδρὸν, γραμμὴν, ἡ ὁποία ἔχει στρωθῇ μὲ μεγάλην δυσκολίαν, διότι περὶ ἀπὸ ἔλη, πυκνὰ δάση καὶ πετρώδεις ἐκτάσεις. Πλησίον τῆς Μουρμάνσκ εἶνε καὶ ὁ λιμὴν τῶν ἰχθύων *Ἀλεξανδρόφσκη*. Τὸ παγωμένον ἔδαφος τῆς Βορείου Ῥωσίας τίηεται τὸ θέρος εἰς βάθος 50—60 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου καὶ μεταβάλλεται εἰς τέλματα, ὅπου φυτρώνουν λειχήνες, βρύα καὶ χαμηλοὶ θάμνοι. Θαλάσσια πτηνὰ εἰς πυκνὰ σμήνη πετοῦν ἐδῶ γύρω καὶ νέφη κωνόπων πετοῦν καὶ βασανίζουν τὰς ἀγέλας τῶν ταράνδων, πού ζοῦν ἐδῶ, καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Αὕτη εἶνε ἡ *Τούνδρα*, εἰς τὴν ὁποίαν ζοῦν ὀλίγοι ἄνθρωποι, *Λάπωνες* καὶ *Σαμογέται*, ὡς κυνηγοί, ἀλιεῖς καὶ ποιμένες ταράνδων.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ

Ἑδάφος, κλίμα καὶ ποταμοί. Ἄν καὶ μεταξὺ τῆς Ῥωσικῆς Ῥιβιέρας καὶ τοῦ παγωμένου ἐδάφους τῆς Τούνδρας ὑπάρχει πολὺ μεγάλη ἀντίθεσις, ἐν τούτοις αἱ Ῥωσικαὶ περιοχαὶ σχηματίζουν μίαν ἐνότητα. Ὁ ποταμὸς Βόλγας, ὁ μέγιστος τῆς Εὐρώπης, κατέχει μὲ τὰς καμπὰς καὶ τοὺς παραποτάμους τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ῥωσσίας.

Εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολικὴν Εὐρώπην ἐπικρατεῖ τὸ ἡπειρωτικὸν κλίμα, διαφέρει δὲ εἰς διάφορα μέρη αὐτῆς ἡ διάφορα τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ θέρους, ὥς καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ ψύχους καὶ τῆς θερμότητος. Εἰς τὰ Νότια Οὐράλια ὄρη, ὅπου ἡ πόλις Ὁρεμποῦρδον, ἡ θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου εἶνε—16 βαθμῶν τοῦ δὲ Ἰουλίου 21,6.

Οἱ ποταμοὶ ῥέουν ἥσυχά καὶ μὲ πολλὰς καμπὰς πρὸς τὰς θαλάσσας καὶ εἶνε εὐκόλουν νὰ μεταβῇ κανεὶς ἀπὸ τὸν ἓνα εἰς τὸν ἄλλον. Διὰ τοῦτο αὐτοὶ εἶνε πλωτοὶ καὶ συνδέονται πρὸς ἀλλήλους μὲ διώρυγας. Ἀλλὰ τὸν χειμῶνα εἶνε παγωμένοι καὶ τότε οἱ Ῥῶσοι τρέχουν εἰς τὰς χιονώδους ἐκτάσεις μὲ παγοπέδιλα. Τὸ δίκτυον τῶν ὁρῶν καὶ τῶν σιδηροδρόμων δὲν εἶνε πυκνόν, ἕξ αἰτίας τῶν μεγάλων ἐκτάσεων καὶ μερικὰ μέρη εὐρίσκονται μακρὰν τῶν συγκοινωνιακῶν γραμμῶν.

Κάτοικοι καὶ ἀσχολίαι αὐτῶν. Πλὴν πολλῶν φυλῶν Ἀσιατικῶν, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται ἀπὸ ὀλιγαριθμοὺς κατοίκους, οἱ Ῥῶσοι ἀνήκουν εἰς τοὺς Σλάβους καὶ διαιροῦνται κυρίως εἰς τρία μέρη. Εἰς τὴν βορείαν καὶ μέσην Ῥωσίαν κατοικοῦν οἱ Μεγάλοι (ἢ Κόκκινοι) Ῥῶσοι, πρὸς Δ. αὐτῶν οἱ Λευκοὶ Ῥῶσοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ξανθόχροα μαλλιά, καὶ πρὸς Ν. οἱ μικροὶ Ῥῶσοι ἢ Οὐκρανοί. Οἱ περισσότεροὶ τῶν Ῥώσων εἶνε χωρικοὶ ἀμόρφωτοι καὶ ὀκνηροί, ὅσοι ὅμως ἐπιδίδονται εἰς τὰς τέχνας γίνονται ἐπιτήδειοι τεχνῖται.

Ἐπὶ αἰῶνας ἐξηγοῦντο ἀπὸ τοὺς Τσάρους καὶ τοὺς εὐγενεῖς. Διὰ τῆς μπολσεβίκικῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία ἠκολούθησε τὸν παγκόσμιον πόλεμον, ὅλα τὰ δάση, τὰ ἐδάφη καὶ τὰ ἐργοστασια ἔγιναν κτῆμα τοῦ κράτους. Ἀγροὶ ἐδόθησαν εἰς ἑκατομμύρια χωρικῶν. Ὅλη ἡ ἐμπορικὴ κίνησις γίνεται ἀπὸ τὸ κράτος. Αἱ ἐκκλησίαι τῶν Ῥώσων, οἱ ὁποῖοι εἶνε τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρ-

θοδόξου Χριστιανικῆς πίστεως, εἰς πολλὰ μέρη ἐκλείσθησαν καὶ αἱ θρησκευτικαὶ ἐφορταὶ κατηργήθησαν.

Ἡ βιομηχανικὴ κίνησις εἶνε μετρία. Κυριώτερα εἶδη εἶνε ἡ βιομηχανία τῶν γεωργικῶν προϊόντων (ἄλευρα, ζάχαρις), ἡ ὑφαντουργία καὶ ἡ μεταλλουργία.

Τὸ ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἦτο ἀνώμαλον, ἤρχισε μετὰ τῆς Γερμανίας, τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ ἄλλων χωρῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Ἐκ τῆς Ῥωσίας εἰσάγεται εἰς τὴν Ἑλλάδα σίτος, γαιάνθρακες, πετρέλαιον, βενζίνη, χαβιάριον κ. ἄ. ἐξάγεται δ' εἰς αὐτὴν μόνον σχεδὸν καπνός,

Τὸ **Ῥωσικὸν κράτος** ἀποτελεῖται σήμερον ἀπὸ τὴν λεγομένην **Ἑνωσιν τῶν Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν**, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται ἀπὸ τὴν Μόσχαν. Ἡ Ῥωσία κατέχει εἰς τὴν Ἀσίαν τὴν ἀπέραντον Σιβηρίαν καὶ ἄλλας κεντρικὰς χώρας τῆς Ἀσίας, καὶ οὕτω ἀποτελεῖ κράτος τεραστίας ἐκτάσεως. Κατὰ τὸ μέγεθος, μόνον τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Ἀγγλίας εἶνε μεγαλύτερον τῆς Ῥωσίας. Αἱ σοβιετικαὶ Δημοκραταί τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ῥωσίας ἀριθμοῦν πληθυσμὸν 129 ἑκατ. κατοίκους.

Ἀσκήσεις. 1. *Ἀπομνημόνευσε τὰ ὀνόματα τῶν μεγάλων ποταμῶν τῆς Ῥωσίας.*—2. *Ταξίδευσε εἰς Μόσχαν καὶ Πετρούπολιν δι' Ὀδησοῦ.*

Αἱ κυριώτεραι πόλεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ῥωσίας

Κάτ. κατὰ χιλ.

Κάτ. κατὰ χιλ.

Μεγάλης Ῥωσίας :

Μόσχα	2.000
Λένινγκραντ	2 400
Σαράτοβον	220
Νίζνι Νοβογορόδ	190
Καζάν	180
Ἀστραχάν	175
Σαμάρα	175

Τοῦλα	150
Ἀρχάγγελος	75
Οὐκρανίας	
Χάρκοβον	420
Κίεβον	500
Ὀδησοῦς	480
Λευκῆς Ῥωσίας	
Μίνσκη	130

3. ΤΑ ΒΑΛΤΙΚΑ ΚΡΑΤΗ

Ἑρωτήσεις. 1. Ποῖα κράτη κεῖνται μεταξὺ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ρωσίας κατὰ τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν μέχρι τοῦ Φιννικοῦ Κόλπου;—2 Δεῖξε τὰ ὅρια ἐκάστου τούτων καὶ σύγκρινε τὸ μέγεθος ἐνὸς ἐκάστου μετὰ τὴν Ἑλλάδα—3. Ποῖα μεγάλη λίμνη εἶνε μεταξὺ Ἑσθονίας καὶ Ρωσίας;

Ἡ ἐπιφάνεια τῶν χωρῶν τούτων εἶνε ὀλίγον μεγαλυτέρα τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ὁ πληθυσμὸς ὀλίγον μικρότερος. Τὸ ἔδαφος εἶνε πανταχοῦ ὁμοιόμορφον καὶ ὁμοιάζει μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσίας, τὸ κλίμα ὅμως εἶνε περισσότερον ἡπειρωτικὸν ἀπὸ αὐτὴν. Μεγάλῃν ἔκτασιν κατέχουν τὰ δάση, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ὑπάρχουν πολλὰ ἔλη καὶ λίμναι μικραί. Αἱ δὲ ὕψηλαί καὶ ξηραὶ ἐπιφάνειαι καλλιεργοῦνται. Μερὸς τὰς ἀκτῆς ἐκτείνονται λειμῶνες. Διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Καλλιεργοῦνται σιτηρά, γεώμηλα, λίνον, κάνναβις καὶ ἄλλα.

Τῶν κατοίκων οἱ μὲν *Λιθουανοὶ* καὶ οἱ *Λέττονες* ἀποτελοῦν χωριστὰ ἔθνη, οἱ δὲ *Ἑσθονοὶ* εἶνε συγγενεῖς μετὰ τοὺς *Φίννους*. Πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἦσαν ἡνωμένοι πολιτικῶς μετὰ τὴν Ρωσικὴν αὐτοκρατορίαν, ἐνῷ σήμερον ἀπεχωρίσθησαν, σχηματίσαντες ἰδιαίτερας δημοκρατίας. Πρωτ. τῆς Λιθουανίας εἶνε τὸ *Κόβνον*, τῆς Λεττονίας ἡ *Ρίγα* (380) καὶ τῆς Ἑσθονίας ἡ *Ρεβάλ*.

Πίναξ τῶν βαλτικῶν χωρῶν

Κράτη καὶ ἔκτασις	Πληθυσμὸς	Πρωτ. καὶ κάτ. κατὰ χιλ.
Λιθουανία	2,5 ἑκατομ.	
56.000 τετ. χιλ.	44 κάτ. ἀνὰ 1 τετ. χιλ.	Κόβνον 95
Λεττονία	1,9 ἑκατομ.	
66.000 τετ. χιλ.	29 κάτ. ἀνὰ 1 τετ. χιλ.	Ρίγα 380
Ἑσθονία	1.1 ἑκατομ.	
48 000 τετ. χιλ.	23 κάτ. ἀνὰ 1 τετ. χιλ.	Ρεβάλ 130

Β Ο Ρ Ε Ι Α Ε Υ Ρ Ω Π Η

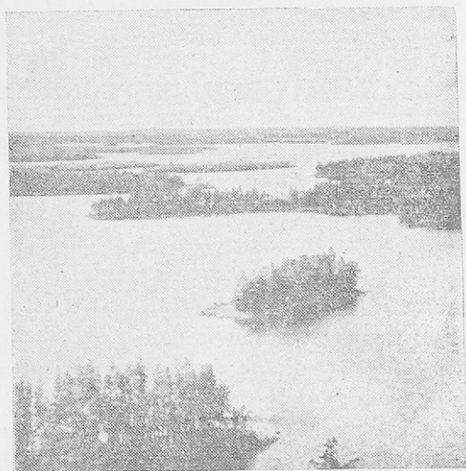
1. ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

(Δημοκρατία)

[390.000 τετρ. χιλ. 3.500 χιλ. κάτ. 2 κάτ. εις 1 τετρ. χιλ.]

Ἑρωτήσεις. 1. Πόσας φορές εἶναι μεγαλυτέρα ἡ Φινλανδία ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ; — 2. Ὅρισε τὴν θέσιν αὐτῆς. — 3. Πόσον μακρὰν κεῖται ἡ Δένιγκραντ (Πετρούπολις) ἀπὸ τὰ ὅρια της ;

Ἡ Φινλανδία σχηματίζει τὴν γέφυραν ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Εὐρώπην εἰς τὴν Βορείαν. Ἐπονομάζεται δὲ «Χώρα τῶν Χιλίων Λιμνῶν», διότι πράγματι χιλιάδες λιμνῶν ὑπάρχουν εἰς

Εἰκ. 62 Τοπίον τῶν Φιννικῶν λιμνῶν

αὐτὴν· εἰς τὸ νότιον τμήμα τῆς χώρας ἐκτείνεται μοναδικὸν σύμπλεγμα λιμνῶν, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἀπὸ τοὺς παγετῶνας τῆς παγετώδους ἐποχῆς. Εἰς μίαν ἑβδομάδα δύναται κανεὶς νὰ πλῆρῃ ἀπὸ τὴν μίαν λίμνην εἰς τὴν ἄλλην καὶ νὰ βλέπῃ εἰς τὰς ὄχθας παντοῦ δάση ἀπὸ πεῦκα καὶ σημύδας, εἰς τὰ ὁποῖα ζοῦν πολλοὶ ἀλώπεκες, σκίουροι καὶ κουνάβια. Σπανίως ὅμως συναντᾷ σίκιάν τινά ἢ ἔπαυλιν διότι οἱ Φίννοι δὲν κατοικοῦν ἐκεῖ ὅπου εἶνε ψῦχος καὶ ὑγρασία. Ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος τῆς χώ-

ρας εἶνε λοφῶδες, προτιμοῦν νὰ μένουν εἰς ὑψηλὰ καὶ ξηρὰ μέρη. Μεταξὺ τῶν λιμνῶν κεῖνται καὶ ἐλώδη μέρη, ὀλίγον δὲ μέρος πρὸς τὴν ΝΔ ἀκτὴν ὑπάρχει διὰ καλλιέργειαν, διὰ τοῦτο εἰσάγονται τὰ σιτηρὰ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν. Ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν ξυλείαν καὶ χαρτοποιίαν, διότι ἡ ξυλεία εἶνε ὁ κύριος οἰκονομικὸς πλοῦτος τῆς χώρας. Διὰ τὴν παραγωγὴν Ἡλεκτρικῆς δυνάμεως εἰς τὰ ἐργοστάσια τῶν ὕδροπριόνων καὶ τῶν χαρτοποιείων μεταχειρίζονται τοὺς καταρράκτας. Αἱ περισσότεραι πόλεις εὐρίσκονται κατὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Βαλτικῆς καὶ τοῦ Φιννικοῦ Κόλπου. Πρωτ. εἶνε ἡ *Ἑλσιγκφορς* (230).

Οἱ Φίννοι εἶνε Μογγολικῆς καταγωγῆς· ἔχουν ὀφθαλμοὺς γαλανοὺς καὶ κόμην ξανθὴν, ἀλλὰ τὸ δέρμα των εἶνε μελαχροινόν. Καὶ αὐτοὶ πρὸ τοῦ πολέμου ὑπήγοντο εἰς τὸ Ρωσικὸν κράτος.

2. ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Τὸ βόρειον τμήμα τῆς Φινλανδίας ἐνώνει τὴν Σκανδιναυικὴν Χερσονήσον μετὰ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην. Ἡ μεγαλυτέρα αὐτῇ Χερσονήσος τῆς Εὐρώπης στρέφεται ἀπὸ τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὠκεανὸν πρὸς τὸν Ἀτλαντικόν. Ἡ πλευρὰ πρὸς τοὺς Ὠκεανοὺς καταπίπτει ἀποτόμως καὶ κατέχεται ἀπὸ τὸ βασίλειον τῆς *Νορβηγίας*, ἡ δὲ πρὸς Α. καταπίπτει εἰς τὴν Βαλτικὴν κατὰ καταβαθμοὺς καὶ κατέχεται ἀπὸ τὸ βασίλειον τῆς *Σουηδίας*.

Ἑρωτήσεις. 1. *Ὀνόμασε θαλάσσας καὶ κόλπους οἱ ὅποιοι περιβρέχουν τὴν χερσονήσον.*—2. *Ποῦ τέμνει τὴν χερσονήσον ὁ Βόρειος πολιτικὸς κύκλος;*—3. *Εἰς ποῖον γεωγραφικὸν πλάτος εὐρίσκεται τὸ Βόρειον ἀκρωτήριον;*—4. *Ἀκολουθῆσε τὰ σύνορα τῆς Νορβηγίας καὶ τῆς Σουηδίας, τὰ ὅποια εἶνε καὶ ὁ ὕδροκρίτης τῆς χερσονήσου.*—5. *Πῶς καλοῦνται τὰ μακρὰ αὐτὰ ὄρη;*—6. *Ποῦ παρατηρεῖς βαθύπεδον εἰς τὴν Νορβηγίαν;*

α') ΝΟΡΒΗΓΙΑ

[320.000 τετρ. χιλ., 2, 8 ἑκατ. κάτ., 9 κάτ. ἀνὰ 1 τετ. χιλ.]

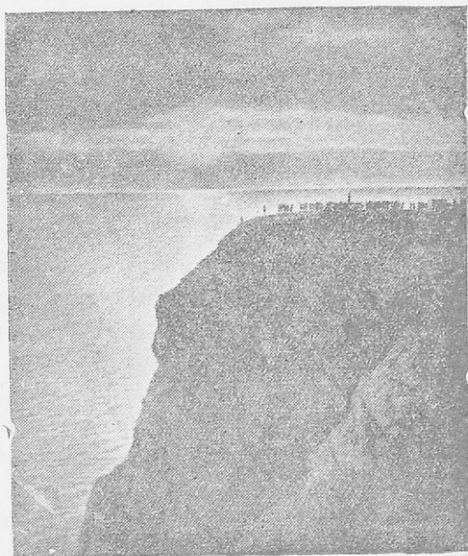
Ἡ Νορβηγία εἶνε ἡ χώρα τῶν γραφικῶν φιδῶν καὶ τῆς θέας τοῦ ἡλίου κατὰ τὸ μεσονύκτιον, τοῦτο δὲ προσελκύει κατὰ

τὸ θέρος πολλοὺς περιηγητάς. Αἱ Σκανδιναυϊκαὶ Ἀλπεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸ ὕψος τῆς Ἑλληνικῆς Πίνδου, καταλαμβάνουν μεγάλην ἔκτασιν καὶ καταπίπτουν πρὸς τὸν ὠκεανὸν ἀποτόμως ὅπου σχηματίζουν ὄχι μόνον ἀποκρήμους ἀκτᾶς, ὕψους πολλάκις 1000 μέτρων, ἀλλὰ καὶ βαθέως διεσχισμένας. Αἱ «φιόρδ» κατ' ἄρχάς ἦσαν κοιλάδες, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν παγετώδη ἔποχην, πρὸ πολλῶν αἰώνων, κατεφαγώθησαν ἀπὸ τοὺς παγετῶνας καὶ ἐπλατύνθησαν, ὅταν δ' οἱ παγετῶνες ἔφυγαν, ἡ θάλασσα εἰσεχώρησεν εἰς τὰς ἀποτόμους αὐτὰς κοιλάδας. Οἱ στενοὶ αὐτοὶ κόλποι ἔχουν μέγα μήκος, πλέον τῶν 110 χιλιομ. πολλάκις (ἴσον πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον), καὶ διακλαδίζονται ὥς κέρατα τῆς ἐλάφου. Αἱ πέριξ κορυφαὶ φέρουν παγετῶνας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καταρρέαται κρημνίζονται εἰς τὰς ὀρθίας πλευρὰς τῶν φιόρδ. Ὡσαύτως καὶ αἱ πολυάριθμοι μικραὶ νῆσοι, αἱ ὁποῖαι εἶνε πρὸ τῶν ἀκτῶν καὶ προστατεύουν τὴν ἀκτοπλοῖαν, ἔχουν διαβρωθῆ γύρω ἀπὸ τοὺς ἄλλοτε παγετῶνας. Ἐπάνω εἰς αὐτὰς ἔχουν τὰς φωλεὰς των μυριάδες χηνῶν. Αἱ φιόρδαι καὶ αἱ κατὰ τὰς νήσους θάλασσαι εἶνε περιοχὴ μεγάλης ἀλιείας. Εἰς τὰς **Δοφότας** νήσους ἔρχονται κατ' ἔτος 15—20 χιλ. ἀλιεῖς διὰ νὰ ἀλιεύσουν ρέγγας καὶ βακαλάους, τοὺς ὁποίους ἐν μέρει ξηραίνουν. Ἡ κυρία ἀλιεία τῶν ρεγγῶν εἶνε εἰς τὴν πόλιν **Βέργκεν** (100), τὴν βορειοτάτην ἐκ τῶν μεγάλων πόλεων τῆς γῆς.

Κλίμα καὶ προϊόντα. Ἄν καὶ ἡ Νορβηγία ἔχει βορείαν θέσιν, ἐν τούτοις τὸ κλίμα τῆς δὲν εἶνε πολὺ ψυχρόν, ὅπως εἰς ἄλλας χώρας τοιοῦτου γεωγραφικοῦ πλατύους. Τὸν χειμῶνα εὐρίσκεται μὲν ἡ χώρα σκεπασμένη μὲ χιόνας, ἀλλ' ἡ μέση θερμοκρασία κατὰ τὰ παράλια, ἕως εἰς τὸ βορειότατον ἀκρωτήριο δὲν κατεβαίνει ὑπὸ τὸ μηδέν, καὶ οἱ λιμένες αὐτῆς δὲν παγώνουν. Ἡ θερμότης αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐγκόλπιον ῥεῦμα, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν διέρχεται κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς. Κατὰ τὸ θέρος εἰς μερικὰ στενὰ πεδία ὑπὸ τὰ ἀπὸρρημα ὄρη ἐκνεύεται πρσινή χλόη, καλλιεργεῖται δὲ κριθὴ καὶ γεώμηλα ἕως εἰς τὸ Βόρειον Ἀκρωτήριο. Εἰς τὸ νότιον μέρος εὐδοκίμοι καὶ ὀπῶραι, αἱ ὁποῖαι στέλλονται καὶ εἰς ἄλλας χώρας. Μεγαλύτεραι εὐφοροὶ ἔκτασεις ἀπλοῦνται εἰς τὴν νοτίαν ἀκτὴν. Ἐδῶ εἰς μίαν λοφώδη καὶ δασώδη περιοχὴν κεῖται τὸ **Ὁσλο** (πρότερον Χριστιανία, 250), πρωτ. τοῦ βασιλείου τῆς Νορβηγίας.

γίας. Εἰς τὰ περίχωρα αὐτοῦ ὑπάρχουν πολλοὶ ὑδροπρίονες καὶ χαρτοποιεῖα.

Τὸ Βόρειον Ἀκρωτήριον. Διὰ τὸ γλυκὺ σχετικῶς κλίμα τῶν παραλίων εἰς τὰς Νορβηγικὰς ἀκτὰς ὑπάρχουν πόλεις καὶ πέραν τοῦ Πολικοῦ Κύκλου. Πλησίον τοῦ Βορείου Ἀκρωτηρίου κεῖται ἡ *Χάμμερφεστ* (3), ἡ βορειοτάτη πόλις τῆς γῆς. Οὐδὲν δένδρον ἢ φυτὸν ὑπάρχει ἐδῶ, καὶ οὐδεμίᾳ ὁδῷ φέρει

Εἰκ. 63. Τὸ Βόρειον Ἀκρωτήριον

πρὸς τὰ μεσόγεια, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀκατοίκητα. Πολλὰ ἑλιεντικά πλοῖα φέρουν μουρούνας, ἀπὸ τὸ ἦπαρ τῶν ὁποίων παρασκευάζουν τὸ μουρουνέλαιον. Κατὰ τὸ θέρος ὁ ἥλιος εἰς τὴν Χάμμερφεστ ἐπὶ δύο μῆνας καὶ πλέον δὲν δύει (13 Μαΐου—19 Ἰουλίου) καὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐξακολουθεῖ καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἰδικῆς μας νυκτός. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν πολλοὶ περιηγηταὶ ἐπισκέπτονται τὴν πόλιν καὶ τὰ περίχωρα διὰ νὰ ἴδουν τὸν ἥλιον τὴν ὥραν τοῦ μεσονυκτίου. Τὸν χειμῶνα συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. ἐπὶ δύο καὶ πλέον μῆνας (ἀπὸ τῆς 18 Νοεμβρίου ἕως τὴν 23 Ἰανουαρίου) ὁ ἥλιος δὲν φαίνεται εἰς τὸν ὁρίζοντα.

Ὀλίγον βορειότερον κεῖται ἐπὶ νήσου τὸ *Βόρειον Ἀκρω-*

τῆριον, τὸ βορειότατον ἄκρον τῆς Εὐρώπης. Οἱ ὑψηλοὶ αὐτοῦ βράχοι καταπίπτουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ὕψους 300 μ., ἡ δὲ ἐπιφάνεια εἶνε γυμνὴ καὶ μόνον εἰς προφυλαγμένας κλιτῦς αὐξάνει χλόη καὶ μεμονωμένα ἄνθη. Εἰς τὸ χρυσοῦν φῶς τοῦ ἡλίου κατὰ τὸ διάστημα τοῦ θέρους ποὺ δὲν δύει, ἡ ἡμέρα εἶνε διαρκῶς σκοτεινὴ ὥς νὰ εἶνε λυκόφως.

Τὸ ὄροπέδιον. Τὸ ὄροπέδιον, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται πέραν ἀπὸ τὰς ἀκτᾶς, φέρει βράχους, ἐπὶ τῶν ὁποίων αὐξάνουν λειχήνες καὶ πτωχοὶ θάμνοι. Ἐπὶ τοῦ ὄροπέδιου κεῖνται ἐκτάσεις παγετώνων, οἱ ὁποῖοι φθάνουν ἕως εἰς τὰς κοιλάδας. Αἱ ὁδοὶ τῆς συγκοινωνίας διὰ μέσου τούτου ἐπὶ ἓνα μῆνα κατὰ τὸν χειμῶνα διακόπτονται. Τέσσαρες μόνον σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ διασχίζουν τὰ ἔρημα αὐτὰ ὄρη.

Εἰς τὴν Νορβηγίαν ἀνήκει καὶ ἡ νησοσυστὴς **Σπιτςβέργη**, ἐν μέσῳ τῶν πάγων τῷ Βορείῳ Ὠκεανοῦ. Εἶνε τὸ κέντρον τῆς ἀλιείας τῶν φαλαινῶν καὶ φωκῶν. Εἰς μερικὰ μέρη ἐδῶ ὑπάρχει καὶ λιθάνθραξ.

Οἱ κάτεικοι. Οἱ Νορβηγοὶ ὥς καὶ οἱ Σουηδοὶ εἶνε Γερμανικῆς φυλῆς καὶ διακρίνονται διὰ τὴν ἐργατικότητα καὶ τὸν πολιτισμόν των. Ἐπειδὴ τὰ γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα τῆς χώρας δὲν εἶνε ἀφθονα, ἀναπληροῦνται ἡ ἔλλειψις αὐτῇ ἀπὸ τοὺς ἀφθόνους ἰχθῦς ποὺ ὑπάρχουν εἰς τὰς ἀκτᾶς (ιδίως δέγγες καὶ βακαλάοι) καὶ διὰ τοῦτο κυρία ἀσχολία τῶν Νορβηγῶν εἶνε ἡ **ἀλιεία**. Ἡ ἀλιεία τῆς Νορβηγίας κατέχει τὴν τρίτην θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ (μετὰ τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας καὶ τὴν Ἀγγλίαν), ὁ δὲ ἐμπορικὸς στόλος αὐτῆς εἶνε διπλάσιος τοῦ Ἑλληνικοῦ.

Ἡ Βιομηχανία εἰς τὴν Νορβηγίαν ἐπεξεργάζεται τὰ ἔγ-

Ι. Ζαρεῆ. Γεωγραφία Εὐρώπης Β' Γυμνασ. Ἔκδ. Γ' 1935 10

Εἰκ. 60. Ἡ διανομή τῆς πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ ἐν τῇ Σκανδιναυικῇ καὶ τῇ Φιννλανδίᾳ.

χώρια προϊόντα· διὰ τοῦτο εἶνε προοδευμένη ἡ παρασκευὴ τῶν ἰχθύων. Διὰ τὰ πολλὰ αὐτῆς δάση ὑπάρχουν ἐργοστάσια ξυλείας, χαρτοποιίας καὶ ἄλλα. Ἐλλείπει γαϊάνθρακος χρησιμοποιοῦνται οἱ καταρράκται.

Τὸ **ἐμπόριον** μὲ τὴν Ἑλλάδα εἶνε μικρόν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγονται ἰχθύες ξηροὶ καὶ χάρτης, στέλλονται δὲ ἀπ' αὐτὴν ἐλαῖαι καὶ ἐλαιόλαδον.

β') ΣΟΥΗΔΙΑ

[450.000 τετρ. χιλ. 6,1 ἑκατ. κάτ. 13 κάτ. ἀνὰ 1 τετ. χιλ.]

Φυσικὴ ἀποψις. Τὸ βασίλειον τῆς Σουηδίας εἶνε τρεῖς φορές μεγαλύτερον τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἑκτασιν καὶ ἴσον πρὸς αὐτὴν κατὰ τὸν πληθυσμόν. Ἡ χώρα αὕτη, ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ ὄροπέδια, τὰ ὅποια Σουηδιστὶ λέγονται «φιέλλαι», καταπίπτει πρὸς τὰ ΝΑ διὰ πολλῶν καταβαθμῶν. Ταύτας ἀκολουθοῦν μακρόστενοι λίμναι καὶ ὀρητικοὶ ποταμοί, οἱ ὅποιοι κατερχόμενοι εἰς τὰ βαθύπεδα ἐκβάλλουν εἰς τὴν Βαλτικὴν. Ὁ Βοθνικὸς κόλπος τὸν χειμῶνα εἶνε κεκαλυμμένος ὑπὸ πάγου ἐπὶ 6—7 μῆνας τοῦ ἔτους. Συγχρόνως καὶ τὰ ὕδατα τῆς ξηρᾶς σκεπάζονται μὲ κρύσταλλα, πυκναὶ δὲ χιόνες κατέχουν τὴν Βόρειον Σουηδίαν ἐπὶ 7 μῆνας. Ἡ Σουηδία εἶνε ψυχροτέρα τῆς Νορβηγίας, διότι αἱ Σκανδιναυικαὶ Ἀλπεις ἐμποδίζουν τὸν ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἀέρα τοῦ Ἐγκολπίου Πνεύματος. Τὸ θέρος πάλιν εἰς τὴν Σουηδίαν εἶνε μεγαλυτέρα θερμότης. Λοιπὸν ἡ Σουηδία ἔχει ἡπειρωτικὸν κλίμα, ἐνῶ ἡ Νορβηγία ὠκεάνειον.

Φυσικὴ διαίρεσις. Ἡ Σουηδία διακρίνεται εἰς Νοτίαν, εἰς Κεντρικὴν καὶ εἰς Βορείαν.

1) Ἡ **Νοτία Σουηδία** εἶνε εὐφορωτάτη· ὁ σιτοβολὼν τῆς Σουηδίας. Ὑπὸ τὴν προστασίαν ὠραίων δασῶν ἀπὸ ὀξύας, ὑπάρχουν χωρία καὶ ἐπαύλεις μὲ ξυλίνας οἰκίας. Ἡ πόλις Μαλμαί (120) εὐρίσκεται ἀπέναντι τῆς Δανίας. Βορειότερον οἱ ἄγροὶ ἐκλείπουν καὶ μόνον δάση καὶ θάμνοι σκεπάζουν ἀγρίας καὶ πετρώδεις ἐκτάσεις.

2) Ἡ **Κεντρικὴ Σουηδία** ἀρχίζει ἀπὸ τὰς ὠραίας λίμνας *Βένερ, Βέττερ, Ἰελμάρ* καὶ *Μαιλάρ*, αἱ ὅποια περιβάλλονται μὲ εὐφόρους ἀγροὺς καὶ χλοεροὺς λειμῶνας. Πολυάριθμοι ἐπαύ-

λεις, χωρία καὶ πόλεις εὐρίσκονται ἐδῶ. Εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας, τῶν ὁποίων ἡ πτῶσις τῶν ὑδάτων χρησιμεύει πρὸς παραγωγὴν ἡλεκτρικῆς δυνάμεως, ὑπάρχουν πολλὰ ἐργοστάσια. Ἡ **Γενκέπιγκ** (30) εἶνε ἡ πόλις τῆς κατασκευῆς σπέρτων (πυρρείων), ἡ δὲ **Γκέτεμποργ** ἡ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς Σουηδίας, συγκοινωνοῦσα μετὰ τῆς Βαλτικῆς καὶ διὰ διωρύγων. Κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς λίμνης Μαιλάρ κεῖται ἡ πρωτ. τῆς Σουηδίας **Στοκχόλμη** (500). Ὀνομάζουν αὐτὴν «Βορείαν Ἐνετίαν», διότι ἡ πόλις διακόπτεται ὑπὸ πολλῶν ὑδάτων καὶ περιβάλλεται ὑπὸ σμήνους νησίδων. Πλησίον αὐτῆς εἶνε ἡ πανεπιστημιακὴ πόλις **Οὐψάλα**, ΒΔ δὲ ὑπάρχουν μεταλλεῖα χαλκοῦ.

3) Ὅλον τὸ λοιπὸν τμήμα τῆς Σουηδίας, ἡ **Βορεία Λώρα**, εἶνε γιγαντιαῖον δάσος ὅπου ζοῦν πολλὰ ἄγρια ζῷα. Ἐξ αὐτῶν σπουδαῖος εἶνε ὁ τάρανδος, τεράστιος ἔλαφος μὲ ὑψηλὰ κέρατα. Μόνον εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τὰ παράλια ἐκτείνονται πτωχοὶ ἄγροὶ καὶ λειμῶνες. Τὸν χειμῶνα οἱ χωρικοὶ πηγαίνουν εἰς τὰ δάση καὶ ῥίπτουν κορμούς δένδρων ἐπάνω εἰς τοὺς πάγους τῶν ποταμῶν. Ὅταν τὴν ἀνοιξὶν θραύεται ὁ πάγος, μεταφέρονται οἱ κορμοὶ εἰς σωροὺς πρὸς τὴν ἀκτὴν καὶ παραδίδονται εἰς τὰ ἐργοστάσια, ὅπου κόπτονται ἢ πολτοποιοῦνται διὰ τὴν κατασκευὴν χάρτου. Πολλὴ ξυλεῖα ἀκόμη καὶ ἐξάγεται. Τὰ συνήθη δένδρα εἶνε ἔλατα, τὰ τελευταῖα δὲ πρὸς βορρᾶν σημύδαι. Βορειότερον τὰ δένδρα ἐξαφανίζονται καὶ εἰς τὴν βορειοτάτην χώραν, τὴν **Δαπωϊαν**, ὑπάρχει ἡ τοῦνδρα, ὅπου φυτρῶνουν μόνον βρῦα καὶ λειχήνες. Ἐδῶ κατοικοῦν μόνον οἱ **Λάπωνες**, οἱ ὅποιοι ζοῦν νομαδικὸν βίον μὲ τοὺς ταράνδους. Αὐτοὶ σύρουν τὰ ἔλκηθρα εἰς τὰς χιονοσκεπεῖς ἐκτάσεις, δίδουν τὸ γάλα καὶ τὸ κρέας πρὸς τροφὴν εἰς τοὺς Λάπωνας, τὸ δέρμα των διὰ τὴν κατασκευὴν σκηνῶν, ἐνδυμάτων καὶ ὑποδημάτων, τὰ ἔντερά των διὰ σχοινία, τὰ ὀστέα των διὰ σκεύη. Ἔργασία διὰ τοὺς Σουηδοὺς ἐδῶ ὑπάρχει μόνον εἰς μεταλλεῖα σιδήρου, ὅπου οἱ ἐργάται διὰ τὸ σκληρὸν κλίμα καὶ τὴν ἄξενον φύσιν λαμβάνουν μέγαν μισθόν. Τὸ μέταλλευμα μεταφέρεται διὰ ἡλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου πέραν τῶν ὁρέων εἰς τὸν λιμένα **Νάρβινε**, ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ Ὠκεανῷ.

Εἰς τὴν Σουηδίαν ἀνήκουν καὶ αἱ νῆσοι τῆς Βαλτικῆς **Ἑλάνδη** καὶ **Γκοιλάνδη**. Οἱ κάτοικοι αὐτῶν εἶνε γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι.

Κάτοικει καὶ ἀσχολίαι αὐτῶν. Οἱ Σουηδοὶ ὁμοιάζουν πρὸς τοὺς Νορβηγοὺς διὰ τὴν ἐργατικότητά των. Ἀπὸ ἐτῶν ἔδειξαν μεγάλην φροντίδα διὰ τὰ γράμματα καὶ τὴν γυμναστικὴν καὶ πολὺ ὀλίγοι ἔδω εἶνε οἱ ἀγράμματοι. Ἐπειδὴ οἱ συνοικισμοὶ εἶνε ἀραιοί, ὑπάρχουν διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι περιφέρονται ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον διὰ νὰ διδάξουν τὰ πρῶτα γράμματα.

Μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας ἀσχολεῖται εἰς τὴν ὕλοτομίαν, διότι τὰ δάση ἀποτελοῦν τὸν κύριον πλοῦτον τῆς χώρας. Ἡ Σουηδία εἶνε ἡ δασωδεστέρα χώρα τῆς γῆς μετὰ τὴν Ἰαπωνίαν (τὰ δάση κατέχουν τὰ 52 ο]ο τῆς ἐπιφανείας), τὸ πρῶτον δὲ εἶδος ἑξαγωγῆς εἶνε ἡ ξυλεία,

Οἱ δημητριακοὶ καρποὶ εἶνε ὀλίγοι, ἀφθονώτεροι ὅμως παρὰ εἰς τὴν Νορβηγίαν, ἐπίσης δὲ ἀφθονώτερα εἶνε καὶ τὰ **κτηνοτροφικὰ** προϊόντα.

Ἡ βιομηχανία τῆς Σουηδίας εἶνε μεγάλη, ἰδίᾳ οἱ κλάδοι τῶν δασικῶν προϊόντων καὶ ἡ μεταλλουργία (χάλυβος καὶ σιδήρου). Ἐπειδὴ δὲ στερεῖται γαιανθράκων, χρησιμοποιεῖ τὰς πτώσεις τῶν ὑδάτων ἢ προμηθεύεται ἄνθρακα ἀπὸ τὸ ἑξωτερικόν.

Ἡ Σουηδία ἔχει μέγα ἐμπόριον μὲ τὰ γειτονικά κράτη ὡς καὶ μὲ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγεται ξυλεία, χάρτης, πυρεῖα καὶ μηχαναί, εἰς αὐτὴν δὲ στέλλεται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μόνον καπνός.

Αἱ κυριώτεραι πόλεις τῆς Σουηδίας

	Κάτ. κατὰ χιλ.		Κάτ. κατὰ χιλ.
Στοκχόλμη	500	Μαλμαϊ	120
Γκέτεμποργ	240	Οὐψάλα	30
		Γενκέπιγκ	30

3. ΔΑΝΙΑ

(Βασίλειον)

[43.000 τετ. χιλ. 3,6 ἑκατ. κάτ.—83 κάτ. ἀνὰ 1 τετ. χιλ.].

Ἡ Δανία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν χερσόνησον **Ιουτλάνδην** καὶ πολλὰς νήσους, τῶν ὁποίων δύο εἶνε μεγάλαι.

Ἑρωτήσεις.—1. **Ὀνόμασε τὰς δύο μεγάλας νήσους τῆς Δανίας.**—2. **Μὲ ποῖον κράτος ὁρίζεται πρὸς Ν.;**—3. **Ἀπέναντι ποίας χερσονήσου κεῖται;**—4. **Ὀνόμασε τὰς θαλασσίας ὁδοὺς ἐκ τῆς Βορείου Θαλάσσης εἰς τὴν Βαλτικὴν ὡς**

και τους πορθμούς—5. Μέτρησε τὸ πλάτος τοῦ στενωπέ-
ρου πορθμοῦ καὶ εὗρε μεταξὺ ποίων ξηρῶν σχηματίζεται.

Ἡ Δανία κατέχει τὴν εἴσοδον εἰς τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν, αἱ δὲ νῆσοι αὐτῆς ὁμοιάζουν πρὸς λείψανα καταστραφείσης γεφύρας, ἡ ὁποία ἔφερεν ἀπὸ τὴν Γερμανίαν εἰς τὴν Σουηδίαν. Τὸ ἡπειρωτικὸν τμήμα αὐτῆς, ἐπὶ τῆς χερσονήσου **Ἰουτλάνδης**, εἶνε προέκτασις τοῦ βορείου Γερμανικοῦ βαθυπέδου. Ἡ θάλασσα πρὸς ἀνατολὰς σχηματίζει βαθεῖς κόλπους, οἱ ὁποῖοι καλοῦνται καὶ αὐτοὶ «φιόρδ», χωρὶς ὅμως νὰ ἔχουν τὰς ὑψηλὰς ἀκτὰς τῆς Νορβηγίας, διότι μόνον λόφοι διατρέχουν τὸ ἔδαφος αὐτῆς. Ὡραῖα δάση ὀξυῶν περιβάλλουν τὰς ὄχθας τῶν κόλπων, ἀνοίγονται δὲ καὶ εὐφοροὶ ἀγροὶ καὶ ὑγροὶ λειμῶνες. Σπουδαῖος λιμὴν ἔδω εἶνε ἡ πόλις **Ἀαρχους**.

Τὸ μέσον τῆς χερσονήσου διατρέχεται ὑπὸ λοφοσειρᾶς, ἡ ὁποία καταπίπτει πρὸς Δ εἰς πεδιάδα ἀμμώδη, πλήρη ἐλῶν καὶ θάμνων. Κατὰ μῆκος δὲ τῆς δυτικῆς παραλίας ἐκτείνονται θῖνες, πλησίον τῶν ὁποίων κείται στενὸν ἔδαφος εὐφορον, μὲ πλούσια χωρία. Κατὰ τὴν ὁμαλὴν αὐτὴν παραλίαν συμβαίνουν τρικυμιαί μὲ πολλὰ νανάγια πλοίων. Ὁ σπουδαιότερος λιμὴν τῆς παραλίας αὐτῆς εἶνε ἡ **Ἑσπιμεργκ**, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξάγονται βούτυρον καὶ ὠὰ τῆς Δανίας.

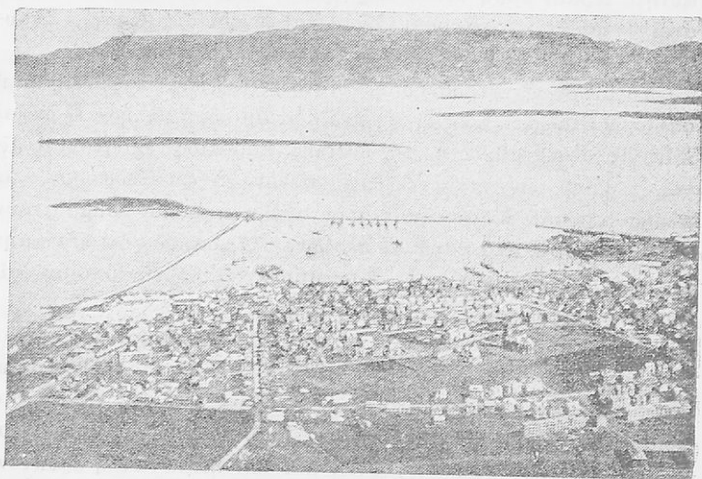
Αἱ **Δανικαὶ νῆσοι** εἶνε πεδιναί, μὲ γλυκὺ κλίμα, ἐπειδὴ περιβάλλονται ἀπὸ θάλασσαν. Ἐπειδὴ εἶνε εὐφοροὶ, ὁ πληθυσμός των εἶνε πυκνός. Παράγονται σιτηρὰ καὶ εἰς τὰ λιβάδια ζοῦν ἵπποι καὶ ἀγελάδες. Μεγάλαι ἐπαύλεις καὶ χωρία κεῖνται ἐν τῇ μέσῃ τῶν ὑψηλῶν χόρτων καὶ τῶν λειμῶνων ἢ κρύπτονται μέσα εἰς τὰ δάση. Ἡ μόνη μεγάλη πόλις τῆς χώρας εἶνε ἡ **Κοπεγχάγη** (770), δηλ. «Λιμὴν τῶν Ἐμπόρων», περιέχουσα τὸ ἐν πέμπτῳ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Δανίας.

Οἱ **Δανοὶ** εἶνε Γερμανικῆς καταγωγῆς, ἀλλ' ὁμοιάζουν περισσότερο μὲ τοὺς Σουηδοὺς παρὰ μὲ τοὺς Γερμανοὺς. Εἶνε ὑψηλοί, πολὺ ξανθοί, μὲ γαλανοὺς ὀφθαλμούς. Ἀγαποῦν τὴν ἐργασίαν καὶ εἶνε πολὺ μορφωμένοι. Θρησκείαν ἔχουν τὴν Χριστιανικὴν τῶν Διαμαρτυρουμένων. Δανὸς ἦτο ὁ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Γεώργιος Α'.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Λόγῳ τοῦ ἔδαφους καὶ τοῦ κλίματος οἱ Δανοὶ ἀσχολοῦνται πρὸ παντὸς εἰς τὴν **γεωργίαν**, τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξαν εἰς ἐπιστήμην καὶ τὴν **κτηνοτροφίαν**.

τὴν ὁποίαν ὡσαύτως πολὺ ἀνέπτυξαν. Ὡσαύτως ἀσχολοῦνται καὶ εἰς τὴν ἄφθονον ἀλιείαν. Ἡ χώρα παράγει καὶ ἐξάγει εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πολλὰ κρέατα, ζῆα, βούτυρον, γάλα, τυρὸν καὶ ὠά. Ἡ βιομηχανία μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἀγγλικοῦ γαιάνθρακος ἐπεξεργάζεται τὰ προϊόντα τῆς χώρας καὶ παράγει ζάχαριν, ζῦθον, οἶνοπνεύματα, δέρματα, χειρόκτια ὡς καὶ πορσελάνην. Ἐξ ὅλων τῶν βιομηχανιῶν σπουδαιότατή εἶνε ἡ ναυπηγική.

Τὸ ἐμπόριον λόγφ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως αὐτῆς εἶνε σπουδαῖον (ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία τῆς Κοπεγχάγης) καὶ ἡ ναυτιλία εὐρίσκεται εἰς ἀκμὴν. Αἱ νῆσοι τῆς Δανίας συγκοινωνοῦν πρὸς

Εἰκ. 62 Ἡ πρωτ. τῆς Ἰσλανδίας Ρέικιαβικ

ἀλλήλας σιδηροδρομικῶς διὰ σιδηροδρόμων μεταφερομένον ἐπὶ εἰδικῶν πλοίων ἀπὸ τῆς μιᾶς νήσου εἰς τὴν ἄλλην. Τὸ κράτος, ἂν καὶ μικρόν, ἔχει σειρὰν μακρυνῶν κτήσεων. Αὐταὶ εἶνε αἱ νῆσοι **Φαιρόαι**, ἡ **Ἰσλανδία** καὶ ἡ **Γροιλανδία**.

1. Αἱ **Φαιρόαι νῆσοι** «ἡ Νῆσοι τῶν Προβάτων» κεῖνται εἰς τὰ ἄγρια κύματα τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Βροχερὰ νέφη σκεπάζουν τοὺς γυμνοὺς αὐτῆς βράχους. Οἱ δλίγοι κάτοικοι ζοῦν ἀπὸ τὴν βοσκήν τῶν προβάτων καὶ τὴν ἀλιείαν, ὡς καὶ ἀπὸ ὠά, τὰ ὁποῖα μαζεῦουν μὲ κίνδυνον ἀπὸ τοὺς κρημνοὺς τῶν ἀκτῶν.

2. Ἡ **Ἰσλανδία**, δηλ. «Χώρα τῶν Πάγων», (100 χιλ.

τει. χιλ., 100 χιλ. κάτ.), αποτελεί ἀπὸ τοῦ 1918 αὐτόνομον κράτος, συνδέεται ὁμως μὲ τὴν Δανίαν, διότι ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας εἶνε καὶ βασιλεὺς τῆς Ἰσλανδίας. Ἡ νῆσος εἰς παλαιὰς ἐποχὰς ἐχώσθη μὲ παχέα στρώματα στάκτης καὶ λάβας· εἰς πολλὰς θέσεις ἀναπηδοῦν θερμαὶ πηγαί, τὰς ὁποίας ὀνομάζουσιν *Γκέϊσιρ*. Αὐτὰ τὰ ἡφαιστειογενῆ φαινόμενα παρουσιάζονται συχνὰ καὶ μέσα εἰς τοὺς πάγους καὶ τὰς χιόνας, διότι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς νήσου εἶνε σκεπασμένον μὲ πάγους. Ἀπὸ τὰ πολλὰ ἡφαιστεια, τῶν ὁποίων μερικὰ εἶνε ἐνεργά, τὸ γνωστότερον εἶνε ἡ *Ἑκλα*, τὸ ὑψηλότερον ὁμως φθάνει εἰς ὕψος 2000 μ. Εἰς μερικοὺς κόλπους οἱ παγετῶνες φθάνουν μέχρι τῆς θαλάσσης. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου εἶνε ἔρημον μὲ λίθους καὶ στάκτην. Μόνον πρὸς Ν καὶ ΝΔ, ὅπου φθάνει τὸ ἐγκόλπιον ρεύμα, ὑπάρχουν ἔλη καὶ λιβάδια. Εἰς τοιαύτην πεδιάδα εὐρίσκεται ἡ πρωτ. *Ρέϊκιαβικ* (25), δηλ. «Κόλπος τοῦ Καπνοῦ». Τὸ ὄνομα τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὰς θερμὰς πηγὰς πρὸ τῆς πόλεως, τῶν ὁποίων τὸ ὕδωρ αἱ γυναῖκες μεταχειρίζονται διὰ πλῦσιν. Ἡ Ρέϊκιαβικ ἐξάγει ἰχθῦς καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Οἱ κάτοικοι τοῦ ἐσωτερικοῦ ζοῦν εἰς οἰκίας κατασκευασμένας ἀπὸ ὄγκους λάβας. Δένδρα λείπουν τελείως καὶ οἱ κάτοικοι μεταχειρίζονται ὡς καύσιμον ὕλην τύρφη ἀπὸ τὰς παραλίους πεδιάδας, εἰς δὲ τὸ ἐσωτερικὸν κόπρον προβάτων.

3. Ἡ *Γροιλανδία* εἶνε ἡ μεγίστη νῆσος τῆς γῆς καὶ εὐρίσκεται πρὸς Α τῆς Ἀμερικῆς. Εἶνε ὅλη σχεδὸν σκεπασμένη ἀπὸ παχύτατον στρώμα πάγου. Μόνον εἰς στενὰς παραλίους πεδιάδας κατοικεῖται ὑπὸ *Ἑσκιμῶν*.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ἑρωτήσεις.—1. Σύγκρινε τὰς βορείους Εὐρωπαϊκὰς χώρας μὲ τὰς τῆς Νοτίου Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀντικῆς.—2. Ὅρισε κατὰ τὸν φυσικὸν χάρτην τὰ βόρεια ὄρια μερικῶν φυτειῶν, ὡς τοῦ σίτου, τῆς κριθῆς, τῶν ὁπωρῶν, ὡς καὶ τῆς ὀξύας, τῆς σημύδας.—3. Σύγκρινε τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν μὲ τὴν Βόρειον καὶ μὲ τὴν Μεσόγειον κατὰ τὸ μέγεθος, τὴν θέσιν, τὴν σπουδαιότητα τῆς συγκοινωνίας καὶ τὸ κλίμα.—4. Ποῖα λείψανα τῆς παγετώδους ἐποχῆς διακρίνεις εἰς τὰς Βορείους χώρας;—5. Κατάταξε τὰ κράτη κατὰ τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ.—6. Ποῖαν ὁμοιότητα παρατηρεῖς μεταξὺ Νορβηγίας καὶ Πορτογαλλίας;

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων καὶ προϊόντα. Αἱ Βόρειοι χῶραι παράγουν πρὸ πάντων **ξύλαιαν** καὶ ἰχθῦς. Ἡ Σουηδία ἰδιαιτέρως **μέταλλα** καὶ **πυρεῖτα**, ἡ Δανία καὶ ἡ Φιννλανδία **κηνοτροφικὰ προϊόντα**. Οἱ Νορβηγοί, οἱ ὅποιοι διὰ τὸ ἄγονον τοῦ ἐδάφους δὲν κερδίζουν πολλά, ἐπιδίδονται εἰς τὴν ναυτιλίαν. Πλέουν εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς θαλάσσας. Πρὸ αἰώνων ὡς τολμηροὶ θαλασσοπόροι μὲ ἑλαφρὰ πλοῖα εἶχον πλεύσει εἰς τὴν Ἰσλανδίαν, Γροιλανδίαν καὶ Βορείαν Ἀμερικὴν. Οἱ Σουηδοί, τοῦναντίον, εἶνε μᾶλλον γεωργικὸς λαός. Οἱ Νορβηγοὶ καὶ οἱ Σουηδοὶ εἶνε ὑψηλοί, ὡραῖοι καὶ δυνατοὶ μὲ ξανθὰ μαλλιά καὶ γαλανὰ μάτια. Ὅλοι σχεδὸν εἶνε Χριστιανοὶ Διαμαρτυρούμενοι. Οἱ Νορβηγοί, οἱ Σουηδοὶ καὶ οἱ Δανοὶ σχηματίζουν τὴν φυλετικὴν ὁμάδα τῶν **Βορείων Γερμανῶν**.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ἑρωτήσεις.—1. Ὅρισε τὰ ὅρια τῆς Εὐρώπης.—2. Ποῖαι χῶραι τῆς Εὐρώπης συνίστανται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ βαθυπέδων, ποῖαι ἐκ μετρίων ὁρέων καὶ ποῖαι ἐξ ὑψηλῶν;—3. Ὀνόμασε τὰ σπουδαιότατα βαθύπεδα καὶ τὴν μεγαλυτέραν λεκάνην τῆς Εὐρώπης.—4. Ποῖον τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Εὐρώπης καὶ εἰς ποῖον σύστημα ἀνήκει;—5. Ποῖαι Εὐρωπαϊκαὶ χῶραι ἔχουν ἡπειρωτικὸν κλίμα καὶ ποῖαι ὠκεάνειον;—6. Ποῖαι ἐξ αὐτῶν δέχονται τὰς περισσότερας βροχὰς καὶ διατί;—7. Ὀνόμασε τοὺς σπουδαιότερους ποταμοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ δεῖξε αὐτοὺς εἰς τὸν χάρτην.—8. Τί γνωρίζεις περὶ πλωϊμότητος αὐτῶν;—9. Ἰκνογράφησε τὸ σχέδιον τῆς Εὐρώπης καὶ διαίρειε αὐτὴν εἰς Νοτίαν, Δυτικὴν, Κεντρικὴν, Ἀνατολικὴν καὶ Βορείαν. Θέσε ἐπ' αὐτῆς τὰς πόλεις ὅσαι ἔχουν ἄνω τῶν 500 χιλ. κατ.—10. Ποῖαι χῶραι εἶνε μᾶλλον γεωργικαὶ καὶ ποῖαι μᾶλλον βιομηχανικαί;—11. Ποῖαι χῶραι εἶνε πυκνότερον κωτικημέναι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ποῖαι ὀλιγώτερον;—12. Ὀνόμασε μεγάλους ἐμπορικὸς λιμένας.—13. Περιγράψε ταξίδιον ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Κοπεγχάγην καὶ Στοκχόλμην.

1. **Ἑδαφος.** Τὸ ἑδαφος τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν μορφήν εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ **βαθύπεδον**. Ἡ κυρία ἑκτασις αὐτοῦ ἀρχίζει ἀπὸ ΝΑ κατὰ τὸν Οὐασκωνικὸν Κόλπον καὶ εἶνε εἰς τὴν ἀρχὴν στενόν, ἔπειτα ὅμως πλατύνεται καὶ στρέφεται ὡς μέγα

τόξον κατὰ τὰς νοτίους παραλίας τῆς Βορείου καὶ Βαλτικῆς Θαλάσσης. Τμήματα αὐτοῦ ξεχωρίζονται εἰς τὴν Νοτίαν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Νοτίαν Σουηδίαν. Ἀκόμη ἀνατολικώτερον ἢ περὶ διὰς συνεχίζεται ὑπὸ τῆς μεγάλης τραπεζοειδοῦς πεδιάδος τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ βαθύπεδα τῆς Εὐρώπης εἶνε μικρότερα καὶ αὐτὰ ἢ περιβάλλονται πανταχοῦ ἀπὸ ὄρη (ὡς ἡ Οὐγγρική λεκάνη) ἢ κεῖνται μὲν μεταξὺ ὀρέων, εἶνε ὅμως ἀνοικτὰ πρὸς τὴν θάλασσαν.

Τὸ στενὸν μέρος τοῦ βορείου βαθυπέδου περιβάλλουν ἐκ νότου τὰ **Μέτρια ὄρη**. Εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν αὐτοῦ εὐρίσκουμεν μέτρια ὄρη εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν. **Υψηλὰ ὄρη** εὐρίσκουμεν εἰς τὸ βόρειον μέρος (Σκανδιναυϊκαὶ Ἀλπεις) καὶ εἰς τὸ νότιον (Πυρηναῖα, Ἀλπεις, Καρπάθια). Ἰδιαίτεραν μορφήν τοῦ ἐδάφους εὐρίσκουμεν εἰς τὰς τρεῖς χερσονήσους τῆς Νοτίας Εὐρώπης· αὐταὶ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὀροσειῶν εἶνε διαφορετικαὶ ἀναμεταξύ των.

2. **Κλίμα**. Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸ κλίμα ἀνήκει ὅλη σχεδὸν εἰς τὴν **εὐκρατον ζώνην**. Τὸ κλίμα αὐτῆς διακρίνεται κατὰ τοῦτο, ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους δεικνύεται μεγάλη διαφορὰ θερμοκρασίας καὶ ὅτι καθ' ὅλον τὸ ἔτος πῖπτουν βροχαί. Διαφορὰν δεικνύει τὸ **Μεσογειακὸν κλίμα** (εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον χώρας), τὸ ὁποῖον εἶνε σχετικῶς θερμότερον κατὰ τὸ θέρος ὁπότε καὶ αἱ βροχαὶ εἶνε ὀλίγαι. Εἰς τὴν ἄλλην Εὐρώπην, τὸ Ὠκεάνειον κλίμα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης μεταβάλλεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς Α εἰς τὸ **ἡπειρωτικόν**. Ἀπὸ τοὺς πρᾶσινοὺς λειμῶνας τῆς Ἰρλανδίας, οἱ ὁποῖοι πρασινίζουν καὶ κατ' αὐτὸ τὸ θέρος, καὶ ἀπὸ τὰ ὑγρὰ λιβάδια τῆς Σκωτίας φθάνομεν εἰς τὰ κατάψυχρα δάση καὶ τὰς ξηρὰς κατὰ τὸ θέρος στέππας τῆς Ῥωσίας. Ἐπίσης βλέπομεν διαφορὰς τῶν βαθμῶν τῆς θερμοκρασίας καὶ ἀπὸ Ν πρὸς Β. Τοῦτο δεικνύεται ὅταν συγκρίνωμεν τὸ ἐκ φοινίκων δάσος τῆς Νοτίου Ἰσπανίας μὲ τὴν πτωχὴν καὶ θαμνώδη φυτεῖαν τῶν τουνδρῶν, προσέτι δὲ τὰς ξηρανομένας πεδιάδας τῆς Νοτίου Εὐρώπης μὲ τοὺς παγετῶνας καὶ τὰς χιόνας τῶν φιελλῶν τῆς Νορβηγίας. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος, ἐπεὶ δὲ ἡ θέσις αὐτῆς εἶνε πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Μεσογείου, καὶ ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ σχετικῶς μεγαλυτέρα ἔχει διαφορὰν τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ Ἰανουαρίου καὶ Ἰουλίου μεγαλυτέραν παρὰ εἰς τὰ δυτικώτερα Μεσογειακὰ

κράτη (ἐν Ἀθήναις θερμ. Ἰανουαρίου 9° , Ἰουλίου 27° , ἐν Λισσαβῶνι θερμ. Ἰανουαρίου 9.5° , Αὐγούστου 21°).

Ἐπειδὴ ἐπικρατοῦν εἰς τὴν Εὐρώπην οἱ δυτικοὶ ἄνεμοι, δεχεται ἡ ἡπειρος πλουσίαν βροχάς, αἱ ὁποῖαι τροφοδοτοῦν πυ-

Εἰκ. 63. Κλιματικὸς χάρτης τῆς Εὐρώπης

κὸν δίκτυον ποταμῶν. Οἱ περισσότεροι καὶ μεγαλύτεροι ποταμοὶ διευθύνονται πρὸς τὰ ΒΔ καὶ τὰ ΝΑ.

3. **Ἡ πολιτικὴ μορφή** τῆς Εὐρώπης σχηματίζεται κατὰ τὸν πλούσιον διαμελισμὸν αὐτῆς καὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐδάφους. Πρὸς Α, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶνε ὁμοίομορφον, εὐρίσκεται πολὺ ἐκτεταμένον κράτος, τὸ ὁποῖον καταλαμβάνει τὸ ἥμισυ τῆς ἡπείρου (ἡ Ῥωσία). Ὅμοίως καὶ πρὸς Δ τῆς ἡπείρου εὐρίσκονται σχετικῶς μεγάλα κράτη. Τοῦναντίον τὸ μέσον, τὸ ὁποῖον δεικνύει μεγάλην ἀνωμαλίαν τοῦ ἐδάφους, διαχωρίζεται εἰς πολλὰ κράτη. Τὰ περισσότερα τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν ὀρίζονται κατὰ θά-

λασαν, πέντε δὲ εἶνε ἀποκλεισμένα ἀπ' αὐτήν. Πλὴν τῆς Ἑλβετίας, τὰ μεσόγεια αὐτὰ κράτη ἰδρύθησαν μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον. Κατὰ τὸ πολίτευμα τὰ περισσότερα εἶνε δημοκραταί, τὰ ἄλλα βασιλεία ἢ ἡγεμονία. Ὡς μεγάλοι δυνάμεις θεωροῦνται ἡ Μεγ. Βρετανία, ἡ Γαλλία, ἡ Ῥωσία, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Γερμανία. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Εὐρώπης ἀνέρχεται εἰς 510 ἑκατ. ἀνθρώπων, δηλ. τὸ ἕν τέταρτον τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος. Οὕτω γενικῶς ἡ μέση πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶνε 49 ἑκατ. ἀνὰ 1 τετ. χιλίόμ., ὅσον περίπου καὶ ἐν Ἑλλάδι.

4. Οἱ **κάτοικοι** τῆς Εὐρώπης ἀνήκουν ὅλοι σχεδὸν εἰς τὴν **λευκὴν** ἢ **Καυκασίαν** ἀνθρωπολογικὴν φυλὴν· μόνον τὰ 8 ο)ο εἶνε Μογγολικῆς καταγωγῆς (Τουῆρκοι, Οὐγγροί, Φίννοι, Λαπωνες, Ἑσθονοί). Διαιρεῖται δὲ ἡ Καυκασία φυλὴ εἰς 4 ὁμοεθνίας τὴν **Ἑλληνικὴν**, τὴν **Λατινικὴν**, τὴν **Σλαβικὴν** καὶ τὴν **Γερμανικὴν**. Ὅλοι δὲ σχεδὸν πιστεύουν εἰς τὴν **Χριστιανικὴν** θρησκείαν. Ἀναλόγως δὲ τῶν αἰρέσεων διακρίνονται ὥς ἑξῆς : Οἱ Ἕλληνες, οἱ Ρουμᾶνοι καὶ οἱ Σλάβοι (πλὴν τῶν Πολωνῶν καὶ Τσέχων) ἀναγνωρίζουν τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, οἱ Λατῖνοι (οἱ Ἰταλοί, οἱ Ἰσπανοί, οἱ Πορτογάλλοι καὶ οἱ Γάλλοι) τὴν Δυτικὴν ἢ Παπικὴν Ἐκκλησίαν, οἱ δὲ Γερμανοὶ κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν τῶν Διαμαρτυρομένων.

5. Ὁ **πολιτισμὸς**. Ὀλίγοι τόποι ὑπάρχουν εἰς τὴν Εὐρώπην ὅπου δὲν εὐδοκιμεῖ ἡ **γεωργία**. Ἡ παραγωγή ὅμως τοῦ ἐδάφους εἰς τὰ περισσότερα μέρη εἶνε μικρὰ καὶ οἱ κάτοικοι διὰ νὰ καταστήσουν τοῦτο εὐφορον ἀναγκάζονται νὰ μεταχειρίζονται διάφορα μέσα καὶ νὰ ἐργάζωνται πολὺ. Ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς καὶ ἡ κτηνοτροφία δὲν ἐπαρκοῦν διὰ νὰ συντηρήσουν τὸν πυκνὸν πληθυσμὸν αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ὅπου ὑπάρχουν κρυμμένα ὄρυκτά, πρὸ πάντων γαιάνθρακες καὶ μέταλλα, δίδουν ἀφορμὴν διὰ τὴν **βιομηχανίαν**. Αὕτῃ μὲ τὸ **ἐμπόριον** ἀκμάζουν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ φέρουν πλοῦτον, ὃ ὁποῖος χρειάζεται διὰ νὰ ἐπιδίδωνται οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰς **τέχνας** καὶ τὰς **ἐπιστήμας**. Τὰς βάσεις αὐτῶν παρέλαβον οἱ Εὐρωπαῖοι ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας· ἐκαλλιέργησαν καὶ ἀνέπτυξαν αὐτὰς περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος τῆς γῆς· εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν παρακολουθεῖ καὶ μετέχει σήμερον καὶ ἡ ἰδική μας πατρίς. Οὕτως ἡ Εὐρώπη, ἂν καὶ μικρὰ, κατέχει τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἡπείρων.

6. Οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Πλὴν τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν εἰς τὴν πατρίδα των, Ἕλληνες κατοικοῦν εἰς ὅλα τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης ἢ ὡς ὑπήκοοι εἰς αὐτά, ἢ παρεπιδημοῦντες δι' ἐργασίαν ἢ σπουδὰς. Αὐτοὶ λέγονται Ἕλληνες διαμένοντες ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν γῆν ἀνέρχονται εἰς 8 ἑκατομμύρια, τῶν ὁποίων τὰ 6 1/2 ἑκατομ. ζοῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν Εὐρώπην, πλὴν τῆς Ἑλλάδος, ἵ κατοικοῦν σχεδὸν 600 χιλιάδες Ἕλληνες.

Πίναξ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ διαμενόντων Ἑλλήνων

Ῥωσία	180.000	Ἀγγλία	2.800
Τουρκία	170.000	Γερμανία	2.300
Ῥουμανία	43.300	Ἑλβετία	1.400
Βουλγαρία	40.000	Βέλγιον	650
Νοτιοσλαβία	36.000	Αὐστρία	480
Γαλλία	30.200	Ὁλλανδία	170
Ἀλβανία	30.000	Πολωνία	140
Ἰταλία	3.700		

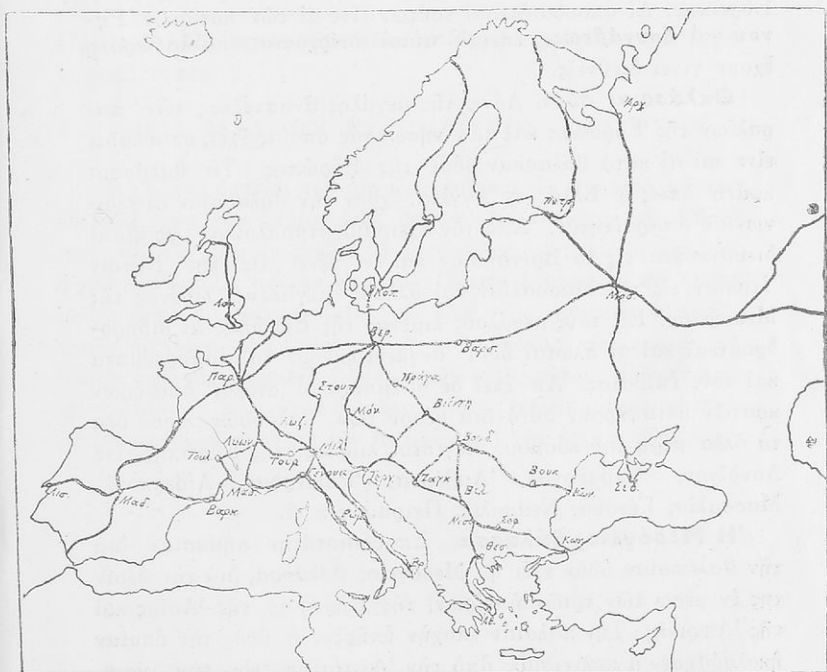
Αἱ Μεγάλαι ὁδοὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συγκοινωνίας

Διὰ τὴν διεξάγεται τὸ μέγα ἐμπόριον, τὸ ὅποιον ἔχει ἡ Εὐρώπη ἀνὰ τὰ διάφορα αὐτῆς κράτη, ὥς καὶ ἡ κίνησις τῶν ταξιδευόντων, ἔχει ἀναπτύξει εἰς μέγαν βαθμὸν τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, πρῶτον κατὰ ξηρὰν διὰ τῶν σιδηροδρόμων, γραμμῶν, τῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν καὶ τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν, δεύτερον κατὰ θάλασσαν καὶ τρίτον ἀεροπορικῶς.

Σιδηρόδρομοι. Ἡ Εὐρώπη ἔχει τὸ καλύτερον καὶ πυκνότερον σιδηροδρομικὸν δίκτυον τοῦ κόσμου, ἰδίως εἰς τὴν Δυτικὴν καὶ Κεντρικὴν Εὐρώπην. Μερικαὶ ἔχουν διεθνῇ σημασίαν, ὅταν διέρχωνται κατὰ μακρὰν γραμμὴν πολλὰ κράτη. Τοιαῦται εἶνε αἱ διευθυνόμεναι ἐκ ΒΔ πρὸς ΝΑ καὶ διερχόμεναι διὰ μέσου τῶν Ἀλπεων ὥς καὶ αἱ ἐκ ΝΔ πρὸς ΒΑ, συνδέουσαι τὰς πρωτεύουσας μεγάλων κρατῶν.

• 1) Ἡ σπουδαιότερα τῶν ἐκ τῆς πρώτης διευθύνσεως γραμμῶν εἶνε ἡ ταχεῖα ἐκ Παρισίων εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον

Μέχρι τῆς Νις τῆς Σερβίας διέρχεται τὰ ἑξῆς μέρη: **Παρίσιοι** — **Δωζάνη** — **Σεμπλὼν** — **Μιλάνον** — **Τεργέστη** — **Λιουμπλιάνα** — **Ζάγκρεμπ** — **Βελιγράδιον** — **Νις** Εἰς τὴν Νις ἡ γραμμὴ διακλαδίζεται εἰς δύο καὶ ἡ μὲν πρὸς Ν ἔρχεται εἰς τὰ **Σκόπια** — **Γευγελῆ** — **Θεσσαλονίκην** — **Ἀθήνας** τελειώνουσα εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἡ δ' ἄλλη πρὸς τὴν **Σόφιαν** — **Ἀδριανούπολιν** **Κωνσταντινούπολιν**. Συνέχεια ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν

Εἰκ. 64. Αἱ κύριαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ τῆς Εὐρώπης

εἶνε ὁ σιδηρόδρομος ὁ ὁποῖος διὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πηγαίνει εἰς τὴν Βαγδάτην.

Τὴν γραμμὴν ἀπὸ τοῦ Βελιγραδίου ἀκολουθοῦν καὶ ἄλλαι ταχεῖαι ἀμαξοστοιχίαι καὶ ἑξ ἄλλων μεγαλοπόλεων ἀπὸ τὴν **Βιέννην** περνοῦν τὴν **Βουδαπέστην** καὶ τὸ Βελιγράδιον, ἐνοῦνται δὲ μετὰ τὴν γραμμὴν τὴν ἐρχομένην ἐκ Παρισίων.

2) Ἡ σπουδαιοτέρα τῶν γραμμῶν αἱ ὁποῖαι διευθύνονται

ἐκ ΝΑ πρὸς ΒΑ εἶνε ἡ συνδέουσα τὰς πρωτεύουσας γραμμὴ **Δισσαβῶνος—Μαδρίτης—Παρισίων—Βερολίνου—Μόσχας**. Αὕτῃ συνεχίζεται μὲ τὸν Ὑπερσιβηρικὸν σιδηρόδρομον καὶ φθάνει εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν.

Πλωταὶ ὁδοί. Αἱ πλωταὶ ὁδοὶ διὰ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν διωρύγων εἶνε κατάλληλοι διὰ τὴν εὐρηνὴν μεταφορὰν τῶν βαρύνων ἐμπορευμάτων καὶ εἶνε ἀνεπτυγμένοι εἰς τὰς χώρας τῶν πλωτῶν ποταμῶν, κυρίως εἰς τὴν Δυτικὴν καὶ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην. Αἱ σπουδαιότεραι τούτων εἶνε αἱ τῶν ποταμῶν **Ῥήνου καὶ Δουνάβεως**· ἐπειδὴ αὐτοὶ διέρχονται πολλὰ κράτη ἔχουν γίνεαι διεθνεῖς.

Θαλάσσιαι ὁδοί. Λόγῳ τῆς μεγάλης ἀναπτύξεως τῶν παραλίων τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν νήσων τὰς ὁποίας ἔχει, σπουδαῖαι εἶνε καὶ αἱ κατὰ θάλασσαν ὁδοὶ τῆς Εὐρώπης. Τὰ θαλάσσια κράτη ὅπως ἡ Ἑλλάς, ἡ Ἀγγλία, ἔχουν τὴν θαλασσίαν συγκοινωνίαν ἀπαραίτητον. Ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ ἀτμοπλοῖκαὶ γραμμαὶ διευθύνονται εἰς τὸ Βρινδήσιον καὶ ἐν γένει εἰς τὴν Νότιον Ἰταλίαν, εἰς τὴν Μασσαλίαν καὶ ἄλλους μεγάλους λιμένας τῆς Μεσογείου. Εἰς τοὺς μεγάλους λιμένας τῆς Εὐρώπης αἱ σιδηροδρομικαὶ καὶ αἱ πλωταὶ ὁδοὶ συγκεντρώνουν τὰ ἐμπορεύματα καὶ τοὺς ἐπιβάτας. Ἀπ' ἐκεῖ δὲ οἱ ἐμπορικὸι στόλοι διαφόρων κρατῶν μεταφέρουν αὐτὰ διὰ μέσου τῶν θαλασσῶν πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου. Μέγιστοι λιμένες τῆς Εὐρώπης εἶνε Λονδίνον, Ἀμβουῦργον, Ἀμβέρσα, Ῥότερδαμ, Λίβερπουλ, Μασσαλία, Γένουα, Νεάπολις, Πειραιεὺς κ. ἄ.

Ἡ Μεσόγειος θάλασσα. Σπουδαιοτάτην σημασίαν διὰ τὴν θαλασσίαν ὁδὸν ἔχει ἡ Μεσόγειος θάλασσα, διὰ τὴν θέσιν της ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἡπείρων, τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ὑπῆρξεν ἡ ὁδὸς τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν ὁ πολιτισμὸς ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν εἰς τὴν Δύσιν, διὰ τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Ἑλλήνων. Σήμερον ὅχι μόνον χρησιμεύει διὰ τὴν συγκοινωνίαν τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας περιβρέχει ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας καὶ τοῦ Μαρόκκου μέχρι τῶν χωρῶν τοῦ Εὐξείνου, ἀλλὰ χρησιμεύει καὶ ὡς μέσον τοῦ πλοῦ ἀπὸ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἕως εἰς τὰς Ἰνδίας, εἰς τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Ἀπὸ Ἀνατολὴν (διὰ μέσου τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ). Σπουδαιότατοι λιμένες τῆς Εὐρώπης ἐν τῇ Μεσογείῳ εἶνε Βαρκελώνη, Μασσαλία, Γένουα, Νεάπο-

λιν, Τεργέστη, Πάτραι, Πειραιεύς, Θεσσαλονίκη, Κων)πολις.

Ἑναέριος συγκοινωνία. Ἡ ἑναέριος συγκοινωνία εἶνε νεωτάτη καὶ ταχυτέρα τῶν ἄλλων. Αὕτῃ χρησιμεύει κυρίως διὰ βιαστικοὺς ἐπιβάτας καὶ πρὸ πάντων διὰ τὸ ταχυδρομεῖον. Πλὴν τῶν ἑναερίων συγκοινωνιῶν μεταξὺ διαφόρων πόλεων τῆς Εὐρώπης, γίνονται τοιαῦται καὶ μὲ τὰς ἄλλας ἡπείρους. Αἱ γραμμαὶ αἱ ὁποῖαι διευθύνονται ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην πρὸς τὴν Ἀσίαν, τὴν Αὐστραλίαν καὶ Ἀνατ. Ἀφρικὴν διέρχονται διὰ τῆς Ἑλλάδος λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως. Πρὸς τοῦτο ὑπάρχουν εἰς ὠρισμένα μέρη ἀεροδρομία καὶ ἀεροπορικοὶ σταθμοί.

Η ΕΛΛΑΣ ΩΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

Ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸν τῆς πρὸ πάντων εἰς τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἔχει, δηλ. τὸ ΝΑ. ἄκρον τῆς Εὐρώπης. Εἰς τὴν Ἀσίαν ἐγγίζει μὲ τὰς νήσους τῆς, εἰς δὲ τὴν Ἀφρικὴν πλησιάζει μὲ τὴν Κρήτην. Οὕτως εὐρίσκεται εἰς τὸ σημεῖον, ὅπου διασταυρῶνται αἱ ὁδοὶ τῆς συγκοινωνίας τῶν τριῶν ἡπείρων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παλαιότατος πολιτισμὸς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς ἤλθε πρῶτον εἰς αὐτήν. Τὸν πολιτισμὸν αὐτὸν ἡ Ἑλλὰς τὸν διέπλασε τὸν ἐτελειοποίησε καὶ τὸν μετέδωκεν ἀργότερον εἰς τὴν Δυτικὴν καὶ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΙ ΧΩΡΑΙ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ (ΠΛΗΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ)

	Σελ.		Σελ.
I. Νότιος Εὐρώπη			
A. Ἡ Χερσόνησος τοῦ Αἵμου	3	B. Λουξεμβούργον	95
1. Ἀλβανία	4	Γ. Κάτω Χῶραι ἢ Ὁλλανδία	96
2. Νοτιοσλαβία	10	Δ. Γερμανία	100
3. Βουλγαρία	19	Ἡ Γερμανία κατὰ μέρη	101
4. Τουρκικὴ Θράκη	27	Πολιτικὴ καὶ οἰκονομ. ἄποψις	108
Συγκεντρωτικὴ ἐπανάληψις	33	E. Ἑλβετία	112
B. Βασίλειον τῆς Ἰταλίας	34	ΣΤ. Αὐστρία	117
1. Βόρειος Ἰταλία	35	Z. Τσεχοσλοβακία	121
2. Ἰταλικὴ χερσόνησος	40	H. Οὐγγαρία	123
3. Αἱ Ἰταλικαὶ νῆσοι	45	Θ. Ρουμανία	125
Γενικὴ φυσικὴ ἄποψις τῆς Ἰταλίας	47	Ἀνασκόπησις τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης	
Οἱ κάτοικοι καὶ αἱ ἀσχολίαι αὐτῶν	47	IV. Ἀνατολικὴ Εὐρώπη	
Γ. Πυρηναικὴ χερσόνησος	52	A. Πολωνία	
1. Τὰ Πυρηναια	53	B. Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία	
2. Τὸ ὄροπέδιον	54	Γ. Τὰ Βαλτικὰ κράτη	
3. Αἱ περιφερικαὶ περιοχαὶ	55	V. Βόρειος Εὐρώπη	
Γενικὴ φυσικὴ ἄποψις	58	A. Φινλανδία	
Τὰ κράτη τῆς Πυρην. χερσον.	60	B. Σκανδιναυικὴ χερσόνησος	
Ἀνασκόπησις τῆς Νοτ. Εὐρώπ.	64	1. Νορβηγία	143
II. Δυτικὴ Εὐρώπη		2. Σουηδία	146
A. Γαλλία	66	3. Δανία	148
Ἡ Γαλλία κατὰ μέρη	69	Ἀνασκόπησις τῆς Βορ. Εὐρώπης	151
Οἱ κάτοικοι καὶ αἱ ἀσχολίαι αὐτῶν	76	Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Εὐρώπ.	152
B. Αἱ Βρετανικαὶ νῆσοι	81	Αἱ μεγάλοι ὁδοὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς συγκοινωνίας	156
Ἀνασκόπησις τῆς Δ. Εὐρώπης	90	Ἡ Ἑλλάς καὶ τὰς Εὐρωπαϊκὸν κράτος	159
III. Κεντρικὴ Εὐρώπη			
A. Βέλγιον	92		

A 1450

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΑΡΡΗ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Η ΕΥΡΩΠΗ

ΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΜΟΝΗ ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΦΕΤΕΙΝΟΝ ΔΙΑΓΟΝΙΣΜΟΝ

68.989

ΑΡΙΘ. ΑΔΕΙΑΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ

13-9-35

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΤΙΜΗ ΑΝΕΥ ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟΥ . . . 21.70

ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟΝ 8.70

ΔΟΡΟΣΗΜΟΝ 2.60

ΣΥΝΟΛΟΝ . . . 33.00

33^{δρ.}

ΑΝΤΙΤΥΠΑ 1500

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Σ. ΖΗΚΑΚΗ

ΑΘΗΝΑΙ 1935
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

1941-42 Σχολ. Έτος

1941-42 Σχολ. Έτος

Σελίδα

Υπογραφή

Ο υπογραφεύς, έχοντας υπόψη του το γεγονός ότι η εκπαίδευση είναι η βάση της ανάπτυξης του έθνους, και ότι η εκπαίδευση πρέπει να είναι ελεύθερη και ανεξάρτητη, αποφασίζει να λάβει τα ακόλουθα μέτρα:

1. Να εξασφαλιστεί η ελεύθερη και ανεξάρτητη εκπαίδευση.

2. Να εξασφαλιστεί η ποιότητα της εκπαίδευσης.

3. Να εξασφαλιστεί η ισότητα στην εκπαίδευση.

4. Να εξασφαλιστεί η δημοκρατία στην εκπαίδευση.

5. Να εξασφαλιστεί η ηθική και πολιτική εκπαίδευση.

6. Να εξασφαλιστεί η φυσική και αθλητική εκπαίδευση.

7. Να εξασφαλιστεί η καλλιτεχνική εκπαίδευση.

8. Να εξασφαλιστεί η επαγγελματική εκπαίδευση.

9. Να εξασφαλιστεί η ανώτερη εκπαίδευση.

10. Να εξασφαλιστεί η ανώτατη εκπαίδευση.

Υπογραφή

Υπογραφή

Υπογραφή

Ο υπογραφεύς, έχοντας υπόψη του το γεγονός ότι η εκπαίδευση είναι η βάση της ανάπτυξης του έθνους, και ότι η εκπαίδευση πρέπει να είναι ελεύθερη και ανεξάρτητη, αποφασίζει να λάβει τα ακόλουθα μέτρα:

1. Να εξασφαλιστεί η ελεύθερη και ανεξάρτητη εκπαίδευση.

2. Να εξασφαλιστεί η ποιότητα της εκπαίδευσης.

3. Να εξασφαλιστεί η ισότητα στην εκπαίδευση.

4. Να εξασφαλιστεί η δημοκρατία στην εκπαίδευση.

5. Να εξασφαλιστεί η ηθική και πολιτική εκπαίδευση.

6. Να εξασφαλιστεί η φυσική και αθλητική εκπαίδευση.

7. Να εξασφαλιστεί η καλλιτεχνική εκπαίδευση.

8. Να εξασφαλιστεί η επαγγελματική εκπαίδευση.

9. Να εξασφαλιστεί η ανώτερη εκπαίδευση.

10. Να εξασφαλιστεί η ανώτατη εκπαίδευση.

Ἀθῆναι τῇ 26-8-1933

Ἀριθ. πρωτ. 41,721

Πρὸς
τὸν κ. Ι. Σαρρῆν

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ τῆς ταυταρίθμου ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, ἐκδοθείσης τὴν 3-8-1933 καὶ δημοσιευθείσης τὴν 12-8-1933 εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 81 φύλλον τῆς Ἑφημ. Κυβερνήσεως, στηριζομένης δὲ εἰς τὸ ἀρθ. 3 τοῦ νόμου 5045 καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 97 πρακτικὸν ταύτης. Ἐνεκρίθη ὡς διδακτικὸν βιβλίον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Β' τάξεως τῶν Γυμνασίων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «*Γεωγραφία τῆς Εὐρώπης*» Ἰωάννου Σαρρῆ διὰ μίαν πενταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ Σχολικοῦ ἔτος 1933—1934.

Ὁ Ὑπουργὸς
Θ. Τουρκοβασίλης

Ἄρθρον 6ον Προεδρικοῦ Διατάγματος
«*Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατηρήσεως τῶν ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων*».

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιτρέπεται νὰ πωλοῦνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15% τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἀνευ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τοῦτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.